seria de autor

Amos Oz

Cutia neagră

roman

HUMANITAS fiction

Amos Oz (n. 1939) este cel mai important prozator și eseist israelian. S-a născut la Ierusalim, părinții săi fiind originari din Polonia și Rusia. La cincisprezece ani se stabilește în kibbutzul Hulda. După absolvirea Facultății de Filozofie a Universității Ebraice din Ierusalim revine în kibbutz, unde practică agricultura și predă la liceul local până în 1986, când se mută cu familia în orașul Arad, de pe țărmul Mării Moarte. Primul său volum de povestiri, *Acolo unde urlă șacalii*, apare în 1965, fiind urmat de romanul *Altundeva poate* (1966). În 1967 luptă în Războiul de Șase Zile, iar în 1973 participă la Războiul de Yom Kippur. După succesul romanului *Soțul meu, Michael* (1968), scriitorul continuă să publice cărți de ficțiune: *Până la moarte* (1971), *Atinge apa, atinge vântul* (1973), *Dealul Sfatului Nelegiuit* (1976), *Soumchi* (1978), *Odihnă desăvârșită* (1982; Humanitas Fiction, 2011), ***Cutia neagră*** (1987), distins cu Premiul Femina Étranger, *Să cunoști o femeie* (1989), *Fima* (1991), *Să nu pronunți: noapte* (1994; Humanitas Fiction, 2010), *Pantera din subterană* (1995), *Aceeași mare* (1999), *Poveste despre dragoste și întuneric* (2002; Humanitas Fiction, 2008, 2010, 2011), *Deodată în adâncul pădurii* (2005; Humanitas, 2010), *Rime despre viață și moarte* (2007; Humanitas Fiction, 2009, 2011), *Scene de viață campestră* (2009; Humanitas Fiction, 2011). Semnează volume de eseuri, cel mai important fiind *Cum să lecuiești un fanatic* (2002; Humanitas, 2007; Humanitas Fiction, 2011). Printre numeroasele distincții primite de autor se numără: Premiul Păcii (Germania, 1992), Premiul Israel pentru Literatură (1998), Marele Premiu Ovidius (România, 2004), Premiul Catalonia pentru Literatură (2004), Premiul Grinzane Cavour (Italia, 2007) și Premiul Heinrich Heine (Germania, 2008).

Plasându-și romanul epistolar într-o societate israeliană aflată în continuă transformare, în anii '70 ai secolului trecut, Oz îl populează cu personaje pitorești și eterogene: tineri hippy, locuitori tradiționaliști ai kibbutzurilor, fanatici religioși, extremiști, ale căror portrete sunt creionate cu umor și inteligență.
Toate scrisorile din care este alcătuită ***Cutia neagră*** spun însă, direct sau indirect, povestea Ilanei Brandshteter, o femeie captivă în spațiul sufocant dintre o iubire imposibilă, distructivă, pentru fostul ei soț, Alexander Ghideon, un reputat profesor universitar israelian stabilit în străinătate, și o căsnicie stabilă, lipsită de pasiune, cu un tânăr șters, Michel Sommo. Intriga și personajele romanului gravitează în jurul Ilanei și al lui Alex, țesând legătura dintre ei și ajutând la descifrarea cutiei negre a poveștii lor de dragoste, aflată acum la un pas de un sfârșit tragic.

În seria de autor „Amos Oz" au apărut:

Scene de viață campestră
Rime despre viață și moarte
Poveste despre dragoste și întuneric
Cum să lecuiești un fanatic
Odihnă desăvârșită
Cutia neagră

Urmează să apară:

Dealul Sfatului Nelegiuit

seria de autor

Amos

OZ

Serie coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Amos Oz

Cutia neagră

Traducere din ebraică și note de
MARLENA BRAESTER

HUMANITAS
fiction

Redactor
IOANA PETRIDEAN

Coperta
ANGELA ROTARU

AMOS OZ
KUFSAH SHEHORAH (BLACK BOX)
Copyright © Amos Oz 1987
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2012, pentru prezenta versiune românească

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021 311 23 30 / 0372 189 509

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
OZ, AMOS
Cutia neagră / Amos Oz; trad.: Marlena Braester. – Bucureşti:
Humanitas Fiction, 2011
ISBN 978-973-689-425-1
I. Braester, Marlena (trad.)
821.411.16-31=135.1

Ştiai că-i noapte şi umbrele sunt dese.
Dar sufletu-mi bolnav te asculta
şi doar pe mine plânsul drept jertfă mă alesese
şi-n mine doar, strivindu-mă, urca.

Cutremurat deodată, am mers fără de ştire
înfricoşat de noapte ca un corb,
şi dintre patru vânturi tu mă chemai subţire,
ca un copil bătându-şi joc de un orb.

Acoperindu-ţi chipul te-ai dat tăcerii grele
şi-n plânsul tău sunt bezne şi sânge de hulub.
Şi te-ai ascuns în ele, şi-ai suspinat în ele,
Uitând de tot, de suflet şi de trup.

(Natan Alterman, „Plânsul", în *La marginea cerului. Poeţi ebraici contemporani*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1992. Antologie şi traducere de Sebastian Costin)

Doctorului Alexander A. Ghideon
Departamentul de Ştiinţe Politice
Universitatea Illinois
Chicago, Illinois, Statele Unite ale Americii

Ierusalim, 05.02.'76

Dragă Alec,

Dacă nu ai distrus scrisoarea asta în momentul în care mi-ai recunoscut scrisul pe plic, înseamnă că totuşi curiozitatea îţi depăşeşte ura. Sau că ura ta are nevoie să fie reînnoită.

În clipa asta ai devenit palid, îţi strângi cu putere maxilarele tale de lup, până când buzele dispar în interior, şi te precipiţi asupra rândurilor mele ca să descoperi ce vreau de la tine, ce îndrăznesc să vreau de la tine după şapte ani de tăcere totală.

Nu vreau decât să ştii că Boaz e într-o situaţie dificilă. Trebuie să-l ajuţi urgent. Nici soţul meu, nici eu nu putem face nimic, pentru că a tăiat orice punte de legătură dintre noi. Ca şi tine.

Acum poţi să te opreşti din lectură şi să arunci scrisoarea în foc (nu ştiu de ce mi te închipui întotdeauna într-o cameră îngustă şi lungă, plină cu cărţi, stând singur lângă o măsuţă de scris neagră, de unde poţi vedea pe fereastra din faţa ta întinderi acoperite de zăpadă. Întinderi lipsite de relief, fără nici un copac, doar zăpadă orbitoare şi dezolantă. Focul arde în cămin, la stânga ta, iar în faţă, pe masa goală, un pahar şi o sticlă, goale

amândouă. Nu am decât o imagine în alb-negru. Chiar şi tu, cu un aer de călugăr, ascetic, înalt, îmi apari în întregime în alb-negru).

În clipa asta mototoleşti scrisoarea, bombăni ceva în stil britanic şi o arunci direct în foc: ce-ţi pasă ţie de Boaz? Şi, în afară de asta, doar nu crezi nici un cuvânt din ce-ţi spun eu. Ochii tăi cenuşii privesc fix spre focul care pâlpâie şi îţi spui: Iar vrea să mă păcălească. Femeiuşcă asta nu se lasă, nu mă lasă în pace.

Atunci de ce îţi scriu?

Din disperare, Alec. Nu eşti tu oare expert cunoscut pe plan mondial în acest domeniu (da, sigur că am citit – ca toată lumea – cartea ta, *Violenţa disperată – studiu comparat despre fanatism*), dar nu mă refer acum la asta, ci la substanţa din care e plămădit sufletul tău: disperare îngheţată. Disperare arctică.

Încă mai citeşti? Ca să-ţi împrospătezi ura faţă de noi? Ca să guşti deosebita bucurie pe care ţi-o provoacă nenorocirea altuia, ca şi cum ai degusta un whisky bun? Atunci mai bine mă opresc aici cu provocările mele. Mai bine să-ţi vorbesc despre Boaz.

De fapt nu am nici cea mai mică idee despre ce ştii şi ce nu. Nu m-ar mira să fii la curent cu cele mai neînsemnate amănunte, cerându-i un raport lunar despre noi avocatului tău, Zakheim, şi urmărindu-ne, toţi anii aceştia, ca pe ecranul unui radar. Pe de altă parte, nu m-ar mira să nu fii la curent cu nimic: nici că m-am măritat cu un bărbat care se numeşte Michael Sommo, nici că avem o fetiţă şi nici ce s-a întâmplat cu Boaz: îţi stă în fire să întorci spatele brutal, excluzându-ne o dată pentru totdeauna din viaţa ta cea nouă.

După ce ne-ai alungat, ne-am dus, eu şi Boaz, la kibbutzul în care locuiesc sora mea şi soţul ei. (Nu aveam unde să ne ducem, nici bani nu aveam.) Am stat acolo şase luni, după care m-am întors la Ierusalim. Am lucrat într-o librărie. Boaz a rămas în kibbutz cinci ani, până a împlinit treisprezece ani.

Mă duceam la el o dată la trei săptămâni. Până m-am măritat cu Michel, iar de atunci mă numeşte târfă. Ca tine. Nici măcar o dată nu a venit la noi, la Ierusalim. Când s-a născut fetiţa (Madeleine-Yfat), ne-a trântit telefonul în nas.

Acum doi ani a apărut pe neaşteptate, într-o noapte de iarnă, la ora unu, ca să mă anunţe că părăseşte kibbutzul: ori îl înscriu la o şcoală agricolă, ori se duce „să trăiască pe străzi şi n-am să-i mai dau de urmă".

Soţul meu s-a trezit din somn, i-a spus să-şi scoată hainele ude, să mănânce ceva, să se spele şi să se culce, propunându-i să stăm de vorbă a doua zi dimineaţă. Dar copilul (încă de atunci, de la vârsta de treisprezece ani şi jumătate, era cu mult mai solid şi înalt decât Michel) i-a răspuns ca şi cum ar fi strivit un gândac: „Dar tu cine mai eşti? A vorbit cineva cu tine?" Michel a râs, sfătuindu-l: „Ieşi o clipă din casă, scumpule, calmează-te, schimbă placa, bate din nou la uşă şi intră în calitate de om, nu de gorilă".

Boaz s-a îndreptat spre uşă, dar eu i-am blocat ieşirea. Ştiam că nu se va atinge de mine. Fetiţa se trezise şi plângea, iar Michel s-a dus să o schimbe şi să-i încălzească laptele în bucătărie. Am spus: „Bine, Boaz. Ai să te duci la o şcoală agricolă, dacă asta vrei". Michel, în maiou şi chiloţi, cu fetiţa care se liniştise în braţe, adăugă: „Numai cu condiţia să îţi ceri iertare de la mama ta mai întâi, iar apoi să spui şi mulţumesc. Nu fi animal". Însă Boaz, cu expresia de ură disperată şi batjocoritoare moştenită de la tine, mi-a şoptit: „Şi cu ăsta vrei să spui că te culci noaptea?" După care a întins mâna atingându-mi uşor părul şi spunând cu o voce schimbată, o voce la amintirea căreia mi se strânge inima: „Fetiţa voastră însă e destul de drăguţă".

L-am înscris deci pe Boaz (cu ajutorul fratelui lui Michel) la Şcoala agricolă „Tlamim". Asta era acum doi ani, la începutul lui '74, puţin după războiul în care – aşa mi s-a povestit – te-ai întors să lupţi în calitate de comandant al unui batalion de tancuri în Sinai, pentru ca apoi să dispari din nou. Am fost

de acord şi cu rugămintea lui de a nu-l vizita. Am plătit taxele de şcolarizare şi am tăcut. Adică Michel a plătit. De fapt, nici măcar Michel.

Nu am primit nici o carte poştală de la Boaz în aceşti doi ani. Doar convocări alarmante din partea directoarei: Copilul e agresiv. Copilul s-a bătut şi i-a spart capul pazniculuı şcolii. Copilul dispare noaptea. Copilul are deja dosar la poliţie. Copilul e sub supravegherea ofiţerului de la secţia de minori. Copilul va fi obligat să părăsească şcoala. Copilul acesta e un monstru.

Dar tu ce-ţi aminteşti, Alec? Ultima dată când l-ai văzut era un băieţel de opt ani, cu pielea deschisă la culoare, subţire şi înalt ca o trestie, stând ore întregi pe un taburet, aplecat asupra biroului tău, concentrat, construind pentru tine modele de avioane din lemn de balsa după revistele *Mâini dibace* pe care i le aduceai – un copil atent, ascultător, aproape fricos, deşi încă de pe atunci, de la vârsta de opt ani, capabil să păstreze ranchiună cu un fel de îndărătnicie surdă, îndârjită între timp. Ca o bombă genetică cu efect întârziat, Boaz are acum şaisprezece ani, e înalt de un metru nouăzeci şi doi şi încă nu s-a oprit din creştere, un copil sălbatic şi amar, căruia ura şi singurătatea i-au dat o forţă fizică neobişnuită. Şi iată că azi-dimineaţă s-a întâmplat lucrul despre care ştiam de mult că se va întâmpla: suntem chemaţi de urgenţă. S-a hotărât exmatricularea lui, pentru că a „atacat-o" pe una dintre profesoare. Nu mi s-au dat amănunte.

M-am dus imediat, dar Boaz a refuzat să stea de vorbă cu mine. Mi-a transmis doar că „nu are nimic de-a face cu târfa asta". Se referea la profesoară? Sau poate la mine? Nu ştiu. Se pare că nu a „atacat-o" propriu-zis, ci a făcut o remarcă înveninată, ea i-a tras o palmă, după care el i-a întors imediat două palme. I-am implorat să amâne exmatricularea până îi găsesc altă şcoală. Le-a fost milă de mine şi mi-au dat două săptămâni.

Michel spune că dacă vreau, Boaz ar putea să stea la noi (deşi noi doi şi fetiţa locuim într-o cameră şi jumătate, pe care o plătim în rate). Dar tu ştii la fel de bine ca mine că Boaz nu va fi de acord. Copilul ăsta ne detestă, şi pe mine, şi pe tine. Aşa că avem totuşi ceva în comun. Îmi pare rău.

Nu sunt şanse nici să fie primit la altă şcoală, având în vedere faptul că are deja două dosare la poliţie şi se află sub supraveghere. Îţi scriu pentru că nu ştiu ce să fac. Îţi scriu, deşi n-ai să citeşti, iar dacă ai să citeşti, n-ai să-mi răspunzi. În cel mai bun caz, îi vei cere avocatului Zakheim să-mi trimită o scrisoare oficială prin care să mi se amintească respectuos că expeditorul continuă să-şi nege paternitatea, având în vedere că rezultatul analizei de sânge nu a fost concludent şi că eu însămi fusesem cea care se împotrivise testului. Şah mat.

Iar divorţul te-a dispensat de orice responsabilitate faţă de Boaz şi de orice datorie faţă de mine. Ţin bine minte toate astea, Alec. Nu mai sper nimic. Îţi scriu ca şi cum aş sta lângă fereastră şi aş vorbi cu munţii. Sau cu întunericul dintre stele. Disperarea e domeniul tău. Dacă vrei, poţi să închizi dosarul meu.

Oare încă mai eşti însetat de răzbunare? Dacă da, atunci uite că îţi ofer şi celălalt obraz. Al meu şi al lui Boaz. Te rog: loveşte cât poţi de tare.

Şi totuşi, am să-ţi trimit scrisoarea, deşi în clipa asta am pus stiloul pe masă, cu hotărârea de a renunţa: nu mai am ce pierde. Toate drumurile îmi sunt închise. Înţelege: chiar dacă ofiţerul şi asistentul social vor reuşi să-l convingă pe Boaz să le accepte ajutorul sau să fie înscris la altă şcoală (personal nu cred că vor reuşi), oricum nu am bani.

Pe când tu ai mulţi, Alec.

Nici relaţii nu am, pe când tu poţi rezolva orice cu trei conversaţii telefonice. Tu eşti inteligent şi puternic. Cel puţin erai inteligent şi puternic acum şapte ani. (Mi s-a povestit că ai fost operat de două ori. Nu ştia nimeni despre ce operaţii e vorba.) Sper că acum eşti sănătos. Nu mai adaug nimic, ca să

nu interpretezi ceea ce îţi spun drept ipocrizie. Nu neg, Alec: încă mai sunt în stare să mă umilesc în faţa ta de câte ori vrei. Sunt gata să fac orice mi-ai cere. Repet: orice. Numai să-ţi salvezi fiul.

Dacă aş fi deşteaptă, aş şterge acum cuvântul „fiu" şi aş scrie în loc „Boaz", ca să nu te enervez. Dar cum aş putea şterge adevărul? Tu eşti tatăl lui. Iar în ceea ce priveşte inteligenţa mea, doar m-ai clasat definitiv ca fiind complet idioată.

Vreau să-ţi propun ceva: sunt gata să mărturisesc în scris, în faţa unui notar, dacă vrei, că Boaz e fiul cui vrei tu să spun. Nu mai am de mult nici un pic de respect pentru mine însămi. Am să semnez orice act pe care avocatul tău mi-l va pune în faţă, dacă accepţi în schimb să-l ajuţi pe Boaz, şi cât mai repede cu putinţă. Ajutor umanitar, să zicem. Un gest de caritate faţă de un copil complet străin.

Şi într-adevăr, când mă opresc din scris şi mă gândesc la el, îl văd în faţa ochilor, şi cuvintele mi se par foarte potrivite: Boaz e un copil „străin". Nu copil. Un om străin. Pe mine mă numeşte târfă. Pe tine câine. Pe Michel – „micul peşte". Lui însuşi (chiar şi în acte) îşi dă numele meu de familie, dinainte de a mă căsători cu tine (Boaz Brandshteter). Iar şcoala la care l-am înscris cu atâtea eforturi, la cererea lui, e „insula fantomelor".

Iar acum am să-ţi dezvălui un fapt pe care îl poţi folosi împotriva mea. Părinţii soţului meu ne trimit de la Paris o mică sumă lunară, ca să-l putem întreţine la şcoală, deşi nu l-au văzut niciodată pe Boaz, iar el probabil că nici nu are habar de existenţa lor. Iar ei nu sunt oameni bogaţi (imigranţi din Algeria), şi au, în afară de Michel, încă cinci copii şi opt nepoţi, în Franţa şi în Israel.

Alec, ascultă-mă. Despre tot ce a fost n-am să-ţi scriu acum nici un cuvânt, în afară de un singur lucru, pe care n-am să-l uit niciodată, deşi poate ai să te întrebi de unde îl ştiu. Cu câteva luni înainte de divorţ, Boaz a fost internat la spitalul Sharei-Tzedek, cu o infecţie la rinichi. Au apărut complicaţii.

Tu te-ai dus fără ştirea mea la profesorul Blumentahl, ca să verifici dacă un adult ar putea, la nevoie, dona un rinichi unui copil de opt ani. Intenţia ta era deci să-i donezi un rinichi. Şi l-ai prevenit pe profesor că pui o singură condiţie. Ca eu (şi copilul) să nu aflăm niciodată. Şi într-adevăr nu am ştiut nimic, până când m-am împrietenit cu doctorul Adorno, care lucrează împreună cu Blumentahl, tânărul medic pe care ai vrut să-l dai în judecată acuzându-l de neglijenţă criminală în ceea ce priveşte tratamentul lui Boaz.

Dacă încă citeşti, sunt sigură că în clipa asta ai devenit şi mai palid, îţi apuci bricheta cu un gest de violenţă stăpânită, apropiind-o de buze fără să-ţi dai seama că nu ai pipa, şi tragi aceeaşi concluzie bine cunoscută: Sigur. Doctorul Adorno: Cine altul? Şi dacă nu ai distrus încă scrisoarea, asta e clipa în care o vei face. Odată cu mine şi cu Boaz.

Apoi Boaz s-a însănătoşit şi tu ne-ai alungat din vila ta şi din viaţa ta, luându-ne până şi numele tău. Fără să donezi nici un rinichi. Deşi eu sunt convinsă că ai avut intenţia să o faci. Pentru că la tine totul e serios, Alec. Asta – da: seriozitatea ta.

Iar vreau să te flatez? Dacă vrei, de acord, recunosc. Te implor şi mă umilesc. În genunchi, cu fruntea atingând podeaua. Ca atunci. Ca în zilele bune.

Pentru că nu am ce pierde şi nu-mi pasă că te implor. Am să fac ceea ce îmi vei ordona să fac. Numai nu lăsa timpul să treacă, fiindcă peste două săptămâni va bate străzile. Şi sunt unii care de-abia îl aşteaptă.

Nimic nu e imposibil pentru tine. Trimite-l pe monstrul tău de avocat. Poate, dacă tragi câteva sfori, îl vor primi la Şcoala de ofiţeri de marină (Boaz este atras în mod ciudat de mare, şi asta încă de mic copil, îţi aminteşti, Alec, de Ashkelon, în vara Războiului de Şase Zile? Vârtejul? Pescarii aceia? Pluta?)

Ultimul lucru înainte de a pune scrisoarea în plic: Am să mă culc cu tine dacă asta vrei. Când ai să vrei. Cum ai să vrei. (Soţul meu ştie despre scrisoare, chiar m-a încurajat să-ţi scriu, în

afară de această frază ultimă. Iar acum, dacă ai chef să mă distrugi, poţi pur şi simplu să fotocopiezi scrisoarea, subliniind ultimele cuvinte cu creionul tău roşu şi să i-o trimiţi soţului meu. Va avea rezultatul pe care îl doreşti. Recunosc: am mintit când ţi-am scris că nu am ce pierde).

Şi iată-ne acum pe toţi, Alec, în mâinile tale. Chiar şi fetiţa mea cea mică. Tu ai să faci cum pofteşti.

Ilana (Sommo)

Doamnei Ilana Brandshteter-Sommo
Str. Tarnaz 7, Ierusalim, Israel
Expres.

Londra, 18.02.'76

Doamnă,

Aseară mi-a fost transmisă din America scrisoarea dumitale din 05.02.'76. Am să răspund numai la o mică parte dintre subiectele pe care ai ales să le prezinţi în scrisoare.

De dimineaţă am vorbit la telefon cu o cunoştinţă din ţară. În urma acestei conversaţii, m-a sunat chiar acum, din proprie iniţiativă, directoarea şcolii în care învaţă fiul tău. Am stabilit de comun acord că exmatricularea va fi anulată şi că, în schimb, va primi doar o mustrare. Cu toate astea, dacă fiul tău preferă – aşa cum faci aluzie în scrisoare – să treacă la Şcoala de marină, cred că am o bază destul de solidă să presupun că acest lucru e posibil (prin avocatul Zakheim). De asemenea, avocatul Zakheim îţi va trimite un cec cu suma de două mii de dolari (în lire israeliene şi pe numele soţului tău). Soţul dumitale este rugat să confirme în scris primirea acestei sume oferite drept consecinţă a situaţiei grave în care vă aflaţi, şi în nici un caz nu va fi considerat un precedent şi nici expresie a vreunei obligaţii din partea noastră. Soţul dumitale va trebui să declare că nu vor mai veni astfel de cereri din partea

voastră în viitor (sper că familia cea săracă şi atât de ramificată din Paris nu vă va urma exemplul, cerându-mi ajutoare băneşti). În ce priveşte restul lucrurilor expuse în scrisoarea dumitale, inclusiv minciuni grosolane, contradicţii grave sau simplă bădărănie, trec totul sub tăcere.

A.A. Ghideon

N.B. Scrisoarea dumitale rămâne la mine spre păstrare.

Dr. Alexander A. Ghideon
London School of Economics
Londra, Marea Britanie

Ierusalim, 27.02.'76

Alec, bună ziua. După cum ştii, am semnat săptămâna trecută actele aduse de avocatul tău şi am primit banii. Însă Boaz a părăsit şcoala agricolă şi lucrează de câteva zile în piaţa de gros din Tel Aviv, la soţul unei verişoare de-a lui Michel. Michel i-a găsit slujba, la cererea lui Boaz.

Iată cum a fost: după ce directoarea l-a anunţat că nu va fi dat afară, ci va primi doar o mustrare, Boaz şi-a făcut bagajul şi a plecat. Michel a telefonat la poliţie (unde lucrează nişte rude de-ale lui) şi după ce au făcut câteva cercetări ne-au anunţat că băiatul se află în arest la Abu-Kabir, pentru furt. Un prieten de-al fratelui lui Michel, ofiţer de poliţie la Tel Aviv, s-a dus să discute cu ofiţerul care se ocupă de Boaz. După o oarecare tergiversare, l-am eliberat pe cauţiune.

Pentru a-l elibera am folosit o parte din banii de la tine. Ştiu că nu pentru asta i-ai trimis, dar alţii nu avem: Michel predă franceza ca profesor necalificat într-o şcoală religioasă, iar salariul lui, după ce scădem ratele pentru casă, de-abia ne ajunge să cumpărăm mâncare. Şi mai e şi fetiţa (Madeleine-Yfat, de doi ani şi jumătate).

Vreau să știi că Boaz nu are nici cea mai vagă idee de unde sunt banii cu care l-am eliberat. Dacă ar fi știut, cred că i-ar fi scuipat, așa cum i-ar fi scuipat și pe ofițer, și pe Michel. Și așa, la început nici nu a vrut să audă de eliberare, cerând „să fie lăsat în pace".

Michel s-a dus fără mine la Abu-Kabir. Prietenul fratelui lui (ofițerul de poliție) a aranjat ca Boaz și Michel să poată sta de vorbă singuri, între patru ochi. Michel i-a spus: „Ascultă, poate ai uitat cine sunt eu, numele meu e Michel Sommo și am auzit că tu mă poreclești pe la spate «peștele» mamei tale. Poți să mă numești așa și în față, dacă asta te ajută să te calmezi cât de cât. Și eu ți-aș putea spune că nu ești normal. Am putea continua să ne insultăm unul pe altul până mâine, dar nu tu vei avea ultimul cuvânt, pentru că eu pot să continui și în franceză, și în arabă, pe când tu de-abia te descurci în ebraică. Așa că, după ce ți se vor termina înjurăturile, ce mai urmează? N-ar fi mai bine să te oprești, să te liniștești și să-mi explici ce vrei tu de la viață? Și atunci am să-ți spun și eu ce-ți putem oferi noi, mama ta și cu mine. Și poate vom ajunge la o înțelegere".

Boaz i-a răspuns că nu vrea nimic, cu atât mai puțin să fie inoportunat de tot felul de indivizi curioși să afle ce vrea el de la viață.

La care Michel, pe care viața nu l-a cruțat niciodată, a făcut exact ce trebuia, s-a ridicat spunându-i lui Boaz: „Dacă așa stau lucrurile, să fii sănătos, din partea mea n-au decât să te interneze într-un azil de nebuni sau de irecuperabili, și gata. Am plecat".

Boaz a încercat să se mai împotrivească puțin, adăugând: „Nici o problemă, am să omor pe cineva și am să fug". Michel i-a răspuns calm, de la ușă: „Eu, scumpule, nu sunt nici mai-că-ta, nici taică-tău, eu nu am nici o legătură cu tine, așa că nu te juca cu mine, pentru că mie nu-mi pasă de tine. Ai șaizeci de secunde să hotărăști dacă vrei să ieși de aici sau nu. Din partea mea, n-ai decât să omori pe cine vrei, numai străduiește-te să nu-l rănești doar. Iar acum, la revedere".

Când Boaz a spus „Stai o clipă", Michel a înțeles că a câștigat: el cunoaște jocul ăsta mai bine decât noi toți, pentru că viața nu i-a fost ușoară, iar suferința l-a șlefuit ca pe un diamant: dur și minunat (da, și în pat, dacă vrei să știi). Boaz i-a spus: „Dacă într-adevăr nu-ți pasă, de ce ai venit de la Ierusalim să mă eliberezi pe cauțiune?" Michel a râs din pragul ușii: „Adevărul e că de fapt am vrut să văd de aproape ce minune a putut maică-ta să aducă pe lume, ca să știu ce va ieși din fetița pe care mi-a născut-o mie. Vii sau nu?"

Așa l-a eliberat Michel și l-a invitat la un restaurant chinezesc cușer, deschis nu de mult la Tel Aviv, apoi amândoi s-au dus la cinema (probabil cine stătea în spatele lor a crezut că Boaz e tatăl, iar Michel copilul). Michel s-a întors singur în noaptea aceea și mi-a povestit totul, iar Boaz a rămas la angrosistul de la piața Carlibah, cel care e căsătorit cu vara lui Michel. Asta a vrut Boaz: să muncească și să câștige singur bani, ca să nu depindă de nimeni. Michel a hotărât pe loc, fără să se sfătuiască cu mine: „Asta îmi place și pot să-ți aranjez chiar în seara asta aici, la Tel Aviv". Și-a aranjat.

Noaptea, Boaz doarme acum la Planetarium, în Ramat-Aviv: unul dintre administratori e căsătorit cu o fostă colegă de școală de-a lui Michel, de la Paris, din anii '50. Pe Boaz îl atrage Planetariumul. Nu stelele, ci telescoapele, optica.

Îți scriu toate amănuntele astea în legătură cu Boaz la îndemnul lui Michel, care crede că de vreme ce tu ne-ai trimis banii, avem obligația să te anunțăm ce facem cu ei. Eu sunt convinsă că vei citi scrisoarea asta de trei ori la rând. Fiindcă legătura pe care Michel a reușit să o închege cu Boaz va fi pentru tine o lovitură. Mai cred și că ai citit de cel puțin trei ori prima mea scrisoare. Și mă bucur la gândul că aceste două scrisori te-au înfuriat. Furia te face viril și atrăgător, dar și infantil, aproape înduioșător: începi să consumi o energie disproporționată pe obiecte fragile precum stiloul, pipa, ochelarii, nu ca să le distrugi, ci ca să-ți exersezi capacitatea de a-ți păstra calmul,

deplasându-le trei centimetri la dreapta sau doi centimetri la stânga. Consumul acesta de energie îl păstrez ca pe o amintire preţioasă şi îmi imaginez cu mare plăcere cum se repetă şi acum aceeaşi scenă, în timp ce-mi citeşti scrisoarea, acolo în camera ta alb-negru, între foc şi zăpadă. Dacă există vreo femeie cu care te culci, mărturisesc că în clipa asta sunt geloasă pe ea. De fapt sunt geloasă şi pe ceea ce faci cu pipa, cu stiloul, cu ochelarii, cu foile acestea între degetele tale pline de forţă.

Dar să revenim la Boaz. Îţi scriu pentru că i-am promis lui Michel. Când vom primi înapoi banii pentru cauţiune, toată suma va fi trecută într-un cont de economii, pe numele fiului tău. Dacă va hotărî să înveţe, îi vom plăti cu banii aceştia studiile. Dacă vrea să-şi închirieze o cameră în Tel Aviv sau aici, în Ierusalim, deşi e încă foarte tânăr, i-o vom închiria pe banii tăi. Pentru noi nu vom cheltui, desigur, nimic.

Dacă eşti de acord, poţi nici să nu-mi răspunzi. Dacă nu – anunţă-ne cât mai repede, înainte de a folosi banii, ca să-i înapoiem avocatului tău – ne vom descurca şi fără ei. (Deşi situaţia noastră materială e destul de grea.)

Mai am o singură rugăminte la tine:

Ori distrugi scrisoarea asta, împreună cu prima, ori – dacă ai hotărât să te foloseşti de ele, fă-o acum, fără să mai aştepţi. Fiecare zi, fiecare noapte care trece nu este decât încă o colină şi încă o vale pe care moartea ni le-a răpit. Timpul trece, Alec, şi amândoi ne ducem cu el.

Şi încă ceva: mi-ai scris că minciunile şi contradicţiile din scrisoarea mea te determină să păstrezi o tăcere plină de dispreţ. Tăcerea ta, Alec, dispreţul tău mi-au dat o stare de nelinişte: oare nu ai reuşit să găseşti în toţi aceşti ani, în toate locurile prin care ai trecut, nici un suflet care să te facă să simţi puţină tandreţe? Îmi pare rău pentru tine, Alec. Situaţia noastră e îngrozitoare: eu sunt cea care a păcătuit, iar tu şi fiul tău cei care plătiţi. Dacă vrei, şterge „fiul tău" şi scrie Boaz. Dacă vrei, poţi

să ştergi totul. Din partea mea, nu ezita să faci orice ţi-ar putea uşura chinurile.

Ilana

Domnului Michel-Henri Sommo
Str. Tarnaz 7, Ierusalim, Israel
Recomandată

Geneva, 07.03.1976

Stimate domnule,

Cu ştiinţa şi, după câte înţeleg, chiar la îndemnul dumitale, soţia dumitale a considerat necesar să-mi adreseze două scrisori lungi şi destul de jenante, care nu-i fac în nici un caz onoare. Dacă înţeleg bine, din frazele ei confuze reiese că şi a doua scrisoare are scopul de a repeta aluziile la situaţia financiară în care vă găsiţi. Presupun că dumneata eşti cel care trage sforile şi încurajezi rugăminţile ei.

Circumstanţele îmi permit (fără un efort prea mare în ceea ce mă priveşte) să vă pot veni în ajutor şi de data aceasta. I-am dat instrucţiuni avocatului Zakheim să transfere în contul dumitale suma suplimentară de cinci mii de dolari (pe numele dumitale, în lire israeliene). Dacă nici această sumă nu e suficientă, te rog, domnule, să nu mai faci presiuni asupra mea în acest mod ambiguu şi folosindu-te de soţia dumitale, ci să mă anunţi (prin intermediul avocatului meu) care e suma definitivă de care ai nevoie pentru a-ţi rezolva diversele probleme. Dacă suma va fi rezonabilă, poate voi fi dispus să-ţi vin în ajutor într-o anumită măsură, dar numai cu condiţia să nu fiu inoportunat cu cercetări asupra motivelor care mă determină să fac acest gest, nici cu expresii de mulţumire pline de efuziuni lirice, în stil levantin. În ce mă priveşte, mă abţin să judec valorile şi principiile care îţi permit să ceri şi să primeşti aceste sume de bani de la mine.

Cu tot respectul,
A.A. Ghideon

Dlui avocat Manfred Zakheim
Biroul Zakheim & Di Modena
Str. Regele George 36, Ierusalim

Ierusalim, 13 Adar II 5736
(14.03.'76)

Stimate domnule avocat Zakheim,

În continuarea conversației noastre telefonice de ieri: avem de fapt nevoie de șaizeci de mii de dolari americani pentru a plăti ratele la casă și pentru a construi încă o cameră și jumătate și încă pe atât în vederea asigurării viitorului băiatului, și încă pe atât pentru fetiță, în total, deci, o sută optzeci de mii de dolari americani. De asemenea, ne trebuie suma de nouăzeci și cinci de mii de dolari, necesară cumpărării și renovării casei Alkalay din cartierul evreiesc din Hebron (proprietate evreiască pe care niște arabi rebeli și-au însușit-o cu forța în 1929, și pe care noi dorim să o răscumpărăm).

Cu mulțumiri anticipate pentru efortul dumneavoastră și cu toată considerația față de dr. Ghideon, a cărui cercetare științifică provoacă admirația întregii țări, onorând Israelul în fața celorlalte popoare, și cu cele mai bune urări de Purim[1],

Ilana și Michael (Michel-Henri) Sommo

[Destinatar] A. Ghideon Hotel Excelsior Berlin Vest. Alex explică-mi dacă avem de-a face cu o tentativă de extorcare stop pentru câștigare timp vrei ca Zand să intervină stop aștept dispoziții Manfred.

[Destinatar] Personal Zakheim Ierusalim Israel. Vinde proprietate Zikhron-Yaakov stop dacă necesar și livada Binyamina stop plătește exact o sută de mii stop cercetează imediat soțul

1 Purim – sărbătoare istorică legată de salvarea evreilor în Persia în timpul lui Ahashveros.

situaţia băiatului stop trimite fotocopii documente divorţ stop revin Londra sfârşit săptămână Alex.

Ilana Sommo
Str. Tarnaz 7, Ierusalim

20.03.'76

Ilana,

M-ai rugat să mă gândesc o zi, două şi să-ţi scriu care e părerea mea. Ştim amândouă că, atunci când tu ceri o părere sau un sfat, nu faci decât să cauţi confirmare pentru ceva ce ai făcut deja sau eşti hotărâtă să faci. Cu toate acestea, m-am decis să-ţi scriu, ca să-mi lămuresc mie însămi de ce ne-am despărţit cum ne-am despărţit.

Seara petrecută la voi, la Ierusalim, săptămâna trecută, mi-a dus aminte de zilele rele. M-am întors plină de nelinişte. Deşi aparent totul a fost normal, în afară de ploaia care nu s-a oprit toată seara şi toată noaptea la Ierusalim. Şi în afară de Michel, care mi s-a părut obosit şi trist. Aproape o oră şi jumătate s-a chinuit să monteze etajera cea nouă, ajutat de Yfat, care îi dădea şurubelniţa sau ciocanul sau cleştele, iar când m-am ridicat să-l ajut să ţină cele două picioare ale etajerei, tu ai strigat ironic din bucătărie că pot să-l iau cu mine la kibbutz fiindcă aici îşi iroseşte talentele. După care s-a aşezat la birou, în capotul pe care l-a îmbrăcat peste pijamaua lui flanelată, şi a început să corecteze caietele elevilor cu cerneală roşie. Toată seara a corectat caiete. Focul din soba cu petrol era aprins în colţul camerei, Yfat se juca singură pe carpeta de paie cu oiţa de pluş pe care i-o cumpărasem din autogară, la radio se transmitea un concert pentru flaut susţinut de Rampal, iar tu şi cu mine stăteam de vorbă în şoaptă în bucătărie, părând că petrecem o seară liniştită în familie. Michel era ca şi inexistent, iar tu nu i-ai adresat mai mult de douăzeci de cuvinte toată seara. De fapt, nici lui Yfat şi nici mie. Erai absorbită de propria ta

persoană. În timp ce îţi povesteam despre bolile copiilor, despre postul cel nou al lui Ioas la fabrica de materiale plastice a kibbutzului, despre hotărârea secretariatului de a mă trimite la un curs de „bucătărie dietetică", păreai distrată şi nu mi-ai pus nici măcar o singură întrebare. Nu era greu să-mi dau seama că aşteptai, ca de obicei, să-mi termin povestea banală, ca să trecem la dramele destinului tău. Că aştepţi să-ţi pun întrebări. Aşa că am întrebat, dar nu am primit răspunsuri. Michel s-a dus la bucătărie, şi-a pregătit o tartină cu margarină şi brânză, şi-a făcut o cafea şi ne-a anunţat că nu are de gând să ne deranjeze şi că imediat o culcă pe Yfat, ca să putem sta de vorbă în linişte. După ce a ieşit, mi-ai povestit de Boaz, despre cele două scrisori pe care i le-ai scris lui Alex, despre sumele pe care el vi le-a trimis şi despre hotărârea lui Michel de a „pretinde de data aceasta tot ce vi se cuvine", cu speranţa că „netrebnicul îşi va recunoaşte în sfârşit păcatele". Ploaia bătea în ferestre. Yfat adormise pe covoraşul de paie; Michel a reuşit să o îmbrace în pijama şi să o ducă în pat fără să o trezească. După care a deschis televizorul, potrivind sonorul în aşa fel încât să nu ne deranjeze, s-a uitat la ştirile de la ora nouă şi s-a întors în linişte la caietele lui. Tu curăţai legume pentru prânzul de a doua zi, iar eu te-am ajutat puţin. Mi-ai spus: „Rahel, nu ne judeca, voi, în kibbutz habar n-aveţi ce înseamnă banii". Ai adăugat: „De şapte ani încerc să-l uit". Şi ai continuat: „Oricum, tu nu poţi să înţelegi". Prin uşa de la bucătărie vedeam spatele curbat al lui Michel, ţigara pe care a ţinut-o toată seara între degete fără să o aprindă, pentru că ferestrele erau închise, şi mă gândeam: Iar minte. Chiar şi pe ea însăşi. Vechea ei meteahnă. Nimic nou. Însă tot ce ţi-am spus când mi-ai cerut părerea nu a fost decât: „Ilana, nu te juca cu focul. Fereşte-te. Ai avut destule necazuri".

Te-ai enervat: „Am ştiut că ai să începi cu morala".

Eu am spus: „Ilana, nu te supăra, nu eu am deschis discuţia", iar tu: „Dar m-ai stârnit". Aşa că am propus să încetăm.

Şi am încetat, pentru că Michel a intrat din nou în bucătărie, scuzându-se în glumă pentru că a pătruns în „sectorul femeilor", unde a spălat şi a şters vasele, povestind cu vocea lui răguşită ceva ce auzise la ştiri. Apoi ni s-a alăturat, s-a amuzat pe seama „ceaiului polonezilor", a căscat, m-a întrebat despre Ioas şi copii, ne-a mângâiat pe amândouă pe cap, şi-a cerut scuze şi s-a dus să strângă jucăriile lui Yfat de pe covoraş, a ieşit să fumeze pe terasă, după care ne-a spus noapte bună şi s-a dus să se culce. Tu ai spus: „Nu pot să-i interzic să se întâlnească cu avocatul lui Alex. Ca să-i asigurăm viitorul lui Boaz". Şi ai adăugat, fără nici o legătură: „Oricum, el e prezent tot timpul în viaţa noastră".

Nu am spus nimic. Atunci, cu o ură reţinută, ai zis: „Rahel cea deşteaptă, cea normală. Doar că felul tău *normal* de a fi înseamnă să nu te confrunţi cu viaţa".

Nu m-am putut abţine şi am spus: „Ilana, de fiecare dată când rosteşti cuvântul viaţă, am impresia că sunt la teatru".

Te-ai supărat. Ai întrerupt discuţia. Mi-ai pregătit patul, mi-ai dat un prosop şi mi-ai promis să mă trezeşti la şase, ca să prind autobuzul spre Tiberiada. M-ai trimis la culcare, iar tu te-ai întors în bucătărie, ca să-ţi plângi singură de milă. La miezul nopţii m-am dus la toaletă, Michel sforăia uşor, iar pe tine te-am văzut stând în bucătărie şi plângând. Te-am sfătuit să te duci să te culci, ţi-am propus să stau cu tine, dar când te-ai adresat la plural, „Lăsaţi-mă în pace", m-am hotărât să mă întorc în patul meu. Ploaia nu s-a oprit toată noaptea. Dimineaţa, înainte de a pleca, în timp ce ne beam cafeaua, m-ai rugat în şoaptă să reflectez o zi, două şi să-ţi scriu care e părerea mea. Am încercat deci să judec lucrurile la rece. Dacă nu erai sora mea, mi-ar fi fost mai uşor. M-am hotărât totuşi să-ţi scriu că, după părerea mea, Alex nu e decât piază rea, pe când Michel şi Yfat sunt totul pentru tine. Pe Boaz, mai bine îl laşi în pace acum, fiindcă orice încercare de-a ta de „a-i întinde o mână salvatoare" maternă nu va face decât să-i agraveze singurătatea.

Să-l îndepărteze şi mai mult de tine. Nu te mai amesteca, Ilana. Dacă va fi iarăşi nevoie de intervenţii, lasă-l pe Michel să o facă. Cât despre banii lui Alex, ca orice lucru legat de el, sunt bani blestemaţi. Nu merită să mizezi tot ce ai la ruletă. Iată ce simt eu. M-ai rugat să scriu, am scris. Încearcă să nu te superi pe mine.

Rahel

Salutări de la Ioas şi de la copii. Sărutări lui Michel şi lui Yfat. Ai grijă de ei. Nu ştiu când voi mai veni la Ierusalim. Şi la noi plouă fără încetare şi sunt multe pene de curent.

Dr. A.A. Ghideon
Hampstead Heath Lane 16
Londra NW3, Marea Britanie

Recomandată-expres

Ierusalim, 28.03.'76

Alex, dragul meu, dacă tu crezi că a venit vremea să mă dai dracului, trimite-mi, te rog, o telegramă cu trei cuvinte: „Manfred, du-te dracului", *and I shall be on my way right away*, dar dacă, dimpotrivă, ai hotărât să vezi cum arată pe dinăuntru un spital de psihiatrie – fii bun şi du-te acolo singur, fără mine. Nu mă amesteca în chestia asta.

Conform instrucţiunilor tale şi contrar voinţei mele, ieri am pus în vânzare livada noastră de lângă Binyamina (dar nu şi proprietatea de la Zikhron-Yaakov: încă nu sunt chiar aşa de nebun). Oricum, aş putea obţine o sută de mii de dolari în douăzeci şi patru de ore, pe care să-i trimit soţului drăguţei tale foste neveste, dacă îmi vei cere până la urmă să o fac.

Pe de altă parte, mi-am permis să nu iau încă nici o decizie finală, ca să-ţi las posibilitatea să te răzgândeşti şi să anulezi

jocul acesta de-a Moş Crăciun, soldat fără pagube deocamdată (în afară de comisionul meu).

Te-aş ruga, cel puţin, să-mi dai o dovadă urgentă şi convingătoare că nu ai căzut în cap pe acolo: scuză-mi, dragul meu Alex, stilul grosolan. Tot ce mi-a rămas în situaţia asta simpatică în care m-ai pus e să întocmesc şi să-ţi trimit o frumoasă scrisoare de demisie. Problema e că ţin într-un fel la tine.

După cum bine ştii, minunatul tău tată mi-a făcut zile amare timp de vreo treizeci de ani, înainte de scleroză, în timpul ei şi după, uitând cum îl cheamă şi cum mă cheamă şi cum se scrie Alex. Tu ştii prea bine cum mi-am scos sufletul cinci sau şase ani până am obţinut recunoaşterea ca unic moştenitor al tuturor bunurilor pe care le deţinea, fără să pierzi trei sferturi din avere cu drepturile de succesiune sau cu cine ştie ce taxă de senilitate ori cu vreo organizaţie bolşevică. Toate astea mi-au adus – nu vreau să-ţi ascund – satisfacţie profesională, un frumos apartament în Ierusalim, chiar şi câteva distracţii pentru care am plătit cu ulcerul meu. Însă dacă aş fi prevăzut atunci că, după zece ani, unicul fiu al lui Volodya Gudonski se va apuca deodată să le împartă daruri celor bătuţi de soartă, nu aş fi făcut asemenea eforturi titanice să trec toată zestrea de la un nebun la altul. Ce folos?

Dă-mi voie să-ţi atrag atenţia, Alex, că ceea ce intenţionezi să-i dai fanaticului ăluia mic înseamnă aproximativ şapte-opt la sută din tot ce ai tu. Şi cum pot eu fi sigur că mâine n-ai să mai cazi o dată în cap şi n-ai să hotărăşti să împarţi şi ce mai rămâne între azilul pentru părinţi celibatari şi căminul pentru soţi prigoniţi? Şi, la urma urmei, de ce trebuie să-i dai bani? Numai pentru că a avut bunăvoinţa de a se însura cu fosta ta nevastă, oricum destul de consumată? Sau poate e un ajutor urgent pe care vrei să-l dai lumii a treia? Sau poate ca despăgubire în urma discriminării evreilor sefarzi? Dacă ai înnebunit deja cu totul, mai fă un mic efort şi îndreaptă-ţi nebunia în altă direcţie, de exemplu, lasă toată averea celor doi nepoţi ai

mei. Aranjez eu totul fără să-ți cer comision. Ce, noi, *yekim*[1], nu am suferit aici cel puțin la fel ca marocanii? Pe noi nu ne-ați disprețuit și oprimat, voi, aristocrația rusă franțuzită din nordul Binyaminei? Și ține cont, Alex, că nepoții mei ar investi banii tăi în dezvoltarea țării! În electronică! Lasere!

Ei, cel puțin, nu-i vor cheltui pe restaurarea unor ruine din Hebron sau pe transformarea unor closete arăbești în sinagogi. Pentru că trebuie să știi, dragă Alex, că stimatul domn Michel-Henri Sommo, așa mic cum o fi el, e mare fanatic. Nu un fanatic zgomotos, ci unul dintre cei pe care nici nu-i bănuiești: liniștit, politicos și crud (consultă, când ai timp, capitolul *Between Fanaticism and Zealotry*, din propria ta carte, atât de reușită).

Ieri am verificat câteva lucruri în legătură cu domnul Sommo. Câștigă cel mult două mii șase sute de lire pe lună, din care donează un sfert unei mici grupări religioase-naționaliste, situate aproximativ trei degete la dreapta de Israelul mare[2]. Apropo de Sommo ăsta, ai fi crezut că nevastă-ta cea irezistibilă, după ce a verificat personal fiecare al cincilea bărbat din Ierusalim, și-o fi ales vreun Gregory Peck, însă iată că domnul Sommo începe (ca noi toți) de la podea, dar se oprește brusc după vreun metru șaizeci. Adică, mai scund decât ea cu cel puțin un cap. L-o fi cumpărat cu reducere, la metru.

Iar acest Napoleon Bonaparte african își face apariția în biroul meu în pantaloni de gabardină, cu un sacou în carouri puțin cam mare pentru el, proaspăt tuns și bărbierit, puțind a aftershave radioactiv, purtând niște ochelari fini cu ramă de aur, un ceas cu brățară din aur, și o cravată roșu cu verde, prinsă cu un ac tot din aur, iar pe cap – ca să evite orice neînțelegere posibilă – o kippa micuță.

Acest gentleman e departe de a fi un tâmpit, în special când vine vorba de bani sau de a trezi remușcări și a face aluzii capa-

1 Yekim – termen ironic referitor la evreii din Germania.

2 Israelul mare, concept ideal al partidelor de dreapta.

bile să străpungă până şi o platoşă de oţel, în legătură cu tot felul de rude plasate în poziţii strategice la primărie, la poliţie, în partidul lui, chiar şi la fisc. Pot să te asigur, dragă Alex, că într-o bună zi ai să-l vezi pe Sommo ăsta în Kneset, bombardându-ne de acolo cu rafale mortale de patriotism, vizându-i pe cei cu suflet nobil, ca noi. N-ar fi mai bine deci să te fereşti de el, în loc să-l finanţezi?

Alex, ce dracu' le datorezi? Tu, care, la procesul de divorţ mi-ai scos sufletul, după tradiţia nebunului tău tată, insistând să mă lupt ca un leu pentru ca ea să nu primească nimic de la tine, nici un bănuţ, nici o cărămidă din vila de la Yafe-Nof, nici măcar stiloul cu care a trebuit să semneze până la urmă actele! N-ai acceptat decât cu greu să-şi ia sutienele şi chiloţii şi câteva tigăi şi oale, ca gest de o excepţională dărnicie, şi încă ai ţinut neapărat să fie scris că ai făcut-o „din pură generozitate".

Ce s-a întâmplat acum, deodată? Spune-mi, poate cineva te ameninţă cu ceva? Dacă-i aşa, trebuie să-mi povesteşti imediat, fără să-mi ascunzi nimic, ca la doctor. Aştept de urgenţă un semn, pe urmă poţi să te instalezi confortabil în fotoliu şi să te uiţi cum am să-ţi fac din ei supă de oase; şi cu câtă plăcere.

Ascultă, Alex, adevărul e că nebuniile tale n-ar trebui să mă intereseze, tocmai acum când sunt pe punctul de a da la iveală nişte afaceri picante de drept civil (bunurile Bisericii Ortodoxe Ruse), iar ce voi câştiga de la ei, chiar dacă voi pierde procesul, valorează aproximativ de două ori mai mult decât cadoul de Hanuca pe care ai de gând să-l oferi cu ocazia Paştelui Alianţei iudaismului nord-african sau Asociaţiei nimfomanelor între două vârste. *Go fuck yourself*, Alex. Numai dă-mi instrucţiuni precise – iar eu voi transfera tot ce vrei, când vrei şi cui vrei. Fiecăruia, după nevoile sale.

Apropo, adevărul e că Sommo nu ţipă deloc. Dimpotrivă, vorbeşte foarte calm, pe un ton blând şi reţinut, cu fineţea didactică liniştitoare a unui intelectual catolic. Care a suferit, probabil, în drum dinspre Africa spre Israel, o transformare

fundamentală la Paris. În aparenţă, aproape că e mai european decât tine sau decât mine. Pe scurt, ar putea da lecţii de bune maniere. Îl întreb, de exemplu, dacă ştie cu ce ocazie îi dă profesorul Ghideon, din senin, cheile seifului. Îmi zâmbeşte reţinut, „Ei, asta-i bună", de parcă i-aş fi pus o întrebare puerilă, nedemnă de mine şi de el, refuză ţigara Kent pe care i-o întind, oferindu-mi o ţigară Europa, din care fumează el, dar acceptă – poate ca gest de împăcare – bricheta mea. Îmi mulţumeşte aruncându-mi o privire pătrunzătoare, pe care ochelarii lui cu ramă aurită o amplifică, făcând-o să arate ca privirea unei bufniţe în plină zi: „Cred că profesorul Ghideon ar putea răspunde la întrebarea asta mai bine ca mine, domnule Zakheim".

Mă abţin, întrebând doar dacă un cadou de o sută de mii de dolari nu trezeşte cel puţin curiozitatea? La care îmi răspunde: „Sigur că da, domnule" – şi nu mai adaugă nici un cuvânt. Aştept vreo douăzeci de secunde, după care mă dau bătut şi întreb dacă are, întâmplător, vreo explicaţie proprie în legătură cu această problemă. Îmi răspunde tacticos că are, dar, dacă îi permit, ar prefera să audă explicaţia mea.

În acest stadiu al discuţiei, mă hotărăsc să-i dau lovitura de graţie, îmi arborez aerul „Zakheim-cel-groaznic", de care mă folosesc la contra-interogatorii, aruncându-i, cu scurte pauze ameninţătoare între cuvinte: „Domnule Sommo, cu permisiunea dumneavoastră, presupunerea mea e că cineva încearcă să-l extorcheze pe clientul meu. Ceea ce se cheamă la dumneavoastră şantaj. Şi am intenţia să dau la iveală cât se poate de repede cine, cum şi de ce". Dar maimuţa asta nu se lasă impresionată, îmi aruncă un zâmbet dulce-religios şi îmi răspunde: „Numai propria-i ruşine, domnule Zakheim, asta-i tot ce-l face să se simtă extorcat". „Ruşine? Pentru ce?" Nici nu am terminat de pus întrebarea, că răspunsul stă pregătit pe vârful limbii lui mieroase: „Pentru păcatele lui, domnule". „Şi despre ce fel de păcate e vorba?" „Insultă, care în iudaism e echivalentă cu vărsarea de sânge."

— Dar dumneavoastră drept cine vă luaţi, drept perceptor, drept executor judecătoresc?

— Eu, răspunde fără să clipească, nu am decât un rol simbolic. Profesorul Ghideon e un intelectual. Renumit în toată lumea. Mult prea onorabil. Venerat chiar – s-ar putea spune. Şi ce? Până nu-şi va corecta greşelile, toate faptele lui cele bune nu sunt decât îndatoriri prin care trebuie să plătească. Acum se căieşte şi a început, în sfârşit, să caute porţile pocăinţei.

— Iar dumneavoastră sunteţi portarul, domnule Sommo? Cel care vinde şi bilete?

— M-am căsătorit cu fosta lui soţie, spuse fixând asupra mea – ca nişte reflectoare – o pereche de ochi de trei ori mai mari din cauza lentilelor, am plătit pentru ruşinea ei. Şi tot eu am grijă de fiul lui.

— La preţul de o sută de dolari pe zi, înmulţit cu treizeci de ani în bani gheaţă plătiţi anticipat, nu-i aşa, domnule Sommo?

Cu asta am reuşit, în cele din urmă, să-i zdruncin calmul afişat. Smalţul parizian i-a sărit, iar furia africană a ţâşnit afară ca un puroi:

— Mult stimate domnule Zakheim, daţi-mi voie să vă aduc aminte că pentru combinaţiile pe care le faceţi dumneavoastră în doar jumătate de oră vi se plăteşte mai mult decât tot ce am câştigat eu în viaţa mea. Fiţi bun şi consemnaţi, domnule Zakheim, că nu am cerut de la profesorul Ghideon nici măcar un capăt de aţă. El ne-a oferit. Eu nu am solicitat nici această întrevedere, domnule. Dumneavoastră aţi cerut să ne întâlnim. După aceste cuvinte, profesoraşul nostru s-a ridicat brusc în picioare, pentru o clipă m-am temut că vrea să ia rigla de pe birou şi să mă lovească peste degete, dar nemişcat, fără să-mi întindă mâna, stăpânindu-şi cu greu ura, a şuierat printre dinţi: Iar acum, dacă aveţi amabilitatea să-mi permiteţi, reaua-voinţă şi aluziile dumneavoastră condamnabile mă obligă să pun capăt acestei conversaţii.

M-am grăbit să-l calmez. Am efectuat ceea ce se numeşte „o retragere strategică etnică": am dat vina pe umorul meu insuportabil de *yeke*. L-am rugat a binevoi să nu ţină cont de gluma mea nereuşită şi să uite ultima parte a spuselor mele. Şi am adus imediat vorba despre donaţia pe care ţi-a solicitat-o pentru acea *monkey-business* a fanaticilor din Hebron. Atunci, apucat subit de o pornire didactică exaltată, dar încă înfoindu-se pe picioarele lui scurte, arătând cu gesturi de feldmareşal spre harta Israelului din biroul meu, îmi ţine o înflăcărată predică gratuită (fără a lua în consideraţie timpul meu, pentru care tu oricum îmi plăteşti), o predică în versiune prescurtată despre drepturile noastre în această ţară etc etc. N-am să te obosesc cu lucruri pe care amândoi le cunoaştem *ad nauseam*. Totul împănat cu citate biblice şi rabinice simplificate, asemenea celor pentru începători, ca şi cum i-aş fi părut cam greu de cap.

L-am întrebat pe acest Rambam[1] în miniatură dacă e la curent cu faptul că vederile tale politice sunt la antipodul vederilor lui, şi că toate aceste elucubraţii despre Hebron se situează la o sută optzeci de grade faţă de declaraţiile tale publice.

Nici de data asta nu s-a lăsat intimidat (îţi repet, Alex, o să mai auzim noi multe despre dervişul ăsta!), ci a început să-mi explice răbdător, pe un ton mieros, că după umila lui părere, „Dr. Ghideon, ca şi mulţi alţi evrei, trece în prezent printr-o experienţă de purificare a cărei tendinţă e pocăinţa, ce va duce foarte curând la o convertire generală".

Nu-ţi ascund, dragă Alex, că la auzul acestui discurs a sosit rândul meu să renunţ la lustrul european şi să izbucnesc: pe ce bază crede el că ştie ce se petrece în sufletul tău? De unde obrăznicia de a hotărî în locul tău, fără a te cunoaşte câtuşi de puţin, – poate de a hotărî şi în locul nostru, al tuturor – ce se petrece în sufletele noastre şi ce urmează să se petreacă, înainte chiar ca noi să ştim?

---

1 Acronim pentru Rabbi Moshe Ben Maimon (1135-1204), medic, teolog şi filozof evreu născut la Cordoba.

— Dar nu-i adevărat, oare, că profesorul Ghideon a şi început să-şi răscumpere păcatele comise faţă de aproapele său? Pentru asta m-aţi chemat astăzi la biroul dumneavoastră, domnule Zakheim. Atunci de ce să nu-i dăm posibilitatea de a-şi răscumpăra, printr-o donaţie, şi păcatul pe care omul îl comite faţă de Dumnezeu?

Şi nu s-a lăsat până nu mi-a explicat dublul sens al cuvântului ebraic *damim*[1]. *Ecce homo.*

Dragul meu Alex, sper că te-au făcut să fierbi de furie cele povestite. Sau, şi mai bine, să mori de râs şi să anulezi toate hotărârile luate. Acesta e motivul pentru care m-am străduit să-ţi redau scena în amănunt. Cum spune micul nostru predicator? „Porţile pocăinţei nu sunt închise." Aşa că „pocăieşte-te" imediat în ce priveşte ideea ta ciudată şi dă-i dracului pe amândoi.

Numai să nu aibă cumva dreptate bătrâna mea intuiţie, care-mi şopteşte că poate vreun mic amănunt jenant ajuns la urechile cuiva cu ajutorul căruia acest diavol – sau cel care se ascunde în spatele lui – te ameninţă şi te şantajează cu grosolănie, pentru a cumpăra cu propriii tăi bani tăcerea lui (şi, în plus, ruinele Hebronului). Dacă e aşa, te implor din nou să-mi dai mână liberă şi ai să vezi cu câtă eleganţă le voi dezamorsa maşinăria infernală.

Deocamdată, conform indicaţiilor din telegrama ta, am făcut o mică anchetă particulară în legătură cu Sommo (cu ajutorul prietenului nostru Shlomo Zand), şi îţi trimit darea de seamă. Dacă ai să o citeşti cu atenţie, ai să observi cu siguranţă că, dacă vine vorba de ameninţări, nici noi nu ne lăsăm mai prejos şi am putea cu uşurinţă să-i arătăm gentlemanului că nu numai el ştie să joace acest joc. De îndată ce aş primi consimţământul tău, l-aş trimite pe Zand la o mică discuţie între patru ochi, şi în zece minute s-ar face linişte pe linia frontului. Pe răspunderea mea. N-ai să le mai auzi piuitul.

---

1 Cele două sensuri sunt „sânge" şi „bani".

Anexez, deci, trei documente scrisorii mele:

1. darea de seamă întocmită de Zand asupra lui Sommo;

2. darea de seamă întocmită de asociatul lui Zand despre tânărul B.B.;

3. copiile hotărârii de divorţ a Tribunalului rabinic şi sentinţa pronunţată de Tribunalul regional privitoare la procesul pe care frumoasa ta ţi l-a intentat. Am subliniat cu roşu pasajele importante.

Nu uita însă că toată povestea asta s-a terminat acum mai bine de şapte ani, şi nu ne ocupăm în prezent decât de săpături arheologice.

Asta-i tot în legătură cu rugămintea ta din telegramă. Sper că măcar tu eşti mulţumit de mine, fiindcă, în ce mă priveşte, nu sunt deloc mulţumit de tine. Aştept resemnat indicaţii, în continuare, ca până acum. *Just don't go mad, for God's sake!*

Prietenul tău foarte îngrijorat,

Manfred

[Telegramă] Personal Zakheim Ierusalim Israel. Ţi-ai depăşit atribuţiile.

Plăteşte imediat o sută exact. Încetează să-ţi faci de cap. Alex.

[Telegramă] A. Ghideon Nickfor Londra. Plătit. Demisionez. Indicaţii urgente cui să transmit dosarul. Nu eşti normal. Manfred Zakheim.

[Telegramă] Personal Zakheim Ierusalim Israel. Demisie refuzată. Fă duş rece. Calmează-te, fii cuminte. Alex.

[Telegramă] A. Ghideon Nickfor Londra. Demisie în vigoare. La dracu' Zakheim.

[Telegramă] Personal Zakheim Ierusalim Israel. Nu mă părăsi. Ar fi prea trist. Alex.

[Telegramă] A. Ghideon Nickfor Londra. Iau avionul diseară. Ajung dimineaţă. Reşedinţa Nicholson. Fără prostii suplimentare. Manfred.

Lui Michael Sommo
Str. Tarnaz 7, Ierusalim

Şalom. Uite, Mihael, am să fiu foarte direct – am nevoie de un împrumut de bani de la tine. Muncesc greu la cumnatul tău Avram Abudraham, car toată ziua lăzi cu legume. Poţi săi întrebi să te convingi. Şi eu sunt mulţumit că se poartă *fair* cu mine şi-mi plăteşte zilnic plus două mese pe zi la el. Mulţumesc că mi-ai aranjat. Împrumutul e ca să-mi cumpăr materiale pentru ami construi un telescop după metoda „mâini îndemânatice". Prietena ta Jeanine (doamna Fuchs) mi-a aranjat după cum ştii şi să păzesc noaptea (plus dormit) la Planetariu fără bani. Adică nici eu nu plătesc şi nici nu mi se plăteşte. Dar dacă eu voi fii bun la întreţinerea aparatelor optice că mă pricep puţin şi dacă au bani or sămi şi plătească puţin. Aşa că aproape că nu cheltuiesc nimic, numai câştig. Dar cu telescopul vreau să încep de pe acum iar preţul e patru mii de lire aşa că te rog pe tine un împrumut de trei mii (am pus deoparte o mie până acum). Am săţi înapoiez în treizeci de rate 300 în fiecare lună din salariu meu presupunând că nu vrei să-mi iei dobândă. Dacă nu se poate sau pur şi simplu ţi-e greu atunci numi da, nu-i nimic (până acum nam omorât pe nimeni). Ceea ce te rog pe tine să nu ştie femeia nimic de toată afacerea, ţie personal şi la fetiţă vă urez toate bune. Mulţumesc.

Boaz B.

Către Avram Abudraham, pentru Boaz Brandshteter
Piața de gros, str. Carlebach, Tel Aviv

Cu ajutorul lui Dumezeu
Ierusalim, prima zi de Paști (16.04)

Dragă Boaz,

Am primit scrisoarea ta și mi-a părut foarte rău că nu ai venit în seara de Paști, deși te-am invitat. Dar respect înțelegerea noastră, conform căreia poți să faci tot ce vrei, cu condiția să fie cu sudoarea frunții și în mod cinstit. N-ai venit, n-ai venit. Nu-i nimic. Când vei vrea să vii, vino. Avram a telefonat și a spus că ești grozav. Și de la doamna Jeanine Fuchs am primit vești bune despre tine. Bravo, Boaz! Eram aproape de vârsta ta când am ajuns cu părinții la Paris, din Algeria, și am muncit din greu într-un laborator cu aparatură medicală Roentgen, ca ajutor de tehnician (un unchi de-al meu) să câștig și eu câțiva bănuți. Lucram, spre deosebire de tine, numai seara, după cursurile de la liceu. Interesant este că și eu am cerut o dată un împrumut de la unchiul meu, să-mi cumpăr un dicționar Larousse, de care aveam mare nevoie (dar nu am primit).

Cât despre rugămintea ta: îți trimit prin mandat poștal suma de trei mii de lire. Dacă mai ai nevoie, și dacă e vorba de un scop pozitiv, ne vom strădui să-ți dăm. Și pentru că veni vorba, nu mă împotrivesc să-mi înapoiezi banii cu dobândă, dar nu acum, Boaz, ci peste mulți ani, când te vei îmbogăți în fapte bune, dar și material (până atunci învață să scrii fără greșeli!!). Deocamdată continuă să economisești. Ascultă-mă pe mine, Boaz.

Nu ți-am putut respecta o singură rugăminte: mama ta e la curent cu banii pe care ți-i trimit. Asta pentru că nu avem secrete unul față de celălalt. Regret, dar nu sunt de acord să facem nimic pe ascuns, fără știrea ei, nici măcar de dragul unei fapte bune. Nu-ți place – nu lua banii.

Închei aici, cu urările mele cele mai bune și Sărbători fericite.

Al tău, Michael (Michel)

Lui Michael Sommo
Tarnaz 7 Ierusalim

Michel şalom şi mulţumesc pentru împrumut. Am şi cumpărat şi am început încet încet sămi construiesc aparatul. Bruno Fuchs de la Planetariu (soţul lui Jeanine) mă ajută şi el puţin. E un om de treabă. Ştie optică şi numi dă lecţii de morală. Astai părerea mea, nu râde, că fiecare trebuie să ştie un lucru foarte bine, şi săi facă foarte bine fără să spună altora ce şi cum trebue făcut. Atunci toată lumea o să fie mult mai mulţumită în ţara asta şi mai puţine probleme personale. Numi pasă cine ştie ce că nevastăta ştie despre împrumut pur şi simplu nu vreu sămi fac probleme cu ea. Cu tine – e altceva Spune-mi? cum ai cumpărat dicţionarul de care aveai nevoe atunci la Paris? Încă odată mulţumesc şi salutări la fetiţa cea frumoasă de la mine Boaz. N.B. Totuşi am să încep săţi 'napoiez banii încet încet de luna viitoare. Doar sunt banii tăi, nui aşa?

Boaz B.

Boaz Brandshteter,
prin bunăvoinţa lui A. Abudraham
Piaţa de gros, str. Carlebach, Tel Aviv

Cu ajutorul lui D-zeu
Ierusalim, 23 Nisan 5736 (23.04)

Dragă Boaz,

Fiindcă ai întrebat, sunt obligat să-ţi răspund. Banii aparţin tatălui tău, nu mie. Dacă ai veni la noi la Ierusalim sâmbăta aceasta, sau când vrei tu, ţi-am povesti despre problema în cauză din toate punctele de vedere cunoscute de noi (sunt şi alte aspecte, necunoscute nouă, probabil). Mama şi sora ta se alătură invitaţiei. Nu mai fi catâr, Boaz – vino şi gata. În curând începem să lărgim apartamentul, încă două camere (spre

curtea din spate), una dintre ele fiindu-ţi destinată. Dar chiar şi înainte de asta avem întotdeauna loc pentru tine. Aşa că nu fi copil şi vino sâmbăta asta. După părerea mea, mândria ta e mereu îndreptată în direcţia nepotrivită. Eu cred, Boaz, că diferenţa dintre un copil şi un bărbat e că acesta din urmă nu-şi risipeşte nici sămânţa, nici mândria, ci aşteaptă să vină momentul potrivit, după cum e scris la noi. Tu nu mai eşti copil, Boaz. Ţi-am citat versetul acesta şi în legătură cu refuzul tău (de până acum) de a veni acasă, şi în legătură cu nesupunerea faţă de mama ta, şi pentru a te face să înţelegi că n-are rost să reacţionezi infantil la ştirea pe care ţi-am dat-o acum în legătură cu proveniența banilor. Aş fi putut să-ţi ascund asta, nu-i aşa?

Am ajuns la a doua întrebare: Cum mi-am cumpărat dicţionarul Larousse, la Paris, când eram de vârsta ta, după ce unchiul meu a refuzat să-mi împrumute bani? Răspunsul e că nu l-am cumpărat decât după un an, dar unchiul meu a pierdut un angajat ieftin, pentru că m-am simţit jignit şi am preferat să spăl scările în loc să lucrez la el în continuare (tot după şcoală!). Asta se întâmpla în 1955, şi poţi să tragi concluzia că eram încăpăţânat ca un catâr. Eram însă doar un copil. Mă opresc aici, cu urări de bine şi prietenie,

Al tău,
Michel

N.B. Dacă ţii neapărat să-mi înapoiezi banii de pe acum, în rate lunare, n-am nimic împotrivă. Aş putea spune că ideea nu-mi displace! Însă în acest caz, să-ţi fie clar că nu mai încape vorba de dobândă.

Cele trei documente anexate scrisorii avocatului Zakheim din Ierusalim către dr. Ghideon din Londra, din ziua de 28.03.'76.

1. Raportul întocmit de Shlomo Zand (detectiv particular) din Tel Aviv, în legătură cu Michel-Henri (Michael) Sommo, la cererea avocatului M. Zakheim de la Cabinetul

Zakheim & Di Modena din Ierusalim şi depus în ziua de 26.03.'76.

Stimate domnule,

Având în vedere că am primit această sarcină pe data de 22.03, cerându-ni-se să anchetăm în termen cât mai scurt şi să vă înmânăm o dare de seamă în numai câteva zile, materialul de faţă nu trebuie considerat ca fiind raportul complet al investigaţiei, ci doar un pachet de date preliminare rezultate dintr-o anchetă rapidă. Cu toate acestea, menţionăm că materialul ne oferă un punct de orientare în ceea ce priveşte continuarea instrumentării, în cursul căreia riscăm să descoperim chestiuni delicate. Dacă voi fi solicitat să continui cercetările în acest caz, cred că voi putea prezenta un raport amănunţit peste aproximativ o lună.

Mi s-a cerut să furnizez date privitoare la M.H.S., legate de situaţia sa prezentă, inclusiv pe plan profesional, financiar şi familial. Iată datele de care dispunem până în prezent:

Curriculum vitae. M.H.S. s-a născut la Oran, în Algeria, în mai 1940. Numele părinţilor: Jacob (Iacov) şi Sylvie. Tatăl a lucrat ca perceptor la Oran până în 1954, când familia s-a instalat la periferia Parisului. (Trei fraţi şi o soră, cu toţii mai mari decât M.H.S., emigraseră deja în Franţa şi îşi întemeiaseră propriile familii. Fratele cel mai mare trăieşte în Israel.)

M.H.S. a învăţat la Liceul „Voltaire" până în 1958, apoi doi ani la Sorbona – literatură franceză. Nu şi-a terminat studiile şi nu posedă diplomă de absolvent universitar. În această perioadă a intrat în legătură cu diverse grupuri ale mişcării Beitar din Paris (sub influenţa fratelui cel mare) şi a început să respecte tradiţiile evreieşti (probabil sub influenţa altui frate, care s-a pocăit şi predă într-o şcoală sionistă-religioasă din Paris).

M.H.S. a început să-şi neglijeze cursurile de la Sorbona, consacrându-şi timpul studiului limbii ebraice şi al iudaismului. Stăpânea deja limba ebraică înainte de a imigra în Israel. A

imigrat la sfârșitul anului 1960 și a lucrat câteva luni ca muncitor în construcții, la un antreprenor religios din Petah-Tikva. Apoi a fost primit (probabil la recomandarea unei rude) la Școala de poliție, dar a renunțat înainte de terminarea cursurilor (încă nu am aflat care a fost motivul), și s-a înscris la Yeshiva[1] „Menorat Hamaor" din Ierusalim. A plecat și de aici, iar între anii 1962-1964 lucrează, pentru a se întreține, ca plasator la cinematograful Orion, încercând, fără succes, să-și completeze studiile la departamentul de limba franceză al Universității Ebraice din Ierusalim. În această perioadă locuiește în spălătoria construită pe acoperișul blocului în care domiciliază unul dintre cumnații lui, în cartierul Talpiot. În 1964 M.H.S. este eliberat definitiv de obligațiile serviciului militar (era încadrat în calitate de rezervist la statul major orășenesc) din pricina complicațiilor de pe urma unei boli de rinichi.

Din 1964 lucrează, mai întâi ca suplinitor, apoi ca profesor titular de limba franceză (necalificat) la Școala religioasă de băieți „Ohel Ytzhak" din Ierusalim. De la căsătoria din 1971 cu Ilana (Halina) Ghideon, născută Brandshteter, locuiește într-un apartament de o cameră și jumătate pe strada Tarnaz, numărul 7, în Ierusalim. Apartamentul acesta a fost cumpărat cu ajutorul familiei lui din Israel și din Franța și cu un împrumut bancar pe o perioadă de zece ani pe care îl înapoiază în rate lunare, și din care a achitat jumătate.

Situația financiară: M.H.S. are un salariu de 2 550 lire israeliene pe lună. Soția nu lucrează. Venituri suplimentare: lecții particulare (aproximativ 400 lire pe lună), plus ajutor regulat de la părinții lui din Paris (500 lire pe lună). Cheltuieli fixe: 1 200 lire rata lunară la apartament; 500 lire pentru întreținerea fiului soției, Boaz Brandshteter la Școala agricolă „Tlamim" (până în urmă cu trei săptămâni); donație lunară regulată de 600 lire prin Banca Națională – sucursala

1 Yeshiva, școală unde se predau și se învață exclusiv texte religioase.

Talpiot – mişcării Ahdut Israel. Plata facturilor (electricitate, apă, taxe) e efectuată destul de des cu întârziere, dar rata pentru casă, taxa şcolară şi donaţia – întotdeauna la timp.

Situaţia familială: căsătorit (din 1971) şi are o fetiţă de trei ani (Madeleine-Yfat). Soţia a fost căsătorită cu renumitul profesor A. Ghideon (actualmente în Statele Unite). Conform hotărârii Tribunalului rabinic, în urma procesului de divorţ din 1968, nu există nici o obligaţie materială între cele două părţi. Viaţa conjugală a lui M.H.S şi a soţiei e tradiţională sau moderat-religioasă (nu renunţă, de exemplu, să meargă la cinema).

Nu am găsit nici o informaţie în legătură cu eventualitatea unor relaţii extraconjugale, nici în ce-l priveşte pe M.H.S., nici pe soţia sa. Avem însă informaţii (ce depăşesc cadrul investigaţiilor cerute) despre anumite legături ale Ilanei Ghideon-Sommo din timpul primei căsătorii. Avem de asemenea informaţii că fiul ei, Boaz, este sub supravegherea Departamentului pentru minori din mai 1975 (vezi raportul detectivului A. Maimon, asociatul nostru, ataşat documentului, după cum ni s-a cerut). Relaţiile tânărului Boaz cu M.H.S. şi soţia sunt destul de fluctuante (în ultimii ani a refuzat invitaţiile de a veni la Ierusalim). În schimb, relaţiile lui M.H.S. cu restul familiei Sommo (veri, cumnaţi etc.) sunt dintre cele mai strânse.

Convingeri politico-religioase: aici am găsit cu uşurinţă multe informaţii. M.H.S. are o afinitate faţă de mişcările de dreapta. Fratele mai mare, ca şi alţi membri ai familiei, sunt activi în mişcarea Herut-Gahal (unii în Mavdal). M.H.S. a fost înscris când într-unul, când în celălalt dintre cele două partide menţionate. În 1964 a fost unul dintre fondatorii unei grupări de intelectuali şi studenţi din Africa de Nord, cunoscută sub numele Moledet. Gruparea s-a scindat din cauza problemelor financiare şi ideologice şi a dispărut în 1965. În ajunul Războiului de Şase Zile, M.H.S. a fost unul dintre militanţii cei mai activi, adunând semnături contra politicii de temperare a

guvernului Eshkol şi pentru intervenţia militară împotriva Egiptului şi a celorlalte ţări arabe.

Imediat după Războiul de Şase Zile, M.H.S se angajează în activităţile comitetului militant pentru integritatea teritorială a ţării, care a dat naştere ulterior mişcării Israelul Mare, şi se ocupă cu propaganda şi organizarea de demonstraţii. În 1971 părăseşte subit mişcarea. După puţin timp, înapoiază în mod ostentativ carnetul de membru al partidului Mavdal. În 1972 se numără printre fondatorii mişcării Ahdut Israel, majoritatea membrilor fiind tineri imigranţi din Statele Unite şi Rusia. M.H.S. este până astăzi membru în Comitetul executiv al grupării. După Războiul de Yom Kippur, gruparea a fost implicată în demonstraţii împotriva înţelegerii de separare a forţelor din Sinai şi Golan, ca şi în încercarea de a cumpăra ilegal terenuri de la arabii din zona Betleemului. M.H.S. a fost anchetat de două ori în urma activităţii din cadrul grupării menţionate (în octombrie '74 şi în aprilie '75) fără a fi arestat. După câte am reuşit să aflăm, M.H.S. nu a fost implicat personal în acte ilegale violente. I-au fost publicate vreo zece scrisori adresate redacţiei (în cele două ziare de seară), în care propovăduieşte evacuarea populaţiei arabe din stat şi Teritorii prin mijloace paşnice şi oferte băneşti tentante.

În încheiere notăm un fapt care ni se pare extrem de semnificativ, ce ar putea ascunde date importante la care nu am ajuns încă; în decembrie anul trecut (acum vreo patru luni), M.H.S. s-a adresat Ambasadei Franţei din Tel Aviv solicitând înnoirea cetăţeniei sale franceze (la care renunţase din proprie iniţiativa în 1963) pe lângă cea israeliană. Cererea i-a fost respinsă. Imediat apoi, pe 10 decembrie anul trecut, a plecat la Paris, unde a stat numai patru zile (!). Nu se ştie pe banii cui şi în ce scop. La puţin timp după întoarcerea în ţară i-a fost acordată cetăţenia franceză, şi asta cu o promptitudine care dovedeşte fără nici o îndoială o excepţie de la reguli. Nu suntem în măsură să clarificăm ce se ascunde în spatele acestui eveniment.

După cum am menţionat deja, acest raport nu este complet, fapt datorat termenului scurt care ne-a fost impus. Vă stăm cu plăcere la dispoziţie în situaţia în care veţi solicita continuarea anchetei în acest caz sau în oricare altul.

Shlomo Zand (–)
Anchete Zand, S.R.L.
Tel Aviv

Anexa nr. 2: Raport întocmit de Albert Maimon (detectiv particular) – Anchete Zand S.R.L., Tel Aviv, privitor la tânărul Boaz Brandshteter. Redactat la cererea avocatului M. Zakheim – Biroul Zakheim & Di Modena, Ierusalim, prezentat solicitantului în ziua de 26.03.1976.

Stimate domnule,

La cererea dumneavoastră am întreprins o cercetare rapidă (o singură zi), în urma căreia a rezultat că sus-numitul, fiul doamnei I. Brandshteter-Sommo din Ierusalim, tată necunoscut, a părăsit din proprie iniţiativă, la data de 19.02.'76, Şcoala agricolă „Tlamim", din cauza neadaptării la regulament şi a repetatelor probleme de disciplină, plecând spre o destinaţie necunoscută. După două zile, pe 21.02, a fost arestat în autogara din Tel Aviv şi anchetat, fiind acuzat de comercializarea unor obiecte furate. Tânărul a mai fost arestat de două ori din motive asemănătoare şi se află sub supravegherea unui ofiţer de la Departamentul pentru minori din mai 1975). A doua zi pe 22.02, a fost eliberat pe cauţiune de către domnul Michael Sommo din Ierusalim (soţul mamei sale) şi, din câte se pare, cu sprijinul unei persoane care lucrează la poliţie. De la această dată lucrează la o rudă a domnului Sommo, în piaţa angrosiştilor din Tel Aviv, încălcând legea privitoare la angajarea minorilor. În prezent locuieşte în clădirea Planetariumului din Ramat-Aviv, cu sprijinul unuia dintre administratori, şi

funcţionează ca „paznic de noapte voluntar". B.B. nu are încă şaisprezece ani (s-a născut în 1960), dar pare mult mai matur (personal, eu i-aş fi dat cel puţin optsprezece: foarte bine dezvoltat şi dotat cu o forţă fizică neobişnuită). După câte am reuşit să aflu, nu are în prezent nici un prieten. În această privinţă, informaţiile culese din perioada când a învăţat la Tlamim sunt contradictorii. Nu am alte înştiinţări semnificative în acest sens.

Rămân la dispoziţia dumneavoastră în cazul în care au rămas chestiuni specifice pe care doriţi să le clarific.

Maimon,
Anchete Zand S.R.L. Tel Aviv

Anexa 3: Pasajele subliniate cu roşu de avocatul Zakheim, anexate la scrisoarea din 28.03.'76, adresată lui A.A. Ghideon din Londra.

1. Extras din hotărârea Tribunalului rabinic în procesul de divorţ al lui A.A. Ghideon şi al Halinei Brandshteter-Ghideon, Ierusalim 1968: „...în consecinţă declarăm că reclamanta e acuzată de adulter, conform cu propria sa mărturie... contractul de căsătorie este reziliat şi pierde dreptul la pensie alimentară..."

2. Extras din hotărârea pronunţată de Tribunalul regional Ierusalim, 1968: „...în ce priveşte revendicarea unei pensii alimentare pentru reclamantă şi pentru fiul minor... reclamatul susţine că nu este tatăl copilului... în lumina rezultatelor neconcludente ale analizei de sânge... tribunalul a propus părţilor să efectueze o analiză de compatibilitate genetică.

...şi cum reclamanta a renunţat la pensia alimentară pentru ea şi pentru copil... tribunalul anulează reclamaţia după ce părţile au declarat că în viitor nu vor mai avea nici o obligaţie reciprocă".

Dr. Alexander Ghideon
Departamentul de Ştiinţe Politice
Universitatea Statului Illinois
Chicago, Illinois, S.U.A.

Ierusalim, 19.04.1976

Dragul meu Alec îndepărtat,

Îţi scriu şi de data aceasta la adresa ta din Illinois, cu speranţa că vreo secretară va binevoi să-ţi transmită această scrisoare. Nu ştiu unde eşti. Mi te închipui întotdeauna în camera alb-negru, cu masa goală, sticla goală şi paharul gol – toate în jurul tău, ca în încăperea unei nave spaţiale ce te poartă de pe un continent pe altul. Focul care arde în cămin luminându-ţi spatele de călugăr şi capul, părul care a purces a încărunţi, începutul de calviţie şi întinderile înzăpezite dezolante ce se văd de la fereastra ta până departe, prin ceaţă. Totul îmi apare ca într-o gravură. Definitiv. Tu însuţi.

Dar ce vreau eu de data asta? Ce mai poate cere nevasta pescarului de la peştişorul de aur? Încă o sută de mii? Sau un palat din smaralde?

Nimic, Alec. Nu am nici o dorinţă. Îţi scriu numai ca să vorbesc cu tine. Deşi toate răspunsurile îmi sunt cunoscute dinainte: De ce ai urechi aşa de mari? Şi de ce îţi văd ochii plini de scântei şi fulgere? De unde dinţii ăştia aşa de ascuţiţi?

Nimic, Alec.

În clipa asta poţi să mototoleşti scrisoarea şi să o arunci în foc. Hârtia se va aprinde pentru o clipă şi va dispărea în alte lumi, o limbă de foc se va ridica şi se va stinge ca şi cum s-ar fi aprins din nimic, iar foiţa carbonizată se va ridica în aer descriind rotocoale prin cameră şi poate ţi se va aşeza la picioare. Şi iar rămâi singur. Vei putea să-ţi torni un whisky şi să-ţi serbezi victoria împreună cu tine însuţi: Uite cum mi se întinde la picioare. S-a săturat de găselniţa ei africană şi acum cere iertare.

De fapt, în afară de bucuriile tale răutăcioase, nu ai şi nu ai avut alte bucurii în viaţă, Alec cel rău şi singuratic. Citeşte

şi bucură-te. Citeşte şi râzi în sinea ta la luna de dincolo de zăpezile pe care le contempli.

De data asta îţi scriu fără ştirea lui Michel. La zece şi jumătate a stins televizorul, apoi a stins pe rând toate luminile din casă, a învelit fetiţa, a verificat dacă uşa e încuiată, mi-a pus un pulover pe umeri, s-a ghemuit sub plapumă, a frunzărit o clipă *Ma'ariv*[1] mormăind ceva şi a adormit. Ochelarii şi pachetul lui de ţigări au rămas pe masă, lângă mine, iar respiraţia lui regulată se amestecă cu tic-tacul orologiului maro pe care l-am primit cadou de la părinţii lui. Eu stau la biroul lui şi îţi scriu, păcătuind în acest fel şi faţă de el, şi faţă de fetiţa noastră. De data asta nici măcar nu mă pot folosi de Boaz ca pretext: totul s-a aranjat în ceea ce-l priveşte pe fiul tău. Cu ajutorul banilor de la tine şi a înţelepciunii lui Michel l-am scos pe copil din încurcătură. Prietenii familiei Sommo de la poliţie au clasat dosarul. Încet-încet, Michel descoperă drumul spre sufletul lui Boaz. Ca şi cum şi-ar croi drum printr-o pădure. N-ai să crezi, dar a reuşit să-l aducă pe Boaz la noi, la Ierusalim, sâmbăta trecută; pe mine m-a pufnit râsul de câteva ori uitându-mă la soţul meu cel scund şi la fiul tău cel uriaş luându-se la întrecere să atragă atenţia fetiţei, care părea că se distrează văzând lupta dintre ei şi chiar că o întreţine. La sfârşitul zilei Michel a pregătit salată cu măsline şi ardei iuţi şi friptură cu cartofi prăjiţi, după care l-a chemat pe fiul vecinilor să stea cu Yfat, ca noi să putem ieşi împreună cu Boaz la cinema.

Apropierea asta îţi dă peste cap strategia? Îmi pare rău. Ai pierdut de data asta. Cum îmi spuneai pe vremuri? În toiul luptei nu mai ţii cont de reguli. Oricum, duşmanul nu le cunoaşte şi nu le urmează. Aşa şi cu Boaz şi Michel, care aproape că s-au împrietenit, iar eu mă uit la ei zâmbind: de exemplu, când Michel s-a căţărat pe umerii lui Boaz ca să schimbe un bec pe terasă. Sau când Yfat a încercat să-l încalţe pe Boaz cu papucii lui Michel.

---

1 Ziar din Israel.

De ce îți povestesc toate astea?

De fapt, ar fi trebuit să ne întoarcem la muțenia convenită de noi doi. Până la sfârșit. Să primesc banii în tăcere. Și totuși, încă mai pâlpâie o lumină iluzorie în noapte, deasupra mlaștinii, iar noi nu ne vom putea lua ochii de la ea.

Dacă te-ai hotărât totuși, dintr-un motiv sau altul, să continui să citești paginile astea, dacă nu le-ai aruncat încă în foc, sunt sigură că în clipa asta pe fața ta se așterne masca disprețuitoare și arogantă care ți se potrivește atât de bine, dându-ți o aură de o intensitate arctică. Emanația asta înghețată care, atingându-mă, m-a topit de parcă mi-ai fi făcut farmece. Din prima clipă. Topindu-mă, te urăsc. Topindu-mă, mă dăruiesc ție.

Știu: de la scrisoarea pe care o ții în mână în clipa asta nu am drum de întoarcere.

De fapt, și cele două scrisori precedente ți-ar fi de-ajuns dacă ai avea de gând să mă distrugi.

Ce-ai făcut cu ele? În foc, sau în seif?

De fapt, aproape că nu există nici o diferență.

Pentru că tu nu calci în picioare victima, Alec: tu îți strecori încet-încet veninul, care nu ucide instantaneu, ci, dimpotrivă, acționează în timp, ani în șir.

Tăcerea ta îndelungată, pe care m-am străduit să o respect șapte ani, să o îndepărtez, să nu o aud, acoperind-o cu vocile din căminul meu cel nou întemeiat, dar iată că în al optulea an mă predau.

În februarie, când ți-am scris prima scrisoare, nu te-am mințit. Nici când ți-am scris-o pe a doua. Tot ce ți-am relatat în legătură cu Boaz era adevărat, după cum, probabil, Zakheim ți-a confirmat deja. Și cu toate acestea, totul a fost o minciună. Te-am indus în eroare. Ți-am întins o cursă. Am fost cât se poate de convinsă, din prima clipă, că acela care-l va scoate pe Boaz din încurcătură va fi Michel, nu tu. Și așa a fost. De la început am știut că Michel, chiar și fără banii tăi, va ști ce are de făcut. Când va fi nevoie și cum va fi nevoie.

Şi încă un lucru mai ştiam, Alec: că dacă te împinge diavolul să-ţi ajuţi fiul, nici măcar n-ai să ştii ce şi cum să faci. N-ai să ştii nici măcar de unde să începi. Niciodată n-ai ştiut să acţionezi singur. Chiar şi când te-ai hotărât să mă ceri în căsătorie n-ai fost în stare s-o faci. Tatăl tău a făcut-o în locul tău. Toată înţelepciunea ta olimpiană şi toată forţa ta titanică încep şi se termină întotdeauna cu carnetul de cecuri. Sau cu apeluri telefonice transatlantice la Zakheim sau la vreun ministru sau general din vechea voastră gaşcă (aşa cum şi ei, la rândul lor, îţi dau telefon când vine vremea să-şi plaseze progeniturile în vreun *college* renumit sau să-şi asigure un an sabatic liniştit).

Ce mai ştii tu să faci? Să farmeci şi să înspăimânţi cu subtilitatea somnolentă a manierelor tale. Să repertoriezi fanaticii de-a lungul istoriei. Să goneşti prin deşert cu treizeci de tancuri, trecând peste arabi. Să-ţi lichidezi cu răceală nevasta şi copilul prin *knockout*. Ai reuşit oare în viaţa ta să faci pe cineva să zâmbească măcar o dată? Ai avut ocazia să ştergi o lacrimă? Numai cecuri şi telefoane, Alec. Un Howard Hughes în miniatură.

Nu tu, ci Michel l-a salvat pe Boaz şi i-a găsit locul potrivit.

Atunci, dacă am ştiut dinainte că aşa va fi, de ce ţi-am scris?

Opreşte-te acum pentru o clipă. Fă o scurtă pauză. Aprinde-ţi pipa. Lasă-ţi privirea cenuşie să alunece peste zăpezi. Acoperă un gol cu alt gol. Apoi încearcă să te concentrezi şi să citeşti continuarea cu aceeaşi severitate chirurgicală cu care decortichezi un text scris de vreun nihilist rus din secolul trecut sau vreo predică exaltată a unui preot propovăduitor.

Adevăratul motiv care m-a determinat să-ţi scriu cele două scrisori în februarie a fost dorinţa de a mă da pe mâna ta. Chiar nu ai înţeles? Nu-ţi stă în fire să-ţi iei prada în vizor, pentru ca apoi să uiţi să tragi.

Sau poate că ţi-am scris precum frumoasa din poveste, care îi trimite prinţului de peste mări şi ţări sabia cu care să omoare balaurul şi să o elibereze. Iată, acum văd pe faţa ta zâmbetul

acela rapace: amar şi cuceritor. Să ştii, Alec, dragule, că îmi vine să te îmbrac într-o noapte cu o haină neagră călugărească, să-ţi pun pe cap gluga neagră. N-ai regreta, pentru că imaginea asta mă excită foarte tare.

Sau poate am prevăzut că-l vei ajuta pe Boaz într-un fel sau altul. Însă cel mai mult voiam să-mi trimiţi nota de plată. Voiam să plătesc, oricât ar costa. De ce nu ai venit? Ai uitat oare ce putere avem unul asupra celuilalt? Amestecul de foc şi de gheaţă?

Încă o minciună. Pentru că, de fapt, ştiam bine că n-ai să vii. Dar iată, acum am să dau pe faţă şi ultima carte: adevărul e că nici măcar în visurile mele cele mai nebune n-am uitat cine eşti. Ştiam că nu pot spera să primesc de la tine nici lovitura de graţie, nici vreun altfel de semn. Ştiam că tot ce aş fi putut primi de la tine era doar suflul arctic al unei tăceri de mormânt. Sau cel mult o umilinţă usturătoare. Nici mai mult, nici mai puţin. Ştiam că totul e pierdut.

Cu toate acestea, mărturisesc că lovitura pe care am primit-o de la tine m-a ameţit. Câte nu mi-am imaginat că eşti în stare să faci – însă nu mi-a trecut prin minte că ai să-ţi deschizi pur şi simplu robinetele de golire, ca să-l îngropi pe Michel în bani. De data asta mi s-a învârtit capul. Aşa cum mi-a plăcut întotdeauna. Talentul tău diavolesc nu are limite. Iar din mocirla în care m-ai aruncat, vin spre tine acoperită de noroi. Aşa cum îţi plăcea ţie, Alec. Aşa cum ne plăcea la amândoi.

Atunci, nimic nu e pierdut?

Nu am şi nici nu voi avea cale de întoarcere după scrisoarea asta. Îl înşel acum pe Michel, aşa cum te-am înşelat pe tine de atâtea ori timp de şase din cei nouă ani de căsătorie.

Târfă înnăscută.

Am ştiut că acum ai s-o spui, iar răutatea ta oceanică va străluci ca lumina nordică în adâncul ochilor tăi cenuşii. Însă greşeşti, Alec. De data asta te-am înşelat în alt fel: de fiecare dată când te înşelam cu prietenii tăi, cu ofiţerii regimentului

tău, cu studenții tăi, cu electricianul și cu instalatorul, întotdeauna te înșelam cu tine însuți. Numai pe tine te vedeam, chiar și în momentele țipătului. Mai ales în acele momente. Așa cum scrie, cu litere aurite, pe dulapul sfânt din sinagoga lui Michel: Te-am avut, Doamne, în fața ochilor mereu.

Iată că e ora două noaptea la Ierusalim, iar Michel s-a ghemuit ca un făt sub cearșafurile transpirate, mirosul corpului lui păros se amestecă în aerul cald cu mirosul de urină care emană din cearșafurile fetiței, al cărei pat e înghesuit în colțul camerei ticsite, un vânt uscat și fierbinte vine dinspre deșert, intră prin fereastra deschisă, atingându-mă cu un suflu de ură pe față, stau în cămașă de noapte la masa lui Michel, înconjurată de caietele elevilor lui, și îți scriu la lumina unei veioze gheboase, un țânțar nebun bâzâie deasupra mea, iar lumini din satele arăbești mă contemplă din depărtare, de dincolo de ued, îți scriu din adâncurile ființei, înșelându-i astfel pe Michel și pe fetiță într-un fel cu totul diferit. Pe tine nu te-am înșelat niciodată în acest fel. Și, în plus, îl înșel cu tine. După toți anii ăștia în care nici o umbră de bănuială nu s-a strecurat între mine și el.

Oare mi-am pierdut mințile? Să fi înnebunit și eu ca tine?

Michel, soțul meu, e un om excepțional. Nu am întâlnit niciodată un astfel de bărbat. Îl strigam „tati" încă înainte de nașterea lui Yfat. Uneori îi spun „copile" și îi îmbrățișez corpul plăpând, excitat, ca o mamă. De fapt, Michel nu mi-e doar tată și copil, ci mai ales frate. Dacă ar exista viață după moarte, dacă ne-am trezi într-o lume în care să nu existe minciună, Michel mi-ar fi acolo frate.

Tu însă ai fost și ai rămas soțul meu. Stăpânul meu. Pentru totdeauna. Iar în viața de dincolo de moarte, Michel mă va lua de mână și mă va conduce la ceremonia nunții mele cu tine. Tu, stăpânul urii și al dorului meu. Cel care îmi bântuie visele noaptea. Tu, care ești stăpân pe corpul meu din cap până-n picioare. Stăpân pe sânii mei, pe sexul meu, pe pântecul meu. Sclavă care ți-am fost vândută ție. Mi-am iubit stăpânul și nu

vreau să mă eliberez. Chiar dacă m-ai alungat în mod ruşinos la celălalt capăt al regatului, în deşert, ca pe Hagar cu Ismail, fiul ei, pentru a muri de sete: sete de tine, stăpâne. Chiar dacă m-ai aruncat să fiu în pivniţele palatului, jucăria servitorilor tăi.

Dar tu nu ai uitat, Alec cel rău şi singuratic. Pe mine nu mă poţi păcăli. Tăcerea ta e transparentă ca o lacrimă pentru mine. Farmecele cu care te-am învăluit te rod până la os. Degeaba te ascunzi în nori ca o zeitate fără de pereche. Ştii să faci o mie de lucruri mai bine ca mine – dar nu să te prefaci. Asta nu. În asta nu ai ajuns şi nici n-ai să ajungi vreodată să te întreci cu mine.

„Domnule judecător", aşa ai spus înainte de a fi pronunţată sentinţa, cu vocea ta indiferentă, adormită, „stimate domnule judecător. Au fost aduse aici dovezi care nu pot fi puse la îndoială, că această femeie este o mitomană patologică. Chiar şi când strănută e riscant să o credeţi".

Aşa ai spus. Râsete înfundate au traversat publicul prezent în sală. Ai zâmbit imperceptibil, fără să ai aerul unui soţ înşelat, împodobit cu o sută de coarne care l-au făcut de râsul lumii. Dimpotrivă, în momentul acela păreai mai înalt decât toţi avocaţii, mai înalt decât judecătorul de pe podiumul lui, mai înalt decât tine însuţi. Precum cavalerul care a ucis balaurul.

Uite şi acum, după şapte ani, aproape de ora trei dimineaţa în timp ce aştern pe hârtie amintirea acelei clipe, trupul meu vine spre tine. Ochii mi se umplu de lacrimi şi prin sfârcuri îmi trec fiori.

Ai citit, Alec? De două ori? De trei ori? Eşti satisfăcut? Ai râs destul? Am reuşit oare să-ţi trimit măcar o rază de bucurie în deşertul singurătăţii tale?

Atunci e timpul să-ţi torni încă un pahar de whisky. Şi să-ţi umpli din nou pipa. Fiindcă acum, Mister Zeu-al-răzbunării, vei avea mare nevoie de micul tău whisky.

„Precum cavalerul care a ucist balaurul", am scris acum o clipă. Dar nu te grăbi să-ţi sărbătoreşti triumful. N-ai motiv să fii atât de mulţumit: nu eşti decât un cavaler nebun care a

ucis balaurul, după care s-a îndreptat spre frumoasa lui, omorând-o şi pe ea, iar la urmă s-a omorât şi pe el însuşi.

De fapt, tu eşti balaurul.

Şi iată că a sosit clipa mult aşteptată să-ţi destăinui că Michel-Henri Sommo valorează şi în par mai mult decât tine. Fizic. Michel a fost dotat de la natură cu calităţi absolute. În fiecare moment ştie să inventeze şi să-mi ofere ceea ce trupul meu încă nu ştie cât de doritor e să primească. Să mă poarte noaptea în călătorii de dragoste spre locuri vrăjite, crepusculare, ca o frunză dusă de vânt, pe întinderile bunătăţii răbdătoare, prin penumbra pădurilor, pe cursuri de râuri, până în largul mării.

Ai spart paharul în mână? Salutări de la Ilana stiloului tău, pipei şi ochelarilor. Aşteaptă, Alec. Încă nu am terminat.

De fapt, nu doar Michel. Aproape toţi ţi-ar fi putut da lecţii. Chiar şi băiatul acela albinos care ţi-a fost şofer în armată: inocent ca un miel nou-născut, de-abia împlinise optsprezece ani, cu aerul lui vinovat, speriat, îi venea parcă să intre în pământ, tremurând tot de frică, clănţănind din dinţi, aproape implorându-mă să-l las în pace, gata să izbucnească în lacrimi, ejaculând înainte de a mă atinge, scoţând un scheunat de căţeluş, şi cu toate astea, Alec, preţ de o clipă, ochii lui înspăimântaţi au avut o expresie atât de pură de recunoştinţă amestecată cu uimire, de admiraţie ferventă, ca într-un vis înflăcărat, îngeresc, încât m-a cutremurat trup şi suflet, mai mult decât ai reuşit tu în toţi anii petrecuţi împreună.

Să-ţi spun ce reprezinţi tu, Alec, în comparaţie cu ceilalţi? Un munte golaş. Exact ca în poezia aceea. Tu eşti un iglu pe o banchiză. Îţi aminteşti de moartea din filmul *Al şaptelea sigiliu*? Moartea care câştigă la şah? Tu eşti.

Acum te-ai ridicat să distrugi scrisoarea. Nu, de data asta nu o rupi cu grijă în bucăţi egale, ci pur şi simplu o arunci direct în foc. Şi poate după asta te întorci şi te aşezi la biroul tău, lovindu-ţi capul care albeşte de masa cea neagră, până când sângele îţi inundă faţa, de la rădăcina părului spre ochi. Şi astfel ochii tăi cenuşii se umplu în sfârşit de lacrimi. Te îmbrăţişez.

Acum două săptămâni, când Zakheim i-a trimis lui Michel cecul tău impresionant, a găsit de cuviinţă să-l prevină: „Nu uita, domnule, că jocul ăsta se joacă şi în doi". Frază foarte drăguţă, pe care cu plăcere ţi-o transmit şi ţie, în loc de noapte bună. N-ai să scapi uşor de mine, Alec. Nu vei reuşi să te răscumperi cu bani. Nu-ţi poţi cumpăra libertatea în felul ăsta. N-ai să mai poţi da foaia şi s-o iei iar de la capăt.

Apropo de cei o sută de mii ai tăi: îţi suntem recunoscători. N-ai nici o grijă, banii sunt pe mâini bune. Ca şi nevastă-ta şi fiul tău. Michel extinde casa, aşa că vom putea locui cu toţii în ea. Boaz îi va construi lui Yfat un tobogan şi o ladă pentru nisip în curte. Voi avea o maşină de spălat rufe. Vom avea şi un sistem audio stereo. Lui Yfat îi vom cumpăra bicicletă, iar Boaz va avea un telescop.

Acum termin. Am să mă îmbrac şi am să ies în strada întunecată şi pustie. Am să fac o plimbare până la cutia poştală, ca să-ţi trimit scrisoarea. Apoi am să mă întorc, am să mă dezbrac şi am să-l trezesc pe Michel, ca să mă ascund în braţele lui. Michel e un om nevinovat şi plin de delicateţe.

Ceea ce nu pot spune despre tine. Şi nici despre mine, iubitule. Amândoi suntem nişte creaturi oribile. Putrede. Iată motivul pentru care sclava îmbrăţişează acum balaurul de marmură din depărtări.

Ilana

Lui Boaz Brandshteter
Fam. Fuchs, str. Halimon 4
Ramat-Hasharon

Cu voia lui Dumnezeu
Ierusalim, 2 Eyar 5736 (02.05)

Shalom Boaz, copil rău!

Să nu crezi că folosesc asemenea expresii pentru că mi s-a urcat sângele la cap dintr-odată. Dimpotrivă, m-am abţinut

şi am aşteptat până la telefonul tău de azi-dimineaţă, când am ascultat cu atenţie şi versiunea ta în legătură cu cele întâmplate (n-am putut veni la tine pentru că mama ta s-a îmbolnăvit, şi asta, cred, tot din cauza ta). Acum, după ce am vorbit la telefon, vreau să-ţi spun, Boaz, că eşti încă infantil, imatur. Poate că destinul tău e să fii un huligan fără creier. Poate că palma pe care i-ai dat-o profesoarei aceleia de la „Tlamim" şi capul spart al portarului nu au fost simple întâmplări, ci un semn al faptului că lângă noi creşte un catâr. „Creşte" nu e cuvântul potrivit în ceea te priveşte, fiindcă ar fi fost mai bine să nu te mai lungeşti ca un castravete, ci să începi să te maturizezi.

Spune-mi sincer: trebuia să se întâmple chiar la două zile după ce ai fost acasă la mine, după ce am petrecut sabatul împreună? După eforturile pe care le-am făcut cu toţii (chiar şi tu), reuşind oarecum să ne simţim ca o familie? După ce sora ta a început să se obişnuiască cu tine şi după ce am fost aşa de impresionaţi de ursuleţul pe care i l-ai adus? Exact în clipa în care i-ai dat o mică speranţă mamei tale, după toată suferinţa provocată? Chiar nu eşti în toate minţile?

Nu are rost să-ţi ascund, Boaz, că dacă erai fiul meu sau elevul meu, te-aş fi bătut. Deşi, dacă mă gândesc mai bine, nu sunt atât de sigur. Ai fi putut să-mi arunci şi mie o ladă în cap.

Aşa că după toată povestea asta, se pare că am greşit totuşi scăpându-te de casa de corecţie. Poate acela e locul potrivit pentru cei ca tine. Am înţeles foarte bine de ce ţi-a tras Avram Abudarham un şut când i-ai răspuns obraznic. Dă-mi voie să-ţi spun că îl înţeleg (deşi deviza mea personală e departe de asemenea metodă).

În fond, cine te crezi tu? Marchiz? Prinţ? Ai încasat-o din cauză că ai gura mare, ei şi? Pentru asta trebuie să-ncepi să arunci cu lăzi? Şi încă în cine? În Avram, om de şaizeci de ani, care suferă şi de hipertensiune, să ştii! Şi asta după ce te-a primit la lucru în ciuda faptului că te-a înhăţat poliţia de două ori, ca să nu mai vorbim de a treia oară, când eu şi coman-

dantul Almaliah de-abia te-am salvat? Ce eşti tu, arab? Eşti chiar aşa de brută?

Am crezut că-mi pierd minţile în clipa în care mi-ai spus la telefon că într-adevăr ai aruncat cu o ladă în Avram, pentru că ţi-a tras una când ţi-ai luat nasul la purtare. Cu toate că eşti fiul soţiei mele şi fratele fetiţei mele, să ştii că nu eşti om, Boaz. E scris în cărţile noastre sfinte: „Educă-ţi copilul pe calea care îi e potrivită". După mine asta înseamnă că dacă un copil urmează calea cea dreaptă, educaţia trebuie făcută cu blândeţe, dar dacă nu, atunci e nevoie de o mână de fier. Ce, tu eşti mai presus de lege? Ai ajuns preşedintele ţării?

Avram Abudraham ţi-a făcut numai bine, iar tu i-ai răspuns cu rău. Şi-a pus toată speranţa în tine, dar tu ne-ai decepţionat, şi pe el şi pe mine şi pe căpitanul Almaliah, iar maică-ta e bolnavă la pat de trei zile din cauza ta. I-ai dezamăgit pe toţi cei cu care ai avut de-a face. Cum e scris la noi: „A sperat să culeagă struguri, dar n-a cules decât aguridă".

Pentru ce ai făcut asta?

Acum nu ai nimic de spus. Perfect. Am să-ţi spun eu de ce: din cauza orgoliului tău, Boaz. Fiindcă te-ai născut mare şi frumos ca un înger, şi înzestrat cu atâta forţă încât tu, în prostia ta, crezi că puterea ţi-a fost dăruită ca să baţi. Puterea e ca să te stăpâneşti, nătărăule. Ca să-ţi înfrânezi pornirile! Să încasezi tot ceea ce îţi oferă viaţa, dar să continui să mergi înainte, perseverând în linişte în direcţia pe care ai ales-o, adică – pe drumul cel drept. Asta înseamnă pentru mine puterea. Să spargi capul unui om, asta orice piatră, orice lemn poate s-o facă.

De aceea ţi-am spus mai înainte că tu nu eşti om. Cu atât mai puţin evreu. Poate că într-adevăr ţi s-ar fi potrivit să fii arab. Nu evreu. Căci a fi evreu, Boaz, înseamnă să ştii să primeşti şi să învingi orice şi să mergi înainte pe drumul străbunilor noştri. Asta e, într-un cuvânt, toată Biblia noastră: să treci peste toate. Şi, de asemenea să înţelegi pe cât se poate de ce te-a pus la încercare viaţa, să-ţi asumi consecinţele şi să-ţi

îmbunătăţeşti mereu purtarea, să primeşti orice rău cu dragoste, Boaz. Dacă te gândeşti mai bine, Avram Abudraham s-a purtat cu tine ca şi cum ai fi fost fiul lui. E drept, un fiu răzvrătit. Iar tu, Boaz, în loc să-i săruţi tălpile mulţumindu-i, ai muşcat mâna care te-a hrănit. Ţine minte, Boaz: ne-ai făcut de ruşine, şi pe mama ta, şi pe mine, dar, înainte de toate, te-ai făcut de ruşine pe tine însuţi. Probabil că n-ai să înveţi ce înseamnă să fii un om la locul tău. Degeaba îmi bat gura. N-ai să te înveţi minte.

Vrei să-ţi spun de ce? Chiar dacă nu-ţi va fi uşor să auzi? Am să-ţi spun, de ce să nu-ţi spun? Totul se întâmplă deoarece ţi-a intrat în cap că eşti cine ştie ce prinţ sau vlăstar de rege. Că ai sânge albastru în vine. Ascultă-mă pe mine, Boaz, ţi-o spun ca între bărbaţi, deşi tu eşti aşa de departe de a fi un bărbat adevărat, cu toate acestea am să dau cărţile pe faţă.

Pe ilustrul tău tată nu am avut cinstea să-l cunosc şi renunţ la această onoare. Însă un lucru pot să-ţi spun sigur, că taică-tău nu e nici marchiz, nici rege, poate doar împăratul netrebnicilor. Dacă ai şti numai la ce umilinţe a supus-o pe mama ta, cum a insultat-o, cum i-a pătat onoarea, ca să nu mai vorbesc de tine, cum te-a aruncat ca pe o povară nedemnă, Doamne fereşte!

E drept că acum şi-a amintit să-şi achite datoria pentru suferinţa şi ruşinea pe care le-a provocat. Şi e drept că am luat hotărârea să-mi calc peste demnitate şi să primesc bani de la el. Te-ai întrebat poate de ce am acceptat banii lui murdari. Pentru tine, imbecilule! Ca să încerc să te readuc pe drumul cel bun.

Acum fii atent de ce-ţi povestesc de toate astea. Nu ca să te fac să-ţi urăşti tatăl, ferească Dumnezeu, ci cu speranţa că poate ai să iei exemplu de la mine, şi nu de la el. Ia aminte că mândria omului creat după imaginea Domnului înseamnă stăpânire de sine. Am acceptat să iau bani de la el în loc să-l omor. Asta e mândria mea, Boaz: mi-am înfrânat sentimentul de umilire. Cum e scris la noi: „Oricine îşi calcă demnitatea, îşi păstrează demnitatea".

Reiau scrisoarea acum, seara, după ce am întrerupt-o pentru că am avut două lecții particulare, apoi am pregătit cina și m-am ocupat de mama, care e bolnavă din cauza ta, apoi m-am uitat la televizor, la știri și la emisiunea *Mabat Sheni*. M-am gândit că ar trebui să adaug aici și un exemplu din viața mea în legătură cu stăpânirea de sine. Fără să revin la suferințele noastre din trecut, din Algeria, ca evrei printre arabi, apoi de la Paris, ca „arabi" printre evrei și ca *pieds-noirs* pentru francezi, dacă știi cumva ce înseamnă asta. Am să-ți povestesc doar despre ce am suferit aici, în Israel, și încă mai am de suferit din cauza convingerilor mele, a fizicului meu și a originii mele, dacă ai ști toate astea poate ai înțelege că o palmă primită de la un om bun și generos ca Avram Abudraham nu e decât un fel de dezmierdare. Însă tu ești un copil alintat. Așa că n-ai cum să pricepi. Eu, încă de mic copil, m-am obișnuit să primesc palme adevărate, fără să arunc cu lăzi în nimeni. Și asta nu numai din respect pentru îndatorirea sfântă de a-ți iubi aproapele ca pe tine însuți, ci, înainte de orice, pentru că omul trebuie să știe să sufere fără să urască.

Și vrei să auzi încă ceva? După părerea mea, mai bine suporți cele mai groaznice suferințe decât să provoci, ferească Dumnezeu, tu însuți una singură. Cu siguranță sunt însemnate sub numele Michael Sommo și câteva puncte negre pe răbojul Domnului, lăudat fie numele Lui. Nu spun că nu. Însă n-ai să găsești, în nici un caz, că am făcut pe cineva să sufere. Asta nu. Întreab-o pe maică-ta. Întreabă-l pe Avram, după ce-ai să-i ceri frumos iertare. Întreab-o pe doamna Jeanine Fuchs, care mă cunoaște bine încă de la Paris. Pe când tu, Boaz, căruia Domnul i-a dat un fizic prezentabil și mâini de aur, ca unui prinț, tu ai luat-o deja pe drumul nelegiuit al lui taică-tău: aroganță, cruzime și răutate. Știi să provoci suferință, știi să fii violent. Eram hotărât să nu pomenesc nici un cuvânt în scrisoarea asta despre chinurile pe care i le pricinuiești mamei tale de câțiva ani buni, până când ai îmbolnăvit-o, fiindcă tu nu ești copt încă pentru

acest subiect. Se pare că eşti mult prea tânăr, aştept să creşti şi să te porţi ca un om matur, care ştie ce e ruşinea.

Şi dacă tot ai hotărât să devii copia lui taică-tău, atunci sper să te ardă iadul. Mă scuzi pentru asemenea cuvinte. N-am vrut să scriu aşa ceva. Dar nu tebuie să judeci omul la necaz, cum e scris la noi. De fapt am vrut să-ţi spun că, dimpotrivă, mă rog pentru tine, să nu te ardă focul iadului. Pentru că ţin la tine, Boaz.

Până aici a fost introducerea, acum trec la cuprinsul scrisorii. Ce urmează să-ţi spun acum e şi în numele meu şi al mamei tale. În numele amândurora.

1. Du-te imediat la Avram şi cere-i iertare. Asta în primul rând.

2. Cât timp familia Fuchs, Bruno şi Jeanine, sunt de acord să stai la ei, în atelierul din curte – de ce să nu rămâi la ei? Însă de acum încep să le plătesc chirie. Din banii trimişi de tatăl tău. N-ai să locuieşti acolo gratis. Nu eşti cerşetor, şi nici eu nu sunt un nevoiaş.

3. Cel mai important lucru pentru mine e ca tu să mergi acum să înveţi Tora şi o meserie într-o şcoală din Teritoriile eliberate (scrii ca un copil de clasa a doua). Însă nu vrem să-ţi impunem asta cu forţa. Dacă vrei, îţi putem aranja. Dacă nu, atunci să-ţi fie de bine. Despre Tora, se spune la noi: „Căile ei sunt blânde şi fără constrângere". Imediat după ce mama ta se va însănătoşi, voi veni la tine să stăm de vorbă şi să vedem, poate reuşesc să te conving. Însă dacă tu vrei să înveţi optica, fă-o, numai să mă anunţi sub ce formă, sau, şi mai bine, arată-mi un prospect, iar eu voi plăti. Din banii de care am vorbit mai înainte. Iar dacă vrei să-ţi cauţi iarăşi un loc de muncă, vino aici la Ierusalim, poţi să locuieşti acasă la noi şi vom vedea ce-i de făcut. Numai fără lăzi.

4. Toate astea cu condiţia să-ţi îmbunătăţeşti purtarea de azi înainte.

Cu multă tristeţe şi îngrijorare,
Michel, Yfat şi mama

P.S. Ia în considerație faptul că îmi dau cuvântul de onoare că dacă mai aud că ai fost implicat în vreun incident violent, Boaz, nu te vor mai ajuta cu nimic lacrimile mamei tale. Ai să te descurci singur, după cum te va duce mintea, și ai să-ți croiești drumul fără nici un ajutor din partea mea.

Familia Sommo
Tarnaz 7 Ierusalim

Șalom. Am primit lunga ta scrisoare Michel și am telefonat de scuze la Avram deși nu sunt sigur cine trebuia să-și ceară scuze de la cine. În afară de asta le-am lăsat un bilet de mulțumire lui Bruno și Jeanine Fuchs înainte de a pleca. Când scrisoarea asta va ajunge la voi eu voi fi deja pe vapor pe mare. Din partea mea uitați că exist. Și asta cu toate că îmi place Yfat din cele două dăți când am fost la voi, iar pe tine Michel te apreciez oarecum deși uneori mă bați la cap. Pentru tine Ilana îmi pare rău că ți-ar fi fost mai bine dacă nu mă născteai deloc. Mulțumesc Boaz.

Către Ilana și Michel Sommo
Str. Tarnaz 7, Ierusalim

08.05.'76

Michel și Ilana: Ieri, când a telefonat Michel să întrebe dacă Boaz a ajuns la noi, am fost probabil prea șocată ca să-mi dau seama ce se întâmplă. Iar legătura era atât de proastă, că de-abia auzeam. Nu am reușit să înțeleg povestea despre cearta în care a fost amestecat (?). Azi-dimineață am încercat să telefonez la tine la școală, Michel, dar a fost imposibil să prind linia liberă. De aceea vă scriu rândurile astea, și vi le trimit prin contabilul kibbutzului, care vine mâine la Ierusalim. Sigur că am să vă anunț imediat dacă cumva Boaz apare aici. Dar, sinceră să

fiu, nu cred că va veni. Eu sunt optimistă şi am convingerea că în următoarele zile veţi primi veşti de la el. Am impresia că nevoia pe care o simte el de a dispărea şi de a rupe legăturile nu e pricinuită de incidentul de la Tel Aviv. Dimpotrivă, ultima încurcătură, la fel ca şi precedentele, îşi are originea, poate, în pornirea lui de a se îndepărta de voi amândoi. De noi toţi. E clar că nu vă scriu doar ca să vă liniştesc şi să vă recomand să fiţi calmi – trebuie căutat cu orice preţ. Cu toate astea, aş vrea să vă împărtăşesc sentimentul meu – care poate nu e decât pură intuiţie – că Boaz se va descurca şi îşi va găsi până la urmă locul. Există riscul să intre din nou în tot felul de mici încurcături pe ici, pe colo, dar în anii cât a stat în kibbutz, am descoperit şi celălalt aspect al personalităţii lui, cel stabil, un fond sufletesc bun – onestitate şi gândire clară. Deşi o gândire diferită de a voastră sau de a mea.

Vă rog să mă credeţi că nu vă scriu ca să vă dau curaj într-un moment dificil, o fac deoarece am convingerea că Boaz nu e capabil de fapte grave: nici faţă de alţii, nici faţă de el însuşi. Anunţaţi-mă imediat, prin contabilul care vă aduce scrisoarea, dacă vreţi ca Ioas ori eu, sau amândoi, să ne luăm câteva zile de concediu şi să venim la voi.

Rahel

Prof. Ghideon
Prin bunăvoinţa avocatului Zakheim
King George 36, Ierusalim

Cu ajutorul lui Dumnezeu
Ierusalim, 9 Eyar 5736 (09.05.'76)

Stimate domnule,

Subsemnatul m-am jurat să nu mai am de-a face cu dumneavoastră nici în bine, nici în rău, nici pe lumea asta, nici pe lumea cealaltă, după cum a scris psalmistul: „Ferice bărbatul care n-a umblat în sfatul necredincioşilor şi în calea păcătoşilor

nu a stat şi pe scaunul hulitorilor n-a şezut"[1]. Îmi calc jurământul numai din pricina unei chestiuni de viaţă şi de moarte, şi poate chiar, Doamne fereşte, de două vieţi.

În primul rând: fiul dumitale, Boaz. După cum ştii, din scrisorile mamei lui, am avut deja câteva dovezi că băiatul a cam luat-o razna, iar eu m-am străduit să-l readuc pe calea cea bună. Alaltăieri am primit un telefon de la o familie cumsecade, la care locuia Boaz: băiatul a dispărut. Imediat m-am dus acolo, dar degeaba. Doar azi-dimineaţă am primit veşti de la el – o scrisoare scurtă, prin care ne anunţă că pleacă să lucreze pe un vapor. Şi asta după multe alte încurcături.

Din motive pe care cineva ca dumneata, domnule, nu le poate înţelege, am luat hotărârea să-i port de grijă în continuare, aşa că, prin legăturile pe care mi le-am creat, am pus să fie căutat pe toate vapoarele israeliene şi străine ce urmează să părăsească ţara. Din păcate nu am siguranţa că cercetările vor da roade: se poate ca băiatul să nu fie pe vapor, ci să se învârtă încă pe undeva prin ţară. De aceea am hotărât să mă adresez dumitale, în ciuda tuturor evidenţelor, cu rugămintea de a ne ajuta şi dumneata cu ceva, având în vedere încercarea grea prin care trec el şi mama lui. Pentru un om învăţat ca dumneata, sper că nu e greu de înţeles că nu de bani avem nevoie, ci să acţionezi de urgenţă (poate cu ajutorul relaţiilor dumitale). Menţionez acest lucru ca să nu se întâmple din nou ca în trecutul nu prea îndepărtat, când soţia mea a cerut ajutor în legătură cu problemele copilului, iar dumneata nu ai mişcat nici măcar un deget, ci ai încercat să-ţi împaci conştiinţa trimiţându-ne bani, fără a fi rugat. Asta presupunând că şi oameni ca dumneata au oarecare scrupule. Sau poate că sunt naiv.

În al doilea rând: soţia mea, Ilana Sommo. Isprăvile lui Boaz au dărâmat-o. Ieri mi-a mărturisit că ţi-a trimis o scrisoare fără ştirea mea, imediat după primirea banilor dumitale.

---

1 Psalmul 1 al lui David (1), Biblia sau Sfânta Scriptură, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2006.

Nu e greu de imaginat că m-am supărat foarte tare pe ea, dar am iertat-o repede, fiindcă mi-a mărturisit, şi, mai ales, pentru că suferinţa curăţă păcatele. Doamna Sommo este pradă unor chinuri teribile, din cauza dumitale, domnule profesor.

Bineînţeles că nu mi-a trecut prin minte să cercetez ce ţi-a scris (nu mă cobor la un asemenea nivel), însă ea singură mi-a spus că nu i-ai răspuns. Tăcere care, după părerea mea, e un păcat în plus. Fii pe pace, n-am să citesc ce ai să-i scrii, şi asta nu numai din respect pentru îndatoririle sfinte, ci şi pentru că dumneata, în ochii mei, eşti demn de dispreţ. Poate ai să-i uşurezi suferinţa pe care i-ai provocat-o, scriindu-i şi explicându-i de ce ai torturat-o atât şi cerându-i iertare pentru toate păcatele. Altfel, banii pe care i-ai trimis – e ca şi cum nu i-ai fi dat.

În al treilea rând: banii. Mi-ai trimis din Geneva, pe data de 07.03, o scrisoare arogantă, obraznică aş putea spune, îndemnându-mă să iau banii fără să rostesc un cuvânt, nici măcar mulţumesc. Să ştii că nici nu aveam de gând să-ţi mulţumesc! Pentru ce? Pentru că ai binevoit să-ţi aminteşti cu o întârziere atât de mare să plăteşti o mică parte din ce li se cuvine, pe bună dreptate, atât lui Boaz, cât şi doamnei Sommo, şi, de fapt, şi fetiţei? Probabil că obrăznicia dumitale nu are limită, domnule. Cum e scris la noi: cu sfruntare.

Judecând după suma pe care ai considerat că trebuie s-o trimiţi (o sută şapte mii de dolari în lire israeliene, în trei rate inegale), am înţeles că refuzi să donezi în contul Casei Alkalay din Hebron. Cu toate astea profit de ocazie să insist din nou asupra unei donaţii urgente de o sută douzeci de mii de dolari pentru acest scop sfânt: şi aici e vorba, poate, tot de o chestiune de viaţă şi moarte, ca în cele două situaţii precedente, deşi într-un sens mai larg. După cum am spus, dacă nu ar fi fost un caz de forţă majoră, cu nici un chip nu m-aş fi adresat dumitale. Am să-ţi explic. Conform credinţei noastre, există o legătură între faptele dumitale cele rele şi necazurile lui Boaz şi suferinţele mamei sale. Poate că remuşcările, ca şi donaţiile dumitale, vor atrage asupra copilului indulgenţa divină şi se va

întoarce cu bine. Există recompense şi pedepse pe lume, există judecată dreaptă şi un judecător, chiar dacă eu sunt prea neînsemnat pentru a pretinde că înţeleg cum îşi face socotelile Cel de sus, de ce crimele dumitale sunt răscumpărate prin suferinţele acestei femei şi ale copilului. Cine ştie? E posibil ca tocmai fiul dumitale să ajungă să se stabilească într-o bună zi în Hebron, sub acoperişul pe care ne străduim să-l recuperăm din mâinile străine în care a căzut, cu ajutorul donaţiei de la dumneata, şi aşa se va face dreptate, spre mulţumirea Celui de sus. Aşa cum e scris la noi, vântul vine şi pleacă, sau, dacă îţi arunci pâinea pe apă, ai s-o regăseşti. Şi poate donaţia aceasta îţi va răscumpăra crimele când va sosi timpul să apari în faţa Celui ce ne va judeca. Şi nu uita că acolo nu vei avea nici un avocat şi că nu-ţi va fi uşor.

Lucrul care mă determină să subliniez aici, în concluzie, că sunt obligat să trimit această scrisoare prin domnul avocat Zakheim, din motive independente de voinţa mea, domnul Zakheim refuzând pur şi simplu să-mi transmită adresa dumitale, iar de la soţia mea nu vreau s-o cer, fiindcă nu doresc să ştie despre această scrisoare – nervii ei sunt şi aşa destul de solicitaţi.

Cu acestă ocazie vreau să mă plâng de atitudinea domnului Zakheim. Probabil că dumnealui are în cap un film poliţist prost, cu ameninţări şi şantaje, în care Michael Sommo joacă rolul lui Don Corleone, încojurat de mafioţi sau ceva asemănător. Dacă altcineva s-ar fi purtat astfel, nu aş fi tolerat, însă domnul Zakheim, înţeleg după nume, s-ar putea să fi trăit tragedia Holocaustului. Evreilor care au venit din acest infern le iert totul – se poate ca domnul Zakheim să fi trecut prin experienţe care au drept urmare o suspiciune maladivă, în special faţă de persoane ca mine, cu opinii ca ale mele privind naţiunea, dar mai ales cu origini ca cele pe care le am eu, şi evreu ortodox pe deasupra. Cum e scris la noi: „Iei umbra munţilor drept munţi".

M-am hotărât, deci, să-l iert pe avocatul dumitale. Însă nu şi pe dumneata, domnule. În ce te priveşte, nu există iertare.

Poate doar dacă ai împlini aşa cum trebuie cele trei puncte expuse în scrisoarea mea, căutarea copilului, scuzele prezentate doamnei Sommo şi donaţia pentru izbăvirea ţării, şi atunci poate că judecata Cerului va fi mai indulgentă. Vei avea şi ceva bun de pus în balanţă.

Cu cele mai bune urări de ziua Independenţei,
Michael Sommo

[Anexă]

09.05.'76

Dragul meu Alex, numai câteva rânduri. Primeşti alăturat un plic semnat de micul tău moştenitor. Pariez că iar îţi cere bani. Precis crede că a reuşit să se conecteze direct la tiparniţa Băncii Naţionale. Dacă de data asta îţi vine să reconstruieşti Templul pe cheltuiala ta sau să contribui la întreţinerea măgăruşului Mesiei, fă-o, te rog, fără mine. Eu mă convertesc la islam, şi cu asta am terminat.

Am înţeles de la Sommo că micul nostru colos a dispărut din nou: n-aş putea spune că pricepg cum un astfel de obelisc reuşeşte de fiecare dată să le fugă de sub nas. Dar nu e nici un motiv de îngrijorare, precis vor da de el într-o zi-două, prin autogara din Tel Aviv, vânzând marfă de la marinari, cum s-a întâmplat când a dispărut data trecută.

Apropo, am văzut-o întâmplător pe fosta ta nevastă, pe strada Ben-Yehuda. Se pare că gentlemanul o întreţine ca pe o prinţesă: arată foarte bine pentru kilometrajul ei, mai ales dacă ţii cont prin câte mâini a trecut.

Ceea ce nu se poate spune despre tine, Alex: m-am cam speriat când am văzut cum arăţi, ultima dată, la Londra. Vino-ţi în fire şi nu-ţi mai căuta probleme cu lumânarea.

Cu fidelitate, al tău,
Manfred

[Telegramă] Sommo Tarnaz 7 Ierusalim. Zakheim a primit instrucțiuni să caute copilul. Urmează scrisoarea cerută pentru doamna Sommo. Încă cincizeci de mii, dacă acceptați analiza genetică a copilului. Voi face aceeași analiză, în același timp, aici, la Londra.

Alexander Ghideon

Avocat Manfred Zakheim
Birou Zakheim & Di Modena
Str. Regele George 36, Ierusalim

14.05.'76

Stimate domule Zakheim,

Fostul meu soț m-a anunțat printr-o telegramă că v-a rugat să mă ajutați să-mi găsesc fiul dispărut, probabil, în căutare de lucru, pe un vapor. Vă rog să faceți tot ce vă stă în puteri, iar dacă aflați ceva, să telefonați. Fostul meu soț a pomenit în telegramă de analiza genetică a lui Boaz, în scopul stabilirii paternității. După cum v-am spus azi-dimineață la telefon (și am declarat și în scris, cum mi-ați cerut), îmi retrag împotrivirea de acum șapte ani în ce privește testul. Singura problemă acum e să găsim copilul și să-l convingem să accepte analiza cerută de tatăl său. Asta nu va fi ușor. Vă rog, domnule Zakheim, să-i explicați fostului meu soț că îmi dau acordul, fără nici o legătură cu suma menționată în telegramă. Cu alte cuvinte, nu avem nevoie de alți bani. Dimpotrivă, mă bucur că această rugăminte vine acum de la el. La procesul nostru de divorț, după cum vă amintiți, domnule Zakheim, eu m-am opus – însă nici el nu a fost de acord să facă analiza.

În cazul în care dorește să contribuie la proiectul pomenit de actualul meu soț, l-aș ruga să o facă fără a fi condiționat de acest lucru. Transmiteți-i doar că eu nu am nimic de obiectat. Dar mai ales, domnule Zakheim, vă implor, dacă aflați unde se află copilul, anunțați-ne chiar și în miez de noapte.

Cu mulțumiri, a dumneavoastră,
Ilana Sommo (Ghideon)

Doamnei Sommo,
Personal, prin bunăvoința avocatului Zakheim

Hampstead, Londra, 16.05.'76

Doamnă Sommo,

Zakheim face toate eforturile să vă găsească obiectul îngrijorării. Deşi presupun că nu-i este uşor să concureze de unul singur cu tot tribul Sommo, ale cărui tam-tamuri trebuie să fi pus deja în mişcare trupele. Oricum, bănuiesc că până când scrisoarea aceasta va ajunge la destinaţie, veţi fi primit un semn de viaţă de la Boaz. Apropo, aproape că îmi pare rău: care dintre noi nu visează uneori să fugă fără să lase urme?

Ieri am primit o scrisoare de la soţul dumitale. Se pare că a avut o revelaţie, o voce i-a spus să renoveze ruinele lui Pitom şi Ramses tocmai cu banii mei. În cadrul proiectului lui de construire a Ierusalimului celest, îmi dă ordin să mă pocăiesc imediat, începând acţiunea prin a-ţi prezenta scuze şi a mă explica în faţa dumitale. După care urmează, probabil, injuriile şi postul.

În naivitatea mea, eram convins că am lămurit tot ce a fost între noi la Tribunalul rabinic şi la Tribunalul regional şi că nu mai e nimic de adăugat. De fapt, aveam impresia că dumneata eşti cea care îmi datorează explicaţii. E drept că am remarcat în scrisorile dumitale o încercare confuză de a-mi clarifica situaţia în care te găseşti acum, inclusiv detalii privind performanţele domnului Sommo în pat. Nu mă interesează subiectul (cu toate că descrierile dumitale atestă un anume talent: poate puţin prea livresc, după părerea mea). Iar emoţiile pe care persoana mea continuă sau nu să ţi le provoace mă lasă rece. V-aş fi recunoscător dacă aţi înceta amândoi să-mi solicitaţi donaţii cu asemenea elan: nu sunt nici Bank of England, nici banca de spermă. Pe de altă parte, nu mi-ai răspuns la singura întrebare care mă preocupă: De ce, cu ani în urmă, te-ai împotrivit cu atâta înverşunare testului de paternitate? Dacă s-ar fi adeverit că eu sunt tatăl biologic, mi-ar fi fost mult mai greu să câştig procesul, dacă nu chiar imposibil. Nici până în ziua de azi nu

am reuşit să înţeleg: Te-ai temut oare că nu sunt eu tatăl? Sau poate îţi era teamă că se va dovedi contrariul? Tu, personal, ai vreo îndoială în ceea ce priveşte identitatea tatălui, Ilana?

Ce te-a determinat acum să-ţi schimbi deodată hotărârea? Numai să-ţi fi schimbat într-adevăr hotărârea, şi să nu te răzgândeşti din nou.

Să fie oare numai din cauza banilor? Şi atunci, de fapt, era vorba tot de bani. Şi atunci te-ai luptat pentru bani. Şi ai pierdut. Pe bună dreptate.

Repet propunerea făcută deja: primiţi încă cincizeci de mii de dolari (nu mă interesează în ce scop îi veţi utiliza, din partea mea puteţi să-l convertiţi la iudaism şi pe papă) după ce se va face analiza – indiferent de rezultatul ei. Deşi Zakheim pretinde că mi-am pierdut minţile: după logica lui de fier, din momentul în care v-am făcut această promisiune, voi aveţi toate atuurile, pe când eu îmi ofer capul pe tavă. Cel puţin aceasta e părerea lui.

Să aibă oare dreptate?

Ai să-mi explici, în sfârşit, de ce ai tăiat creanga de sub propriile-ţi picioare şi ale lui Boaz, împotrivindu-te testului de paternitate, în loc să îl soliciţi tu? Ce mai aveai de pierdut? Sau poate aveai într-adevăr îndoieli în ce priveşte rezultatul? Ori ai preferat înadins să pierzi totul şi să rămâneţi pe drumuri, numai ca să mă laşi pe mine în incertitudine?

Iar acum îndrăzneşti să-mi scrii că eu „nu calc în picioare, ci muşc precum un şarpe". Ăsta se cheamă umor negru? Uite încă o propunere din partea balaurului ieşit la pensie: Dacă îmi răspunzi sincer de ce în 1968 ai refuzat analiza şi de ce o accepţi acum, mă oblig să rescriu testamentul în favoarea lui Boaz şi să vă trimit încă cincizeci de mii de dolari. În fond, dacă îmi dai un răspuns, analiza va fi inutilă. Renunţ la ea în schimbul unui răspuns satisfăcător din partea dumitale la singura întrebare pe care o am.

Însă dacă ai de gând să continui cu minciunile, e preferabil să întrerupem orice legătură. De data asta, definitv. Cantitatea

de minciuni pe care mi-ai servit-o ar fi de-ajuns pentru un regiment întreg de încornoraţi. Pe mine nu mă mai poţi minţi. Apropo, ce explicaţii vrea soţul tău de la mine, după ce singură ai recunoscut, în faţa celor trei rabini, că în anii când am fost împreună ai reuşit să te culci cu un stadion întreg?

Oricum, cred că ar fi mai bine să întrerupem legătura. Ce mai vrei tu de la mine? Ce-ţi pot eu oferi, în afară de bani? Ţi s-a făcut dintr-odată poftă de o friptură de balaur cu cartofi prăjiţi? De ce ai venit să trezeşti cimitirul nostru după şapte ani?

Las-o baltă. Eu îmi duc viaţa în singurătate şi linişte. Mă culc în fiecare seară la zece şi dorm un somn lipsit de vise. Mă trezesc în fiecare dimineaţă la patru, să lucrez la vreun articol sau prelegere. Mi s-au stins deja toate pasiunile. Mi-am cumpărat chiar şi un baston dintr-un magazin cu antichităţi de la Bruxelles. Femeile, bărbaţii, banii, puterea, gloria îmi repugnă. Din când în când ies şi rătăcesc printre concepte şi idei. Citesc zilnic câte trei sute de pagini. Mă opresc din vreme în vreme să-mi însemnez câte un citat sau câte o remarcă. Asta-i tot, Ilana. Şi dacă tot veni vorba de viaţa mea, descrierile tale poetice cu nava spaţială, zăpada etc. sunt destul de frumoase (la asta ai fost întotdeauna tare), însă află că, întâmplător, în camera mea este încălzire centrală, nu cămin. Şi nu văd nici zăpadă de la fereastră (suntem în luna mai acum), doar o bucată de grădină englezească bine îngrijită, cu o bancă goală, o salcie plângătoare şi o bucată de cer cenuşiu. În curând mă întorc la Chicago. În ce priveşte pipa şi whisky-ul, amândouă îmi sunt interzise de mai bine de un an. Dacă ţii într-adevăr ca Boaz să mă moştenească, dacă soţul tău râvneşte la încă vreo câteva zeci de mii de dolari, încearcă să-mi răspunzi sincer la întrebarea pe care ţi-am adresat-o. Nu uita însă că, încă o singură minciună, şi nu mai vedeţi de la mine nici un cuvânt şi nici un ban. Niciodată. Semnez de data aceasta cu porecla cea nouă pe care mi-ai dat-o:

Alec, singuraticul cel rău

Dr. A. Ghideon
Prin bunăvoința avocatului Zakheim

Ierusalim, 24.05.'76

Alec, singuraticul cel rău,

Astăzi am primit o carte poștală de la Boaz. E undeva în Sinai, nu precizează unde, dar după câte ne spune, „lucrează și câștigă bine". Deocamdată nu am izbutit să-l localizăm. Probabil că nici atotputernicul Zakheim. În schimb, scrisoarea ta a reușit să mă întristeze, să mă sperie chiar. Nu prin cuvintele tale veninoase, ci cu vestea privitoare la faptul că nu ai voie să fumezi și să bei. Scrie-mi, te rog, ce s-a întâmplat. Despre ce operații e vorba? Scrie-mi adevărul.

Mi-ai pus două întrebări: De ce nu am fost de acord cu analiza genetică, și dacă mă opun încă acestui test? La a doua întrebare, răspunsul e că nu mă opun. Numai că acum e vorba doar de tine și de Boaz. Dacă e important pentru tine, încearcă să-l convingi pe Boaz. Dar mai întâi trebuie să-l găsești. Caută-l tu însuți, nu-l mai trimite în locul tău pe Zakheim, cu detectivii lui.

Îmi irosesc cuvintele degeaba. Tu te ascunzi în vizuina ta, din care nu vrei să ieși.

Răspunsul la prima întrebare e că, acum șapte ani, deși eram foarte interesată să storc de la tine pensie alimentară și o parte din bunuri, nu voiam ca, în schimbul acestora, Boaz să rămână pe mâinile tale. Mă mir că tu, cu inteligența ta supranațională, nu ai înțeles asta imediat.

De fapt, nu mă mir.

Ceea ce m-a determinat să mă împotrivesc analizei genetice a fost faptul că avocatul meu îmi explicase: în cazul în care se adeverește că tu ești tatăl și având în vedere că m-ai forțat să recunosc că te-am înșelat, tribunalul rabinic, ca orice alt tribunal, de altfel, îți va încredința copilul ție. Eram convinsă că în ura ta față de noi nu vei ezita să mi-l iei pe Boaz, lăsându-mi în loc ceva bani. Iar Boaz nu avea pe atunci decât opt ani.

Acesta e tot secretul, stimate domn.

Adevărul e simplu: nu voiam să câştig procesul şi să pierd copilul, ci invers. E drept că am sperat să scot de la tine şi nişte bani, deoarece rămâneam fără nici un sfanţ, însă nu în schimbul lui Boaz. Iată motivul pentru care m-am folosit de dreptul meu de a mă împotrivi analizei ce ar fi demonstrat că fiul tău este într-adevăr al tău.

Dacă e să fim sinceri, amândoi am pierdut. Boaz nu ne aparţine nouă, ci doar lui însuşi, poate nici măcar lui. Exact ca tine. Mi se strânge inima când mă gândesc la asemănarea tragică dintre tine şi fiul tău.

Dacă mi-ai fi dat atunci măcar a zecea parte din banii cu care arunci acum, l-aş fi putut creşte singură pe Boaz. Şi ne-ar fi fost mai bine, şi lui, şi mie. Însă tocmai acesta e motivul care te-a determinat să-mi iei totul. Nici acum nu ne-ai fi dat vreun ban, dacă nu ai fi intrat în panică auzind că Michel reuşeşte să se apropie de copil şi de simpatia cu care Boaz, în felul lui reţinut, se pare că îi răspunde. Apropo, nu-mi pasă că Michel continuă să creadă, în naivitatea lui, că tu ai început deodată să te căieşti şi să-ţi îndrepţi conduita, cum spune el. Pe mine n-ai să mă păcăleşti însă, Alec: banii nu i-ai dat ca să îndrepţi lucrurile, ci ca să strici. Sărmanul Alec: degeaba ai încercat să fugi. Degeaba ai încercat să-ţi iei o mască divină, detaşată de tot şi de toate. Degeaba te-ai ascuns printre nori şi ai încercat să întorci foaia. Ai reuşit şi mai puţin decât mine. Degeaba am tăcut amândoi vreme de şapte ani. Ai îmbrăcat sutana călugărească? Ţi-ai acoperit şi capul cu gluga de ascet? Eu sunt gata să continuăm.

Numai scrie-mi tot adevărul despre starea sănătăţii tale. Salcia şi cerul cenuşiu care se văd de la fereastra ta m-au neliniştit dintr-odată.

Doar un cuvânt, Alec. E un simplu joc pe care îl jucăm amândoi. Acum e rândul meu să-ţi pun o întrebare: De ce ai acceptat refuzul meu de a face analiza genetică? Şi de ce te-ai

împotrivit, la rândul tău, testului? De ce nu te-ai luptat pentru Boaz, cel puțin așa cum ai făcut-o ca să mă calci în picioare? Și de ce tocmai acum ți-ai adus aminte să ne oferi o avere în schimbul analizei? E rândul tău să nu minți. Aștept un răspuns.

Ilana

Ilanei Sommo – Personal
Prin bunăvoința avocatului Zakheim

Londra, 02.06.'76

Pentru că nu puteam și nu voiam să-l iau pe Boaz la mine. N-aș fi știut ce să fac cu el. Dacă aș fi acceptat analiza, legea mi-ar fi încredințat copilul. Ce-ar fi ieșit din el dacă ar fi crescut la mine?

Iată răspunsul la întrebarea ta.

Ce scrie în actul nostru de divorț? „Și părțile au declarat că din acest moment nu mai au nimic în comun."

Între timp, Zakheim și detectivii au reușit să dea de Boaz. Adică eu, nu Sommo. Cum ar spune sfântul tău? „Permite-mi să-ți atrag atenția." Se pare că lucrează pe unul dintre vaporașele acelea turistice cu podeaua din sticlă de la Sharm-El-Sheik și că, într-adevăr, câștigă destul de bine. I-am spus lui Zakheim la telefon să-l lase în pace. Am încredere în soțul tău că va avea suficientă minte și nu va încerca să intervină. Poate îi propui să-l ofere pe Boaz ca donație personală în vederea răscumpărării Teritoriilor eliberate și să-mi trimită chitanța prin poștă?

A citit scrisorile mele? Presupun că și-a revendicat dreptul de a le citi înaintea ta chiar, poate că le și cenzurează pe ici, pe colo. Pe de altă parte, probabil se laudă că nu citește scrisorile nevestei, dar scotocește pe ascuns prin sertare. Îl văd în stare să citească totul în lipsa ta și apoi să se jure cu mâna pe Biblie că are deplină încredere în soția lui, care nu e capabilă, Doamne ferește, de nici o intenție necurată, iar scrisorile ei sunt sfinte pentru el. Ar mai fi o posibilitate, ca tu să mă asiguri că nu le

citeşte, dar să i le dai cu mâna ta să le citească. Sau invers, să-mi spui că da, şi de fapt să nu i le dai. Înşelându-l pe el cu mine, pe mine cu el, pe amândoi unul cu altul sau pe amândoi cu lăptarul. Orice e posibil cu tine. Orice, Ilana, în afară de un singur lucru: să aflu cine eşti de fapt. Aş fi dat tot ce am ca să pot afla. Însă tot ce am eu sunt doar bani, iar banii, după cum mi-ai scris, nu ajută. Şah mat.

Şi dacă tot vorbim de bani, scrie-mi cât îţi mai trebuie. Chiar vrei să donez pentru răscumpărarea Hebronului? Nu contează. Am să-i cumpăr Hebronul. Pe urmă am să-i cumpăr şi oraşul Nablus. Când e ziua lui de naştere? În schimb, te rog să-mi clarifici misterul înţeleptului tău. Cum a reuşit să te păstreze? Am documente semnate de doi detectivi particulari că nu l-ai înşelat probabil niciodată (fără să iau în consideraţie cuponul-contact sexual pe care mi l-ai trimis cu preţul de o sută de mii de dolari, pe baza căruia amândoi intrăm în cartea de recorduri la rubrica Preţul cel mai ridicat care a fost vreodată plătit pentru un act sexual ce nu a avut loc). Apropo, în ultima (deocamdată) solicitare de bani pe care mi-a prezentat-o, soţul tău cel *Maher-Shalal-Hash-Baz*[1] insinuează că eu sunt cel care „te-am împins în păcat". Poveşti de genul acesta or fi cu duiumul în mediul din care provine. Nu mi-e greu să-mi închipui ce i-ai spus despre viaţa noastră împreună. Povestea frumoasei şi a bestiei.

Ce-ai găsit la el? Dar Boaz ce găseşte la el?

„Copil trist şi sălbatic", mi-ai scris, „căruia ura i-a dat o putere fizică uluitoare". Îmi amintesc cum dormea noaptea: ghemuit tot sub plapuma care-i ascundea până şi capul blond, ca un pui de animal pitit în vizuina lui. Şi dulceaţa clipei când se deştepta dimineaţa, biruind somnul, deschizând dintr-odată ochii şi întrebând dacă broasca ţestoasă s-a trezit. Îmi amintesc de stratul cu bomboane din grădină. Şi cimitirul fluturilor.

1 „Profeţia cea rea se va împlini cel mai repede", citat din Biblie şi nume dat de Isaia fiului său.

Labirintul şi parcul de distracţii pe care le construise pentru broasca ţestoasă. Mânuţele lui pe volanul maşinii. Luptele dintre tancuri pe covor şi pipa pe care mi-a spălat-o odată cu apă şi săpun. Fuga lui în ued în urma uneia dintre sinuciderile tale. Şi cum m-am întors odată acasă şi am găsit pe masă o brichetă verde, străină şi am început să te lovesc cu pumnii, iar el a apărut în bucătărie în pijamaua ca un costum de astronaut şi m-a rugat încet să mă opresc, pentru că tu eşti mai slabă. Când i-am spus să o şteargă înapoi în pat, continuând să te lovesc, a aruncat în mine cu un ghiveci mic, în care era plantat un cactus, lovindu-mă în obraz; atunci ţi-am dat drumul şi, în culmea furiei, l-am prins şi l-am lovit cu capul lui auriu de perete, fără să mă pot opri. Aveam revolverul în buzunar şi v-aş fi putut împuşca pe amândoi în noaptea aceea, pentru ca apoi să-mi trag un glonţ în cap. De fapt, asta am şi făcut, de atunci din noi trei a rămas doar un vis.

Vreau să ştii că în toţi anii ăştia nu a fost lună în care să nu fi primit de la Zakheim şi detectivii lui raportul despre tine şi Boaz. Tot ce am aflat, inclusiv despre violenţa lui, e pe placul meu: copacul ăsta creşte departe de merele putrede. Nu-l meritäm nici unul dintre noi. Nici unul dintre noi nu merită nimic altceva decât un glonţ în cap. Poate că micul tău diavol negru ar merita ceva. Să fie îngropat în Grota Makpela[1]. Cât se poate de repede.

Ce-ai găsit la el, Ilana? Ce-a găsit Boaz la el?

Dacă ai un răspuns convingător, veţi primi cecul promis.

Grija ta subită în ceea ce priveşte sănătatea mea (sau dorinţa avidă de a primi moştenirea) e, ca de obicei, înduioşătoare. Nu trebuie să exagerezi însă: mă număr încă printre cei vii. În ciuda operaţiilor acelora. Deşi fără whisky şi fără pipă, aşa că din arsenalul tău poetic nu au rămas decât stiloul şi ochelarii, pe care într-adevăr îi mişc uneori doi centimetri la stânga şi

1 Mormântul patriarhilor din Hebron.

trei centimetri la dreapta, pe suprafaţa biroului. Exact cum descrii tu în scrisoare. Fără să sparg însă pahare şi fără să arunc lucruri în foc. În locul zăpezilor şi al paharului gol sau al sticlei goale, poţi să te foloseşti de salcia plângătoare de la fereastra mea. Alb-negru se potriveşte destul de bine, cu condiţia să nu exagerezi, în stilul tău exaltat.

Şi totuşi, îmi voi turna puţin whisky înainte de a încerca reţeta pe care mi-o recomanzi, să-mi lovesc capul de marginea mesei până când durerea va dispărea.

Balaurul

[Telegramă] Ghideon Nickfor Londra. Boaz reapărut. Cere cinci mii dolari pentru cumpărare vapor podea sticlă deschidere afacere singur Sharm-El-Sheik. Încă o mie construcţie telescop pentru turişti. Răspuns negativ. Spre înştiinţare. Manfred.

[Telegramă] Personal Zakheim Ierusalim Israel. Dă-i, idiotule. Alex.

[Telegramă] Ghideon Nickfor Londra. Acum cere cinci mii pentru apartament Ofira. Biroul Zand transmite că locuieşte staţie benzină plus două suedeze o franţuzoaică un beduin. Nu am plătit nimic. Nu ai suma în bani lichizi. Nu am vândut proprietate. Du-te la psihiatru. Manfred.

[Telegramă] Personal Zakheim Ierusalim Israel. Fă-mi un bine, Manfred. Împrumută-mi contravaloarea bunurilor de la Zikhron şi dă-i ce a cerut. Spune-i că e ultima dată. Alex.

[Telegramă] Ghideon Nickfor Londra. Nu sunt de acord să-ţi împrumut. Manfred.

[Telegramă] Personal Zakheim Ierusalim Israel. Eşti concediat. Alex.

[Telegramă] Ghideon Nickfor Londra. Clar. Cui să transmit cazul. Zakheim.

[Telegramă] Personal Zakheim Ierusalim Israel. Demisie refuzată. Animal. Alex.

[Telegramă] Ghideon Nickfor Londra. Continui cu condiția încetării definitive a ajutorului dat păturilor nevoiașe din Ereț Israel Cel Mare. Răspuns negativ vapoare și apartamente în Sharm. Te crezi Dimitri Karamazov sau regele Lear. Manfred.

[Telegramă] Personal Zakheim Ierusalim Israel. Bine, Rasputin, calmează-te. Deocamdată mă dau bătut. Alex.

Domnului M.H. Sommo
Str. Tarnaz 7, Ierusalim
Recomandată

07.06.1976

Stimate domnule Sommo,

Prin prezenta vă previn că nu mai aveți nici un motiv să vă adresați în continuare clientului meu, Dr. A.A. Ghideon, nici în mod direct, nici prin intermediul soției ori al fiului soției, cu nici un fel de alte rugăminți/cerințe băneşti, exceptând ceea ce ați primit deja, fără să meritați.

Permiteți-mi să vă semnalez: clientul meu m-a împuternicit printr-o telegramă cu drept de veto absolut în ceea ce privește orice transfer de bani, în prezent sau în viitor, prin șantaj sentimental sau de alt fel. Cu alte cuvinte, să vă intre bine în cap că dacă mai aveți pretenții, nu are rost să-l inoportunați din nou, nici personal, nici prin intermediul familiei, pe dr. Ghideon. Adresați-vă mie și dacă veți avea o atitudine rezonabilă, sunt dispus să vă ascult. Spre binele dumneavoastră, domnule, vă propun să luați în considerație faptul că suntem în posesia

unor date ce ne-ar putea fi utile în cazul în care, pe viitor, s-ar ivi probleme în ceea ce vă priveşte.

Vă stau oricând la dispoziţie,
M. Zakheim, avocat şi intendent de bunuri

Domnului avocat M. Zakheim
Birou Zakheim & Di Modena
Str. Regele George 36, Ierusalim

Cu ajutorul lui Dumnezeu
Ierusalim, 13 Sivan 5736 (10.06)

Stimate domnule avocat Zakheim, cele mai bune urări de Shavuot!

Ferească Dumnezeu să credeţi că am vreun resentiment faţă de dumneavoastră sau că aş avea vreo pretenţie. După cum e scris la noi, „Să mă păzească Eternul de a bănui pe cei nevinovaţi". Dimpotrivă, după părerea mea vă îndepliniţi sarcina cum nu se poate mai bine, servindu-l pe profesorul Ghideon. Apreciez, de asemenea, eforturile depuse pentru noi în căutarea lui Boaz, mă scuz pentru suferinţa provocată, vă mulţumesc pentru străduinţă şi sunt încredinţat că bunele dumneavoastră fapte vor fi răsplătite.

Cu toate acestea, iertaţi-mă, cu tot respectul de care sunteţi demn, mă simt totuşi obligat să vă dau replica şi să vă atrag atenţia că nu aveţi autoritatea de a servi drept mijlocitor între mine, familia mea şi profesorul Ghideon. Motivul e simplu: sunteţi de partea lui, ceea ce e normal, atâta timp cât vă plăteşte. Deci, după cum e scris la noi, „Nu-mi doresc nici înţepătura, nici mierea ta", domnule Zakheim. În caz că profesorul Ghideon va crede de cuviinţă că pentru propriul lui bine trebuie să contribuie la edificarea ţării, dumneavoastră nu aveţi nici drept de veto şi nici drept de opinie în probleme ce nu vă privesc, motiv pentru care sunteţi rugat să nu vă amestecaţi.

Însă, dacă aţi vrea să contribuiţi cu ceva la atingerea scopului nostru sfânt, contribuţia dumneavoastră va fi binevenită şi v-am fi recunoscători, fără să ne împiedicăm de mici detalii.

Am reţinut, de asemenea, aluzia la datele pe care le-aţi fi adunat în legătură cu noi. Faptul nu mă afectează câtuşi de puţin, pentru simplul motiv că nu avem nimic de ascuns. Sau cum e scris la noi, „Cine va urca până la muntele Lui şi cine se va ridica în locul sfânt? Are mâinile curate şi inima pură cel ce nu înşală". Aluzia pe care o faceţi nu vă dezonorează decât pe dumneavoastră, domnule Zakheim. Pe când eu, supunându-mă sfintei porunci „Să nu te răzbuni şi să nu porţi ranchiună", m-am hotărât să nu ţin cont de ea, ca şi cum nici nu ar fi.

Stimate domnule Zakheim, ca supravieţuitor al Holocaustului, m-aş fi aşteptat ca tocmai dumneavoastră să fiţi printre cei care aspiră cel mai mult la consolidarea ţării şi stabilirea frontierelor. Fără a prejudicia, Doamne fereşte, nici onoarea, nici proprietăţile cetăţenilor arabi. V-aş sugera, dacă-mi permiteţi, aderarea la mişcarea noastră, Ahdut Israel[1] (alătur un pliant conţinând datele complete). În afară de asta, ţinând cont de înalta conştiinţă profesională pe care aţi dovedit-o în serviciul profesorului Ghideon, am onoarea să vă propun, prin prezenta, postul de avocat al grupării, fie benevol, fie în schimbul onorariului obişnuit.

V-aş mai ruga să acceptaţi a administra bunurile mele personale şi pe cele ale familiei mele, având în vedere că, atât cu ajutorul lui Dumnezeu, cât şi cu ajutorul dumneavoastră binecuvântat, ne-a fost deja înapoiată o parte din ceea ce ne fusese luat, şi am credinţa că şi restul ne va fi returnat.

Sunt gata să vă plătesc procentajul curent, ba chiar mai mult. Am putea fi şi asociaţi, domnule Zakheim, căci intenţionez să fac investiţii importante prin intermediul mişcării noastre, investiţii menite să ajute la răscumpărarea Teritoriilor eliberate. Toate părţile ar profita de pe urma asocierii noastre, pe lângă

1 Partid religios israelian.

poporul şi statul Israel. Cum e scris la noi, „Vor merge doi oameni împreună, fără a fi meniţi dinainte de Dumnezeu?". Vă propun deci, domnule Zakheim, să treceţi de partea noastră, fără a-l abandona, Doamne fereşte, pe clientul dumneavoastră, profesorul Ghideon. V-aş ruga să cântăriţi lucrurile cu seriozitate. Nu vă grăbiţi să-mi daţi un răspuns. Avem răbdarea necesară.

Se prea poate ca profesorul Ghideon să reprezinte realizările trecutului, însă credinţa mea e că viitorul ne aparţine nouă. Gândiţi-vă deci la viitor, domnule Zakheim!

Cu mult respect, în iubire pentru Israel,
Michael (Michel-Henri) Sommo

Rahel Morag
Kibbutz Beit-Avraham
Poşta mobilă, Galileea de Jos

11.06.'76

Draga mea Rahel-cea-normală,

Câteva rânduri trebuie totuşi să-ţi scriu. Nu ţi-am răspuns până acum pentru că am fost preocupată de problemele cu Boaz. Precis îţi vei lua aerul de „Rahel-cea-înţelegătoare-şi-iertătoare", spunându-ţi în sinea ta de soră mai mare că, de fapt, am fost preocupată, ca de obicei, de propria mea persoană. Doar tu eşti responsabilă, încă de când eram copii, să mă salvezi de nebuniile mele, de „dramele mele", cum spui tu. Poţi începe să-mi torni sosurile de psihologie aplicată de la cursul pentru educatoare până când am să-mi ies din fire şi am să strig: Lasă-mă în pace! Atunci ai să-mi zâmbeşti trist, înghiţind în sec, ca de obicei, şi în tăcere ai să-mi laşi timp să trag singură concluzia că ieşirile mele nu fac decât să confirme diagnosticul pe care tu, cu înţelepciunea ta, mi l-ai pus deja. Înţelepciunea ta răbdătoare, didactică mă exaspererază de ani de zile, mă face să fierb de furie, să izbucnesc şi să te jignesc, dându-ţi astfel o excelentă ocazie să-ţi manifeşti mărinimia

iertându-mă şi, în acelaşi timp, să-ţi accentuezi grija constantă faţă de mine şi starea mea. Ne înţelegem destul de bine, nu? N-am vrut decât să-ţi scriu câteva cuvinte de mulţumire pentru faptul că eraţi gata, şi tu, şi Ioas, să lăsaţi totul şi să veniţi la Ierusalim, să-mi daţi o mână de ajutor. Dar uite ce a ieşit. Iartă-mă. Deşi, fără dramele mele, ce legătură am fi avut noi două? Spre cine ţi-ai fi trimis salvele copleşitoare de generozitate?

După cum ştii, Boaz e bine. Iar eu încerc să mă calmez. Avocatul lui Alec a plătit detectivi care au descoperit că lucrează pe un vaporaş pentru turişti în Sinai şi nu are nevoie de nici unul dintre noi. Am reuşit să-l conving pe Michel să nu se ducă deocamdată acolo. Iată că te-am ascultat şi îl las în pace. Cât despre celălalt sfat al tău, de a-l uita definitiv pe Alec şi de a nu primi banii lui, nu te supăra dacă am să-ţi spun că nu înţelegi nimic. Transmite-i salutări şi mulţumiri lui Ioas, sărutări copiilor de la Ilana cea nesuferită.

Salutări tuturor din partea lui Michel. A început să mărească apartamentul cu banii primiţi de la Alec. Are deja aprobare pentru a adăuga încă două camere spre curtea din spate. Vara viitoare veţi putea veni în concediu la noi, promit să mă port cum trebuie.

Extrase din criticile publicate în presa internaţională privitoare la cartea *Violenţa disperată: studiu comparat despre fanatism* de Alexander A. Ghideon (1976).

„Opera monumentală a cercetătorului israelian oferă o perspectivă nouă – sau mai degrabă aruncă o grea umbră – asupra psihopatologiei diverselor credinţe şi ideologii, din Antichitate şi până în zilele noastre..."

(*Times Literary Supplement*, Londra)

„Carte de referinţă, analiză rece ca gheaţa a fenomenului arzător al mesianismului, atât sub aspect religios, cât şi profan..."

(*The New York Times*)

„Material impresionant... indispensabil pentru înțelegerea mișcărilor care au zdruncinat și continuă să zdruncine secolul nostru... Profesorul Ghideon descrie fenomenul de credință... orice fel de credință... Nu ca origine a eticii, dimpotrivă, ca fenomen absolut contrariu..."

(*Frankfurter Allgemeine Zeitung*)

„Cercetătorul israelian e de părere că toți reformatorii lumii, de la începutul istoriei, și-ar fi vândut de fapt sufletul diavolului fanatismului... Dorința ascunsă a fanaticului de a muri ca un martir pe altarul propriei credințe este cea care, după părerea autorului, justifică posibilitatea de a sacrifica fără a clipi viața altora, și uneori chiar viața a milioane de oameni... În inima acestor fanatici, violența, răscumpărarea și moartea fuzionează într-un aliaj unic... Profesorul Ghideon își fondează concluzia nu pe speculații psihologice, ci pe o analiză lingvistică detaliată a vocabularului folosit de fanatici în diferite epoci, conform celor mai diverse convingeri religioase și ideologice... Avem în față una dintre acele cărți rare ce impun cititorului o introspecție riguroasă și o revizuire a tuturor punctelor de vedere, încercând să descopere, în sine însuși și în mediul în care trăiește, semnele acestei boli latente..."

(*New Statesman*, Londra)

„Dă la iveală cu cruzime adevărata față a feudalismului și a capitalismului... Condamnă cu un talent de excepție biserica, fascismul, naționalismul, sionismul, rasismul, militarismul și extrema dreaptă..."

(*Literaturnaia Pravda*, Moscova)

„Citind această carte, ai uneori impresia că te afli în fața unui tablou de Hieronymus Bosch..."

(*Die Zeit*)

Dr. A. Ghideon
Prin bunăvoința avocatului Zakheim

Ierusalim, 13.06.'76

Dragul meu ascet,

Dacă mi-ai fi dat de înțeles, acum șapte ani, la proces, că nu intenționezi să profiți de mărturisirea mea în legătură cu adulterul ca să mi-l iei pe Boaz, nu aș fi avut nici un motiv să refuz cercetarea paternității, de care oricum nu ar mai fi fost nevoie. Câtă suferință ar fi putut fi evitată cu doar două vorbe. Dar ce rost are să întrebi un vampir de ce bea sânge?

Sunt nedreaptă cu tine. Ai renunțat la fiul tău pentru binele lui. Ai vrut chiar și să-i donezi un rinichi. Poți încă să fotocopiezi scrisorile mele și să i le trimiți lui Michel. Însă ceva stă în calea urii din tine. Ceva îți șoptește la ureche, ca o boare printr-un lan uscat, tulburând liniștea ta arctică. Îmi aduc aminte o discuție pe care ai avut-o cu prietenii tăi demult, într-o zi de sabat: stăteai cu picioarele tale lungi întinse pe măsuța de servit cafea. Cu ochii întredeschiși. Îmi amintesc de pielea aspră, bronzată a brațelor tale. Degetele-ți distrate mângâie lent forma unui obiect inexistent, în rest, ești nemișcat, împietrit. Ca o reptilă care pândește un gândac. Pe brațul fotoliului în care stai, paharul tău e într-un echilibru nesigur. Gălăgia din cameră, argumentele, ripostele, fumul de țigară par undeva departe de tine, care planezi deasupra tuturor. Cămașa albă de sabat, bine călcată, bine apretată. Și fața ta, cu un aer de om pierdut în gânduri. Și dintr-odată, ca o viperă, sari și te arunci în discuție: „O clipă, vă rog. Nu am înțeles un lucru". Focul discuției se stinge imediat. Cu una sau două fraze pui capăt disputei, tranșând diversitatea opiniilor dintr-un unghi neașteptat, pătrunzător, anulând premisele, încheind cu „Scuzați-mă. Continuați". Și te lași din nou pe speteaza fotoliului, întorcându-te la poziția ta detașată. Indiferent la tăcerea care s-a lăsat. Lăsând altcuiva grija de a formula în locul tău punctul

de vedere pe care îl implică întrebarea pusă de tine. Încet-încet discuția se aprinde din nou, cu o oarecare ezitare. Fără tine. În timp ce tu te cufunzi în contemplarea cuburilor de gheață din pahar. Până la următoarea izbucnire. Cine oare ți-a tulburat mintea, de nu mai vezi în milă decât slăbiciune, în dragoste decât semn de neputință a virilității? Cine te îndrumă pe acest drum greșit, ștergând orice urmă de compasiune față de fiul tău și rușinându-te să-ți fie dor de nevasta ta? Păcatul însuși e pedeapsa. Chinurile tale de monstru sunt ca o furtună dincolo de munți, în zori de zi. Te îmbrățișez.

Aici, traducerea în ebraică a cărții tale a devenit evenimentul zilei. Fotografia ta mă privește din toate ziarele. E o poză de acum zece ani, cel puțin. Fața slabă, concentrată, cu un aer marțial pe buzele încordate – de parcă ești gata să dai comanda de tragere. Nu-i asta fotografia făcută când te-ai întors din armată pentru a termina doctoratul la universitate? Mă uit la ea și îi văd strălucirea înghețată tremurând în fața mea dindărătul unui nor cenușiu. Ca o scânteie prinsă în capcana unui aisberg.

Zece ani. Nici nu terminaseși de construit vila-cetate din cartierul Yafe-Nof, cu banii pe care Zakheim reușise să-i obțină pentru tine de la taică-tău, fiindcă acesta din urmă începuse deja să se piardă printre stepele melancoliei, ca un indian bătrân ce se retrage în eterne câmpuri de vânătoare.

Locuiam încă în apartamentul cel vechi din Abu-Tur, a cărui curte era pietroasă și împodobită de pini. Nu pot să uit sâmbetele ploioase din iarna aceea. Ne sculam la zece, abrutizați și epuizați după o noapte dezlănțuită, sprijinindu-ne unul de celălalt ca doi boxeri între runde, amețiți de lovituri. Ieșind din dormitor, îl găseam pe Boaz treaz. Îmbrăcat deja de două ore (încheiat strâmb la cămașă și cu șosete desperecheate), stătea cu o seriozitate științifică la masa ta de lucru, cu veioza aprinsă, cu pipa ta în gură, desenând, foaie după foaie, cadranele de pe bordul unei nave spațiale. Sau un avion prăbușindu-se în flăcări. Uneori îți pregătea câte un teanc de fișe

din dreptunghiuri mici, pe care le tăia cu o precizie uimitoare – contribuția lui la lucrarea ta de doctorat. Sau coloanele de tancuri. Asta era înainte de avioanele din balsa.

Afară ploua trist, stăruitor, o ploaie care, în bătaia vântului, biciuia vârfurile pinilor și obloanele de fier ruginite. Prin fereastra șiroindă, curtea părea pictată cu o pensulă japoneză: acele de pin tremurau în ceață, din vârfurile lor picurând șiraguri perlate de apă. În depărtare, printre masele amorfe de nori, pluteau turnurile și cupolele orașului, ca și cum s-ar fi alăturat și ele șirului coloanei ce se rostogolea în tunete spre est, deasupra deșertului.

Intrând în bucătărie să pregătesc micul dejun, descopeream că Boaz pusese deja masa pentru trei persoane. Cu ochii înroșiți, evitam să ne uităm unul la altul. Uneori te fixam cu privirea, fără a clipi, numai ca tu să nu mă poți privi. Copilul, ca un asistent social, restabilea legătura între noi, să-ți mai torn cafea, dă-mi brânza.

După micul dejun îmi puneam rochia de lână albastră, mă pieptănam, mă fardam, îmi luam o carte și mă așezam în fotoliu, însă aproape întotdeauna cartea deschisă îmi rămânea pe genunchi, întoarsă, cu coperțile în sus: nu-mi puteam lua ochii de la tine și de la băiatul tău. Așezați amândoi lângă birou, erați absorbiți de tăiatul, triatul și lipitul imaginilor decupate din *Geographical Magazine*. Lucrați fără să rostiți aproape nici un cuvânt, copilul luându-ți-o înainte și ghicindu-ți intențiile. Îți dădea la timp foarfecele, lipiciul, briceagul, înainte de a apuca să-i ceri. Ca într-un ritual la care participați amândoi. Totul cu o seriozitate profundă. În afară de pâlpâitul sobei cu petrol, nu se auzea nici cel mai mic zgomot în toată casa. Din când în când, fără să-ți dai seama, îți puneai palma ta mare pe capul lui blond, lăsându-i în păr urme de lipici. Ce diferită era tăcerea masculină concentrată ce se așternea între voi în diminețile acelea de sabat față de tăcerea disperată în care ne retrăgeam și tu, și cu mine după ultimul spasm al dorinței.

Tresăream când degetele tale îi atingeau părul, aceleași degete ce provocaseră furia nopții cu câteva ore în urmă. Când am văzut noi moartea învingând la șah în filmul *Al șaptelea sigiliu*, al lui Bergman? Unde sunt acele deșerturi înghețate care te umplu de atâta răutate încât să nu-ți recunoști copilul? De unde seva încremenită care îți forțează degetele să scrie „fiul tău"?

Când începea să cadă seara, în lumina crepusculară dintre ploi, înainte ca Boaz să meargă la culcare, te ridicai deodată, îți turnai repede un coniac, îl dădeai pe gât fără să clipești, îți băteai, destul de puternic, de două ori cu palma pe spate băiatul, așa cum bați pe spate un cal și îți aruncai paltonul pe umeri cu un gest brutal, spunându-mi în treacăt de la ușă: „Mă întorc marți seară. Poate, dacă te străduiești puțin, faci și curățenie până atunci". Ieșind, închideai ușa cu un fel de disperare reținută ce depășea chiar și violența gestului de a o trânti. Te urmăream de la fereastră îndepărtându-te prin întuneriul ce se lăsa. Nu ai uitat iarna aceea. Pentru tine ea e fără sfârșit, devenind doar din ce în ce mai cenușie, acoperindu-se de mușchi, scufundându-se încet-încet, ca o piatră de mormânt veche. Încearcă să crezi, dacă poți, că Michel nu-mi citește scrisorile. Deși i-am povestit despre schimbul acesta de epistole prin intermediul lui Zakheim. Nu te teme. Poate că ar trebui să adaug și „nu spera"?

Deși spui că imaginea e inexactă, eu continui să te văd stând la fereastră și privind întinderi pustii, fără nici un copac, fără nici o colină și nici o pasăre, dispărând în depărtare, sub ceața cenușie, unde totul pare înlemnit. Totul ascuns adânc în inima iernii.

Aici la noi a venit vara. Nopțile sunt scurte și răcoroase. Zilele sunt fierbinți, lumina te orbește ca oțelul lichefiat. De la fereastra camerei mele îi văd pe cei trei muncitori arabi aduși de Michel cum sapă pământul ca să toarne fundația pentru extinderea construcției, cu ajutorul banilor tăi. Michel muncește alături de ei în fiecare zi, după ce se întoarce de la școală. De

antreprenor nu are nevoie, fiindcă şi el a lucrat cândva în construcţii, imediat după ce a ajuns în Israel. Din două în două ore le aduce cafea şi schimbă cu ei câteva cuvinte, de fapt un schimb de glume şi de proverbe. Un nepot de-al lui, funcţionar la primăria Ierusalimului, ne-a ajutat să primim mai repede aprobarea de construcţie. Vărul prietenei lui, Jeanine, a promis să se ocupe de instalaţia electrică, aşa că va trebui să plătim numai materialele de care va avea nevoie.

Dincolo de gard se văd doi smochini şi un măslin. Mai încolo încep pantele abrupte dinspre ueduri, dincolo de care se vede cartierul arăbesc, ceva între periferie şi sat, un stol de căsuţe din piatră adunate în jurul minaretului moscheii. În zori se aude cântecul stăruitor al cocoşilor, ca şi cum m-ar chema. Caprele behăie şi ele, iar uneori pot distinge sunetul clopoţeilor turmei care iese la păscut spre marginea deşertului. Câte o haită întreagă de câini începe uneori să latre, un lătrat ce se pierde în depărtare. Precum cenuşa unor pasiuni vechi. Noaptea, lătratul se transformă într-un schelălăit înăbuşit. Muezinul răspunde cu plânsetul lui gutural, nestăpânit, ars de doruri refulate. E vară la Ierusalim, Alec. A venit vara şi tu n-ai venit.

Boaz a apărut alaltăieri. Ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic, într-o stare de bună dispoziţie, aş putea zice: „Bună, Michel, Ilana. Am venit s-o mănânc pe Yfat. Dar mai întâi, ia, micuţo, papă bomboanele astea, ca să fii mai gustoasă". Un viking-beduin ars de soare, mirosind a mare şi praf, cu părul până la umeri, înălbit ca aurul ars. Când intră pe uşă trebuie să se aplece. Cu Michel vorbeşte aplecându-se mult, de parcă s-ar închina, ca o expresie voită a unui act de respect ritual. Pentru Yfat s-a aşezat în patru labe, iar ea, maimuţică negricioasă, s-a căţărat în spatele lui, ridicându-se ca să poată atinge tavanul. Din gură îi curgea salivă pe părul lui, în timp ce mesteca bomboanele pe care i le adusese.

Boaz a venit împreună cu o fată uscăţivă, tăcută, nici frumoasă, nici urâtă. Studentă la matematică, venită din Franţa,

mai mare decât el cu cel puţin patru ani. Michel, după ce a cercetat şi a aflat că provine dintr-o familie de evrei, s-a liniştit şi le-a propus să rămână peste noapte la noi, să doarmă în salon, pe jos, în faţa televizorului. Pentru mai multă siguranţă, a lăsat lumina aprinsă în baie şi uşa dintre dormitor şi salon larg deschisă, ca să fie sigur că „la mine în casă Boaz n-o să facă prostii".

Ce-l aduce pe Boaz la noi? Se pare că i s-a adresat lui Zakheim, cerându-i o sumă de bani în scopurile pe care le cunoşti. Zakheim a găsit de cuviinţă să-i spună despre cei o sută de mii pe care i-ai trimis lui Michel, dar a refuzat să-i dea până şi bani de buzunar. Ce şiretlic de neînţeles coace capul lui cel chel şi diavolesc, care l-a determinat să-i sugereze lui Boaz să vină la Michel şi să-i ceară „ceea ce i se cuvine"?

Poate că şi tu eşti complice la această urzeală? Poate că e de fapt uneltirea ta? Să fiu oare atât de proastă încât să nu pot ghici niciodată următoarea ta intrigă, chiar şi atunci când e gata să se năpustească asupra mea? Zakheim nu e decât o marionetă jovială de operetă, sub înfăţişarea căreia se ascunde pumnul tău de temut.

Boaz i-a propus lui Michel nici mai mult nici mai puţin decât să devină asociaţi într-o afacere cu vaporaşe turistice pe Marea Roşie. Pentru asta a venit la Ierusalim. Are nevoie, după spusele lui, de o investiţie iniţială, pe care e sigur că o va „recupera" în câteva luni. În timp ce vorbea, a împrăştiat o cutie de chibrituri din care i-a construit lui Yfat un fel de cămilă cu picioare de găină. Copilul acesta e întruchiparea ta: mă uitam ca fermecată la degetele lui în care se consumau râuri de energie, numai ca nu cumva să rupă vreun chibrit. Risipa asta ameţitoare, la vederea căreia m-am simţit aproape imediat inundată de o gelozie sfâşietoare pe franţuzoaica lui cea ciudată.

Auzind propunerea de asociere, Michel s-a ridicat şi a făcut, ca de obicei, lucrul cel mai potrivit la momentul potrivit. Adică, s-a urcat dintr-odată pe pervazul ferestrei, a deschis cutia cu ruloul storului, desfăcând-o şi montând-o la loc, ca

să elibereze ruloul blocat. După care a rămas în picioare pe pervaz, putând în acest fel să-i vorbească fiului tău de sus, ca de pe puntea de comandă a unui vapor. Michel l-a anunțat pe Boaz, calm, dar fără nici o urmă de ezitare în voce, că nu poate fi vorba nici de împrumut, nici de investiții, și cu toate că Boaz e fără îndoială „regele inteligenței, ca regele Solomon în perioada lui de glorie, familia Sommo nu va finanța nici haremul și nici vaporul lui de lux". Și a încheiat aruncându-i băiatului versetul lui „cu sudoarea frunții".

După care a coborât imediat de pe platforma lui de lansare, ca să se ducă direct la bucătărie, unde a pregătit pentru Boaz și prietena lui niște fripturi regești, cu cartofi prăjiți, și o magistrală salată de legume. Iar seara l-a chemat din nou pe fiul vecinilor să stea cu Yfat, ca să putem merge cu toții la film și apoi să mâncăm înghețată. Întorcându-ne acasă, Boaz și-a adunat tot curajul și l-a întrebat pe Michel ai cui sunt de fapt „banii aceia din America". Michel, care din punct de vedere simbolic nu coborâse încă de pe piedestalul lui, i-a răspuns pe îndelete: „Banii aceia aparțin mamei tale, surorii tale și ție, câte o treime fiecăruia, însă deocamdată tu și sora ta sunteți încă minori în fața legii, ca și în fața mea, de altfel. Mama voastră răspunde de voi doi, iar eu de ea, și te rog să transmiți toate astea domnului Zakheim, să nu te mai amețească cu vorbe. Tu, Boaz, chiar dacă ai întrece în înălțime Turnul Eiffel, pentru mine nu ești decât un Turn Eiffel minor. Dacă vrei să înveți, se schimbă treaba: spune doar – și portofelul e deschis. Dar ca să cheltui banii pe care nu tu i-ai câștigat, pe pești sau turiști sau fete, pentru asta nu primești nici un ban, chiar dacă e vorba de Peninsula Sinai eliberată. Rostul acestor bani e să te facă om. Dacă în clipa asta îți vine să arunci în mine cu lăzi, uite, ai una la îndemână, Boaz, sub patul lui Yfat".

Boaz a ascultat în tăcere, cu zâmbetul acela meditativ al tău, de o frumusețe suverană, tragică ce s-a răspândit în încăpere umplând-o ca o mireasmă, și a continuat să zâmbească și

când Michel a trecut la franceză, începând o lungă discuție cu prietena lui. Ceea ce mie mi se pare fascinant e felul în care, în ciuda disprețului și a umilirilor, se agreează unul pe altul în tăcere. Atenție, domnul meu: victimele tale riscă să-și dea mâna împotriva ta. Mă delectez la gândul geloziei care te-a făcut, cu siguranță, să-ți strângi buzele transformându-le într-un fir de oțel și să apropii cu câțiva centimetri ochelarii de stiloul de pe birou. Numai lasă whisky-ul la o parte: boala ta nu are nici o legătură cu regulile jocului.

Azi-dimineață ne-au vizitat, sosind cu o camionetă, câțiva prieteni de-ai lui Michel, ruși și americani, cu tichii pe cap, care i-au luat pe el și pe Boaz cu prietena lui să facă un tur în zona Betleemului. Așa că am rămas singură acasă și îți scriu pe câteva foi rupte dintr-un caiet. Yfat e la grădiniță. Fetița asta seamănă comic de mult cu Michel, ca o reproducere caricaturală a lui: e minusculă, cârlionțată, suferind de un ușor strabism, docilă, deși capabilă uneori de ieșiri violente, dar indescifrabile. Însă de obicei își exprimă afecțiunea puțin rușinată, împărțind-o fără discriminare între obiecte, animale și oameni, de parcă lumea ar aștepta să primească din mânuța ei doar farmec și generozitate. Aproape din clipa în care s-a născut, Michel o strigă Mademoiselle Sommo. Pronunță de fapt „mamzelle", iar ea îl imită, întorcându-i cu nevinovăție: „mamzer"[1].

Să știi, Alec, că Michel a hotărât să-și părăsească postul de profesor de franceză la sfârșitul anului. Vrea să-și dea demisia din învățământ și să renunțe și la lecțiile particulare. Visează la tot felul de afaceri imobiliare în Teritorii și la o carieră politică după modelul fratelui pe care îl venerează, deși nu-mi prea vorbește despre planurile lui. Banii de la tine i-au schimbat viața. Nu asta ai vrut tu, dar uneori li se întâmplă chiar și balaurilor să facă fapte bune, să ajute la fertilizarea unui teren ce promite să fie rodnic.

1 Copil din flori, bastard.

La unsprezece mă întâlnesc cu Zakheim la Savyon, ca să-i dau scrisoarea asta. Întâlnire secretă, aşa cum ai vrut tu. Deşi Michel e la curent. Cât despre Zakheim, se delectează. La întâlnirile astea îşi face apariţia arogant, plin de sine şi de venin. Purtând o jachetă sport şi o eşarfă de mătase legată boem în jurul gâtului, cu craniul lui de tătar, ras, strălucitor şi parfumat, cu unghiile foarte îngrijite şi cu smocuri negre de păr ieşindu-i din nări şi din urechi. De fiecare dată reuşeşte să-mi schimbe hotărârea şi să mă facă să accept o cafea şi o prăjitură. Şi atunci începe să mă copleşească cu complimente de operetă ambigue, uneori atingându-mă ca din întâmplare şi grăbindu-se să-şi ceară scuze, aruncându-mi priviri dubioase. Ultima dată a apelat până şi la flori: nu un buchet, bineînţeles, ci o singură garoafă. M-am simţit obligată să zâmbesc şi să o miros, dar în loc de mirosul natural al florii, m-a izbit parfumul lui Zakheimm ca şi cum ar fi fost scoasă din sticla lui cu apă de colonie.

Mă întrebi ce am găsit la Michel. Recunosc: iar am minţit. Uită povestea despre Michel, amantul-virtuoz. Fii pe pace. Michel nu e rău la pat, ba chiar se străduieşte să se amelioreze. Am descoperit până şi o cărţulie cu sfaturi în franceză pe care a ascuns-o în cutia lui cu unelte. Îmi pare rău că îţi răpesc una dintre suferinţele pe care am vrut să ţi le produc, dar îţi pot furniza în loc altele, şi mai usturătoare. Pe Michel l-am cunoscut la un an după divorţ. Venea în fiecare seară la librăria unde lucram şi mă aştepta, frunzărind revistele, până la ora închiderii. După care mă invita la restaurante ieftine, la cinema sau la conferinţe. După film, ne plimbam uneori kilometri întregi pe străzile pustii din partea de sud a Ierusalimului – fără a îndrăzni să mă invite la el. Îi era jenă probabil că locuia în spălătoria de pe acoperişul clădirii în care domiciliau nişte rude. Îmi prezenta în cuvinte pline de timiditate concepţiile

şi planurile lui. Poţi să-ţi imaginezi amestecul lui de respect şi de jenă? Nu avea nici măcar curajul să mă ia de braţ.

Am aşteptat răbdătoare aproape trei luni, până când m-am săturat de privirile lui de câine flămând, dar bine educat. Odată, în timp ce ne plimbam pe o alee, i-am luat capul în mâini şi l-am sărutat. Apoi am continuat să ne sărutăm din când în când. Se temea de întâlnirea dintre familia lui şi mine, ca şi de reacţia mea la relativa lui ortodoxie religioasă. Îmi plăcea timiditatea lui. M-am străduit să nu forţez lucrurile. După încă vreo câteva luni, când frigul iernii a transformat plimbările noastre într-un chin, l-am invitat la mine, l-am dezbrăcat pur şi simplu, aşa cum dezbraci un copil, i-am luat braţele şi i le-am pus în jurul meu. Şi-a revenit puţin abia după vreo oră. Apoi a trebuit să fac multe eforturi ca să-l trezesc la viaţă. Se pare că puţinul pe care îl ştia nu-l aflase decât tot de la feţişoare speriate ca el, în tinereţe, la Paris. Şi poate, deşi el neagă, de pe la vreun bordel pentru săraci. La primul meu geamăt abia auzit, a intrat în panică şi a început să se bâlbâie: Pardon, iartă-mă. Şi s-a îmbrăcat, a îngenuncheat solemn şi mi-a cerut mâna cu un aer disperat.

Ne-am căsătorit şi am rămas însărcinată. A trebuit să mai treacă un an de la naşterea fetiţei până să priceapă cum să mă aştepte. Până să-l dezvăţ de reflexul „hoţului de biciclete" în timp ce făceam amor. Când în sfârşit a reuşit să obţină acel răsunet interior pe care tu îl atingii chiar şi prin corespondenţă, Michel avea aerul primului om care păşeşte pe Lună: mândria lui reţinută, extatică m-a impresionat şi m-a făcut să-l iubesc. A doua zi, în tulburarea lui entuziastă, nici nu s-a mai dus la lucru, ci i-a cerut fratelui său să-i împrumute o mie de lire ca să-mi cumpere un costum de vară. Mi-a mai cumpărat şi un mixer mic. Iar seara a pregătit în cinstea mea o cină regească, alcătuită din patru feluri de mâncare şi a cumpărat o sticlă de vin. Nu se mai oprea din răsfăţuri ruşinate. De atunci învaţă încet-încet, şi reuşeşte uneori să obţină un sunet pur.

Te-ai liniştit, Alec? Sau grimasa ta de vampir lasă să se vadă încordarea buzelor? Dinţii îţi strălucesc feroce în lumina pâlpitoare a focului? Răutatea cenuşie scânteiază în spatele privrii tale reci? Ai răbdare. Încă n-am terminat. Tu nu ajungi şi n-ai să ajungi vreodată nici la degetul cel mic al lui Michel. Respectul tăcut, Alec, recunoştinţa ruşinată şi plină de căldură pe care şi-o exprimă faţă de tot corpul meu înainte şi după ce facem dragoste, strălucirea visătoare care-i luminează faţa în timpul nopţii: ca un lăutar căruia i s-a permis să atingă un Stradivarius. În fiecare noapte, degetele lui îmi parcurg corpul, ca şi cum ar fi pentru prima oară, uimite că nu sunt şfichiuite din cauza îndrăznelii. Şi, la lumina veiozei, în timp ce se ridică să-mi aducă o cămaşă de noapte, ochii lui miopi îmi spun într-o tăcere plină de ardoare că nu merită favorurile regeşti pe care i le-am oferit. O lumină timidă, spirituală, ca o rugăciune îi luminează fruntea din interior.

Dar ce înţelege un balaur cu solzi ososi, blindat de carapacea lui cea groasă, când vine vorba de tandreţe sau fraternitate? Nu ai avut şi nici n-o să ai vreodată nimic în afară de pivniţele tale de torturi. Spre care tinde carnea mea. Iadul tău tropical. Junglele unde dospeşte putregaiul aburind în lumina opacă, de vis, unde o ceaţă grasă pare că urcă din pământul saturat de sevă, se agaţă de coroanele copacilor seculari şi se întoarce în noroiul şi rădăcinile în descompunere. Dar nu eu am fost cea care a plecat. Tu ai luat hotărârea. Eu aş fi vrut, ca şi acum de fapt, să continuăm. De ce m-ai alungat? De ce m-ai adus în inima tenebrelor, de ce m-ai lăsat acolo şi ai plecat? Şi te ascunzi de mine până astăzi, în camera ta alb-negru? N-ai să te întorci. Eşti paralizat de frică. Mascul jumulit, vlăguit, care se ascunde tremurând în vizuina lui. Să fie oare balaurul atât de zdrenţuit? Sfârşit şi sleit de puteri? Un vampir de cârpă umplut cu câlţi? Scrie-mi unde eşti. Ce faci. Şi care-i starea sănătăţii tale cu adevărat.

Salcia plângătoare

Dlui avocat Zakheim
Biroul Zakheim & Di Modena
Regele George 36, Ierusalim
A se transmite numai personal

Tel Aviv, 18.06.1976

Stimate domnule Zakheim,

Conform rugăminţii telefonice adresate la începutul săptămânii, am luat avionul cu destinaţia Sharm-El-Sheik şi am venficat ce se petrece. Albert Maimon a reuşit şi el să dea de urmele băiatului, descoperind unde se afla până acum două zile. Iată raportul:

În noaptea de 10 spre 11 iunie a fost furat din radă, la Ofira, vaporaşul turistic pe care lucra B.B. în ultimul timp. În aceeaşi noapte, la ora două, vaporaşul părăsit a fost descoperit nu departe de Ras-Muhamad, după ce fusese folosit, se pare, de nişte beduini traficanţi de droguri, pentru a transporta haşiş de pe coasta egipteană. Patrula care a descoperit vaporaşul a dat de urma traficanţilor. La cinci dimineaţa (pe 11 iunie) a fost arestat un tânăr beduin, Hamed Mutani, care locuia într-o staţie de benzină împreună cu B.B. şi cu trei fete tinere venite din străinătate. Beduinul s-a împotrivit arestării (el neagă acest fapt) şi cred că sunt îndreptăţit să susţin că a fost bătut de poliţişti şi de soldaţi (fapt pe care aceştia nu-l recunosc). B.B. a intervenit şi, folosindu-se de un cauciuc legat cu o sfoară, s-a aruncat între ei lovind nouă soldaţi şi cinci poliţişti din Ofira, până au reuşit să-l imobilizeze. A fost arestat sub acuzaţia de a se fi opus unei arestări legale. După versiunea lui B.B., aşa cum a fost înregistrată în raportul poliţiei, cei care au executat arestarea au folosit violenţa faţă de prietenul lui beduin, care a acţionat împreună cu B.B. Fiind în „legitimă apărare". Beduinul a fost eliberat câteva ore mai târziu, după ce anchetatorii s-au convins că nu fusese implicat nici în furtul vaporaşului, nici în contrabanda cu droguri.

După mai puţin de douzeci şi patru de ore, în noaptea de 11 spre 12 iunie, B.B. a reuşit să fugă demolând peretele din prefabricate al clădirii poliţiei. Ofiţerul secţiei de poliţie crede că tânărul se află încă în deşert, poate ascuns de beduini. Aceasta e direcţia în care poliţia din Ofira continuă ancheta deschisă. După cum am spus deja, detectivul Albert Maimon, care lucrează cu noi (şi care a prezentat deja un scurt raport în legătură cu B.B.) îşi orientează cercetările într-o direcţie cu totul diferită (M.H.S) şi a obţinut deja rezultate satisfăcătoare: tânărul B.B. se găsea până acum două zile într-un apartament din Kyriat Arba, ocupat de cinci bărbaţi, celibatari religioşi veniţi din Rusia sau Statele Unite. Tinerii aceştia sunt în legătură cu o mică grupare de dreapta, care se numeşte Ahdut Israel. După cum ştiţi, M.H.S. este şi el în legătură cu această grupare.

În conformitate cu datoria noastră în faţa legii, am transmis această informaţie poliţiei israeliene. Însă, între timp, tânărul a dispărut din nou. Acestea sunt datele de care dispunem în momentul de faţă. (Anexez nota de plată.) Aştept să mă anunţaţi cât mai curând dacă doriţi să continuăm cercetările în legătură cu acest caz.

Shlomo Zand
Anchete Zand S.R.L, Tel Aviv

[Telegramă] A. Ghideon Hilton Amsterdam. Mai eşti încă interesat să vând proprietatea de la Zikhorn. Am un client. Condiţii excepţionale. Recomand să grăbeşti hotărârea. Aştept indicaţii. Manfred.

[Telegramă] Personal Zakheim Ierusalim Israel. Negativ. Alex.

[Telegramă] Ghideon Grand Hotel Stockholm. Încercat să telefonez. Ofertă unică. Telefonează imediat pentru amănunte.

Până nu demult ai insistat să vând. Ce se întâmplă cu tine. Manfred

[Telegramă] Personal Zakheim Ierusalim Israel. Am spus negativ. Alex.

[Telegramă] Ghideon Nickfor Londra. Boaz iarăşi încurcături. Poliţia pe urmele lui. Probabil vei avea urgent nevoie de bani lichizi. Cumpărătorul oferă imediat nouă sute în contul tău pe muntele vrăjit. Gândeşte-te bine. Manfred.

[Telegramă] Personal Zakheim Ierusalim Israel. Dă-i lui Boaz adresa mea pentru a mi se adresa direct. Încetează să mă agasezi. Alex.

[Telegramă] Ghideon Nickfor Londra. Dracu' ştie unde e Boaz. Ce-i cu proprietatea de la Zikhron. Încetează să-ţi schimbi părerea de două ori pe zi altfel rişti să sfârşeşti ca taică-tău. Manfred.

[Telegramă] Personal Zakheim Ierusalim Israel. Mai scuteşte-mă. Alex.

[Telegramă] Sommo Tarnaz 7 Ierusalim Israel. Spuneţi-mi de urgenţă ce se întâmplă cu Boaz. E nevoie de ajutorul meu. Telegrafiaţi adresa Nickfor Londra. Alexander Ghideon.

[Telegramă] Doctor Ghideon Nickfor Londra. Totul s-a aranjat. Deja am intervenit la poliţie. Ultimul dosat i-a fost clasat după ce şi-a luat angajamentul să înveţe şi să lucreze la Kyriat Arba. Nici o nevoie de binefacerile dumitale. Ce-i cu donaţia. Michael Sommo.

Pentru Ilana – Personal
Prin bunăvoința domnului avocat Zakheim

Chicago, 28.06.'76

Salcia mea plângătoare,

M-am întors azi-dimineață, după încheierea semestrului la Londra și după câteva conferințe în Olanda și Suedia. Chiar înainte de a părăsi Anglia, am primit scrisoarea ta cea lungă, pe care mi-a transmis-o dragul nostru Zakheim. Scrisoarea despre junglele umede. Am citit-o în avion în timp ce survolam Newfoundlandul. De ce am cerut divorțul, aceasta e noua ta întrebare. Am să-ți răspund îndată.

Dar mai întâi aud că Boaz își face iar de cap. Sommo l-a salvat din nou. Mi se pare destul de drăguț aranjamentul acesta permanent. Nu mă tem decât de factura pe care am s-o primesc cu siguranță în curând, plus dobânda și procentele de indexare. Oare Boaz și-a lăsat deja perciuni[1]? Se va duce să trăiască printre fanaticii din Teritorii? Sommo l-a obligat să aleagă între implantații ăia și casa de corecție pentru minori? Fie. Am încredere în Boaz și sper ca în curând coloniștii să-l blesteme și pe Sommo, și clipa în care au acceptat să-l primească pe bătăușul nostru spărgător de capete.

Răspunsul la întrebarea ta e: nu. N-am să-ți mai apar decât în vise. Dacă m-ai fi implorat să rămân departe de tine, să-mi fie milă și să nu mă apropii de viața ta cea nouă și pură alături de violonistul de cârciumi care-ți cântă pe propriul tău Stradivarius, se poate ca tocmai atunci să fi venit în goană. Însă tu mă rogi, Ilana. Mirosul greu al pasiunii tale, miros de smochine culese cu mult prea mult timp în urmă, ajunge până aici la mine. Deși nu neg că mă miră eforturile tale de a scrie o scrisoare fără minciuni, lucru care nu-ți stă în obicei. Frumos din partea ta că te străduiești. Acum putem continua.

1 Perciunii se numără printre semnele distinctive ale bărbaților religioși.

Îţi sunt dator cu un răspuns la întrebarea ta cea simplă şi vicleană: De ce am cerut divorţul acum şapte ani şi jumătate?

Foarte bine, Ilana. Ai obţinut puncte numai prin faptul că ai pus această întrebare. Aş fi putut da un anunţ în ziare sau chiar la televiziune: „Rahab resuscitată. S-a culcat cu trei regimente şi o miră cererea de divorţ. Explică: Nu am vrut decât să sfârşesc în linişte".

Iată că mă îndepărtez de subiect. Voi încerca să-ţi găsesc un răspuns. Problema e că ura mea începe să slăbească. Ura, ca şi părul, îmi cade şi-mi încărunţeşte. Iar în afară de ură, ce mi-a mai rămas? Doar banii. Care încet-încet mi se scurg şi ei din artere spre cisternele lui Sommo. Lasă-mă să mor în pace, Ilana. Timp de şapte ani m-am stins liniştit în ceaţă, dar deodată ai dat buzna ca să-mi tulburi şi moartea. Te-ai năpustit asupra mea fără să mă previi, cu trupe proaspete, pe când tancurilor mele epuizate li s-au terminat şi combustibilul, şi muniţiile.

Şi, atacând, îndrăzneşti să-mi scrii că există pe lume caritate şi tandreţe şi milă. Ucigaşa recită psalmi pentru sufletul victimei?

Poate ai remarcat, întâmplător, mottoul pe care l-am ales pentru cartea mea. Un verset din Noul Testament. Îi aparţine lui Isus, care ar fi spus cândva, sub inspiraţie divină: „Cel ce pune mâna pe sabie, de sabie va pieri". Ceea ce nu l-a împiedicat pe acest fanatic blând să proclame, câteva versete mai departe, urlând: „Nu socotiţi că am venit să vă aduc pace pe pământ, n-am venit să aduc pace, ci sabie". Şi sabia i-a fost sfârşitul.

Ce-ai să faci tu cu sabia după ce va pieri balaurul? Le-o vei oferi celor din Gush-Emunim[1], teaca – „suvenir de la Ghideon", iar lama – donaţie mausoleului Tel-Alexander ce va fi construit din daniile mele?

Dar sabia pe care mi-ai smuls-o din mână se va topi între degetele tale. Mânerul se va înmuia ca o meduză. Şi în tot acest timp, soldat în rezervă, cu forţe proaspete, gata de luptă,

1 Grupare politică de dreapta, având adepţi în Iudeea, Samaria, dar şi în Platoul Golan.

alimentat de o ură crâncenă şi înarmat cu răutatea mea arctică, te aşteaptă Boaz Ghideon. Tendinţa ta de a strânge ca un cleşte, urzeala pe care ai ţesut-o în încercarea de a stabili o legătură între Boaz şi Sommo, ca să mă neutralizezi pe mine, toate se vor sfârşi rău pentru tine. Boaz îl va face bucăţele pe Sommo, iar tu ai să rămâi fără nici un rost, faţă în faţă cu copilul meu nimicitor, cu maxilare de măgar, care bate o mie de oameni.

Mă întreb de ce nu ţi-am urmat sfatul, de ce nu m-am grăbit să arunc prima ta scrisoare, ca pe un scorpion viu, direct în foc, după ce am citit fraza de introducere? Acum nu mi-a mai rămas nici măcar dreptul de a mă năpusti asupra ta: tu, cu sufletul tău de aur, ai avut grijă să-mi arăţi chiar şi cum să mă feresc de capcana pe care mi-o întindeai. Nu te-ai temut nici o clipă că am să-ţi scap din plasă. Cunoşteai soiul acela de gândac pe care mirosul femelei îl paralizează. Nu aveam nici o şansă în faţa ta, raportul de forţe este precum cel dintre soare şi zăpadă. Ai auzit probabil de plantele carnivore ce emană la mari distanţe un parfum afrodiziac, menit a atrage insectele de la kilometri depărtare în gura care se va închide în jurul lor. Am terminat, Ilana. Şah mat. Ca după un accident de avion, am stat şi am analizat prin corespondenţă conţinutul cutiei negre. De acum înainte, aşa cum e scris în actul de divorţ, nu mai avem nimic comun.

Ce vei câştiga însă de pe urma victoriei tale?

Cu mii de ani în urmă, un locuitor din Efes a spus, contemplând focul care ardea în faţa lui: „Învingerea îi va fi înfrângerea". Ce-ai să faci cu sabia după ce mă vei nimici? Ce-ai să faci cu tine însăţi? Ai să te stingi cât ai clipi din ochi, doamnă Sommo. Ai să îmbătrâneşti. Ai să te îngraşi considerabil. Părul tău auriu se va ofili. Va trebui să ţi-l vopseşti în nuanţa aceea îngrozitoare de blond oxigenat. Numai să nu-ţi acoperi capul.[1] Va trebui să îneci în deodorant mirosurile fetide pe care le va

1 Acoperirea capului este un semn distinctiv al femeilor religioase.

exhala corpul tău veştejit. Sânii ţi se vor umple de grăsime, iar bustul tău ameţitor va creşte ca cel al matroanelor poloneze, până la bărbie. Iar bărbia ţi se va revărsa şi se va întâlni, la jumătatea drumului, cu pieptul. Sfârcurile sânilor îţi vor creşte şi vor deveni palide precum cadavrele unor înecaţi. Picioarele ţi se vor umfla. De la coapsă şi până la gleznă ţi se va întinde o reţea de vene şi varice. Cu un geamăt de durere te vei strădui să-ţi înghesui în corset faldurile de carne revărsată. Fesele tale vor începe să semene cu ale unui animal. Sexul îţi va deveni flasc şi fetid. Până şi un soldat virgin sau un adolescent oligofren va fugi de farmecele tale ca scăpat din puşcă, o va lua la sănătoasa ca la apropierea unei femele de hipopotam în călduri. Militantul tău cel ascultător, *monsieur* Pardon cel Mic, te va urma năuc, ca un căţeluş care se ţine după o vacă, până va da de vreo elevă zurlie care îl va salva trăgându-l, gâfâind şi recunoscător, de sub muntele ce zace deasupra lui. Astfel va lua sfârşit definitiv Mimuna[1] ta. Se apropie tot mai mult de tine amantul în faţa căruia râsul îţi va îngheţa. Poate, în onoarea ta, se va înfăşura cu pelerina cea neagră şi îşi va pune pe cap gluga despre care vorbeai.

M-am oprit din scris ca să mă duc lângă fereastra cea înaltă (de la etajul douăzeci şi şapte al clădirii de birouri din apropierea lacului, la Chicago, un bloc din sticlă şi oţel, semănând puţin cu o rachetă balistică). Am stat aproape jumătate de oră la fereastră, căutând un răspuns adevărat şi înveninat la întrebarea ta: şah mat din trei mişcări.

Încearcă să-ţi închipui cum arăt, mai slab decât mă ştiai şi cu mult mai puţin păr, cu pantaloni reiaţi albaştri şi cu un pulover de angora roşu. Deşi, după tine, nu pot apărea decât în alb-negru. Stând lângă fereastră, cu fruntea lipită de geam. Ochii în care găseşti „răutate arctică" cercetează lumea exterioară, pe cale de a se stinge. Cu mâinile în buzunare. Cu pumnii strânşi. Din

1 Sărbătoare a evreilor din Maroc, celebrată imediat după Paştele evreiesc.

când în când ridică din umeri şi scoate un „hm" britanic. Prin oase îi trece un soi de înfrigurare. Tremurând, îşi scoate mâinile din buzunare, ca să-şi cuprindă umerii cu braţele încrucişate, îmbrăţişarea celor care nu au pe nimeni. La asta se adaugă instinctul animalului gata parcă să se arunce înapoi, ca să-şi surprindă agresorii.

Dar nu are nici un motiv să stea la pândă. Totul e roşiatic şi ciudat. Un vânt violent bate dinspre lac, împingând pânze de ceaţă către siluetele sumbre ale blocurilor-turn. Lumina amurgului invadează norii, apa, clădirile înalte din apropiere, imprimându-le o calitate alchimică. O nuanţă violetă, transparentă. Tulbure, şi totuşi transparentă. Nici un semn de viaţă nu se poate distinge de la fereastră. În afara milioanelor de salve înspumate pe toată suprafaţa lacului, ca şi cum apa s-ar fi răzvrătit, încercând să se transforme în alt element, de exemplu în ardezie. Sau în granit. Din când în când, vântul se dezlănţuie zgâlţâind geamurile blocurilor, care parcă ar clănţăni din dinţi. Moartea nu i se mai pare acum o ameninţare care pluteşte în aer, ci un eveniment în plină desfăşurare. Iată şi o pasăre ciudată purtată de vânt până la fereastra lui, desenând în văzduh cercuri şi opturi, ca şi cum ar încerca să scrie o adresă: poate formulează răspunsul pe care îl caută pentru tine? Până când, dintr-odată, se apropie cu viteză de geam, aproape sfărâmându-se de sticla din faţa lui, şi înţelege în sfârşit că nu e o pasăre, ci doar o bucată de ziar dusă de vânt. De ce ne-am despărţit, Ilana? Ce mi-a venit deodată să sting cazanele iadului nostru? De ce am trădat eu legătura dintre noi? Se apropie o seară pustie şi violentă la Chicago. Fulgere de oţel încins şi înălbit străbat cerul de la un capăt la altul, ca nişte rachete de semnalizare, şi cavalcade de tunete încep a hurui în depărtare, ca şi cum luptele de tancuri din Sinai l-ar urmări până aici. Te-ai întrebat vreodată cum arată un monstru în doliu? Umerii îmi tremură nervos, nestăpâniţi, iar capul îmi atârnă greoi în faţă. Ca al unui câine care tuşeşte. Simt contracţii dese cuprinzându-mi burta,

în timp ce respirația mi se transformă într-un horcăit răgușit. Ca niște dureri masculine ale facerii. Monstrul se schimonosește de furie doar pentru simplul fapt că e un monstru și se contorsionează monstruos. Nu am răspuns, Ilana. Ura mea e pe sfârșite, la fel și inteligența mea, care e pe moarte.

M-am întors la masa de scris, dar s-a întrerupt curentul. Închipuie-ți: America – și pene de curent! După un minut în întuneric, s-a aprins lampa de urgență: un neon palid și subțire, ca lumina lunii deasupra unor coline calcaroase din deșert. Momentele cele mai electrizante din viața mea le-am trăit în deșert, galopând și sfârâmând sub șenilele tancurilor tot ce-mi stătea în cale, nimicind sub focul tunurilor orice semn de viață, ridicând coloane de foc și fum, stârnind nori de praf, asurzind lumea cu urletul celor treizeci de motoare, aspirând ca pe un drog îmbătător duhoarea cauciucului ars și mirosul greu de carne carbonizată și metal incandescent, lăsând în urmă un vârtej de distrugere și de cartușe goale, iar noaptea, aplecat deasupra hărții, căutând strategii la lumina cadaverică pe care luna o împrăștie peste colinele de calcar moarte. Sigur că ți-aș fi putut răspunde ca o rafală de mitralieră: ți-aș fi putut spune, de exemplu, că te-am părăsit fiindcă începuseși să putrezești. Pentru că performanțele tale, chiar și cu maimuțe sau țapi, deveniseră plicticoase. Pentru că mă săturasem. Pentru că nu mă mai interesai.

Însă am stabilit să renunțăm la minciuni. În toți anii ăștia, tu ai fost singura cu care am putut să mă culc. De fapt, toată viața, pentru că eram virgin când te-am întâlnit. Chiar și atunci când în patul meu e câte o admiratoare, studentă sau secretară sau ziaristă, tu ești întotdeauna prezentă, strecurându-te între mine și ea. Dacă uiți cumva să apari, partenera mea trebuia să se descurce singură. Sau să se mulțumească, biata, cu o seară de reflecții intelectuale. Dacă eu sunt duhul cel rău, Ilana, tu ești sticla în care e închis. Nu am reușit să scap.

Nici tu nu ai reuşit, lady Sommo. Dacă tu eşti duhul cel rău, eu sunt sticla.

Bernanos scrie că nefericirea omului e, de fapt, o binecuvântare. Acestei dulcegării catolice i-am dat răspuns în cartea mea, spunând că, în general, fericirea e o invenţie banală a creştinismului. Fericirea e un kitsch. Nu are nici o legătură cu eudaimonia grecească. În ceea ce priveşte iudaismul, noţiunea de fericire e complet inexistentă, în Biblie nu există nici măcar un cuvânt echivalent. Cu excepţia, poate, a conceptului „Fericiţi cei ce merg pe drumul cel drept". Iudaismul nu cunoaşte decât noţiunea de bucurie. Ca în versetul „Bucură-te, tinere, de tinereţea ta": bucurie efemeră, ca focul despre care Heraclit cel tenebros spunea „Victoria lui este înfrângerea lui", bucurie care conţine în ea însăşi contrariul, care o şi condiţionează.

Ce a rămas din toată bucuria noastră, a ta şi a mea, Ilana? Poate doar o bucurie răutăcioasă. Nişte tăciuni în care suflăm, fiecare de la alt capăt al pământului cu speranţa că vom aprinde pentru câteva clipe o flacără albăstruie de răutate. Ce mai risipă prostească, Ilana. Renunţ. Sunt gata să semnez că mă predau.

Dar ce-ai să faci cu mine? E clar. Nu există altă soluţie. Natura însăşi a hotărât că masculul învins va fi înrobit. Va fi castrat şi transformat în slugă. Se va micşora, până va ajunge la dimensiunile lui Sommo. Şi aşa vei avea doi servitori: unul care să se prosterneze în faţa ta şi să-ţi îndulcească nopţile cu înflăcărarea lui pioasă, şi un altul care să-ţi finanţeze celebrările acestea mistice. Cât să scriu pe următorul cec?

Am să vă cumpăr orice veţi cere. Ramallah? Bab-Allah? Bagdad? Ura mea se stinge, lăsând loc generozităţii vulcanice a tatălui meu, care la sfârşitul zilelor a vrut să-şi doneze toate bunurile în vederea construirii unor cămine pentru poeţi tuberculoşi pe culmile munţilor Tabor şi Ghilboa. Eu am să-mi folosesc banii în scopul înarmării celor două părţi care vor intra în conflict în războiul ce va izbucni la un moment dat între Boaz şi Sommo.

Şi acum, să-ţi spun o poveste. Rezumatul unui roman pentru servitoare. Uvertura unei *tragedia dell'arte*. Anul cincizeci şi nouă. Un tânăr comandant hotărăşte să i-o prezinte tatălui atotputernic pe aleasa inimii lui. Fata are trăsături slave, o senzualitate visătoare, nu e o frumuseţe în sensul obişnuit al cuvântului. Aerul ei de nedumerire puerilă are ceva fascinant. A venit în Israel la vârsta de patru ani, împreună cu părinţii, de la Lodz. Amândoi au murit. Nu mai are pe nimeni, în afară de o soră care locuieşte într-un kibbutz. De când s-a eliberat din armată, trăieşte din munca de redactor la un săptămânal de mare tiraj. Speră să-şi publice poeziile.

În dimineaţa aceea era îngrijorată: ceea ce a auzit despre tatăl lui nu-i prevesteşte nimic bun. Nici înfăţişarea şi nici trecutul ei nu-i vor fi pe plac, iar despre izbucnirile lui de mânie auzise poveşti înspăimântătoare. Aşa că întâlnirea cu tatăl i se pare decisivă. După multe ezitări se hotărăşte să îmbrace o bluză albă şi o fustă înflorată, primăvăratică, poate pentru a sublinia aerul de fetiţă mirată. Chiar şi husarul ei, în uniforma lui apretată, pare cam încordat.

La intrarea în curtea proprietăţii dintre Binyamina şi Zikhron, plimbându-se pe aleea cu pietriş, ţinând în mână, ca pe un revolver, o ţigară groasă de foi, îi aşteaptă Volodya Gudonski, negustor de terenuri şi mare importator de fier. Ţarul Vladimir cel Groaznic, despre care se povesteşte, printre altele, că încă din 1929, pe când era doar un pionier ca toţi ceilalţi, paznic la cariere, a omorât singur trei hoţi arabi, cu un ciocan de spart piatra. Se mai povesteşte despre el şi că ar fi fost amantul a două prinţese egiptene. Şi că după ce a intrat în afaceri ca importator şi s-a îmbogăţit din comerţul cu armata britanică, guvernatorul l-a numit în timpul unei recepţii *clever Jew*, iar ţarul s-a înfuriat şi l-a provocat la luptă în mijlocul petrecerii, însă când înaltul comisar a refuzat, l-a numit *British chicken*.

Husarul şi aleasa inimii lui sunt invitaţi pentru început să servească suc de rodii cu gheaţă, după care sunt conduşi să viziteze

domeniul, unde lucrează muncitori din Caucaz stabiliți în Galileea. În grădină se află o fântână arteziană cu peștișori aurii și un strat cu trandafiri din soiurile cele mai rare, aduși din Japonia și Birmania. Zeev-Binyamin Gudonski vorbește singur, fără să obosească, monologhează cu un entuziasm pitoresc, îi face curte cu o insistență amuzantă prietenei fiului lui: culege fiecare floare asupra căreia i se opresc privirile, ca să i-o ofere. O ia pe după umeri. Din când în când o atinge, mirându-se de finețea corpului ei. Îi conferă gradul de mânză de rasă. Grația gleznelor ei face să se topească vocea lui gravă, cu accent rusesc. Apoi, dintr-odată, strigă că vrea să-i vadă imediat genunchii.

În tot acest timp, prințului moștenitor i se interzice categoric dreptul la cuvânt. Nici un sunet. Nu-i rămâne decât să zâmbească precum un idiot și să reaprindă din când în când țigara de foi a tatălui. Chiar și acum, la Chicago fiind, în timp ce îți povestește amintirile legate de ziua aceea, după șaptesprezece ani, are impresia că simte același zâmbet idiot întinzându-i-se pe față. În vreme ce o fantomă apare plină de tăciunii urii pe care ți-o poartă, pentru că tu ai acceptat, în mod uimitor, să-i faci jocul. Mai mult decât atât, ai acceptat, cu un acces de râs copilăresc, să-ți descoperi genunchii pentru el. Obrajii ți s-au îmbujorat când ai făcut asta. Eu, în schimb, am devenit palid ca un mort.

Apoi tânăra pereche e invitată la masă, în sufrageria a cărei fereastră în stil franțuzesc dă spre Mediterana, pe înălțimile stâncoase ale Zikhronului. Servitori arabi-creștini îmbrăcați în fracuri negre ne servesc pește sărat cu vodcă, supă, diverse preparate din carne și pește, fructe, brânzeturi și înghețată. Ceștile de ceai așteaptă înșiruite spre a fi umplute direct din samovar. Cea mai mică încercare de a refuza provoacă o reacție disproporționată.

Spre seară, în bibliotecă, țarul neobosit continuă să înăbușe orice încercare a prințului batjocorit de a rosti vreun cuvânt: tatăl e ocupat până peste urechi cu *krasavița*, motiv pentru care

nimeni nu are dreptul să-l deranjeze. O invită să cânte la pian. Să recite poezii. E supusă la examene de literatură, ştiinţe politice şi istoria artelor. Pe muzica de vals a unui disc de gramofon, trebuie să danseze cu uriaşul beat, care o calcă pe picioare. Se supune cu uşurinţă, orice i s-ar cere, ca şi cum ar face pe placul unui copil. Apoi bătrânul începe să spună glume dintre cele mai picante. Ea roşeşte, dar fără a se abţine când o pufneşte râsul. La unu dimineaţa dictatorul tace în sfârşit, prinzând între două degete înnegrite de nicotină vârful mustăţii lui groase, închizând ochii şi cufundându-se într-un somn adânc în fotoliul pe care şedea.

Tânăra pereche îşi aruncă priviri cu înţeles şi ia în tăcere hotărârea să-i lase un bilet şi să plece: oricum nu avuseseră intenţia să rămână peste noapte. Dar în timp ce ies în vârfurile picioarelor, ţarul sare din fotoliu şi o sărută pe frumoasa lui pe amândoi obrajii, apoi îndelung pe gură. Şi îi arde o palmă usturătoare fiului, peste ceafă. La ora două şi jumătate noaptea telefonează la Ierusalim, trezindu-l pe Zakheim din somnul lui cel dulce, şi aruncându-i, ca o grindină, o ploaie de instrucţiuni: să achiziţioneze chiar mâine-dimineaţă o casă în Ierusalim pentru tânăra pereche şi, la nunta care va avea loc peste „nouăzeci de zile începând de ieri", să invite „pe toată lumea cu soţia".

Iar noi nu veniserăm decât pentru a face cunoştinţă. De nuntă, nici nu fusese vorba. Sau poate tu aduseseşi vorba, dar eu ezitam.

Însă la nunta noastră, care a avut într-adevăr loc la trei luni după aceea, a uitat poate să vină: îşi găsise între timp o nouă amantă, cu care plecase să-şi petreacă luna de miere în fiordurile norvegiene. Aşa cum făcea cu fiecare nouă amantă, de cel puţin două ori pe an.

Într-o bună dimineaţă, la puţin timp după nuntă, în timp ce eu mă aflam la un exerciţiu militar în Neghev, şi-a făcut apariţia la tine, la Ierusalim, şi a început să-ţi explice în mod

delicat, pe un ton grav, că fiul lui – din nenorocire – nu are decât un „suflet de birocrat", pe când voi doi sunteţi nişte „vulturi prizonieri", drept care te imploră în genunchi să binevoieşti a petrece cu el „o singură noapte divină". Şi s-a grăbit să jure pe tot ce are mai sfânt că nu te va atinge nici cu degetul cel mic – că doar nu e un ticălos, fiu al lui Belial – ci doar te va asculta cântând la pian şi citind poezii şi vă veţi plimba pe colinele din împrejurimi, contemplând „răsăritul metafizic al soarelui" din vârful turnului de la Y.M.C.A. Dar pentru că ai refuzat, te-a calificat drept „mica precupeaţă poloneză care a pus gheara pe fiul său", şi în cele din urmă te-a scutit de prezenţa lui (chiar în perioada aceea începuserăm, tu şi cu mine, să inventăm un al treilea partener în pat. Dar fără să depăşim faza imaginarului. Să fi fost oare ţarul primul „al treilea" din imaginaţia ta? Prima ta minciună?).

Când s-a născut Boaz, Volodya Gudonski se găsea, nu ştiu din ce motiv, în nordul Portugaliei. Dar a făcut efortul să trimită un cec la o firmă italienească îndoielnică, iar aceasta, la rândul ei, ne-a transmis atestarea oficială a faptului că undeva în munţii Himalaya există o culme care, începând cu ziua aceea va apărea pe toate hărţile sub numele „culmea Boaz Ghideon". Verifică dacă hârtia respectivă mai există. Poate că mesia al tău va înfiinţa în locul acela vreo colonie. Iar în 1963, când Boaz avea doi-trei ani, Volodya Gudonski a luat hotărârea să se retragă în sihăstrie. Şi-a alungat armata de amante, pe Zakheim îl trata cu o brutalitate de scit, iar pe noi refuza cu încăpăţânare să ne vadă – în ochii lui eram nişte degradaţi. (Oare să fi înţeles ceva de la înălţimea tronului său regesc? Să fi încolţit vreo bănuială în mintea lui?) S-a izolat de lume între zidurile proprietăţii lui, plătind doi paznici înarmaţi şi consacrându-şi timpul, zi şi noapte, studiului limbii persane. Apoi – cărţilor de astrologie şi metodei doctorului Feldenkreis. Pe medicii trimişi de Zakheim îi alunga ca pe nişte câini. Într-una dintre zile şi-a concediat subit toţi muncitorii. Din acel moment

livada a început să se transforme încet-încet într-o pădure virgină. Într-o zi şi-a dat afară şi servitorii şi paznicii, păstrând numai un bătrân armean să aibă cu cine juca biliard în pivniţa clădirii în agonie. Şi tata şi armeanul dormeau pe paturi pliante în bucătărie şi nu mâncau decât conserve şi beau bere. Uşa dintre bucătărie şi restul încăperilor era baricadată cu ajutorul unei scânduri bătute în cuie de-a curmezişul. Crengile copacilor începeau să pătrundă în camerele de la etaj, prin ferestrele sparte. Camerele de la parter sunt năpădite de ierburi şi tufe sălbatice. Şobolani, şerpi şi păsări de noapte şi-au făcut cuib prin holuri. Mărăcinii se agăţau de balustrade, de o parte şi de alta a scărilor, urcând până la etajul al doilea, ramificându-se dintr-o încăpere în alta, spărgând plafonul, dând la o parte câteva ţigle pentru a ieşi din nou la soare. Rădăcini vorace au străpuns dalele ornamentale. Zeci sau poate sute de porumbei au pus stăpânire pe casă. În acest timp, Volodya Gudonski discuta într-o persană fluentă cu armeanul lui. Şi a descoperit chiar şi punctul slab al metodei Feldenkreis, drept care a aruncat cartea în foc.

Într-o zi ne-am luat inima-n dinţi şi, trecând peste porunca lui, am pornit toţi trei să-i facem o vizită. Spre uimirea noastră, ne-a primit cu bucurie, aş spune chiar cu tandreţe. Lacrimi mari i se rostogoleau în barba crescută sălbatic, barbă tolstoiană acoperindu-i faţa à la Brejnev. Mi s-a adresat în ruseşte, cu un diminutiv al cărui sens e „copil găsit". Lui Boaz i s-a adresat la fel. Din zece în zece minute îl trăgea pe băiat spre pivniţă, punându-i în mână câte un bănuţ de aur de pe vremea turcilor. Pe tine te numea „Niusia", „Niusia maia", ca pe mama, care a murit când aveam cinci ani. Se tânguia în legătură cu pneumonia ta, acuzând medicii şi pe el însuşi deopotrivă. În cele din urmă şi-a îndreptat şi ultimele fărâme de furie împotriva ta, pentru că te-ai îmbolnăvit înadins, ca să-l chinui, şi de aceea îşi va dona toate „comorile" în scopul construirii unor cămine pentru poeţi care nu au ce mânca.

De fapt, începuse deja să-şi împrăştie avutul în dreapta şi-n stânga: o şleahtă de escroci se năpustise asupra lui, convingându-l să semneze o donaţie în numele Fundaţiei pentru iudaizarea Galileei sau pentru albăstrirea Mării Roşii. Ceva asemănător cu ce mi se întâmplă mie în ultimul timp. Zakheim a avut grijă să treacă discret, şi cu multă răbdare, toate bunurile pe numele meu. Însă bătrânul s-a trezit dintr-odată şi a trecut la atac, împotriva noastră. Pe Zakheim l-a concediat de două ori (iar eu l-am reangajat). Şi s-a înconjurat cu o trupă de avocaţi. A plătit biletele de avion a trei profesori dubioşi din Italia, care să vină şi să semneze un certificat medical menit să ateste că e sănătos din punct de vedere psihic. Timp de doi ani şi-a tot risipit bunurile, până când Zakheim a reuşit să scoată un certificat de alienare mintală şi să-l interneze într-un sanatoriu. Mai târziu s-a răzgândit şi a scris un testament foarte amănunţit, în favoarea noastră, însoţit de o scurtă scrisoare melancolică în care ne anunţa că suntem iertaţi şi ne ruga să-l iertăm şi noi pe el, punându-ne în gardă pe mine în privinţa ta şi pe tine în privinţa mea, implorându-ne să cruţăm copilul şi încheind astfel: „Mă prosternez cu groază în faţa abisului chinurilor voastre".

Din 1966 îşi petrece zilele în camera unui azil de pe muntele Carmel. Contemplă în tăcere marea. L-am vizitat de câteva ori, dar nu m-a recunoscut. Oare e adevărat ce îmi povesteşte Zakheim, că tu îl mai vizitezi din când în când? Pentru ce?

Cu banii de la el am construit vila din cartierul Yafe-Nof. Cu toate că citadela abandonată dintre Binyamina şi Zikhron era încă pe numele meu. Zakheim susţine că în momentul de faţă valoarea ei a crescut foarte mult şi mă presează să o vând, până nu se schimbă moda. Poate am să donez totul pentru secarea mlaştinilor din Ahula? Sau poate pentru înălbirea Mării Negre? Pentru salvarea câinilor abandonaţi? În fond, de ce nu lui Boaz? Sau lui Sommo? Sau amândurora? Am să-l răsplătesc pe Sommo al tău pentru tot: pentru culoarea lui, pentru înălţimea lui, pentru jignirile care l-au făcut să sufere. Am să-i las o

zestre tardivă. Nu am ce face cu atâția bani. Adică, nu în timpul care mi-a rămas. Sau poate n-am să donez nimic deocamdată. Dimpotrivă, poate am să mă întorc acolo. Să mă instalez în bucătăria șubredă, să dau la o parte scândura care o blochează și să restaurez casa încet-încet. Am să repar fântâna arteziană care nu mai funcționează. Am să aduc din nou peștișori aurii. Va fi colonia mea. Poate ne ascundem acolo amândoi? Să trăim ca pionierii în casa în ruină? Să îmbrac pentru tine tunica cu glugă neagră, de călugăr?

Numai să-mi scrii ce vrei.

Încă îți datorez un răspuns: De ce am cerut divorțul? Printre fișele mele am găsit o foaie pe care însemnasem că „ritual" provine din latinescul „ritus", care înseamnă „situație justă". Poate și „obicei". Cât despre cuvântul „fanatism", se pare că are originea în „fanum" – templu sau loc de rugăciune. Cât despre umilință, în sensul de modestie, vine de la „humilus", care vine, de fapt, de la „humus", adică „pământ". Să fie pământul umil? Aparent, oricine poate să facă ce vrea cu pământul. Să-l scormonească, să-l are, să-l însămânțeze. Însă în cele din urmă el îi înghite pe toți cei ce au crezut că l-au posedat. Continuă să existe în tăcerea eternă.

„Tu ești matricea, așa că totul e de partea ta." Acesta e răspunsul meu. De la început am știut că nu am nici o șansă, de aceea am fugit de tine. Însă brațul tău lung a ajuns până la vizuina mea. Victoria ta e un joc de copii. De la o distanță de douăzeci de mii de kilometri ai reușit să lovești cu precizie un tanc gol, părăsit.

Mai sunt zece minute până la miezul nopții. Furtuna s-a mai potolit, dar încă nu e curent. Poate am să-i telefonez lui Anabel, secretara mea, o trezesc și îi cer să pregătească o sticlă de scotch și o gustare de miezul nopții. O anunț că sunt în drum spre ea. E divorțată, are vreo treizeci de ani, acrită, micuță, cu ochelari, obsedant de eficace, îmbrăcată întotdeauna în blugi și pulovere groase și pufoase. Fumează țigară de la țigară. Îmi

comand un taxi şi într-o jumătate de oră sunt la uşa ei. În clipa în care îmi va deschide am s-o îmbrăţişez, luând-o prin surprindere şi am să-i strivesc buzele cu buzele mele. Înainte de a-şi veni în fire am să-i cer mâna şi am să pretind un răspuns imediat. Renumele meu, plus aura mea virilă tenebroasă, plus parfumul meu de războinic, plus venitul meu minus iubirea plus tumoarea care mi-a fost scoasă de la un rinichi, în schimbul acordului ei de a purta numele familiei mele şi de mă îngriji dacă boala se va agrava. Am să-i cumpăr o casă drăguţă într-o suburbie agreabilă, cu condiţia ca împreună cu noi să locuiască şi un uriaş aiurit de şaisprezece ani, care să poată invita la el câte fete vrea, fără a fi obligat să lase lumina aprinsă în baie sau uşi deschise pentru supraveghere. Mâine-dimineaţă voi avea grijă să i se trimită biletul la Hebron. De rest se va ocupa Zakheim.

Inutil, Ilana. Ura se cojeşte şi cade de pe pielea mea ca o tencuială veche. La lumina neonului din cameră, în faţa masacrului fulgerelor prăbuşite în apele întunecate ale lacului, nu am cum să alung frigul care-mi îngheaţă oasele. De fapt, totul e cât se poate de simplu: din cauza penei de electricitate, nici încălzirea nu funcţionează. Aşa că m-am ridicat să îmbrac o jachetă. Nici o îmbunătăţire. Ura continuă să-mi alunece printre degete, ca sabia lui Goliat lovit de piatră. Sabie pe care tu ai s-o ridici, ca să mă lichidezi. Dar nu ai de ce să fii mândră: nu ai ucis decât un balaur muribund. Poate că gestul tău va trece drept o binefacere.

Tocmai s-a auzit o sirenă în beznă. Afară întunericul e total, doar o linie subţire de un violet radioactiv licăreşte pe suprafaţa apei. Sunetul sirenei umplând noaptea în care, după spusele lui Isus, „se vor auzi plânsete şi scrâşnituri din dinţi". Să fi fost un vapor? Sau un tren venit de la câmpie? Greu de spus, pentru că şi vântul şuieră pe o notă uniformă, stridentă. E încă pană de curent. Mă dor ochii de la lumina asta de cameră mortuară la care scriu. Aici, la birou, am un pat, un dulap şi o mică baie.

Doar că patul îngust, înghesuit între cele două dulapuri metalice pline cu dosare, îmi produce dintr-odată un sentiment de teamă. Ca şi cum un cadavru ar fi întins pe el. De fapt nu sunt decât hainele mele, pe care le-am scos din valiză, aruncându-le la repezeală azi-dimineaţă, după ce m-am întors de la Londra.

Se aude din nou sirena. De data asta, de undeva din apropiere. Nu e, deci, nici vapor, nici tren, ci sirena unei maşini. Ambulanţa? Maşina poliţiei? O crimă pe vreo stradă învecinată? Cineva e în stare gravă? Sau poate un incendiu, vreo casă a luat foc, punând în pericol vecinii şi întreg cartierul? Cineva a hotărât că s-a săturat şi s-a aruncat din vârful turnului? Cine pune mâna pe sabie, de sabie piere?

Lumina mă învăluie palid. O lumină fantomatică, metalică – un fel de argint viu –, ca lumina sălilor de operaţie. Cândva te-am iubit şi păstrez în minte o imagine: tu şi cu mine stând pe terasa casei noastre într-o seară de vară, având în faţă colinele Ierusalimului, copilul stivuind cuburi. Cupe de îngheţată pe masă. Ziarul de seară necitit. Tu croşetezi o faţă de masă, în timp ce eu construiesc o barză din conuri de pin şi chibrituri. Asta era imaginea. Nu a fost posibil. Iar acum e prea târziu.

Vampirul

(Bilet înmânat personal)

Domnule avocat Zakheim,

Vă voi înmâna acest bilet la sfârşitul întâlnirii noastre de astăzi, de la cafeneaua Savion. Nu vreau să ne mai vedem. Fostul meu soţ va găsi o altă cale pentru a-mi transmite scrisorile. Nu văd de ce nu le-ar trimite prin poştă, aşa cum am să fac şi eu de acum înainte. Scriu acest bilet deoarece îmi va fi greu să vă spun în faţă că vă detest. De fiecare dată când am fost nevoită să vă strâng mâna, am avut senzaţia că ating o broască. „Afacerea" murdară la care aţi făcut aluzie în legătură

cu moştenirea lui Alex a depăşit orice limită din punctul meu de vedere. Poate faptul că în trecut aţi fost martorul nenorocirii mele vă împiedică să judecaţi lucrurile cum trebuie. Nu aţi înţeles nici atunci nenorocirea mea, cum nici azi nu înţelegeţi nimic. Fostul meu soţ, actualul soţ şi poate şi fiul meu ştiu şi înţeleg ce s-a petrecut atunci. Dumneavoastră însă nu, domnule Zakheim. Dumneavoastră sunteţi complet pe dinafară.

Ilana Sommo

Cu toate acestea, m-aş fi conformat cerinţelor dumneavoastră dacă aţi fi găsit o cale de a-l aduce înapoi la mine. Ţinând cont de boala lui, lucrul este urgent.

Domnului Michael Sommo
Şcoala publică religioasă „Ohel Itzhak"
Strict personal

Ierusalim, 05.07.1976

Stimatul meu domn Sommo,

Am în faţă scrisoarea dumitale datată 13 Sivan anul curent. Mi-am amânat răspunsul pentru a reflecta mai bine asupra ideilor dumneavoastră. Între timp am reuşit împreună să împingem elefantul nostru prin urechile acului. Nici nu mi-ar trece prin minte să-ţi fac concurenţă, însă dacă nu mă înşală memoria, oraşul Kyriat Arba este legat chiar şi în Biblie de uriaşi, nu-i aşa? Ai fost la înălţime în ceea ce-l priveşte pe dragul nostru Boaz. (Înţeleg că ultima afacere a fost clasată la recomandarea unui factor intern.) Jos pălăria. Poate ne vei putea ajuta cu farmecele dumitale şi în alte probleme? Cu asemenea relaţii şi talente, nu dumneata ai nevoie de modestele mele servicii – aşa cum ai solicitat în scrisoarea dumitale –, ci poate invers. Ceea ce mă plasează exact în miezul subiectului scrisorii şi al conversaţiei noastre telefonice atât de fructuoase de ieri. Recunosc fără nici o jenă că nu am sentimente speciale în legătură cu Teritoriile etc. Poate că aş fi avut şi eu, la fel ca dumneata, tendinţa de a le înghiţi cu poftă, dacă nu ar fi fost arabii care trăiesc

acolo. În faţa lor, renunţ. Am studiat cu atenţie regulamentul organizaţiei dumneavoastră, pe care aţi avut amabilitatea să-l anexaţi scrisorii: după planul dumitale, ar trebui să-i plătim fiecărui arab echivalentul bunurilor şi pământurilor pe care le posedă, plus biletul de avion dus. Ceea ce mi se pare problematic este, desigur, rezultatul înmulţirii – douăzeci de mii de dolari, să zicem, înmulţit cu două milioane de arabi fac două-trei miliarde de dolari. Ca să finanţăm această migraţie a populaţiei, vom fi obligaţi să ne vindem ţara şi să intrăm la datorii. Întrebarea e dacă merită să vindem Israelul pentru a cumpăra Teritoriile. N-ar fi mai simplu să facem schimb: noi să urcăm pe crestele munţilor sfinţi şi reci, iar ei să ocupe şesul de pe coasta umedă? Poate vor accepta de bunăvoie acestă propunere.

Dacă-mi permiţi, aş mai avea ceva de adăugat în legătură cu acest schimb. Spre regretul meu, se pare că prietenul nostru, dr. Ghideon, s-a răzgândit deocamdată în privinţa vânzării proprietăţii de la Zikhron. Deşi s-ar putea ca în curând să-şi schimbe din nou hotărârea. În ultimul timp, stările lui de spirit sunt greu de prevăzut. Domnul N. de la Paris va trebui deci să mai aştepte. Vezi, dumneata, scumpule, că nasul cel lung al lui Zakheim ajunge peste tot: am aflat din surse de încredere că domnul N., care ţi-a fost cândva prieten la Beitar, la Paris, şi care în decursul anilor şi-a construit un imperiu în industria confecţiilor de damă, este de fapt duhul sfânt care a dat naştere, împreună cu dumneata, mişcării Ahdut Israel. Între noi fie vorba, domnule Sommo, îmi mai e cunoscut şi faptul că stimatul domn N., şi nu altcineva, ţi-a finanţat călătoria discretă în Franţa din toamna trecută. În plus, am mai aflat şi că scopul călătoriei a fost să duci tratative, în numele organizaţiei, cu reprezentanţi ai unui anumit ordin creştin cu sediul la Toulouse, în legătură cu pământurile pe care acesta din urmă le posedă la vest de Betleem. Şi tot neobositul domn N. a fost cel care a avut grijă să-ţi reînnoiască cetăţenia franceză, pentru ca tranzacţia, în care domnul N., din motive uşor de înţeles, a preferat să nu fie implicat formal, să aibă o bază legală. Dar

iată, scumpul meu prieten, că această tranzacție mă fascinează și pe mine: partenerii în sutană de la Toulouse nu sunt de acord să vă vândă bucățica lor de pământ sfânt, dar ar fi probabil de acord să dea câteva terenuri de la Betleem în schimbul unei clădiri de dimensiuni importante, înconjurate de un teren nu mai puțin important, situată undeva în centrul Israelului. În scopuri misionare, evident. Totul mi se pare logic. Dorința domnului N. de a finanța o asemenea afacere e un fapt dovedit pentru mine. Până aici, toate bune și frumoase. Am putea să închidem în mod exemplar triunghiul Betleem – Toulouse – Zikhron, dacă nu ar fi stările de spirit atât de schimbătoare ale prietenului nostru cel învățat. Am să încerc să-l îmbunez cu toată modesta mea putere și în favoarea tuturor părților interesate.

Vă propun deocamdată următorul lucru: din considerente etice și practice deopotrivă, e preferabil să nu mă ocup de administrarea bunurilor dumitale personale și nici să vă reprezint organizația. Ceea ce vă scutește de plata onorariului. În schimb, accept cu plăcere să vă fiu consilier în mod gratuit, în orice problemă care va necesita modestele mele talente. (Cu permisiunea dumitale, încep cu propunerea de a-ți comanda două-trei costume decente: de acum înainte ești posesorul unui capital destul de respectabil, care s-ar putea să devină și mai respectabil de pe urma aspectelor tragice ale afacerii Ghideon. Aceasta – cu condiția să-mi urmezi sfaturile și să acționezi cu cea mai mare atenție.) Poziția dumitale socială anunță și ea lucruri măreațe, domnule Sommo: e foarte probabil că se apropie ziua în care se va vorbi cu mult respect despre dumneata.

Dar problema vestimentară e, desigur, una secundară. Esențială este întâlnirea de luni dintre dumneata și ginerele meu, industriașul Zohar Etgar de Herzlya (Zohar e însurat cu unica mea fiică, Dorit, și e tatăl celor doi nepoți ai mei). Nu am nici o îndoială, Michel – dacă-mi dai voie să-ți spun pe nume – că e un tânăr pe placul dumitale. În ultima vreme au început să-l intereseze și pe el afacerile imobiliare. Apropo, Zohar

înclină, chiar mai mult decât mine, să mizeze pe schimbarea guvernului în mai puţin de doi ani. O astfel de schimbare ar deschide noi orizonturi în Sinai, Cisiordania şi Gaza în faţa unor oameni ca noi, care ştiu să prevadă viitorul. Sunt convins că voi amândoi, ginerele meu şi cu tine, v-aţi putea ajuta reciproc în viitor, având în vedere capitalul şi legăturile tale, care vor fi de mare importanţă în noul context, dar şi energia lui Zohar, care vă va putea fi utilă.

În ceea ce mă priveşte, voi continua să mă ocup de această problemă din perspectiva doctorului Ghideon. Am motive să sper că în curând vă voi putea da veşti îmbucurătoare în legătură cu proprietatea de la Zikhron. Trebuie numai să avem răbdare şi încredere unul în celălalt.

În încheiere, sunt obligat să ating un punct nevralgic. O voi face cât mai pe scurt. S-a ţesut o legătură epistolară intensivă între soţia ta şi fostul ei soţ. Legătura asta mi se pare cel puţin ciudată: după părerea mea, nimeni nu va avea de câştigat de pe urma ei. Boala doctorului Ghideon ar putea produce o regresie spectaculoasă. Testamentul lui, în versiunea actuală, vă este destul de favorabil (dar înţelegeţi că nu pot să intru în amănunte). Acest lucru deschide multe căi posibile de colaborare între tine şi ginerele meu. Însă legătura reînnoită cu doamna riscă să compromită situaţia, ca să nu mai vorbim de alte chestiuni pe care le implică şi care nu sunt conforme cu bunul-simţ ce te caracterizează. Femeile, dragul meu Michel, după umila mea părere, ne seamănă foarte mult din câteva puncte de vedere, însă din alte puncte de vedere sunt complet diferite, ca de la cer la pământ. Mă refer la cazurile în care chiar şi cea mai proastă dintre femei e mult mai isteaţă decât cel mai deştept dintre noi. Aşa că, în locul tău, aş fi cu ochii în patru. Închei acest subiect delicat cu vechea expresie: „Cine are minte, înţelege", cu care ai încheiat şi tu respectabila ta scrisoare.

Cu urări de bine şi cu speranţă,
devotatul tău Manfred Zakheim

P.S. Contrar presupunerii din scrisoarea ta, nu am onoarea să mă număr printre supraviețuitorii Holocaustului. Familia mea a imigrat în Israel în 1926, când eu aveam zece ani. Nu înseamnă însă că-ți apreciez mai puțin perspicacitatea.

Același

Familia Sommo
Tarnaz 7, Ierusalim

Șalom Michel și Ilana. La mine totul e bine aici la Kyriat Arba și nam probleme cu nimeni. Dar să știi Michel că nu ești corect. Cu toate că îți sunt recunoscător și nu uit ce ai făcut pentru mine de fiecare dată când am intrat la belea dar tocmai aici e problema. Eu nu ridic mâna asupra cuiva decât când am dreptate nu nouzeci și nouă la sută ci sută la sută. Și nici atunci nu ridic mâna întotdeauna, de cele mai multe ori renunț. Așa a fost atunci la Tlamim când eu am avut dreptate și atunci cu Avram Abudaram și atunci cu polițiștii de la Șarm când eu am avut de fiecare dată dreptate și totuși am intrat la belea iar tu mai salvat întradevăr însă pentru aia de fiecare dată tu a trebuit să hotărăști în locu meu ce să fac în viață asta da asta nu de parcă naș fi avut eu dreptate și de parcă trebuie săți plătesc mereu pentru crimele pe care nici măcar nu leam făcut. Nu e bine așa Michel.

E drept că mai salvat de la casa de corecție pentru tineri delincvenți însă numai cu condiția ca să fiu deacord cu Kyriat Arba unde este aici un atelier de optică care e bun pentru mine dar restul nu e bun deloc. Educația religioasă nu mă interesează deloc iar fete nu se văd pe aici. Numai de la distanță. Oamenii se străduiesc să fie de treabă (numai unii) și să ajute, totul e bine și frumos, dar ce legătură au cu mine? Ce, eu sunt religios? Numi place cum vorbesc despre arabi pe la spate (numai unii). Se poate că arabul rămâne arab și ce dacă? Și despre tine se poate spune că Michel rămâne Michel și ce dacă?

ăsta nui un motiv de dispreț sau de râs. Eu sunt împotrivă să râzi. Și mai sunt împotrivă să pui tu stăpânire pe banii care îmi aparțin mie și lui Ilana banii din America și tu tot timpul te bagi în viața mea. Și în viața lui Ilana dar asta e problema ei. Te crezi Dumnezeu sau ce?

Acum precis ai sămi scri cum numi e rușine să mușc mâna care mia dat să mănânc însă din mâna ta nu am mâncat nimic Michel. Muncesc și câștig singur tot timpul. Dacă banii mei sunt la tine înseamnă că tu mănânci din mâna mea! Te rog să-mi dai bani și autorizație de la poliție să ies de aici și dacă mă întrebi unde? recunosc că încă nu știu unde. Ce, nam voie să bat puțin lumea înainte de a hotărî unde să mă stabilesc? Ce, tu nai fost și în Algeria și în Franța și în Israel înainte de a hotărî? Am pus în plic poleială de la bonboane pe care leam strâns pentru Yfat fi atent să nu le îndoi și spunei că e de la mine Boaz. Șalom Ilana nu fi supărată din cauza mea. Te rog săi spui sămi dea din banii mei și să aranjeze să ies de aici dacă nu vrea să înceapă iar cu probleme cu bătăi.

Mulțumesc Boaz B.

Boaz Brandshteter
(prin intermediul dl Schulvass)
Strada Banim-Legvulam 10
Kyriat Arba

Cu ajutorul lui Dumnezeu
Ierusalim, 13 Tamuz 5736 (17.07.'76)

Dragă Boaz cel-rebel-deștept-ca-noaptea!

Mai mult decât orice mă bucur că ai avansat în studiul opticii, ca și de faptul că îți câștigi singur pâinea din muncă onorabilă și contribui la propășirea țării, mergând din succes în succes și unde mai pui că faci și de pază noaptea, de două ori pe săptămână. Pentru toate astea ești de lăudat. Bravo ție. Însă, pe de altă parte, mă doare sufletul că neglijezi învățătura.

Noi suntem poporul Cărții, Boaz, și un evreu fără Tora e mai rău decât o fiară sălbatică.

Scrisoarea pe care mi-ai trimis-o e sub orice critică, mai întâi din punctul de vedere al ortografiei, al stilului și al conținutului. Ca a unui copil redus mintal! Ți-o spun, Boaz, tocmai pentru că am oarecare sentimente față de tine. Altfel, de mult te-aș fi dat dracului și gata. Probabil că ești și mai netot decât înainte, și din problemele pe care le-ai avut n-ai învățat decât cum să-ți cauți altele. Cum e scris la noi: „Chiar dacă l-ai pisa pe nebun în piuă, nebunia lui tot n-ar ieși". Deșteptăciunea, Boaz, nu e proporțională cu greutatea și volumul, altfel Og, regele Bashanului, ar fi trecut drept cel mai deștept dintre toți.

Am făcut pentru tine mult mai mult decât ar fi trebuit, iar tu știi asta, însă dacă te-ai hotărât deja să părăsești Kyriat Arba și să alegi calea cea mai rea în fața Domnului – să te vedem, du-te, cine te reține? Ce, te-am legat cu lanțuri? Poftim. Du-te. Să vedem unde ai să ajungi cu scrisul tău de arab și comportamentul de *goy*. Ai trecut, slavă Domnului, de bar-mitzvah și ți-am citit deja versetul „Binecuvântat fie cel ce ne-a eliberat de pedepsele lui". Așa că, poftim, mergi pe urmele scumpului tău tată și ai să vezi unde vei ajunge. Numai să nu vii după aceea la Michel, să-l rogi să te elibereze. Să te eliberez, mai înțeleg, dar tu ai și tupeul să-mi ceri bani. Și dacă tot am ajuns aici, adică la banii de care ai făcut prostia să amintești în scrisoarea ta, banii aceia vă aparțin într-adevăr mamei tale, ție și lui Yfat, împărțiți în mod egal, iar tu, Boaz, îți vei primi partea când vei împlini douăzeci și unu de ani, nici măcar o secundă mai devreme. Dacă scumpul tău tată ar fi vrut ca tu să primești banii acum, cine îl împiedica să-ți dea un cec în mână, în loc să mi-i trimită mie? Probabil că știe el totuși ce face, și te-a lăsat în răspunderea mea. Dacă nu-ți convine, te rog să i te adresezi lui și să te plângi în ceea ce mă privește.

De fapt, Boaz, din partea mea fă ce vrei, poți chiar să devii arab dacă tot îi iubești atât. Scutește-mă doar de a mă învăța pe mine ce sunt arabii. Eu am trăit printre ei și îi cunosc bine: te va mira poate să auzi de la mine că arabul are un fond foarte

bun şi se remarcă prin multe calităţi, iar în religia lui sunt câteva lucruri frumoase, împrumutate direct din iudaism. Dar vărsarea de sânge e înrădăcinată adânc în tradiţia lor. Ce să faci, Boaz, e aşa cum stă scris în Tora despre Ismail: „Măgar sălbatic printre oameni, mâna lui va fi împotriva tuturor, şi mâna tuturor oamenilor va fi împotriva lui". În Coran e scris: „Dreptatea lui Mohamed trece prin sabie". Pe când la noi, în Tora, e scris: „Sionul cu dreptate va fi izbăvit". Toată diferenţa e aici. Şi acum alege singur ce ţi se potriveşte mai bine.

Pentru ultima dată te implor să-ţi revii şi să nu mai adaugi păcate pe răboj. Marţea viitoare e ziua de naştere a surioarei tale. Vino acasă cu o zi înainte, ajut-o puţin şi pe mama ta, ai să-i faci o mare bucurie fetiţe. Ea te iubeşte! În plic am pus un mandat poştal de şase sute de lire pentru tine. Mi-ai cerut bani, nu-i aşa? Nu ai nici o grijă, Boaz, n-am să-i scad din moştenirea pe care ţi-o păstrez până vei creşte. De asemenea, vei mai găsi în plic şi desenul unui căţel făcut de Yfat, doar că i-a ieşit cu şase picioare.

Ascultă-mă pe mine, Boaz: ce-ar fi să ne prefacem că scrisoarea ta nu există? Că nu ai scris-o niciodată? Să reluăm relaţiile ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat? Mama îţi trimite salutări, iar de la mine primeşte prietenia şi afecţiunea mea,

Al tău,
Michel

Domnului lt.-col. prof. A. Ghideon
Departamentul de Ştiinţe Politice,
Universitatea Statului Illinois, Chicago, Illinois, S.U.A.

Îţi scrie Boaz Brandshteter. Ştii cine e. Am luat adresa de la mama mea pentru că domnul Zakaim na fost de acord să mio dea iar de la Michel Sommo nu mai vreau nici o favoare. Nici dela tine. De acea îţi scriu pe scurt. Iai dat bani pentru mine lui Michel Sommo. Asta am auzit de la el şi de la dom-

nul Zakaim care mia spus să iau de la Michel. Însă Michel nu dă banii, dimpotrivă. De fiecare dată când am avut necaz ma ajutat însă banii ia luat, mia lăsat numai câțiva bănuți de fiecare dată și continuă sămi spună mie ce să fac și ce nu. Acum eu locuiesc în Kyriat Arba lucrez și câștig bani la atelierul de optică însă nu e un loc potrivit pentru mine dar nu te interesează pe tine de ce. Ce vreau eu e să numi spună nimeni ce trebuie să fac și ce nu trebuie. Și acum: dacă într-adevăr iai dat banii lui Michel Sommo atunci nu am nimic de zis și scrisoarea asta nu contează. Însă dacă ai vrut ca banii să ajungă la mine atunci de ce nau ajuns la mine? Asta e tot ce am de întrebat.

Boaz B.

Lui Boaz Ghideon (Brandshteter)
Prin intermediul familiei Shulvass
Str. Banim-Legvulam 10, Kyriat Arba, Israel

Chicago, 23.07.'76

Dragă Boaz,

Am primit scurta ta scrisoare. Și eu am să-ți scriu pe scurt. Vrei să fii lăsat în pace și să nu ți se spună ce trebuie să faci și ce nu. Sunt de acord cu tine. De fapt, și eu am vrut exact același lucru, însă am fost prea slab. Îți propun să uităm pentru moment de banii care se află în posesia lui Sommo. Am două posibilități în ce te privește: una în America, alta în Israel. Vrei să vii în America? Hotărăște-te și vei primi un bilet de avion. Am să-ți aranjez unde să locuiești și am să-ți găsesc de lucru. Poate chiar în domeniul opticii. Cu timpul vei putea să înveți ceea ce te interesează. Dacă vei vrea în viitor să-mi înapoiezi banii pe care i-am cheltuit cu tine, vei putea să o faci din salariul tău, aici. Nu e nici o grabă și nici obligatoriu. Ține cont însă de faptul că în America ai problema limbii. Cel puțin la început. Și, de asemenea, de faptul că la poliția de aici nu are nimeni nici un văr.

A doua posibilitate ar fi să primești spre folosință o casă mare și goală lângă Zikhron-Yakov. Casa e actualmente în stare foarte proastă, însă tu ai mâini minunate. Dacă începi să refaci treptat locuința, îți voi plăti pentru asta un salariu lunar rezonabil și toate cheltuielile legate de materialele de construcție și orice ar putea apărea între timp. Vei putea invita să locuiască împreună cu tine – în casa care în momentul de față e părăsită – pe cine vei voi. Ai multe posibilități acolo. Te poți ocupa și de agricultură Și nu e departe nici de mare. Ai posibilitatea să alegi ce îți trece prin minte.

Fie că vrei să vii în America, fie că alegi să rămâi în casa de la Zikhron, tot ce ai de făcut e să te adresezi avocatului Roberto di Modena. Lucrează în Ierusalim, în același birou cu avocatul Zakheim, pe care îl cunoști și la care ai și fost o dată. Fii atent însă: nu te duce la Zakheim, du-te direct la di Modena și spune-i ce vrei. A primit deja instrucțiuni să-ți împlinească dorințele imediat, oricare ar fi ele. Nu ești obligat să-mi răspunzi. Fii liber și puternic și dacă ai să poți, străduiește-te să mă judeci drept.

Tata

[Telegramă] A. Ghideon Univ. Illinois Chicago. Executat aranjamentele solicitate pentru accesul lui Boaz la proprietate. Câteva greutăți formale de care mă ocup. Transmis suma stabilită pentru început. În viitor îi voi plăti lunar conform instrucțiunilor. De ieri Boaz e la Zikhron. Asociatul meu e furios. Roberto di Modena.

[Telegramă] Ghideon Univ. Illinois Chicago. Ești machiavelic. Nu mă forța să lupt împotriva ta. Cumpărătorul oferă acum unsprezece pentru proprietatea din Zikhron. Se obligă să-l angajeze pe Boaz cu salariu lunar. Necesară urgent decizia ta. Continui să mă consider unicul tău prieten în ciuda jignirii usturătoare. Manfred.

[Telegramă] Personal Zakheim Ierusalim Israel. Proprietatea de la Zikhron nu e de vânzare. Hotărâre definitivă. Roberto administrează toate afacerile mele. Transferă tot materialul. Iago pentru săraci, încearcă-ţi norocul cu Sommo. Vei încerca să mă internezi pe Carmel? Nepoţii tăi încă figurează în testamentul meu. Atenţie. Alex.

Ilanei Sommo
Tarnaz 7, Ierusalim

01.08.'76

Ilana,

Tu spui că eu nu înţeleg nimic. De când te ştiu „nimeni nu a înţeles ce-i în sufletul tău". Aşa să fie. Îţi scriu acum numai din cauza lui Boaz, a lui Michel şi Yfat. Ieri-seară a telefonat Michel şi ne-a povestit că Boaz vrea să părăsească Kyriat Arba şi să se instaleze singur în ruina de la Zikhron. Aşa a hotărât Alex. L-am rugat pe Michel să nu se amestece. Am promis că Ioas se va duce la sfârşitul săptămânii la Zikhron, să vadă ce se întâmplă şi cu ce poate fi de ajutor. Trebuie să recunoşti în sfârşit, măcar faţă de tine însăţi, că ai greşit când ai luat hotărârea să reînnozi legătura cu Alex.

Îmi bat gura degeaba. Iar joci rolul de eroină tragică. O nouă suferinţă în actul al doilea, pe care tot tu l-ai pus în scenă. Cu toate că, şi de data asta, tot Alex e personajul principal. Dacă nu puteţi altfel, du-te şi caută-l în America. Michel îşi va reveni din şoc şi o va creşte pe Yfat foarte bine şi fără ajutorul tău. Cu timpul îşi va găsi o soţie din anturajul lui. Şi pentru Boaz va fi o uşurare. Cât despre noi, vom face tot ce ne stă în putinţă. În fine, nu va mai fi nevoie de prezenţa ta, dacă asta ţi-e dorinţa ascunsă. Ce rost are să continui parodia asta: tu în est, iar inima ta la capătul vestic al lumii?

Sigur că nu îmi doresc să pleci. Dimpotrivă. Îţi scriu pentru a te implora să încerci măcar să-ţi revii. Încearcă să-ţi spui că Boaz nu are nevoie de tine. Adevărul e că, de fapt, nu are nevoie de

nici unul dintre noi. Încearcă să înțelegi că dacă nu te oprești acum, și Yfat va crește și va deveni exact ca el. Nu va avea nevoie de nimeni. Ce te împinge să arunci tot ce ai în schimbul a ceea nu ai și nici nu poți avea?

Ești liberă să-mi răspunzi cu sarcasmul tău obișnuit. Să mă rogi să nu-mi bag nasul. Sau poate n-ai să-mi răspunzi deloc. Dar eu ți-am scris pentru că e datoria mea să încerc să te opresc, chiar dacă nu am prea multe șanse. Să nu le mai provoci și alte suferințe celor care încă te iubesc.

Îți propun să vii cu Yfat, să te odihnești o săptămână-două la noi, la Beit-Avraham. Ai putea să lucrezi patru ore pe zi la depozit. Sau să te duci la piscină în fiecare dimineață. Sau să-l ajuți pe Ioas în grădină. După-amiaza ne vom plimba cu copii, până la crescătoriile de pești sau prin pădure. Yfat se va simți foarte bine la cămin. Seara vom sta de vorbă cu vecinii pe iarbă, bând cafea. Poate să vină și Michel, măcar la sfârșit de săptămână. Iar eu promit să nu pomenesc nimic despre lucrurile pe care, după spusele tale, nu sunt capabilă să le înțeleg. Dacă vrei, am să te ascult în tăcere. Putem merge împreună la cercul de lucru manual, unde se împletesc macrameuri, sau la cel de muzică clasică. De aici vei vedea totul puțin altfel. Și îți mai propun ca deocamdată Ioas și cu mine să fim puntea de legătură cu Boaz. Ce părere ai?

Rahel

Profesorului A. Ghideon
Departamentul de Științe Politice
Universitatea Statului Illinois
Chicago, Illinois, S.U.A.

Ierusalim, 02.08.'76

Alec-duhul-și-sticla,

Nu-mi mai scrie prin Zakheim. Trolul tău cel chel nu mă mai amuză deloc. Trimite-mi scrisorile prin poștă. Sau găsește o altă soluție. Sau invită-mă la tine – încă mai aștept invitația

la nunta ta, inclusiv biletul de avion. Trimite şi am să vin, am să-ţi aduc chiar şi un buchet de flori pălite de la Ierusalim. Nu aveai tu de gând să o iei cu asalt pe secretara aceea micuţă? A trecut aproape o lună şi încă nu aud marşul nupţial. Ţi s-au epuizat farmecele? Efluviile masculine venite direct de pe câmpul de luptă? Comorile moştenite de la tatăl tău? Strălucitorul tău renume mondial? Aureola hipnotizantă a morţii? Să fi ruginit toate astea ca armura de tinichea a cavalerilor? Frumoasa ta ţi-a întors spatele? Sau poate n-ai învăţat nici până în ziua de azi cum se cere mâna unei fete fără ajutorul tatălui?

Nu am reuşit să-ţi citesc scrisoarea decât la ora unu noaptea. M-a aşteptat toată ziua, nedeschisă, în geantă, pitită ca o viperă între batistă şi ruj. Seara, Michel a adormit ca de obicei în faţa televizorului. În timpul *Versetului zilei* l-am trezit ca să vadă jurnalul de noapte. După părerea lui, Rabin nu e un prim-ministru evreu, ci un general american care întâmplător vorbeşte o ebraică stâlcită şi al cărui scop e să vândă ţara Unchiului Sam. Şi de data aceasta tot *goym* sunt cei care ne dictează, iar noi facem plecăciuni în faţa lor. Cât despre mine, pentru el sunt cea mai frumoasă femeie din lume, a spus şi m-a sărutat pe frunte, întinzându-se pe vârfurile degetelor de la picioare. M-am aplecat să-i dezleg şireturile pantofilor, legate cu noduri copilăreşti. Era obosit şi pe jumătate adormit. Vocea îi este cavernoasă din cauza fumatului. Când l-am culcat în patul nostru şi l-am învelit, a spus că dintre toţi Psalmii, cel mai misterios cântec e acela care începe astfel: „Către mai marele cântăreţilor. Porumbel din stejari depărtaţi". Mi-a dat o explicaţie din Midraş[1] legată de cuvântul „depărtaţi". M-a numit „porumbel". Şi în mijlocul frazei a adormit cu faţa în sus, ca un bebeluş. De-abia atunci m-am aşezat să citesc istoria chinurilor tale, pe fondul sonor al respiraţiei lui calme, amestecate cu glasurile greierilor din ued ce ne separă de satul arăbesc. Am tradus în strigăte de durere, una după alta, săgeţile

1 Exegeză.

înveninate din fiecare cuvânt al tău. Însă când am ajuns la sabia lui Goliat şi la balaurul muribund, am simţit că mă îneacă plânsul. Nu am putut să mai citesc. Am ascuns scrisoarea sub ziarul de seară şi m-am dus în bucătărie să-mi fac un ceai cu lămâie. Apoi m-am întors la tine, pe fereastră se vedea o semilună subţire, musulmană, printre şapte voaluri de ceaţă.

Am citit de două ori expunerea ta concentrată despre plantele tropicale, despre Bernanos, despre Ecclesiast şi Isus; cei care pun mâna pe sabie, de sabie vor pieri, iar aici m-a cuprins şi pe mine un tremur înfrigurat. Ca pe tine în noaptea sirenelor, la Chicago. Cu toate că la noi, la Ierusalim, era o noapte de vară călduţă şi lăptoasă, fără fulgere, fără furtuni deasupra lacurilor, doar în depărtare se auzeau nişte câini lătrând la marginea deşertului.

Nu-mi dai nici o şansă. Inteligenţa ta ascuţită mă doboară ca şuierul unui glonţ: un tir precis, nimicitor de fapte, concluzii şi sensuri, care nu-ţi lasă dreptul de a riposta. Şi totuşi, de data asta voi riposta. Isus şi Bernanos au avut dreptate, pe când tu şi Ecclesiastul nu meritaţi decât mila: există fericire, Alec, iar suferinţa nu e opusul ei, ci poteca îngustă pe care o străbatem aplecaţi, târându-ne printre mărăcini spre poiana scăldată în argintiul lunii, în care domneşte tăcerea.

Desigur, nu ai uitat vestita aserţiune din introducerea la *Ana Karenina*, când Tolstoi, învăluit într-o pelerină de o divinitate rustică, pluteşte deasupra haosului, plin de mărinimie, răbdare şi compasiune, declarând de la înălţimea lui cerească faptul că toate familiile fericite se aseamănă între ele, pe când cele nenorocite sunt nenorocite fiecare în felul său. Am tot respectul faţă de Tolstoi, însă eu cred contrariul: majoritatea nenorociţilor se zbat în suferinţele lor conform aceleiaşi formule fixe, repetând una dintre cele patru-cinci clişee uzate deja din pricina folosirii lor excesive. Pe când fericirea e un obiect delicat şi rar, un fel de vază chinezească, iar puţinii care au ajuns la ea au gravat-o semn după semn, de-a lungul anilor, fiecare

după propria imagine, după propriile măsuri, nici o fericire nu seamănă cu alta. Însă când a fost turnată fericirea, s-au amestecat la un loc şi suferinţele şi umilirile, aşa cum şi aurul trebuie extras din mineralul brut. Există fericire pe lume, Alec, chiar dacă e efemeră ca un vis. De tine însă e atât de departe – între voi e o distanţă ca de la cer la pământ. Nu e vorba de „satisfacţia punerii de acord", nici de laudă, nici de mersul înainte, nici de cuceriri sau putere, nici de a supune sau a se supune, ci bucuria unirii. Fuziunea eului în celălalt. Ca scoica ce îmbrăţişează un corp străin care o răneşte, dar pe care îl transformă într-o perlă, în timp ce apa călduţă scaldă şi acoperă totul. Tu n-ai cunoscut niciodată gustul acestei fuziuni. Atunci când corpul devine vioara pe care cântă degetele sufletului. Când „eu" şi „celălalt" fuzionează pentru a forma un singur coral. Încet, încet stalactita şi stalgmita se unesc într-un singur trup.

Închipuie-ţi, te rog, că e de exemplu ora şapte şi zece minute, într-o seară de vară, la Ierusalim: culmile munţilor ating faldurile apusului. Ultima rază de lumină începe să topească străduţele pietruite, ca şi cum le-ar dezbrăca de învelişul bolovănos. Din ued urcă sunetele unui fluier ca un susur continuu, dincolo de bucurie şi de durere, ca şi cum sufletul munţilor ar fi ieşit ca să-i adoarmă şi s-o pornească în călătoria nocturnă. Sau după două ore, când apar stelele pe cerul deşertului Iuda şi umbra minaretului moscheii se pierde printre umbrele barăcilor. Când degetele tale pipăie ţesătura tapiseriei aspre şi în faţa ferestrei stă argintat un măslin, primind o ofrandă de lumină de la veioza de pe biroul tău, iar pentru o clipă se anulează limita dintre vârful degetului şi material, şi cel care atinge e cel atins şi atingerea însăşi. Pâinea din mâna ta, linguriţa, ceaşca de ceai, lucrurile simple, mute, sunt învăluite deodată de o irizare fină, primară. Iluminate din interiorul sufletului tău şi trimiţându-i înapoi lumină. Bucuria de a exista şi simplitatea ei coboară şi acoperă totul cu secretul lucrurilor care erau aici încă dinainte de a fi creată cunoaşterea.

Primele locuri din care tu ai fost expulzat pentru totdeauna spre câmpiile aride ale tenebrelor pe suprafaţa cărora rătăceşti urlând la luna moartă, te încurci între o pată albă şi alta, orbecăi până la capătul tundrei, pe urmele unei pierderi din trecut, deşi ai uitat deja ce-ai pierdut şi când şi cum ai pierdut: „Viaţa îi este o închisoare, pe când moartea i se pare, în mod paradoxal, o şansă de a se întoarce la viaţă, o promisiune de eliberare miraculoasă din propria Vale a Plângerii". Citatul e luat din cartea ta. Lupul ce urlă noaptea la lună în pustiu e contribuţia mea.

Şi dragostea a fost tot contribuţia mea. Pe care ai respins-o. Ai iubit oare vreodată? Pe mine? Poate pe fiul tău?

E o minciună, Alec. Nu ai iubit. Pe mine m-ai cucerit. După care m-ai părăsit ca pe o ţintă ce şi-a pierdut valoarea. Acum ai luat hotărârea să ieşi la atac împotriva lui Michel, să-l recuperezi din mâinile lui pe Boaz. În toţi anii aceştia te-ai uitat la fiul tău ca la o dună de nisip oarecare, până când ai aflat de la mine că duşmanul i-a descoperit deodată valoarea şi încearcă să pună mâna pe ea. Şi atunci ţi-ai mobilizat trupele pentru un atac fulgerător. Şi iar ai ieşit învingător, aparent fără să vrei. Dragostea îţi e străină. N-ai să ştii nici măcar sensul cuvântului. Să distrugi, să pierzi, să nimiceşti, să culci la pământ, să ruinezi, să purifici, să regulezi, să arzi, să continui, să desfiinţezi, să dai foc – astea sunt limitele lumii tale, astea sunt peisajele lunare printre care cutreieri împreună cu Zakheim-Sancho Panza al tău. Spre ele încerci acum să-l atragi şi pe fiul nostru.

Am să-ţi dezvălui un lucru care îţi va face cu siguranţă plăcere: banii tăi au început deja să tulbure şi viaţa mea cu Michel. Timp de şase ani ne-am străduit, Michel şi cu mine, ca doi supravieţuitori ai unui naufragiu, să construim pe plaja unei insule pustii o căsuţă modestă, care să ne fie salvarea. Care să fie o sursă de căldură şi de lumină. Mă trezeam în fiecare dimineaţă devreme, îi pregăteam sandviciuri, cafea în termosul de plastic albastru, ziarul de dimineaţă, apoi puneam totul

în servieta lui jerpelită şi îl trimiteam la lucru. După care o îmbrăcam şi o hrăneam pe Yfat. Făceam toate treburile casei ascultând muzică la radio. Mă ocupam puţin şi de grădină şi de ghivecele cu flori din balcon (tot felul de plante aromatice pe care Michel le creşte în lăzi). Între zece şi doisprezece, când micuţa era la grădiniţă, făceam cumpărăturile. Uneori îmi făceam timp să citesc puţin. Mai venea câte o vecină şi stăteam de vorbă în bucătărie. La unu îi dădeam de mâncare lui Yfat şi îi încălzeam prânzul lui Michel. Când se întorcea, îi turnam mai întâi un pahar cu sifon rece, dacă era vară, sau lapte cu cacao, în zilele friguroase. Când avea lecţii particulare mă retrăgeam în bucătărie şi curăţăm legumele pentru a doua zi sau puneam prăjituri la copt, spălam vasele, ori mai citeam puţin. Îl serveam cu cafea turcească. Apoi călcam, ascultând vreun concert la radio, până se trezea fetiţa. După lecţiile particulare, când se apuca de corectat caietele elevilor, o trimiteam să se joace cu copiii vecinilor în curte, iar eu stăteam lângă fereastră, contemplând munţii şi măslinii. Iarna, de sabat, dacă era senin, după ce Michel parcurgea paginile ziarelor *Yediot* şi *Ma'ariv*, ieşeam toţi trei să ne plimbăm prin pădurea de la Talpiot sau pe colina palatului guvernatorului ori pe sub zidurile mănăstirii Mar-Elias. Michel ştia să inventeze jocuri amuzante. Fără nici o reţinere, imita exagerând un ţap furios, o broască, ţinea un discurs într-o şedinţă de partid, iar noi amândouă râdeam cu lacrimi. La întoarcere, adormea în fotoliul lui uzat, înconjurat de toate suplimentele ziarelor de sfârşit de săptămână, în timp ce fetiţa adormea pe pătura de la picioarele lui, iar eu citam unul dintre romanele pe care Michel nu uita niciodată să le împrumute pentru mine de la biblioteca orăşenească. Deşi îi plăcea să râdă de „cărţile frivole" pe care le citeam, îmi aducea două-trei pe săptămână, când se întorcea de la lucru. Nu şi-a uitat nici obiceiul de a-mi cumpăra un mic buchet de flori în ajunul fiecărui sabat, pe care mi-l oferea cu o reverenţă amuzantă *à la française*. Uneori îmi făcea câte

o surpriză, aducându-mi fie un batic, fie o sticluță de parfum ori vreo revistă cu ilustrații care credea că m-ar interesa și pe care, până la urmă, tot el o devora din scoarță în scoarță, citindu-mi anumite pasaje.

Sâmbătă seara ne așezam în șezlonguri pe balcon, ronțăind alune și privind apusul soarelui. Uneori Michel îmi povestea cu vocea lui caldă, răgușită, despre perioada petrecută la Paris: îmi descria vizitele la muzee, „pentru a gusta frumusețile Europei", îmi creiona podurile și bulevardele într-un limbaj modest, de parcă el le-ar fi proiectat, amuzându-se pe seama sărăciei în care trăise și a umilințelor suferite. Alteori o distra pe Yfat povestindu-i fabule cu vulpi și păsările sau aventurile lui Babar. Când apunea soarele, preferam să nu aprindem lumina pe balcon, ci să rămânem în întuneric și să învățăm de la Michel, fiica mea și cu mine, cântecele lui tradiționale, în care sunetele guturale se umplu de o bucurie gata să se transforme în hohote. Înainte de culcare ne băteam cu perne, până la ora când trebuia să o culcăm pe Yfat, citindu-i o poveste. Ne așezam apoi pe canapea, mână în mână ca niște copii, îmi expunea părerile lui, analizând situația politică, făcându-mă părtașă la viziunile pe care se grăbea să le îndepărteze cu un gest al mâinii, ca și cum ar fi fost simple glume.

Așa am adunat seară de seară, cum se strâng dinarii, unul câte unul, fericirea noastră în miniatură. Gravând un vas chinezesc. Căptușind cuibul nostru de porumbei muți. În pat îl copleșeam cum nici în vis nu-și imaginase, iar Michel îmi răspundea cu gesturi de adorație mută și înflăcărată. Până când ai revărsat focul tău ceresc asupra lui și l-ai doborât cu banii tăi, asemenea unui avion care pulverizează din zbor insecticide peste un câmp și face ca imediat totul să se îngălbenească și să se veștejească.

Michel s-a hotărât să-și dea demisia la sfârșitul anului de la Școala „Ohel Yzhak", unde preda franceza. Mi-a explicat că a venit vremea să „iasă din sclavie" și că în curând îmi va demonstra cum „isopul din ghiveci va crește ca un cedru din Liban".

Averea nou-dobândită şi-a încredinţat-o, din nu ştiu ce motiv, în mâinile lui Zakheim şi ale ginerelui lui.

Acum zece zile am avut chiar onoarea să fim vizitaţi de cuplul Etgar: Dorit, fiica lui Zakheim, o frumuseţe telaviviană cam zgomotoasă, care lui Michel i-a spus imediat Miki, iar mie *darling*, cu soţul ei cel grăsuţ în lesă, strangulat cu cravată în ciuda zilei călduroase de vară, politicos şi încordat, purtând ochelari fără rame şi tuns *à la* Kennedy. Ne-au adus cadou un covoraş de perete cu maimuţe şi tigri, cumpărat în ultima lor călătorie la Bangkok. Lui Yfat i-au adus o păpuşă mecanică cu trei viteze. Casa noastră nu le-a fost pe plac, aşa că, imediat ce au intrat, au insistat să ne instalăm în maşina lor americană ce semăna cu un vapor de croazieră şi să le facem un „tur sănătos al Ierusalimului autentic şi ne-turistic". Ne-au invitat să luăm prânzul la restaurantul hotelului Intercontinental. Uitaseră complet de problema mâncării cuşer, iar Michel, neîndrăznind să o amintească, şi-a inventat o indigestie. Până la urmă nu am mâncat decât ouă fierte tari şi iaurt. Au discutat despre politică, despre şansele pe care le-ar putea oferi Sinaiul şi Cisiordania investitorilor particulari, în timp ce fiica lui Zakheim se străduia să mă atragă într-o conversaţie despre preţul de-ne-cre-zut al unui căţeluş Saint-Bernard şi despre costul întreţinerii lui în Israel, tot de-ne-cre-zut. Tânărul cu ochelari se încăpăţâna să-şi înceapă fiecare frază cu „Să zicem că", pe când nevastă-sa împărţea tot ce există sub soare în „oribil" şi „de-a dreptul fantastic", de mi s-a făcut greaţă. La despărţire ne-au invitat să petrecem sfârşitul de săptămână în vila lor de la Kfar-Shmariahu, unde putem să alegem între mare şi piscina lor particulară. Apoi, când i-am spus lui Michel că din partea mea putea să se ducă la ei oricând, însă fără mine, mi-a răspuns „să zicem că ai să te mai gândeşti puţin înainte de a lua o hotărâre".

Acum o săptămână am aflat, întâmplător, că Michel vrea să-i vândă casa noastră (deşi lucrările de extindere nu sunt

terminate) unuia dintre verii lui, împreună cu care a şi semnat un contract de cumpărare al unei noi locuinţe în cartierul evreiesc renovat din Oraşul Vechi. Cum nu mi-am exprimat entuziasmul suficient de convingător, Michel a râs, numindu-mă Vashti[1]. S-a reînscris în partidul Mafdal, dar, în acelaşi timp, s-a abonat la ziarul *Haaretz*.

În fiecare dimineaţă pleacă să se ocupe de noile lui afaceri, care încă nu-mi sunt clare, iar seara întârzie întotdeauna. În locul eternei lui gabardine şi al vestonului în carouri, şi-a cumpărat un costum de vară din dacron *bleu-ciel*, care-mi aminteşte de comercianţii de automobile din comediile americane. Acum nu mai stăm pe balcon, contemplând apusul soarelui la sfârşitul zilei de sabat. S-au terminat luptele cu perne înainte de culcare. Negustori de pământuri religioşi vin în vizită după rugăciunea de sâmbătă seara. Când mă aplec să le torn cafeaua, simt miros de ciulânt[2] şi de peşte umplut. Indivizi plini de automulţumire, pe care politeţea îi obligă să-l complimenteze pe Michel în legătură cu frumuseţea mea sau pe mine în legătură cu prăjiturelele cumpărate de la supermarket. Se maimuţăresc când o văd pe Yfat, care e uluită de strâmbăturile lor. Michel îi dă ordin să cânte sau să recite ceva în onoarea lor, iar ea îl ascultă. După care ne dă de înţeles că rolul nostru s-a încheiat. Iar ei continuă să discute la nesfârşit pe balcon.

O culc pe Yfat. O cert fără motiv. Mă închid în bucătărie şi încerc să citesc, însă din când în când ajunge până la mine râsul lor bălos. Michel râde şi el forţat, ca un chelner care a fost avansat. Când rămânem singuri, găseşte necesar să se ocupe de educaţia mea: se străduieşte să-mi explice chestiuni legate de terenuri, alocaţii, legile bunurilor funciare iordaniene, împrumuturi, fond de rulment, prime, garanţii, facturi, costul lucrărilor de construcţie. O siguranţă de somnambul pune stăpânire pe el: e convins că tu ai să-i laşi moştenire – sau ai

1 Prima soţie a regelui Ahashverosh (secolul al V-lea î.e.n.).

2 Mâncare tradiţională de sabat a evreilor din estul Europei.

să-i donezi – toate bunurile tale. Sau mie. Sau lui Boaz. În orice caz, pentru el e o afacere încheiată. „Şi cum e scris la noi", după părerea lui, „ţi s-a dat verdict de sus" să-ţi răscumperi păcatele cu ajutorul nostru, printr-o donaţie „substanţială" pentu propăşirea statului. Nu-i pasă pe numele cui vei lăsa banii, „noi, cu ajutorul lui Dumnezeu, îi vom folosi pentru a îndeplini ce e scris în Tora, pentru a înfăptui poruncile şi tot felul de fapte bune, şi cu cât îi vom investi mai mult în răscumpărarea ţării, cu atât mai mult vor da roade". Săptămâna trecută mi s-a lăudat că a băut o ceaşcă de ceai la bufetul Knessetului cu un ministru adjunct şi un director general.

Mai mult decât atât: i s-a năzărit să ia lecţii de conducere auto. Ca să cumpere cât mai repede o maşină şi să poată, după spusele lui, „să fie vizitiul tău". Între timp, prietenii lui cei bizari, ruşii şi americanii aceia tineri, cu sclipirile lor ciudate în priviri, care aveau obiceiul să vină pe ascuns, în pantofii lor sport, şi să să stea de vorbă cu Michel în curte, nu-şi mai fac apariţia decât foarte rar. Poate se întâlnesc altundeva. Comportamentul lui a căpătat o tentă de aroganţă, autosuficienţă şi de siguranţă de sine. A devenit serios şi nu mai imită broaşte şi ţapi. În schimb, a adoptat manierele comice ale fratelui său militant, plin de fervoare: când vorbeşte, amestecă o mulţime de cuvinte în idiş, pe care le deformează intenţionat. Şi-a schimbat până şi loţiunea de după ras cu una care lasă un miros persistent, chiar şi când nu e acasă. Săptămâna trecută a fost invitat într-o excursie misterioasă în zona Ramallah, la care a participat şi Moshe Dayan al tău. Michel s-a întors plin de importanţă şi învăluit într-un mare secret, dar, în acelaşi timp, înflăcărat ca un licean: nu se mai oprea din elogierea „înţelepciunii idealiste" a lui Dayan, care „parcă a ieşit direct din Cartea Judecătorilor". Se lamenta din cauza irosirii strigătoare la cer reprezentate de faptul că noul lui erou nu are în momentul de faţă nici un rol public. Se lăuda cu întrebarea subtilă pe care Dayan i-a aruncat-o pe neaşteptate şi la care ar fi răspuns

spontan şi fără cea mai mică ezitare că „prin viclenie veţi pune stăpânire pe ţară". La auzul acestor vorbe, zâmbindu-i, Dayan l-ar fi calificat drept „băiat isteţ".

„Michel, am întrebat, ce-i cu tine? Ai ameţeli?" M-a luat pe după umeri, prietenește, cu un gest care nu-i aparţine, a zâmbit şi mi-a răspuns cu drăgălăşenie: „Ameţeli? Dimpotrivă. Mă simt eliberat. Eliberat de ruşinea sărăciei. Hai să zicem, doamnă Sommo, că te voi ţine ca pe regina Ester. Hrana ta, îmbrăcămintea ta, modul tău de viaţă nu le voi scădea, deşi poate nu ştii care e sensul acestor cuvinte. În curând, chiar şi fratele meu va veni să ne ceară ajutor, iar noi nu vom refuza. Aşa cum e scris la noi, «Cei umili vor moşteni pământul»". Nu m-am putut abţine să nu-i arunc o împunsătură: am întrebat ce s-a întâmplat dintr-odată cu ţigările lui Europa şi de ce a început să fumeze Dunhill. Nu s-a ofensat. M-a privit o clipă amuzat, după care a ridicat din umeri rânjind: „Femeile, femeile", şi s-a dus la bucătărie să pregătească friptură cu cartofi prăjiţi. Şi în clipa aceea am simţit că-l urăsc.

Deci, şi de data asta ai câştigat. Dintr-o singură mişcare ai aruncat în aer căsuţa noastră, ai sfărâmat vaza chinezească, ai făcut din Michel un mic Alex grotesc, în versiune vulgarizată, pentru începători. Şi, în acelaşi timp, ca un jongler de circ, i-ai dat un şut lui Zakheim şi, dintr-o suflare, l-ai smuls pe Boaz de sub supravegherea noastră, şi aşa destul de nesigură, ca să-l plasezi direct la Zikhron, exact în pătrăţelul pe care îl pregătiseşi pentru el în planul tău de bătaie. Ai înfăptuit toate astea fără a te obosi măcar să cobori din norii în care te-ai izolat, ca un satelit ce-şi trimite proiectilele teleghidate.

Am scris ultimele rânduri zâmbind. Să nu te aştepţi la încă o tentativă de sinucidere, ca acelea care nu îţi provocau decât un rânjet uscat în timpul „spălăturii obişnuite de stomac". De data aceasta voi acţiona puţin altfel. Am să-ţi plătesc cu aceeaşi monedă. Mă opresc aici. Te las în întuneric. Du-te lângă fereastra ta. Strânge-ţi singur umerii cu braţele. Sau stai treaz în patul

din birou, între cele două dulapuri metalice în aşteptarea binefacerii ce urmează disperării, în care tu nu crezi. Eu cred însă.

Ilana

Fişe scrise de prof. A.A. Ghideon

176. În ceea ce îl priveşte, experienţa timpului are două dimensiuni: viitor şi trecut în spiritul lui torturat se reflectă fără întrerupere una pe cealaltă măreţia antică, originală, distrusă de forţele impure, şi măreţia promisă, care va reveni şi se ve instaura odată cu „reînnoirea prezentului prin trecut", ca urmare a marii purificări. Scopul luptei lui: eliberarea din ghearele prezentului. Distrugerea prezentului din temelie.

177. Negarea prezentului ascunde propria negare: prezentul e conceput ca un coşmar, ca un exil, ca o „eclipsă astrală" pentru că eul – centrul experienţei prezentului – e perceput ca o presiune de nesuportat. De fapt, el experimentează timpul nu bidimensional, ci unidimensional: paradisul care a fost e paradisul care va fi.

178a. Prezentul e deci un episod tulbure, o pată pe întinderea eternă: trebuie şters (prin sânge şi foc) din realitate şi chiar din memorie, pentru a anula orice diferenţă între imaginea trecutului şi cea a viitorului şi pentru a permite unirea mesianică a celor două imagini. Pentru a diferenţia ceea ce e sfânt de ceea ce e profan şi pentru a-l elimina complet pe acesta din urmă (reprezentat de prezent şi de eu). Numai în acest fel cercul se va închide. Inelul rupt va fi reconstituit.

178b. Epoca de dinainte de naştere şi epoca de după moarte sunt una şi aceeaşi. Conţinutul ei: anularea eului. Anularea întregii realităţi. Anularea vieţii. „Exaltare".

179. Realizarea idealului: trecutul sublimat şi viitorul strălucitor se unesc şi strivesc între ele prezentul cel impur. Se lasă atunci asupra universului un fel de ne-timp magnific, etern, a cărui semnificaţie depăşeşte viaţa, dincolo de viaţă, aflându-se

diametral opus amândurora: „Lumea aceasta e un coridor". Sau: „Domnia mea nu e din lumea asta".

180. Ebraica veche exprimă aceasta prin propria-i structură profundă: timpul prezent nu există. Are, în schimb, forma participială – „Şi Avraam e aşezat la intrarea în cort" nu înseamnă „Cândva Avraam a stat", nici „Avraam avea obiceiul să stea", nici „Când au fost scrise aceste rânduri Avraam stătea" imitând indicaţiile de regie ale unei piese de teatru: de fiecare dată când cortina se ridică, apare în faţa noastră Avraam, care e aşezat la intrarea în cortul său. Dintotdeauna şi pentru totdeauna. Era aşezat, este aşezat şi va fi aşezat etern la intrarea în acel cort.

181. Însă, în mod paradoxal, aspiraţia de a distruge prezentul în numele trecutului şi al viitorului conţine în ea însăşi şi opusul ei – anularea tuturor timpurilor. Îngheţ total. Prezent etern. Când zilele vor lua de la zero şi se va instaura domnia cerului, totul se va opri. Universul va deveni imobil. Mişcarea va fi abolită, şi împreună cu ea va fi anulat orizontul. Va domni un timp prezent infinit. Istoria, împreună cu poeţii, alungată din statul ideal al lui Platon. Şi al lui Isus şi al lui Luther şi al lui Marx şi al lui Mao şi al tuturor celorlalţi. Lupul va locui împreună cu mielul – nu doar în timpul unui armistiţiu temporar, ci definitiv: acelaşi lup. Acelaşi miel. Nici un foşnet, nici un suflu. Suprimarea morţii se aseamănă în totul cu moartea. Sensul formulării mistice ebraice „la sfârşitul zilelor" este unul literal: la sfârşitul zilelor.

182. Alt paradox: Anularea prezentului corupt în favoarea unui prezent sublim în care se întâlnesc trecutul şi viitorul înseamnă, de asemenea, sfârşitul luptei. Era păcii şi a fericirii eterne. În care nu e nevoie de luptători şi martiri care să ne lumineze calea sau de mântuitori care să ne salveze. În împărăţia mântuirii nu e deci loc pentru mântuitor. Triumful revoluţiei este înfrângerea ei, ca focul tenebrosului Heraclit. Oraşul eliberat al zeilor nu are nevoie de eliberatori.

183. Soluţia: a muri pe altarul împărăţiei.

184. Se luptă ca un turbat împotriva întregii lumi prezente, în numele trecutului şi al viitorului, pe care aspiră să le transforme într-un prezent lipsit de trecut şi de viitor. Şi reciproc. A fost predestinat să trăiască într-un climat de groază, persecuţie şi bănuială, ca să nu fie minţit de prezent. Să nu se lase în voia tentaţiilor. Să împiedice agenţii prezentului să se strecoare, sub o mască sau alta, până în inima taberei mântuirii. Pedeapsa: dezastrul fără sfârşit produs de umbrele trădării ce ameninţă de pretutindeni. Umbrele trădării ce bântuie adâncurile sufletului său. „Satan pătrunde oriunde."

Rahel Morag
Kibbutzul Beit-Avraham
Poşta mobilă Galileea de Jos

04.08.'76

Dragă Rahel,

Ar trebui să te ascult şi să mă schimb. Să mă rup de trecut. Să fiu de azi înainte o soţie bună, să am grijă de gospodărie, să calc, să gătesc, să fac curăţenie şi să împletesc. Să mă bucur de reuşita soţului meu, care ar trebui să mă facă şi pe mine fericită. Să cos perdele pentru casa cea nouă în care ne vom muta la iarnă. Să mă mulţumesc de azi înainte cu mirosul căminului cald, cu mirosul de pâine neagră, de brânză şi de măsline iuţi. Cu mirosul de talc şi de urină din camera fetiţei. Şi cu mirosurile de prăjeală din bucătărie. Inutil să mizez „tot ce am". Nu am voie să mă joc cu focul. Nu va veni nici un prinţ să mă ia de aici pe calul lui alb. Şi dacă ar veni, n-aş pleca. Dacă aş pleca, aş păcătui din nou faţă de toată lumea şi nu aş avea decât de suferit. Îţi mulţumesc pentru faptul că îmi aminteşti, ca de fiecare dată, datoria mea. Iartă-mă pentru toate jignirile nejustificate. Tu ai dreptate, pentru că tu te-ai născut cu dreptatea de partea ta. De acum înainte am să fiu cuminte. Am să-mi îmbrac capotul şi am să spăl geamurile şi plasa de

ţânţari. Am să stau în banca mea. Am să pregătesc farfurioarele cu gustări pentru Michel şi prietenii lui. Voi avea grijă să aibă destulă cafea. Am să merg cu el să-şi aleagă un costum frumos în locul celui *bleu-ciel*. Am să-mi fac un carneţel pentru cumpărături. Îmbrăcată în rochia mea maro, am să-l însoţesc oriunde va fi invitat. Voi avea grijă să nu-i fie ruşine cu mine. Când el va vorbi, eu voi tăcea. Când îmi va sugera să vorbesc, voi spune numai lucruri de bun-simţ, ca să-i farmec pe toţi cunoscuţii lui. Poate am să mă înscriu şi în partidul lui. Am să mă gândesc serios la cumpărarea unui covor. În curând vom avea şi telefon: am înaintat deja pe lista solicitanţilor, la intervenţia fratelui prietenei lui, Jeanine. O să avem şi maşină de spălat. Apoi televizor în culori. Îl voi însoţi la Kfar-Shmariahu, la asociaţii lui. Am să notez pentru el toate mesajele telefonice. Am să mă asigur că nu e deranjat. Am să-l apăr cu tact de solicitatori. Am să citesc ziarele, însemnând pentru el, cu creionul, articolele care l-ar putea interesa sau i-ar putea aduce vreun beneficiu. Seară de seară voi aştepta să se întoarcă, îi voi servi o cină variată, îi voi umple cada cu apa caldă, după care mă voi aşeza lângă el, să-mi povestească despre succesele zilei. Îi voi da raportul, în linii mari, despre fetiţă şi casă. Voi avea grijă să plătesc apa şi electricitatea. În fiecare seară va găsi la capul patului câte o cămaşă albă călcată şi apretată pentru a doua zi. În fiecare noapte îi voi sta la dispoziţie. În afară de nopţile în care lucrul îl va obliga să nu doarmă acasă. Atunci voi sta singură şi voi învăţa istoria artelor prin corespondenţă. Sau voi picta ceva în acuarele. Sau voi lăcui fotoliile. Mă voi specializa în bucătăria orientală până voi începe, poate, să mă apropii de nivelul maică-sii. Am să-l uşurez de grijile în privinţa lui Yfat, ca să se poată consacra afacerilor lui. „Soţia îi este ca via roditoare în sânul căminului. Preţul ei întrece cu mult mărgeanul. Toată strălucirea fiicei împăratului este înăuntrul casei." Vor trece anii, iar Michel va merge din succes în succes. În orice îşi propune va reuşi. Îi

voi auzi numele rostit la radio. Voi lipi fotografiile lui într-un album. În fiecare zi voi şterge praful de pe suvenirele lui. Mă voi căzni să nu uit nici o zi de naştere şi nici o altă sărbătoare legată de fiecare membru al tribului, să cumpăr cadouri pentru nunţi şi să trimit scrisori de condoleanţe. Să-l înlocuiesc la petrecerile de *brit-mila.* Să fac inventarul lenjeriei de corp şi să-i pregătesc ciorapi curaţi. Şi aşa va trece viaţa noastră, în calm şi respect. Yfat va creşte într-un cămin plin de căldură, într-o ambianţă de stabilitate exemplară. Nu ca Boaz. La momentul potrivit o vom mărita cu fiul vreunui ministru adjunct sau director general. Şi voi rămâne singură. În fiecare dimineaţă mă voi trezi într-o casă goală, pentru că Michel va fi plecat de mult. Voi bea o cafea şi-mi voi lua tranchilizantele, voi lăsa instrucţiuni servitoarei şi mă voi învârti prin magazine până la prânz. La întoarcere voi lua un Valium, două, şi voi încerca să dorm până seara. Am să frunzăresc albume de artă. Am să şterg praful de pe bibelouri. Şi seară de seară voi aştepta la fereastră, cu speranţa că poate va veni. Sau poate îşi va trimite adjunctul să-i aducă o altă jachetă şi să mă anunţe că întârzie. Am să pregătesc sandviciuri pentru şoferul lui. Am să evit cu tact întrebările inoportune ale celor care telefonează. Mă voi ţine la distanţă de curioşi şi de fotografi. În orele goale am să împletesc un pulover pentru nepot. Mă voi îngriji de ghivecele cu flori şi de argintărie. Poate am să mă înscriu la un curs despre iudaism, ca să le fac o surpriză lui Michel şi invitaţilor lui de sâmbătă seara citând versete potrivite. Până când vor trece de la conversaţia de politeţe la lucrurile esenţiale. Atunci mă voi retrage pe vârfuri în bucătărie, unde am să rămân până vor pleca, decupând reţete din cărţile de bucate cuşer. Poate am să mă înscriu în cele din urmă şi în vreun comitet al soţiilor de oameni de afaceri care se ocupă de problemele copiilori oligofreni. Am să ştiu cu ce să-mi umplu timpul. N-am să fiu o povară. Şi fără ştirea lui, voi avea grijă să reduc treptat cantitatea de sare din mâncare, conform recomandării

medicului. Voi trece şi eu la un regim sever, să nu se trezească deodată în faţa unei neveste pe care vârsta îşi depune grăsimile. Am să fac gimnastică. Am să înghit vitamine şi calmante şi am să-mi vopsesc părul încărunţit. Sau voi începe să port pălării, ca femeile religioase. Îmi voi face chiar şi operaţie estetică de dragul lui. Dar ce-am să fac cu sânii care îmi vor cădea din ce în ce mai mult sau cu cu picioarele care se vor umfla şi se vor acoperi de o reţea întreagă de vinişoare şi varice? Ce-am să fac, Rahel? Doar tu eşti cea deşteaptă şi atotştiutoare şi ai cu siguranţă un sfat pentru surioara ta, care promite să fie cuminte şi să nu se joace cu focul. Ai grijă de tine.

Ilana

P.S. Complimente lui Ioas şi copiilor şi mulţumiri pentru invitaţie.

[Telegramă] Ghideon Universitatea Illinois Chicago. Te iert şi accept să luăm totul de la capăt. Clientul oferă acum douăsprezece pentru proprietatea Zikhron. De acord ca Boaz să rămână. Dacă vrei retrag cererea de demisie. Mă îngrijorează sănătatea ta. Manfred.

[Telegramă] Personal Zakheim Ierusalim Israel. Negativ. Alex.

[Telegramă] Ghideon Universitatea Illinois Chicago. Nu te las singur. Manfred.

[Telegramă] Personal Zakheim Ierusalim Israel. Informează-mă despre Boaz şi Sommo. Posibil să vin la toamnă. Fără presiuni. Alex.

Prof. A. Ghideon
Universitatea Statului Illinois
Chicago, Illinois, S.U.A.

09.08.'76

Dragă Alec,

Ieri-dimineaţă am fost la Haifa, la tatăl tău, la sanatoriul de pe Carmel. Însă, pe drum, mi-a venit dintr-odată ideea să cobor la Hedera şi să iau autobuzul spre Zikhron. Ce voiam de la fiul nostru? N-am vrut să mă gândesc cum mă va primi. Sau ce am să fac dacă mă dă afară. Sau dacă o să râdă de mine. Sau dacă se va ascunde de mine în vreo pivniţă părăsită. Ce-am să-i răspund dacă mă întreabă de ce am venit?

Încearcă să-ţi închipui scena: zi de vară alb-albastră, nu prea fierbinte, eu în blugi şi bluză subţire, albă, cu o geantă de pai pe umăr, ca o studentă în vacanţă, ezitând lângă poarta ruginită, cu lacăte legate de un lanţ, şi ele ruginite. Sub sandale îmi scârţâie pietrişul acoperit de scaieţi şi buruieni. Se aude un bâzâit de albine. Printre barele îndoite de la ferestre mă pândeşte castelul din piatră de Zikhron, închisă la culoare. Ferestrele se cască întunecate, ca nişte guri fără dinţi. Acoperişul de ţiglă e distrus, şi din clădire ţâşneşte ca o flacără o bougainvillea sălbatică ce se uneşte cu crengile de caprifoi agăţate de zidurile exterioare.

Am stat acolo aproape un sfert de oră, căutând din ochi soneria care era la poartă acum o mie de ani. Nu se auzea nici un zgomot, nici din casă, nici din curte, în afară de foşnetul palmierilor bătrâni şi de şuieratul şoptit al acelor de pin. Grădina din faţa casei era plină de urzici şi pir. Oleandrii înalţi, cu flori roşii, ca nişte piraţi, au îngropat complet bazinul cu peştişori, fântâna arteziană şi mozaicul. Cândva erau aici nişte statui ciudate, din piatră brută, ale lui Melnikov. Cu siguranţă că au fost furate de mult. Un miros de putreziciune mi-a pătruns în nări pentru o clipă. Un şoarece de câmp mi-a trecut ca o săgeată pe lângă picioare. Pe cine mă aşteptam să văd?

Poate pe armeanul cel bătrân, în ţinută de sărbătoare, care să vină şi să-mi deschidă poarta cu o reverenţă?

De-a lungul anilor, satul s-a apropiat de casa ta, dar încă nu a ajuns până la ea. Pe colină am remarcat vile noi, împodobite cu turnuleţe de prost gust. Urâţenia lor pare să fi ameliorat arhitectura pretenţioasă a tatălui tău. Timpul şi paragina par să-i fi acordat un fel de amnistie citadelei melancolice a dictatorului. O pasăre invizibilă, undeva deasupra mea, a scos un fel de lătrat care m-a îngrozit. Apoi tăcerea s-a instalat din nou. Spre est se vedeau munţii Menashe, împăduriţi sub jocul reflexelor unei lumini verzui, strălucitoare. Înspre apus, cenuşie ca ochii tăi şi voalată de ceaţă, se zăreşte marea, dincolo de plantaţiile de bananieri. Printre copaci sclipesc bazinele crescătoriilor de peşti ale kibbutzului cu care se învecinează, împotriva căruia taică-tău s-a luptat până ai reuşit să-l înfrângeţi şi să-i blocaţi extinderea. O mână străină a scris cu vopsea pe poarta ruginită, într-un stil desuet: „Proprietate privată – Intrarea strict interzisă – Cei care o vor încălca vor fi pedepsiţi cu toată severitatea". Dar şi avertismentul acesta e şters de trecerea timpului.

Ce profundă era liniştea locului pustiit. Ca şi cum aerul însuşi ar fi purtat greutatea pedepsei. M-a copleşit dintr-odată tristeţea lucrurilor trecute, pe care nu le mai poţi aduce înapoi. Un dor viu, ca o înţepătură iradiind în tot corpul, dor de tine, de fiul tău, de tatăl tău. Îmi închipuiam anii copilăriei tale pe această proprietate sinistră, fără mamă, fără fraţi sau surori, fără prieteni, doar cu macacul acela mic al tatălui tău. Moartea mamei tale într-o noapte de iarnă, singură şi uitată de toţi, pe la trei dimineaţa, în camera pe care mi-ai arătat-o cândva, o încăpere ca o celulă, sus, la mansardă, cu fereastra orientată spre mare. Sora plecase acasă spre seară, cea care ar fi trebuit să vină în locul ei noaptea nu apăruse, iar tatăl tău era în Italia, de unde voia să aducă un vapor cu armături metalice. Mi-am amintit imaginea ei din fotografia sepia încadrată într-o ramă cu ornamente ruseşti, care stătea întotdeauna între două lumâ-

nări albe, pe etajera din biblioteca tatălui tău. În spatele ei se găsea o vază cu flori nemuritoare.

Amintirea fotografiei aceleia mi-a readus mirosul de tabac, amestecat cu amărăciune şi cu vodcă, care învăluia mereu trupul tatălui tău şi nenumăratele lui încăperi. Aşa cum mirosul de mare şi deşert îl învăluie acum pe fiul tău. Oare eu sunt o catastrofă pentru voi? Sau dimpotrivă, catastrofa se pregătea deja în voi, iar eu am încercat în zadar să salvez ceea ce era evident că nu putea fi salvat?

Am mers de-a lungul gardului până am dat de o spărtură în sârma ghimpată, prin care m-am strecurat aplecându-mă. Am înconjurat casa păşind prin hăţişuri, fără să mă apropii. Pasărea lătrătoare m-a luat din nou prin surprindere. Scaieţii, care îmi ajungeau până la umeri, mi se agăţau de haine, înţepându-mă pe când încercam să-mi croiesc drum printre ei, spre curtea din spate. Lângă magazia din grădină, la umbra eucaliptului încovoiat în care îţi construiseşi o cetate zburătoare în copilărie, am găsit o bancă spartă. Zgâriată şi plină de praf, m-am prăbuşit pe ea. Din casă se scurgea afară tăcerea. Un porumbel a intrat printr-o fereastră şi a ieşit prin alta. O şopârlă foarte asemănătoare cu un şarpe s-a furişat pe sub un val de pietre. La picioarele mele, un cărăbuş muncea din greu împingându-şi grăuntele minuscul. Pasărea lătrătoare se auzea de undeva de foarte aproape, însă nu reuşeam să o văd. Două viespi în plină luptă pe viaţă şi pe moarte, sau într-o împerechere agitată descriu arabescuri în aer, până se prăbuşesc amândouă cu zgomot pe bancă. Zdrobite? Împăcate? Unite în aceeaşi carne? Nu am avut curajul să mă aplec să văd. Locul mi se pare părăsit. Boaz o fi plecat din nou în peregrinările lui? M-a cuprins dintr-odată teama. Am simţit un miros greu amestecându-se cu parfumul eucaliptilor. Am hotărât să-mi mai trag sufletul câteva minute, şi apoi să plec.

În faţa magaziei am văzut un plug ruginit, într-un morman de lemne putrezite. Mai era şi o greblă dezmembrată. Şi două roţi mari din lemn, pe jumătate îngropate în pământ.

În mijlocul paraginei am descoperit masa de grădină în jurul căreia am stat cândva, spunând glume şi bând suc de rodii cu gheaţă din pahare mari, greceşti şi mâncând măsline picante. Ce-a rămas din masa aceea? O placă de marmură spartă, sprijinită ca prin minune de trei cioturi de copac, murdară de găinaţul verzui al porumbeilor. Deasupra capului, nori uşori pluteau ca într-un vis spre est. S-au scurs o mie de ani de la ziua aceea de vară în care m-ai adus aici pentru prima dată să te lauzi cu mine în faţa tatălui tău sau ca să mă ameţeşti cu luxul în care trăia. Încă de pe drum, în impresionantul tău jeep militar cu antenă şi afet de mitralieră, m-ai prevenit în glumă să nu cumva să mă îndrăgostesc de tatăl tău. Mi-a trezit, e drept, un fel de vag sentiment matern: ca un câine prea mare, uriaş chiar, nu foarte inteligent, care-şi arată colţii ca să se amuze şi latră cât poate de tare şi dă nu numai din coadă, ci din tot corpul, implorând un gest de mângâiere, dansând în semn de prietenie, făcând un salt zgomotos şi depunându-mi la picioare o crenguţă sau o minge de cauciuc.

L-am îndrăgit, e adevărat. Ai auzit vreodată de verbul *a îndrăgi*? Nu are nici o legătură cu domeniul tău. Caută în dicţionar sau în enciclopedie. Încearcă la litera î.

Mă impresionase tocmai cu „mojicia" lui. Cu felul lui grotesc de a face curte. Cu nervozitatea ascunsă sub masca de jovialitate. Cu vocea lui groasă. Cu pofta lui de mâncare. Cu galanteria de modă veche. Cu politeţea gălăgioasă. Cu trandafirii pe care mi i-a oferit cu atâta emfază. Cu rolul de latifundiar rus pe care şi-l luase în serios în cinstea mea. Îmi făcea plăcere să-i aduc puţină bucurie în singurătatea lui zgomotoasă, ca şi cum aş fi participat cu toată conştiinciozitatea la jocul nebunatic al unui copil. Iar tu erai verde de gelozie. Nu încetai să ne fixezi pe amândoi cu priviri glaciale, de inchizitor. În catacombele imaginaţiei tale, ca într-o gravură de Dürer, sunt sigură că mă închipuiai în braţele lui. Şi ne înjunghiai pe amândoi cu pumnalul tău. Sărmanul Alec.

Destinsă, sub mângâierea brizei mării, stăteam pe bancă amintindu-mi o altă vară, vara noastră la Ashkelon, după Războiul de Şase Zile: pluta pe care ai improvizat-o din lemn legat cu sfoară, fără să foloseşti cuie. O botezaseşi Kon-Tiki. Îi povesteai lui Boaz despre marinarii fenicieni care navigau până la capătul lumii. Despre vikingi. Despre Moby Dick şi căpitanul Ahab. Despre expediţiile lui Magellan şi Vasco da Gama. L-ai învăţat cum se fac nodurile marinăreşti, ghidând cu mâna ta sigură degetele lui micuţe. Apoi panica vârtejului. Unicul strigăt de ajutor pe care l-am auzit vreodată din gura ta. Şi pescarii aceia. Braţele tale puternice purtându-ne pe amândoi, ca pe o oiţă cu mielul ei, de la barca pescarilor până la mal. Lacrimile de neputinţă pe care am avut impresia că le văd în ochii tăi când am ieşit din apă şi când ne-ai depus pe nisip cu ultimele puteri. Dacă n-or fi fost doar picăturile de apă sărată care ţi se scurgeau pe faţă, din păr.

Dinspre o aripă a casei s-a auzit o voce melodioasă, întrebătoare, de femeie. După o clipă fiul tău i-a răspuns pe tonul lui calm de bas patru sau cinci cuvinte pe care nu am reuşit să le descifrez. Mi-e atât de dragă vocea lui lentă. Care parcă seamănă şi nu seamănă cu a ta. Ce-am să-i spun dacă mă găseşte aici? De ce am venit? Mi-era de-ajuns doar că i-am auzit vocea. În aceeaşi clipă m-am hotărât să dispar înainte de a mă descoperi.

Numai că în curte apăruseră două fete. Una negricioasă şi rotunjoară, în sandale şi pantaloni scurţi, cu un tricou ud prin care îi răsăreau mugurii sânilor, cealaltă subţire, miniaturală, înălţându-se ca o tulpină din rochia ei lungă. Amândouă au început să plivească pirul şi rochiţa-rândunicii care înghiţiseră toată curtea până lângă trepte. Vorbeau între ele într-o engleză dulce, melodioasă, fără a mă observa. Încă speram că mă voi putea furişa. Dinspre fereastra laterală venea un miros de prăjeală amestecându-se cu parfumul crengilor umede de eucalipt. O căpriţă mică a ieşit din casă şi, în urma ei, ţinând-o de o sfoară, Boaz în persoană – bronzat, parcă şi mai înalt decât

atunci când l-am văzut ultima dată la Ierusalim, cu părul auriu-închis revărsându-i-se pe umeri şi mai jos, încâlcindu-se în părul creţ de pe piept, desculţ şi gol, doar cu un rest de costum de baie albastru pe el. Mowgli, copilul lupilor. Tarzan, regele junglei. Soarele îi albise complet genele, sprâncenele şi tuleiele blonde de pe obraji. A legat capra de o creangă. A rămas în picioare cu braţele încrucişate, cu o umbră de zâmbet pe buze. Până când una din fete şi-a ridicat privirea spre el şi a scos un strigăt sălbatic: „Uau", în vreme ce prietena ei a aruncat cu o pietricică spre pieptul lui. În clipa aceea prinţul moştenitor a întors capul, m-a zărit şi a început să clipească des. Şi-a scărpinat lent capul. Încet-încet i s-a desenat pe faţă zâmbetul tău amuzat, cinic, şi a făcut liniştit o remarcă banală, de parcă ar fi descoperit o pasăre cunoscută: „Ia uite, a venit Ilana". Imediat după aceea a adăugat:

„Aceasta e Ilana Sommo. Mama mea cea frumoasă. *My beauty mother.* Iar ele sunt Sandra şi Cindy. Alte două frumuseţi. S-a întâmplat ceva, Ilana?"

M-am ridicat şi m-am îndreptat spre el. După doi paşi m-am oprit. Ca o şcolăriţă speriată, stăteam şi răsuceam între degete cureaua de la geantă. Cu ochii la nivelul pieptului lui, nu am reuşit decât să bâlbâi că pur şi simplu mă oprisem pentru câteva clipe, în drum spre Rachel, spre Beit-Avraham, şi că nu voiam să deranjez.

De ce l-am minţit de la primele cuvinte?

Boaz şi-a trecut un deget după ureche, s-a scărpinat nemulţumit, s-a gândit puţin şi a spus: „Ţi-o fi sete, că vii de la drum. Cindy o să-ţi aducă apă. *Cindy, bring waters.* Numai că nu e rece, pentru că nu avem curent. Nici apă nu aveam, însă ieri am descoperit printre scaieţi conducta care trece spre parcul naţional şi mi-am făcut un robinet. Ce face fetiţa? Tot ştrengăriţă? Mănâncă bomboane? De ce n-ai adus-o?"

I-am spus că Yfat e la grădiniţă. Michel o va lua la prânz. Amândoi îi transmiteau salutări. Şi asta era, desigur, tot o

minciună. Ca să-l salvez, sau poate pentru că eu eram prea încurcată, i-am întins mâna. S-a aplecat puțin și mi-a strâns-o fără grabă. Parcă ar fi cântărit în palmă un puișor. „Ia și bea. Pari deshidratată! Pe drăgălașele astea două le-am adunat de pe drum, de la Pardes-Hana. Au lucrat până de curând ca voluntare la kibbutz și acum au pornit-o prin țară, așa că le-am adus aici să mă ajute să construiesc țara. Spune-i lui Sommo că e în regulă, să nu-și facă probleme, sunt aproape evreice."

Am băut apa călduță din cana de tablă pe care mi-o adusese Cindy. Boaz a spus: „Imediat vom mânca porumbei. Îi prind prin camerele de sus. Azi mănânci la mine. Avem pâine și pește sărat, am și *beer*, însă tot caldă. *Du big omelette, Sandra, also for de quest.* Ce ai? De ce râzi?"

Zâmbisem fără să-mi dau seama. Am mormăit ceva, scuzându-mă că nu adusesem nici un fel de provizii cu mine. N-am să fiu niciodată, probabil, o mamă bună. Boaz a zis: „Asta e adevărat, dar nu contează".

Și luându-mă de mijloc, m-a condus spre casă. Brațul lui mă înconjura cu grijă, cu putere. Când am ajuns la treapta sfărâmată, mi-a spus: „Fii atentă, Ilana".

La ușă, a trebuit să-și aplece capul. Înăuntru domneau o răcoare sumbră și un miros de cafea și sardele. Mi-am ridicat spre el privirea uimită la gândul că bărbatul acesta superb a ieșit din mine și că pe vremuri avea obiceiul să adoarmă pe pieptul meu. Mi-am amintit cum viața i-a fost pusă în pericol când s-a îmbolnăvit de difterie, la vârsta de patru ani, și de complicația pe care a făcut-o la rinichi în ajunul divorțului, Alec. Tu ai vrut să-i donezi un rinichi. Nu-mi puteam explica ce demon mă împinsese să vin aici. Nu găseam ce să-i spun. Iar fiul tău stătea în tăcere, observându-mi perplexitatea, examinându-mă fără jenă, cu răbdare, cu o vagă curiozitate, destins ca un animal de pradă sătul. În sfârșit, am reușit să bolborosesc prostește: „Arăți foarte bine".

„În schimb, tu nu, Ilana. Ai un aer vexat. Însă asta e ceva obişnuit la tine. Stai puţin jos. Odihneşte-te. Pun cafeaua pe foc."

M-am aşezat pe lada pe care fiul tău a eliberat-o pentru mine, dând un şut cu piciorul lui desculţ castraveţilor, cepelor şi şurubelniţei de pe ea. În toata paragina, pe dalele murdare şi surpate, puteam ghici primele semne ale cuibului ciudat pe care Boaz începea să şi-l construiască: o tigaie afumată, pânză cauciucată, un sac de ciment, două cratiţe şi un ibric îndoit, pensule şi cutii cu vopsea, saltele vechi pe care erau aruncate rucsacurile fetelor şi trusa lui de unelte, sfori şi cutii de conserve, împreună cu blugii fetelor şi ai lui, un sutien şi un radiotranzistor. Într-un colţ al camerei se afla un cort sau poate o pânză gudronată împăturită. Şi o masă improvizată: o fostă uşă din lemn scorojit, pusă pe două butoaie. Pe masă erau nişte rulouri metalice închise la culoare şi, printre ele, un borcan de dulceaţă, lumânări şi chibrituri, cutii de bere pline şi goale, o carte voluminoasă intitulată *Lentila şi lumina*, o lampă cu petrol şi o jumătate de pâine neagră.

L-am întrebat dacă se descurcă, dacă are nevoie de ceva acolo. Şi, imediat, fără a aştepta răspunsul lui, m-am trezit întrebând dacă mai e supărat sau dacă îmi poartă pică.

Pe faţa arsă de soare i-a apărut un zâmbet misterios, regal, sub o expresie de înţelepciune şi de suferinţă indulgentă, care pentru o clipă mi-a amintit de bunicul lui.

„Nu-ţi port pică. De fapt, nu sunt de acord să porţi pică unor oameni vai de capul lor."

L-am întrebat dacă te urăşte, dar imediat mi-a părut rău.

Tace. Se scarpină ca prin vis. Pare preocupat de ibricul afumat de pe foc.

— Răspunde-mi.

Tace. Face un gest larg, cu palma deschisă în sus. Plescăie din limbă de două ori:

— Să-l urăsc? Da' de unde. Nu-l urăsc. Nu sunt de acord cu ura. În ce mă priveşte, nu am nimic cu el. Păcat că a părăsit

țara. Nu sunt de acord cu asta, atâta timp cât sunt probleme aici în țară. Cu toate că și eu am chef să plec, și chiar am să plec atunci când nu vor mai fi probleme în țară.

— De ce ai fost de acord să primești casa?

— Și ce dacă iau bani de la el? Sau de la Michel? Sau de la amândoi? Oricum nu au câștigat banii ăștia muncind. Sunt bani care le-au crescut în copaci. Cine vrea să-mi dea, poate să-mi dea. Nici o problemă. Am ce să fac cu ei. A fiert apa. Hai să bem cafeaua. Bea, ai să te simți mai bine. Ți-am pus zahăr și am amestecat. Ce te uiți așa la mine?

Ce m-a făcut să-i răspund că mă simțeam în plus? Că nici nu mi-ar păsa dacă aș muri. Că ar fi mai bine pentru toți.

— Hai, schimbă placa. Destul cu tâmpeniile astea. Yfat nu are decât trei ani și o lună. De ce să mori? Ești căzută-n cap? Mai bine înscrie-te în OIFS[1] sau ceva de genul ăsta. Ocupă-te de noii imigranți. Împletește căciuli pentru soldați. Îți lipsesc ocupațiile? Care-i problema ta?

— Eu... Orice lucru pe care am pus mâna s-a transformat în ceva monstruos. Înțelegi, Boaz?

— Să-ți spun drept? Nu înțeleg. Dar faptul că eu nu înțeleg nu înseamnă nimic, fiindcă eu sunt cam redus. Ceea ce înțeleg însă e că nu prea ai ce face. Nu faci nimic, Ilana.

— Dar tu?

— Păi, uite. Azi, de exemplu, sunt aici cu puicuțele astea două, le dau de lucru și *good time*, mănânc, lucrez puțin, regulez, îi păzesc casa pentru un salariu lunar, îi mai fac și reparații de tot felul, într-o lună, două în țara noastră va fi o șandrama în minus. Poate vii și tu aici? Mai bine decât să mori. Și așa se moare în țara asta mai mult decât ar trebui. Omorâm și murim tot timpul, în loc să ne trăim viețile. Unde te uiți, nu vezi decât tâmpiții din Chełm mergând cu tancurile. Doar că în Chełm nu aveau tancuri, pe când aici au cu ce omorî. Astăzi am început să lucrăm la grădina de zarzavaturi. Poți să rămâi aici.

1 Organizația Internațională a Femeilor Sioniste.

Nu mă deranjează deloc, nici eu n-am să te deranjez. Aici poţi să faci ce ai chef, adu-o pe Yfat, adu pe cine vrei. Vă dau de lucru şi de mâncare. Iar ai început să plângi? Viaţa nu te tratează frumos? Rămâi cât vrei. Aici e de lucru, iar în fiecare seară, Cindy o să ne cânte la chitară. Poţi să gătești, de exemplu. Sau să ai grijă de capre. În curând vom avea un ţarc pentru capre. Am să te învăţ eu.

— Pot să te întreb ceva?

— Întreabă-mă, nu te costă nimic.

— Spune-mi, ai iubit vreodată? Nu în pat, vreau să spun. Nu eşti obligat să-mi răspunzi.

Tace. Clatină din cap la dreapta la stânga, în semn de negaţie, ca şi cum ar fi disperat de prostia mea. Apoi, trist, cu delicateţe:

— Sigur că am iubit. Vrei să-mi spui că nu ai băgat de seamă?

— Pe cine?

— Păi, pe tine, Ilana. Şi pe el. Când eram încă mic şi vă credeam părinţii mei. Mă înnebuneaţi cu ţipetele şi cu răfuielile voastre. Credeam că eu eram vinovat de toate. De unde să ştiu? De fiecare dată când încercai să te sinucizi şi te luau la spital, îmi venea să-l omor. Când te culcai cu prietenii lui, aş fi vrut să-i otrăvesc. În loc de asta, luam la bătaie pe oricine greşea şi intra pe teritoriul meu. Eram gata să izbucnesc. Acum sunt împotriva violenţei, în afară de cazul în care cineva mă atacă. Atunci ripostez. Acum nu vreau decât să lucrez şi să am linişte. Acum nu-mi mai pasă decât de mine şi de ţară.

— De ţară?

— Sigur. Ce, n-ai ochi? Nu vezi ce se întâmplă aici? Războaiele astea şi toate prostiile? Ne certăm şi ne omorâm toată ziua în loc să ne trăim viaţa? Ne mâncăm sufletele şi tragem şi punem bombe. Nu sunt de acord cu toate asta. Eu sunt, de fapt, destul de sionist, dacă vrei să ştii.

— Ce eşti?!

— Sionist. Vreau să fie bine. Şi fiecare să facă ceva pentru binele ţării, oricât de neînsemnat, jumătate de oră pe zi, să se simtă bine şi să ştie că e util. Unul care nu face nimic intră

imediat în belele. Uită-te la tine şi la soţii tăi. Nici unul dintre voi nu are habar ce înseamnă să trăieşti. Vă pierdeţi vremea în loc să faceţi ceva. Inclusiv piosul ăla cu banda lui din Teritorii. Trăim din Tora, trăim din politică, trăim din vorbe şi din neînţelegeri, în loc să trăim din viaţă. Arabii au devenit şi ei la fel. Au învăţat de la evrei să se muşte între ei şi să mănânce oameni în loc de hrană obişnuită. Nu vreau să spun că arabii n-ar fi curve. Ba mai rău, însă şi curvele sunt oameni. Nu gunoi. Păcat să moară. Până la urmă, evreii îi vor termina sau ei îi vor termina pe evrei sau se vor termina unii pe alţii, şi iar nu va mai rămâne nimic în ţara asta decât Tora şi Coranul, vulpi şi ruine arse.

— Ce-ai să te faci când va veni vremea să pleci în armată?

— La unul ca mine, precis o să renunţe. N-am nivelul, sau chestii din astea. Însă ce-mi pasă? Şi fără armată ştiu ce să fac cu viaţa mea: ceva legat de mare, poate, sau de optică. Sau am să înfiinţez aici, la Zikhron, o comunitate pentru ţicniţi, să muncească pământul în loc să facă debandadă. Să avem ce mânca în ţară. Comunitatea celor într-o ureche. În primul rând, le-am stricat fetelor cheful: nu sunt de acord cu drogurile. Mai bine să munceşti toată ziua şi să te distrezi noaptea. Iar te-ai pus pe plâns? Am spus ceva rău? Pardon. N-am vrut să te supăr. Mă scuzi. Ţine minte că nu eşti prima care a adus pe lume ceva scrântit la cap. Cel puţin o ai pe Yfat. Numai să nu-i împuie Sommo capul cu Tora şi prostiile lui.

— Boaz.

— Ce?

— Ai puţin timp acum? Două ore?

— Pentru ce?

— Vino cu mine la Haifa. Hai să-l vizităm pe bunicul tău. Ţii minte că ai un bunic bolnav la Haifa? Care a construit pentru tine casa asta?

Tăcere. Deodată îşi ridică fulgerător mâna cea grea de gorilă şi îşi pocneşte pieptul gol, după care şi-o scutură, aruncând pe jos muscoiul strivit.

— Boaz?

— Da, ţin minte. Nu prea bine. Dar pentru ce să merg eu la el? Ce să caut la el? În orice caz, cum ies, chiar şi numai aici, în Zikhron, până la magazinul cu unelte de construcţie, ori eu enervez lumea, ori alţii mă enervează pe mine, ori ne luăm la bătaie. Însă spune-i din partea mea că, dacă mai are ceva pus deoparte, poate să-mi trimită şi el nişte bani. Transmite-i că debilul primeşte de la cine-i dă. Am chef să construiesc un telescop cu adevărat serios. Ceva ca în filme. Să putem vedea noaptea sateliţii care zboară pe deasupra ţării. Marea fără apă de pe suprafaţa Lunii, poate ai auzit despre asta. Dacă oamenii ar fi mai atenţi la stele şi la chestii de genul ăsta, ar da mai puţină atenţie la enervările de zi cu zi. Şi după aia, să vedem, poate un iaht. Scânduri sunt destule aici. Să putem ieşi în largul mării, să ne scoatem din cap toate tâmpeniile. Hai, mâncarea e gata. Uite acolo, după fereastră, e robinetul pe care l-am pus ieri. Spală-te pe faţă şi să terminăm cu conversaţia asta de la suflet la suflet, ţi s-a întins tot fardul. Şi Cindy mi-a plâns toată noaptea. E bine, îţi speli puţin sufletul. *Eating, Sandra. Put food for my little mother also.* Nu? Pleci? Te-ai săturat de mine? Pentru că am vorbit despre regulat şi tot felul de chestii? Asta e realitatea, Ilana. La două sute de metri de poarta din spate ai o staţie de autobuz. Aşa că ieşi pe acolo. Poate ţi-era mai bine dacă nu veneai deloc aici: ai venit binedispusă şi pleci plângând. Stai, jos, în pivniţă, am găsit monedele astea. Sub cazanul bătrânului. Să i le dai lui Yfat şi să-i spui că sunt de la mine, Bo-Zaz, şi că am să-i mănânc năsucul. Ţine minte că poţi să te întorci aici când ai chef şi să rămâi cât vrei. Liberă ca pasărea cerului.

De ce-ai făcut asta, Alec? De ce l-ai plasat pe Boaz în palatul ăsta cu stafii? Numai din pornirea ta împotriva lui Michel? Ca să spulberi legătura fragilă ce s-a ţesut încet-încet între omul meu cel mic şi sălbaticul tău cel uriaş? Ca să-ţi împingi fiul înapoi în junglă? Ca un paznic de închisoare ce se grăbeşte să separe doi prizonieri care, împărţind aceeaşi celulă, au legat o

anume prietenie. Iar tu îi arunci în celule separate? „Ca după un accident de avion", aşa mi-ai scris la lumina neonului tău, „am descifrat prin corespondenţă cutia neagră a vieţii noastre împreună".

N-am descifrat nimic, Alec. N-am făcut decât schimb de săgeţi otrăvite. Mi se stinge încet dorinţa de a mă răzbuna pe tine. S-a terminat. Renunţ. Nu vreau decât să mă trezesc iar în braţele tale. Să-mi las degetele să se odihnească pe ceafa ta. Să-ţi mângâi părul care încărunţeşte. Să-ţi storc uneori câte un punct minuscul de grăsime de pe umăr sau de pe bărbie. Să mă aşez lângă tine în jeep, în bătaia tăioasă a vântului, să ne pierdem pe o şosea de munte izolată, să mă îmbăt de felul tău agresiv de a conduce, ca tăişul unei săbii, dar şi precis şi calculat ca o lovitură splendidă la tenis. Să mă furişez desculţă în spatele tău, înfigându-mi degetele în părul tău în timp ce stai aplecat deasupra biroului în zori, sub lumina palidă a veiozei de pe birou, decorticând cu o precizie chirurgicală vreun text mistic barbar. Voi fi mereu soţia ta, sclava ta. Jocul s-a terminat. De acum înainte, facă-se voia ta. Aştept.

Ilana

Însemnări făcute de prof. A.A. Ghideon

185. Credinţă născută din necredinţă: pe măsură ce dispare credinţa în el însuşi, se consolidează credinţa înflăcărată în mântuire şi se amplifică nevoia urgentă de a fi mântuit. Mântuitorul e cu atât mai puternic, cu cât tu însuţi eşti mic, neînsemnat, neluat în seamă. Henri Bergson spune că nu e adevărată afirmaţia: „Credinţa mută munţii din loc". Dimpotrivă, esenţa credinţei este aptitudinea de a nu mai distinge nimic, nici măcar munţii mutaţi sub ochii noştri. Un fel de ecran complet opac în faţa faptelor.

186. În egală măsură cu pierderea respectului faţă de sine, a raţiunii propriei existenţe, a rostului propriei vieţi, se înalţă, creşte, se sanctifică exaltată îndreptăţirea propriei religii, a

poporului, a rasei, a idealului căruia i-a fost credincios sau mişcării căreia i-a jurat credinţă.

186a. În consecinţă, asimilare totală a eului în noi. Atrofiere până la nivelul de celulă oarbă în cadrul unui organism uriaş, atemporal, atotputernic, sublim. Contopire până la totală uitare de sine, în naţiune, mişcare, rasă, ca picătura în marea credincioşilor. Urmarea: varietatea uniformelor existente.

187. Omul se ocupă de propriile lui probleme în măsura în care ele există şi în măsura în care îi sunt proprii. În lipsa lor, de frica golului din viaţa lui, se agaţă febril de problemele altora: pentru a le îndrepta. Pentru a-i deschide ochii celui care greşeşte şi a-i arăta drumul celui rătăcit. Pentru a-i copleşi pe alţii cu binefaceri sau pentru a-i persecuta în mod barbar. Între fanaticul altruist şi fanaticul ucigaş este doar o diferenţă de nivel etic, nu de esenţă. Uciderea şi sacrificiul de sine sunt două feţe ale aceleiaşi monede. Dorinţa de putere şi altruismul, dorinţa de a călca în picioare şi fidelitatea, reprimarea celuilalt şi autocenzura, salvarea sufletelor celor diferiţi de tine şi exterminarea lor nu sunt cupluri antinomice, ci doar expresii diferite ale goliciunii şi nimicniciei omului. „Insuficienţa faţă de sine", cum spunea Pascal (care era şi el atins de aceleaşi metehne).

188. „Neavând ce face cu viaţa lui cea goală şi pustie, stă agăţat de gâtul altora sau îi sugrumă" (Arik Hopper, *Adevăratul credincios*).

189. Acesta e secretul asemănării surprinzătoare dintre fecioara sfântă care se sacrifică pentru cei bătuţi de soartă şi criminalul ideologic, şeful serviciului secret, a cărui viaţă e consacrată fără ezitare eliminării adversarilor sau străinilor sau duşmanilor revoluţiei: modestia lor. Faptul că se mulţumesc cu puţin. Religiozitatea lor care se ghiceşte de departe. Au obiceiul de a-şi plânge de milă pe ascuns, răspândind în jurul lor megawaţi de sentimente de culpabilitate. Ostilitatea, atât a fecioarei cât şi a inchizitorului, faţă de tot ce se defineşte prin „lux" sau „plăcerile vieţii". Misionarul devotat şi epurator, însetat de sânge:

același comportament prudent. Aceeași politețe rafinată. Același miros de acreală nedefinită emană din amândoi. Același fel ascetic de a se îmbrăca. Același gust (sentimental, banal) în muzică și arte. Și mai ales același vocabular activ, caracterizat prin clișee șterse, modestie, evitând orice grosolănie de limbaj, „toaletă" în loc de WC, „s-a stins" în loc de „a murit", „soluție" în loc de „exterminare", „purificare" în loc de „masacru" și, desigur, „mântuire, izbăvire". Sloganul lor comun: „Nu sunt decât o rotiță neînsemnată". („Sunt o rotiță" – deci exist.)

190. Călăul și victima. Inchizitorul și martirul. Crucificatorul și crucificatul: secretul înțelegerii lor reciproce, secretul fraternității ascunse care-i leagă de cele mai multe ori. Dependența lor reciprocă. Ascunsa admirație reciprocă. Ușurința cu care își pot schimba rolurile, în circumstanțe diferite.

191. „Sacrificarea vieții personale pe altarul idealului sacru." Nu e decât adeziunea disperată la ideal, odată cu moartea vieții particulare.

200. Cu alte cuvinte: odată cu moartea sufletului, cadavrul devine totalmente un obiect public.

201. „Sfânta datorie": a te agăța convulsionat de orice scândură de salvare pe care o ai la îndemână. Tip de scândură de salvare – aproape indiferent.

202. „Purificarea de orice egoism": manevră de supraviețuire egoistă, la limita instinctului orb.

Prof. A. Ghideon
Universitatea Statului Illinois
Chicago, Illinois, S.U.A.

Ierusalim, 13.08.'76

Dragul meu doctor Strangelove,

Nu știu în clipa de față dacă sunt concediat sau nu. Clientul nostru e gata să-ți plătească treisprezece pentru proprietatea

din Zikhron, jură că e ultimul preţ pe care îl propune şi ameninţă că renunţă dacă nu primeşte răspuns pozitiv în două săptămâni. Pe săracul Roberto aproape l-am convins să-mi înapoieze de bunăvoie dosarele tale. Începe să înţeleagă şi el cu cine are de-a face. În ceea ce mă priveşte, am luat hotărârea să şterg urma de scuipat şi să merg mai departe: nu am să te las în voia nebuniei tale şi nu-ţi voi permite să te distrugi. Tu crezi probabil că te-am vândut lui Sommo, însă adevărul e exact pe dos: toate eforturile mele au ca scop să-l cumpărăm pentru noi şi să-l înfrânez (prin persoana lui Zohar, ginerele meu). Între timp, conform instrucţiunilor tale din ultima telegramă, iată cele mai recente ştiri: se pare că baronul de Sommo îşi cumpără un apartament de lux în cartierul evreiesc renovat din Oraşul Vechi. Cu siguranţă e vorba de o tranzacţie convenabilă între el şi vreun văr de-al lui. Pe lângă asta, a început să ia lecţii de şofat şi plănuieşte să-şi cumpere maşină. Un costum scump are deja (deşi, când îl văd îmbrăcat în lucrul acela uluitor pe care şi l-a ales, mă căiesc amarnic pentru faptul că l-am sfătuit să-şi cumpere costum). În ultimul timp a transformat partidul Ahdut Israel într-un fel de serviciu de securitate deservind societatea de investiţii Yated, pe care el şi Zohar Etgar au înfiinţat-o împreună cu un grup de fanatici susţinuţi în mod discret de la Paris, despre care îţi voi raporta după ce mă voi convinge că ţi-ai revenit la normal. Manevrele financiare curente ale lui Yated sunt, desigur, sub controlul lui Zohar (şi al Sfântului meu Duh, care îl blagoslovește din înalturi). Diverşii lui asociaţi religioşi se ocupă de aspectul etic al afacerii, adică: au obţinut aprobarea Fiscului de a fi recunoscuţi drept orfelinat, profiturile şi donaţiile lor având un statut special.

Sommo al nostru are funcţia de ministru de externe. Prins în tot felul de tranzacţii subtile. Înoată ca un peşte – sau ca o algă – în anticamerele puterii. Zi şi noapte e în compania oamenilor de afaceri sau a activiştilor, parlamentarilor, secretarilor sau directorilor generali. Se învârte cu costumul lui *bleu-ciel*

prin curtea fratelui lui sau prin împrejurimi, propovăduindu-le dragostea de Israel funcţionarilor din statul-major, semănând dorul de mântuire în Ministerul Finanţelor şi al Industriei, trezind un zbucium mesianic în birourile Administraţiei teritoriale, ţinând predici, implorând, linguşind, citând versete biblice, împrăştiind un nor gros de sentimente de culpabilitate, cu o mână pe inimă şi cu cealaltă pe umărul interlocutorului său, îndulcind şi ornând totul cu miere biblică, cu interpretări religioase, dar şi dregând gustul cu bârfe, învârtind aprobări şi certificate, pe scurt, pavând neobosit drumul spre zile mai bune şi consolidând rapid investiţiile noastre la sud de Ierusalim. La începutul capitolului al treilea din cartea ta excepţională ai pus ca *motto* cuvintele lui Isus, prin care le dă ordin discipolilor lui să fie în acelaşi timp şi „vicleni ca şerpii şi curaţi ca porumbeii". Judecând după această listă, Sommo poate fi ridicat deja la rangul de apostol superior. În curând, conform spuselor lui Shlomo Zand, are de gând să plece la Paris, şi pariez că nu se va întoarce cu mâinile goale. Până la urmă ai să vezi că vom primi, şi tu, şi eu, Alex, o invitaţie în paradis în schimbul contribuţiei noastre la salvarea ţării.

Îţi scriu toate astea cu speranţa că îmi vei da vreun semn cât mai curând, să pot înhăma fondurile tale adormite la caleştile acestea divine. Am să iau asupra mea obligaţia de a-l pilota cu discreţie pe Sommo în aşa fel încât să facă pentru tine acum ceea ce eu însumi am făcut pentru tatăl tău în zilele bune. Gândeşte-te bine la toate, dragul meu: dacă bătrânul Zakheim nu e complet ruginit, atunci trebuie să ai încredere în intuiţia lui şi să te laşi dus de acest nou val. În felul acesta prindem trei păsări cu un singur milion amărât: îl atragem pe Sommo de partea noastră, îl îmbogăţim pe Gulliver al tău (dacă într-adevăr ai hotărât să-l încoronezi ca prinţ moştenitor) şi punem mâna şi pe lady de Sommo. Deoarece Zand mi-a comunicat că în timp ce Napoleon înaintează spre piramide, Desirée dă semne de nelinişte din ce în ce mai evidente, luând chiar în

considerare posibilitatea de a se reangaja la aceeaşi librărie unde a lucrat, cum bine ştii, în timpul celor doi ani înflăcăraţi, după plecarea prinţului şi înainte de sosirea broaştei. Dacă ţi-am ghicit dorinţele, evenimentele evoluează în favoarea noastră. Poate vrei să-i iau un bilet de avion şi să ţi-o trimit expres? Sau să mai aştept până voi fi sigur că e coaptă pentru aşa ceva? Vrei să-l trimit pe Zand să adulmece puţin ce se întâmplă la Zikhron? Esenţialul e să vindem ruina aceea, care nu-ţi aduce nici un venit, înghite doar taxe şi impozite, şi să folosim banii pentru a bate un pilon pentru tine în grupul Yated. Te rog, trimite-mi numai o telegramă cu un singur cuvânt: Afirmativ. N-ai să regreţi.

Ai grijă de sănătatea şi de nervii tăi. Nu-l respinge pe unicul tău prieten, care aşteaptă un răspuns rezonabil din partea ta, cu afecţiune şi nelinişte.

Manfred cel jignit

[Telegramă] Personal Roberto di Modena Ierusalim Israel. Interzic amestecul asociatului în afacerile mele. Clarifică şi transmite imediat numele clientului lui. Continuă să-i plăteşti lui Boaz. Alexander Ghideon.

Profesorului Alexander Ghideon
Departamentul de Ştiinţe Politice
Universitatea Statului Illinois
Chicago, Illinois, S.U.A.

15.08.'76

Dragă Alec,

De la Zikhron m-am dus la Haifa. Un miros puternic, ciudat, un amestec ameţitor de răşină de pin şi dezinfectant învăluia sanatoriul de pe Carmel. Din când în când se auzea sirena unui vapor din port. Şuierul unui tren, apoi tăcere. În

grădină domnea un calm pastoral învăluit de o lumină dulce. Două bătrâne moţăiau pe o bancă, sprijinite una de umărul celeilalte, ca două păsărele împăiate. Un infirmier arab care împingea scaunul cu rotile al unui bolnav a încetinit când am trecut pe lângă el, fixându-mă cu o privire plină de pofte. Dintr-un colţ al grădinii se auzea orăcăit de broaşte. Sub un umbrar des din viţă-de-vie l-am descoperit într-un târziu pe tatăl tău, singur lângă o masă albă din fier, cu coama lui căruntă de profet fluturând uşor la bătaia vântului, cu barba tolstoiană căzându-i sălbatic pe capotul pătat, cu faţa arsă de soare şi smochinită, ţinând o linguriţă în mână. În faţă avea o prăjitură şi un borcan cu iaurt mâncat pe jumătate. Privirea lui azurie se îndrepta spre albastrul mării. Respiraţia lui largă, calmă făcea să tremure creanga de oleandru în formă de evantai cu care îşi făcea vânt. Când i-am pronunţat numele, s-a întors spre mine şi m-a privit. S-a ridicat cu încetineală, maiestuos şi mi-a făcut două plecăciuni. I-am întins buchetul de crizanteme cumpărat din autogară. El mi-a dat în schimb creanga de oleandru, a apropiat de piept crizantemele, şi-a prins una cu multă grijă în butoniera capotului, iar pe celelalte le-a plantat fără ezitare în borcanul cu iaurt. Mi s-a adresat cu „madame Rovina", mulţumindu-mi că mi-am făcut timp să vin la înmormântarea lui, aducând chiar şi flori.

Mi-am aşezat palma pe mâna lui cea mare, pe suprafaţa căreia se desena o dantelă uimitoare de vinişoare fine, albăstrii şi pete minuscule, cafenii – semne ale bătrâneţii, ca un peisaj cu râuri şi coline, şi am întrebat ce mai face. Mi-a aruncat o privire dură, incisivă, şi figura lui strălucitoare s-a întunecat. Dintr-odată a ricanat ca şi cum ar fi descoperit mica mea stratagemă, iertându-mă totuşi. Apoi şi-a luat un aer serios şi s-a încruntat, somându-mă să-i răspund dacă Dostoievski poate fi iertat: Cum e posibil ca un om cu frica lui Dumnezeu „să fie în stare să-şi bată nevasta toată iarna şi să se abrutizeze jucând cărţi şi îmbătându-se în timp ce copilul lui agoniza?".

În acel moment, îngrozit probabil de propria-i lipsă de politeţe, a smuls cu brutalitate crizantemele din borcanul cu iaurt, aruncându-le peste umăr, a împins spre mine borcanul şi m-a obligat să beau din şampanie. Am apropiat de buze paharul în care pluteau petale şi fire de praf la suprafaţa unui lichid închis la culoare, şi m-am prefăcut că beau. Între timp, tatăl tău a înfulecat cu o poftă furioasă restul de prăjitură. Când a terminat, am scos o batistă şi i-am curăţat firmiturile din barbă. El m-a mângâiat pe păr, recitând cu o voce tragică: „Vântul, *krasavița*, vântul de toamnă se strecoară prin grădini de dimineaţa până seara. O, nu are conştiinţa împăcată! Nu va cunoaşte odihna! Izgonit! Şi noaptea încep să sune clopotele cele mari. În curând se vor aşterne zăpezile, iar noi – *daiosh!* – ne vom continua cursa". Aici şi-a pierdut şirul. A tăcut, cu ochii în gol şi cu o umbră de tristeţe pe faţă.

— Cum stai cu sănătatea, Volodya? Ţi-au trecut durerile de umăr?

— Dureri? Eu nu am. Numai el. Am auzit că trăieşte, că a vorbit şi la radio. În locul lui, m-aş însura şi aş face imediat vreo duzină de copii.

— În locul cui, Volodya?

— Ăla micuţ, cum îl cheamă... Ăla. Fratele cel mic, Biniomin, ăla care se plimba prin faţa satului Budrus cu prima turmă din Ben-Shemen. Biniomin îl chema. Arată ca un personaj de-al lui Dostoievski! Şi mai viu decât în Realia! Şi eu am fost la Realia, însă ca porc. Acolo mai aveam pe unul, Sioma, îl strigam Sioma-axioma. Unul dintr-un milion. Deloc porc. Din acelaşi oraş cu mine. Şirki. În regiunea Minsk. Realia nu i-a iertat-o şi l-a ucis din dragoste. Şi-a ucis sufletul cel nobil cu revolverul meu. Oare puteam să-l opresc? Aveam dreptul să-l opresc? I-ai oferi, stimată doamnă, cupa dragostei femeilor? Te-ar răsplăti cu purpură şi azur. Cu generozitate. Sufletul lui, în schimbul unei cupe! Jumătate? Un sfert? Nu. Ei, nu-i nimic. Nu trebuie. Nu da. Fiecare om – altă planetă. Trecerea interzisă. Sclipeşte doar de departe, când cerul e senin. Realia însăşi e tot

un porc. Pot să-ți ofer o floare? O floare în amintirea nenorocitului? Pentru înălțarea sufletului? Dostoievski l-a omorât cu revolverul meu. Era antisemit. Demn de dispreț. Epileptic. Pe fiecare pagină l-a crucificat de cel puțin două ori pe Hristos, după care ne-a acuzat pe noi! Evreii au primit de la el lovituri mortale. Și poate pe bună dreptate, doamna mea? Nu vorbesc de Palestina. Palestina e altă poveste. Ce-i Palestina? Realia? Palestina e doar un vis. Coșmar, dar tot un vis. Poate ai auzit de Dulcineea? Palestina e ca ea. Smirnă și tămâie în vis, însă în Realia, porcărie. Chinuri porcești. Iar dimineața – iat-o pe Lea. Care Lea? Ți-ai găsit! Asia otomană. Eram copil, prindeam vrăbiuțe, le vindeam două pe o copeică, îmi plăcea să mă plimb singur prin stepă. Mă lăsam dus de vis în mijlocul naturii. De jur-împrejur – teroare! Păduri! Și mojici cu cizme, nu cizme, cum se cheamă, ghetre. Asta era Palestina noastră la Șirki. Și râul era Palestina. Înotam în el. Odată, pe când eram adolescent și rătăceam prin păduri și pe câmpii, îmi răsare în cale, ca din pământ, o fetiță. O țărăncuță cu codiță. Păzea porcii, iartă-mi expresia. Să fi avut vreo cincisprezece ani. N-am întrebat-o. Apare și, fără un cuvânt, își suflecă, pardon, rochia. Și-mi face semn cu degetul. Nu numai cupa dragostei, ci un fluviu întreg. Ia și ți se va da. Iar eu, cu sângele fierbând prosteşte, mintea, să-mi fie iertat, mi-a adormit. Am să te mint eu, *madame*, chiar în mijlocul înmormântării mele? Nu. Minciuna e indecentă. Mai ales în fața gropii deschise. Pe scurt, nu neg, am pus mâna pe porumbița mea. Și ca urmare, am fost trimis în Asia otomană. Și curge, curge Iordanul... Tata mi-a aranjat să fug la miezul nopții, ca să nu fiu linșat. Dar acolo, în Palestina, pustietate! Cimitir! Groază! Șacali. Profeți! Beduini! Aer încins ca focul! Mai ia o înghițitură, o să-ți facă bine. Bea în amintirea iubirii femeilor. În drum, pe vapor, mi-am aruncat tefilinurile[1] direct în mare. Să le mănânce peștii și să se îngrașe. Și îți mai explic încă ceva: înainte de a ajunge

1 Unul dintre obiectele rituale folosite în timpul rugăciunii.

la Alexandria, m-am certat rău cu Dumnezeu. Amândoi am urlat pe punte jumătate de noapte. Poate am exagerat. Ce voia de la mine? Să-i fiu un jid mic. Atât. Dar eu am vrut să fiu un porc mare. Așa că ne-am dondănit până a apărut paznicul, care ne-a alungat de pe punte în întunericul nopții. Așa m-a pierdut el pe mine și eu l-am pierdut pe el. Un Dumnezeu de ocazie, coleric, acrit? Ei, dar el a rămas acolo sus, singur ca un câine și mormăind în barbă, pe când eu – jos, un porc în mijlocul porcilor. Așa ne-am despărțit. Ce-am făcut pe urmă? Spune-mi tu, te rog, ce-am făcut din darul vieții? Pe ce l-am cheltuit? De ce am murdărit totul? Am trișat, am furat. Și mai ales – am ridicat fuste. Un porc. Însă, să mă ierte doamna, nu am prea înțeles motivul pentru care a binevoit să vină să mă vadă astăzi. Oare e trimisa lui Biniomin? A fost pedepsit în mod crud. Cine? Sexul cel frumos! Numai pentru că era atât de ne-porc. I-au frânt inima cât au poftit, fără a-l lăsa să se apropie de ele. Leșina de rușine încă înainte de a visa că le va atinge. De atâtea chinuri i-a ieșit sufletul cel pur. Și încă cu revolverul meu! Poate cunoaște doamna un loc numit Simferopol? Acolo s-a dat o luptă îngrozitoare. Mureau băieții ca muștele. Iar cine nu a murit și-a pierdut credința. Nu se mai distingea ce e sus și ce e jos. A renunțat la Dumnezeu pentru dragostea femeilor, însă femeie nu și-a găsit. Femeile în Ereț Israel erau rare. Cinci sau șase, poate, de la Rosh-Pina și până la Castina. Poate zece, dacă numărăm și toate cotoroanțele. *Barișnia* – nici că nu găseai. Băieții, după ce se săturau doar cu vorbele, se culcau fiecare pe salteaua lui, visând la vreun bordel din Odessa. Și asta pentru că Dumnezeu avea chef de râs. Nu a venit în Asia otomană. A rămas în podul sinagogii din Șirki, în așteptarea lui Mesia. În Ereț Israel nu era Dumnezeu și nici dragoste de femeie. Așa am eșuat cu toții. Iar cine s-a însurat? Păi ce, dimineața iat-o pe Lea. Sună în depărtare clopotele din sat. În curând se vor așterne zăpezile, iar noi ne vom continua drumul călare. Poți, oare, doamna mea, să mă înțelegi? Să ai milă? Să mă ierți? Ea e singură, și eu sunt singur

pe câmp, iar când şi-a suflecat rochia făcându-mi semn cu degetul, eu am pus mâna pe ea. Pentru asta am fost adus pe ascuns în Sion. Eu sunt primul evreu care a scos miere din albine. Primul din timpurile biblice încoace. M-a ocolit malaria şi am suflecat la fuste – ca dracul! Eu sunt primul evreu care a suflecat fuste în Palestina, de la vremurile biblice până azi, asta în cazul în care Biblia nu e doar legendă. Pentru o astfel de crimă am fost pedepsit la Simferopol. Un cal a căzut peste mine şi mi-a rupt picioarele. La Tul-Karem mi-au spart capul, dar şi eu lor – cu dinţii. A curs mult sânge. Ştie oare doamna? Viaţa mea nu a fost viaţă. O mare jale – până în ziua morţii. Dar uite că o dată am iubit şi eu o femeie. Am obligat-o chiar să se mărite cu mine. Deşi sufletul ei nu mă dorea. Poate că îl voia pe poet? Pe când eu, cum să-ţi spun, de la buric în sus – îndrăgostit, îi cântam serenade, oferindu-i batiste şi flori, iar de la buric în jos – porc din ţara porcilor. Care suflecă fuste pe câmp în dreapta şi-n stânga. Şi ea, iubita mea, soţia mea stă toată ziua la fereastră. Cântă un cântecel: *Acolo unde cresc cedrii*... Cunoşti, poate, cântecul ăsta? Uite, am să cânt în onoarea dumitale: *Acolo unde cresc cedrii*... păzeşte-te bine, te rog, de cântecele astea. Sunt compuse de îngerul morţii. Iar ea, ca să mă pedepsească, a murit. Ca să mă înfurie. M-a lăsat şi s-a dus la Dumnezeu. Nu ştia că şi el e un porc şi a căzut din lac în puţ. Dă-mi mâna şi haide să mergem. S-a încheiat tura. Evreii şi-au construit o ţară. Nu pe cea care ar fi trebuit, dar au construit-o! Pe dos – dar au construit-o. Fără Dumnezeu – dar au construit-o! Acum să aşteptăm şi să vedem ce va spune Dumnezeu. Ei, de-ajuns: două copeici pentru vrăbiuţele tale, nu mai mult. Două. Toată viaţa mea a fost luptă şi mizerie. Am profanat darul primit. Fuste şi bătăi. Atunci, de ce să-ţi dau bani? Ce-ai făcut tu cu darul vieţii tale? Îţi dau o floare. O floare şi o sărutare. Vrei să ştii care e secretul meu? Nu am şi nici n-am avut nimic. Dar tu? Ce te aduce la mine? Ce-am făcut ca să merit onoarea asta?

Când a tăcut, într-un sfârşit, şi şi-a întors ochii de la mine spre oglinzile golfului în care se stinsese focul apusului de soare, l-am întrebat dacă are nevoie de ceva. Dacă vrea să-l conduc până în camera lui. Sau să-i aduc un ceai. Însă nu făcea decât să-şi clatine capul superb, mormăind:

— Două. Mai mult nu dau.

— Volodya, i-am strigat, îţi aminteşti cine sunt eu?

Şi-a tras mâna din mâna mea. Ochii i s-au umplut de lacrimi şi tristeţe. Nu, spre ruşinea lui nu-şi amintea cine sunt. A uitat până şi să întrebe cine e doamna şi în ce problemă a cerut să fie primită. Atunci l-am reaşezat pe scaun, l-am sărutat pe frunte şi i-am spus cum mă cheamă.

— Sigur, a chicotit cu o viclenie infantilă, sigur că tu eşti Ilana. Văduva fiului meu. La Simferopol au fost omorâţi toţi. Nimeni nu a rămas în viaţă ca să aibă grijă de splendoarea toamnei. Foarte curând se va aşterne zăpada, iar noi – *daiosh!* – ne vom relua drumul. Departe de valea asta a lacrimilor! Departe de generalii putrezi care beau şi joacă cărţi în timp ce femeile agonizează. Dar cine eşti tu, frumoasă doamnă? Cum te cheamă? Cu ce te ocupi? Chinui bărbaţii? În ce problemă ai solicitat întrevederea asta? Stai! Nu spune! Ştiu! Ai venit în legătură cu darul vieţii. De ce ne-am bătut joc de ea? Am risipit în zadar laptele mamelor noastre? Poate dumneata, doamnă. Nu eu. Eu mi-am aruncat revolverul într-un canal. Gata, am terminat-o cu el. Ei, Dumnezeu fie cu noi, să ne odihnim în pace. Liu-liu-liu... e un cântec de leagăn? Un cântec funebru? Hai, du-te. Du-te. Numai un singur lucru să faci pentru mine: să trăieşti şi să speri. Atât. Să admiri splendoarea frunzelor moarte în pădure înainte de zăpezi. Două copeci şi terminăm? Eu am să-ţi dau chiar şi trei.

După ce a rostit cuvintele astea s-a ridicat, mi-a făcut o plecăciune lungă, sau mai degrabă s-a aplecat ca să ridice de pe jos una dintre crizantemele mele, murdară de praf şi de iaurt, şi mi-a oferit-o cu graţie: „Numai să nu te pierzi prin zăpadă".

Şi fără să aştepte răspunsul şi fără să-şi ia rămas-bun s-a întors cu spatele îndreptându-se spre clădire, drept ca un bătrân indian. Întrevederea luase sfârşit. Nu-mi mai rămânea de făcut decât să adun crizantemele lipicioase, să le arunc la gunoi şi să iau autobuzul spre Ierusalim.

Ultimele sclipiri ale zilei se zăreau încă deasupra mării, spre apus, printre norii crestaţi, când m-am aşezat în autobuzul pe jumătate gol. Amintirea mâinii lui arse de soare, ridate ca versantul unui vulcan, mă obseda: asemănătoare, dar şi diferită de mâna ta dură, pătrată. Tot timpul drumului am avut senzaţia că mâna lui mi se odihnea pe genunchi. Atingerea asta mă consola. Ajungând acasă, la zece fără un sfert seara, l-am găsit pe Michel dormind pe o saltea lângă patul lui Yfat, cu hainele pe el, încălţat şi cu ochelarii căzuţi pe umăr. L-am trezit speriată şi l-am întrebat ce se întâmplase. Dimineaţă, după ce am plecat eu, în timp ce o îmbrăca pe Yfat s-o ducă la grădiniţă, i s-a părut că are febră şi, luându-i temperatura, bănuiala i s-a adeverit. Aşa că a telefonat pentru a-şi anula în ultima clipă întâlnirea fixată cu adjunctul ministrului apărării, întâlnire pe care o aştepta de două luni. S-a dus cu Yfat la policlinică, a aşteptat o oră şi jumătate până când doctorul a consultat-o şi a descoperit că are o formă uşoară de otită. La întoarcere a cumpărat de la farmacie antibiotic şi picături pentru urechi. I-a pregătit o supă de găină şi a fiert nişte cartofi. Alintând-o, promiţându-i tot felul de recompense, a reuşit s-o convingă să bea la fiecare oră lapte fierbinte cu miere. Spre prânz febra a urcat, şi Michel a chemat un doctor particular. Care a fost de acord cu diagnosticul pus de precedentul, în schimbul a nouăzeci de lire. Toată după-amiaza i-a citit poveste după poveste, iar pe seară a reuşit să-i dea puţină carne de pui cu orez, i-a cântat până a adormit, după care a rămas lângă ea pe întuneric, cu ochii închişi, numărându-i respiraţiile cu cronometrul şi cântându-i psalmi. Şi-a adus apoi o saltea şi s-a culcat la picioarele patului, ca să audă dacă tuşeşte sau s-o învelească la nevoie. În cele din urmă a

adormit şi el. În loc să-i mulţumesc, să-mi arăt admiraţia faţă de grija lui, să-l sărut, să-l dezbrac şi să-l copleşesc cu mângâieri, l-am întrebat agresiv de ce nu a telefonat la una dintre nenumăratele noastre cumnate şi verişoare. De ce şi-a anulat întâlnirea cu adjunctul ministrului. Numai pentru a mă face să mă simt vinovată că am plecat? Totul numai ca să-mi dea un sentiment de culpabilitate? Dracu' ştie de ce i se pare că merită o medalie de erou pentru că a rămas o singură zi acasă, în timp ce eu sunt lipită de zidurile astea în fiecare zi a vieţii mele. Şi de ce trebuie să-i dau raportul unde am fost? Nu sunt sclava lui. Şi dacă tot a venit vorba de mărturisiri, a sosit vremea să ştie cât dispreţuiesc felul în care bărbaţii din comunitatea şi din familia lui se comportă cu sărmanele lor soţii. Refuz să-i dau explicaţii unde am fost şi de ce (în furia mea crescândă, n-am băgat de seamă că Michel nici nu întrebase măcar. Cu siguranţă avusese intenţia să întrebe şi să mă mustre, iar eu doar anticipasem). Michel a ascultat în tăcere, pregătindu-mi o salată de legume şi turnându-mi un pahar de cola. A deschis boilerul, să fac un duş. El a făcut patul. La sfârşit, când am tăcut, a spus: „Asta-i tot? Ai terminat? Să trimitem un porumbel să verifice dacă au scăzut apele? La unu trebuie s-o trezim şi să-i dăm o linguriţă de Penbritin", a spus şi s-a aplecat deasupra ei, atingându-i uşor fruntea. Iar eu am izbucnit în lacrimi.

Noaptea, după ce a adormit, am stat trează gândindu-mă la macacul acela, singurul tău prieten din copilărie, hălăduind printre gardurile proprietăţii pustii, pe care tu şi tatăl tău l-aţi îmbrăcat în haine de chelner, cu papion, şi l-aţi învăţat să servească o tavă cu suc de rodii şi să facă o plecăciune. Până când te-a muşcat de gât. Cicatricea se vede până astăzi. Servitorul armean a primit ordin să împuşte maimuţa, iar tu ai îngropat-o şi i-ai pus şi piatră de mormânt. Şi de atunci ai rămas singur.

M-am gândit şi la faptul că niciodată nu m-ai întrebat despre copilăria mea în Polonia şi în Israel, iar eu n-am îndrăznit să-ţi povestesc. Tata, ca şi soţul meu, a fost profesor. Locuiam într-un apartament înghesuit, atât de întunecat chiar şi în lunile de vară, încât mi-a lăsat în memorie imaginea unei pivniţe. Pe perete era un ceas cafeniu. Eu purtam un palton tot cafeniu. De la parter ne venea miros de brutărie. Străduţa era pavată cu piatră, din când în când trecea câte un tramvai. Noaptea auzeam tusea astmatică a tatălui. Aveam cinci ani când am primit certificatul de plecare în Palestina. Timp de şapte ani am locuit într-o baracă lângă Nes-Tziona. Tata şi-a găsit de lucru ca tencuitor la societatea Solel-Bone, însă şi-a păstrat manierele de profesor sever până în clipa în care a murit, căzând de pe schele. La mai puţin de un an după el, a murit şi mama. De o boală de copii – rujeolă, în ziua a cincisprezecea a lunii Shvat. Rahel a fost trimisă la kibbutzul în care trăieşte şi în prezent, să-şi continue studiile, iar pe mine m-au trimis la un internat al sindicatului muncitoarelor. În armată am fost funcţionară la birourile unei companii militare. Cu cinci luni înainte de a fi demobilizată, ai fost numit comandantul companiei. Cu ce m-ai cucerit? Ca să pot răspunde la această întrebare, am să-ţi transcriu aici cele zece porunci ale fiului nostru, nu în aceeaşi ordine, dar folosind cuvintele lui:

1. Păcat de toţi.
2. Stelele merită puţin mai multă atenţie.
3. Să nu te plângi.
4. Să nu-ţi baţi joc.
5. Să nu urăşti.
6. Ticăloşii sunt şi ei oameni, nu gunoaie.
7. Să nu te baţi.
8. Să nu omori.
9. Să nu ne devorăm unii pe alţii. Să faci ceva util cu propriile mâini.
10. Să fii liber ca pasărea cerului.

Regulile astea stângace sunt exact opusul tău. Între voi e o distanţă ca de la cer la pământ. Răutatea glacială pe care o emani, strălucirea arctică albăstruie care le făcea pe celelalte fete din batalion să te urască isteric, iată cu ce m-ai cucerit. Cu aroganţa ta indiferentă. Cruzimea care te învăluia ca un parfum. Cu privirea ta cenuşie, ca fumul pipei pe care o ţineai între buze. Replicile tale tăioase la orice urmă de împotrivire. Satisfacţia ta de lup contemplând teroarea pe care o semănai. Dispreţul pe care ştiai să ţi-l exprimi, împrăştiindu-l ca un aruncător de flăcări în jeturi arzătoare asupra prietenilor, asupra celor pe care îi aveai în subordine, asupra secretarelor şi dactilografelor pe care prezenţa ta le pietrifica. M-am lăsat atrasă de tine ca de-o vrajă, din profunzimile tulburi ale servilităţii de femelă primitivă, sclavie din vremurile de demult, dinainte de a exista cuvintele, din abisurile supunerii femelei de Neanderthal care, împinsă de instinctul orb de a supravieţui şi de spaima foamei şi a frigului, se aruncă la picioarele celui mai crud dintre vânători, celui mai sălbatic şi păros, care îi va lega mâinile la spate pentru a-şi a târî prada până la peştera lui.

Îmi amintesc de ordinile laconice pe care le aruncai din vârful buzelor: Negativ. Afirmativ. De acord. Prostii. Se va executa. Tâmpenie. Punct. Şterge-o.

Toate astea le pronunţai aproape fără să deschizi gura. Aproape în şoaptă – făcând economie nu doar de cuvinte, ci şi de voce şi de expresii faciale. Cu maxilarele tale de fiară sălbatică ce foarte rar îţi dezvăluiau dinţii în grimasa aceea arogantă şi amară care îţi servea drept zâmbet: „Ce se întâmplă aici, scumpo? Stăm pe sobă şi ne încălzim locurile sfinte pe seama armatei?" sau „Dacă ai avea în cap măcar zece la sută din ce ai în sutien, Einstein în persoană s-ar înscrie la cursurile tale serale". Sau: „Inventarul pe care l-ai scris seamănă cu o reţetă de ştrudel. Ce-ai zice să-mi pregăteşti mai degrabă un raport despre performanţele tale în pat? Poate acolo eşti bună de ceva". Uneori victima ta izbucnea în lacrimi. Atunci aşteptai, te

uitai o clipă la ea ca la o insectă în agonie, după care strecurai printre dinți: „Bine, dați-i o bomboană și explicați-i că a scăpat de Curtea Marțială". Apoi făceai stânga împrejur și ieșeai din încăpere alunecând ca o panteră. Iar eu aveam uneori impulsul secret de a te provoca, în ciuda pericolului, sau poate tocmai din cauza lui, și îți spuneam, de exemplu, „Bună dimineața, comandante. Iată cafeaua. Poate doriți și un dans din buric?" sau: „Comandante, dacă ai într-adevăr chef să te uiți sub fusta mea, nu te obosi să tragi cu ochiul, dă-mi un ordin și îți fac un raport detaliat cu tot ce se poate vedea acolo". Fiecare glumă de felul acesta mă costa, fie eram consemnată, fie nu puteam pleca în permisie. M-ai pedepsit de vreo cinci-șase ori pentru obrăznicie. Odată chiar m-ai trimis la arest pentru douăzeci și patru de ore. A doua zi, îți amintești, m-ai întrebat: „Ei, ți-a trecut cheful, scumpo?" Cu un zâmbet provocator, ți-am răspuns: „Dimpotrivă, comandante. Ard toată de dorință". Maxilarele tale de lup s-au deschis ca pentru a mușca și mi-ai aruncat printre dinți: „Atunci, poate o să te învățăm, scumpo, ce se face în asemenea cazuri". Fetele au început să se hlizească. Râdeau în pumni. Dar eu nu ți-am rămas datoare: „Aștept să fiu convocată, comandante".

Până când odată, într-o noapte de iarnă ploioasă, m-ai dus cu mașina până în oraș. Fulgere și trăsnete însoțeau jeepul de-a lungul coastei, ploua torențial, iar tu voiai să mă pui la încercare, cu severitatea tăcerii tale glaciale. Am mers vreo jumătate de oră fără să scoatem nici un cuvânt, privind fix înainte ca hipnotizați de ritmul ștergătoarelor de parbriz care se luptau cu potopul. La un moment dat, jeepul a derapat desenând un opt pe șosea, dar tu fără să scoți un cuvânt, ai reușit să stăpânești volanul. După încă douzeci sau treizeci de kilometri ai spus pe neașteptate: „Ei, ce s-a întâmplat? Ai amuțit deodată?" Erau prima oară când mi se părea că ghicesc o ezitare în vocea ta și m-a cuprins o bucurie copilărească. „Negativ, comandante. Mă gândeam doar că lucrezi la cine știe ce plan de cucerire a Bagdadului și nu am vrut să te întrerup".

— Cucerire, sigur că da, şi încă cum, însă de ce tocmai Bagdad? Aşa te strigă lumea acasă?

— Spune-mi, Alex, dacă tot veni vorba de cuceriri, e adevărat ce spun fetele? Că tu ai ceva probleme?

N-ai dat atenţie faptului că am îndrăznit să-ţi spun pe nume. Păreai gata să mă pocneşti când te-ai întors spre mine şuierând:

— Ce probleme?

— Mai bine uită-te la şosea. N-am chef să mor aici cu tine. Se zvoneşte în unitate că ai probleme cu fetele. Că n-ai avut niciodată vreo prietenă. O fi din cauză că eşti însurat cu tancurile?

— Asta nu e o problemă, ai râs în întuneric, dimpotrivă, e soluţia.

— Atunci, poate te interesează să ştii că fetele consideră soluţia ta ca fiind o problemă pentru noi. Şi că trebuie neapărat să găsim pe una dintre noi care să se sacrifice în numele tuturor celorlalte.

În semiobscuritatea jeepului care sfâşia rafalele ploii, după felul în care apăsai pe accelerator puteam ghici că paloarea ţi se întindea pe faţă „Ce se întâmplă aici?", ai întrebat, încercând în zadar să-ţi ascunzi tremurul vocii, „Ce-i asta, colocviu despre viaţa sexuală a comandamentului?".

După care, la primul semafor de la intrarea nordică în Tel Aviv, m-ai întrebat deodată cu tristeţe:

— Spune-mi, Brandshteter, mă... urăşti chiar aşa de tare?

În loc de răspuns, te-am rugat să tragi pe dreapta după semafor. Şi fără să spun nimic, ţi-am luat capul în mâini apropiindu-te de buzele mele. Aşa cum făcusem deja de o mie de ori în imaginaţie. Apoi am izbucnit într-un hohot de râs zgomotos şi răutăcios, spunând că îmi dau seama de faptul că trebuie să te învăţ totul, de la zero. Că probabil că nici măcar să săruţi n-ai avut ocazia niciodată. Şi că a sosit timpul să ştii unde e patul puştii şi unde e trăgaciul. Că, la ordinul tău, îţi voi face un antrenament intensiv.

Te-am descoperit într-adevăr virgin. Şi stângaci. Şi dificil. Nu reuşeai nici numele să mi-l pronunţi fără să te bâlbâi. Când mă dezbrăcăm, întorceai capul. Numai după şase săptămâni mi-ai dat voie să las lumina aprinsă şi să te văd gol: corp suplu, de adolescent, uniforma părea continuarea lui naturală. Erai atât de puternic şi atât de speriat, iar mângâierile mele te făceau să tresari, ca şi cum te-ar fi gâdilat. Îţi provocau frisoane. Părul de pe ceafă ţi se înfiora când mâna îmi aluneca pe spatele tău. Orice atingere a sexului era ca o electrocutare. Uneori mă pufnea râsul în toiul actului sexual, şi tu te încordai imediat.

Dar, în acelaşi timp, pofta ta sălbatică şi disperată din primele noastre nopţi, dorinţa ta furioasă, insaţiabilă, care se reînnoia imediat după ce părea astâmpărată. Spasmele care-ţi smulgeau strigăte ascuţite, ca şi cum ai fi fost rănit de o rafală de mitralieră, toate astea mă ameţeau. Şi eu eram insaţiabilă.

În fiecare dimineaţă, în orele petrecute la birou, coapsele îmi tremurau la vederea trupului tău suplu sub uniforma care îţi era întotdeauna călcată şi apretată fără milă. Dacă îmi cădeau ochii pe locul spre care mă străduiam să nu privesc, locul unde se întâlnea fermoarul cu catarama curelei tale milităreşti, sfârcurile mi se întăreau. Secretul nostru a rezistat două săptămâni. După care au început bârfele uimite ale secretarelor şi dactilografelor.

Încetul cu încetul, nopţile noastre au devenit din ce în ce mai bogate. Mă bucuram în sinea mea de experienţele precedente. Erai un elev cu multe aspiraţii, iar eu – o profesoară înflăcărată. Până în zori ne delectam unul pe altul, ca doi vampiri. Spinările ne erau acoperite de zgârieturi, iar umerii plini de muşcături. Dimineaţa aveam ochii roşii de nesomn, ca după plâns. În cămăruţa mea, noaptea, între un val de dorinţă şi altul, îmi vorbeai cu vocea ta plină, de bas despre Imperiul Roman. Despre lupta de la Hitin. Despre Războiul de Treizeci de Ani. Despre Klausewitz, Von Schlieffen, de Gaulle. Despre ceea ce numeai absurditaţile morfologice ale *Tzahal*-ului. Nu înţelegeam

totul, însă le găseam un farmec ciudat tuturor acelor mişcări de trupe, trompetelor, drapelurilor, urletelor soldaţilor răniţi de moarte care-mi defilau printre cearşafuri. Uneori, în mijlocul unei fraze, mă urcam deasupra ta, şi conferinţa ta se stingea într-un mormăit.

Apoi, ai acceptat să mergi cu mine la teatru. Sau la vreo cafenea, vinerea după-amiaza. Chiar şi la plajă. Mergeam împreună în excursii lungi, cu jeepul tău, prin văile pierdute ale Galileii. Ne cuibăream în sacul tău de dormit nemţesc. Cu mitraliera Uzi încărcată tot timpul lângă cap. Eram uimiţi de propriile noastre corpuri. De cuvinte aproape că nu era nevoie. Dacă mă întrebam ce se întâmplă de fapt, ce eşti tu pentru mine, ce va fi cu noi, nu găseam nici măcar o umbră de răspuns, doar dorinţa mea sfredelitoare.

Până când, odată, după demobilizarea mea, cam la vreo jumătate de an după noaptea cu fulgere din jeep, într-un restaurant prăpădit dintr-o benzinărie din Ghedera, mi-ai spus pe nepusă masă:

— Hai să vorbim serios.

— Despre Kutuzov? Despre lupta de la Monte Cassino?

— Nu. Despre noi.

— În cadrul bravurii pe câmpul de luptă?

— În cadrul schimbării de cadru. Fii serioasă, Brandshteter.

— Bine, comandante, am spus amuzată, dar am remarcat dintr-odată, cu întârziere, un semn de nelinişte chinuită în ochii tăi. Am întrebat: S-a întâmplat ceva, Alec?

Tăceai. Ai contemplat îndelung solniţa ieftină din plastic. Apoi, fără să mă priveşti, ai spus că tu însuţi recunoşti că „eşti un tip dificil". Cred că am încercat să-ţi răspund, însă ţi-ai pus palma pe mâna mea, zicând: „Dă-mi voie o clipă, Ilana, nu mă întrerupe, şi aşa mi-e destul de greu". N-am mai spus nimic. Tu ai tăcut din nou. După un lung moment de tăcere mi-ai mărturisit că ai trăit toată viaţa singur, în sensul cel mai profund al cuvântului. M-ai întrebat dacă înţeleg. M-ai întrebat ce-am

găsit de fapt la „un om de genul ăsta... rigid". Fără să aştepţi răspunsul, te-ai grăbit să continui, bâlbâindu-te puţin: „Tu eşti singura mea prietenă. Şi prima. Tu... Să-ţi pun bere? Nu te superi dacă... vorbesc încă puţin?" Mi-ai turnat restul de bere şi, zăpăcit complet, ai şi băut-o, spunând că ai de gând să rămâi burlac toată viaţa: „Familie – ştii, n-am nici o idee despre aşa ceva. Ţi-e cald? Vrei să plecăm?" Visul tău era să te ocupi de strategii militare. Să devii un fel de teoretician militar. Nu în uniformă. Să fii demobilizat, să te întorci la Universitatea din Ierusalim, să continui cu un masterat şi un doctorat. „Şi, de fapt, în afară de tine, Brandshteter, adică... până m-ai violat tu, fetele nu erau domeniul meu. Deloc. Deşi sunt băiat mare, am douăzeci şi opt de ani. Nimic. Adică... în afară de... dorinţa sexuală. Tocmai aici am avut probleme. Însă în afară de asta, nimic. Nu mi-a venit niciodată să... să mă ataşez. Sau să mă preocup de subiecte romantice. De fapt, nici cu bărbaţi nu prea m-am împrietenit. Să nu mă înţelegi greşit: pe plan intelectual sau profesional, am de fapt un... cerc în domeniul ăsta. Schimburi de păreri, ceva în genul ăsta. Dar sentimente, lucruri din astea, m-au stresat întotdeauna. Mă întrebam, cum adică să încep să am sentimtente faţă de oameni străini? Sau femei? Până când... te-am cunoscut pe tine. Până când ai hotărât să nu mă mai laşi din mână. Adevărul e că şi cu tine am fost stresat, însă există între noi ceva, nu-i aşa? Nu pot să-mi dau seama exact. Poate că tu eşti ca mine."

Şi iar ai început să vorbeşti despre planurile tale: să termini de scris teza de doctorat până în '64. Apoi să te ocupi de teorie. Teoria războiului. Sau poate ceva mai general, o teză despre violenţă din pespectivă istorică. Să cercetezi numitorul comun. Să ajungi, poate, la un fel de soluţie a ta, personală. Adică, soluţie personală la o problemă filozofică fundamentală. Ai continuat să vorbeşti, apoi deodată ai început să ţipi la chelner, reproşându-i că în restaurant erau muşte, şi ai început să le omori, după care ai tăcut. M-ai întrebat care e „reacţia" mea.

Atunci eu, pentru prima dată, am pronunțat cuvântul dragoste. Ți-am spus ceva de genul „din tristețea ta s-a născut dragostea mea". Că ai trezit în mine o ambiție afectivă. Că tu și cu mine aparținem, poate, aceleiași specii. Că aș vrea un copil de la tine. Că ești o persoană fascinantă. Că dacă ai vrea să te însori cu mine, te-aș lua de bărbat pe loc.

Dar iată că în aceeași noapte, după conversația din benzinărie, virilitatea te-a trădat în patul meu. Și atunci ai intrat într-o panică amestecată cu rușine disperată, cum nu te-am văzut niciodată în viața ta, nici înainte, nici după. Și cu cât rușinea și angoasa ta creșteau, sexul continua să ți se micșoreze la atingerea mea, până când aproape că a dispărut în vizuina lui, căpătând dimensiunile penisului unui copil. Iar eu aproape plângeam de bucurie, acoperindu-te cu sărutări și legănându-ți în brațe, toată noaptea, capul cel frumos, cu părul tuns foarte scurt. Îți sărutam și colțurile ochilor, pentru că mi-ai fost atât de drag în noaptea aceea, de parcă te-aș fi născut eu însămi. Atunci am înțeles că suntem „prinși" unul de celălalt. Că am devenit aceeași carne.

După câteva săptămâni m-ai dus la tatăl tău.

Iar în toamnă eram deja căsătoriți.

Acum spune-mi tu: De ce îți scriu despre lucrurile astea uitate? Ca să zgândăresc niște cicatrici vechi? Ca să redeschid în zadar rănile noastre? Ca să descifrăm cutia neagră? Sau să te fac să suferi din nou? Să-ți fie dor? Poate că asta e încă o viclenie de-a mea, menită a te face să-mi cazi din nou în plasă?

Recunosc cele șase capete de acuzare. Nu am circumstanțe atenuante. În afară de una poate: te-am iubit nu „în ciuda" cruzimii tale, ci tocmai „pe balaur" l-am iubit. Și serile de sabat când se strângeau la noi vreo cinci sau șase cupluri din Ierusalim, ofițeri superiori, tineri universitari plini de spirit, politicieni de perspectivă. Aveai obiceiul să servești chiar tu băuturile la început, să schimbi câteva glume cu soțiile lor și apoi să te cufunzi într-un fotoliu, într-un colț al încăperii, la umbra rafturilor tale

cu cărți. Urmărind cu un aer ironic și reținut cine știe ce discuție politică, fără a participa la ea. Cu cât discuția devenea mai aprinsă, cu atât mai mult ți se întindea pe față rictusul fin de lup. În tăcere, discret, umpleai paharele imediat ce se goleau. Și te întorceai la pipa ta, pe care o umpleai cu conștiinciozitate. Când se înteța discuția și toți își aruncau invective unii altora, roșii de furie, găseai, cu o precizie de balerin, momentul în care să strecori cu voce scăzută: „O clipă. Scuzați-mă. N-am înțeles". Deodată se așternea liniștea și toți ochii se îndreptau spre tine. Prelungind leneș silabele, spuneai: „Ați luat-o prea repede, pentru mine. Am o întrebare elementară". Și te opreai. Te concentrai o clipă asupra pipei, uitând parcă de prezența celor din încăpere, după care, dintr-un nor de fum, lansai o rafală scurtă asupra oaspeților: îi somai să-ți dea definiția termenilor pe care îi folosiseră fără rigoare. Dând la iveală cu un scalpel rece vreo câteva contradicții latente. Trasând în fraze puține idei de o logică riguroasă, ca și cum ai fi schițat niște figuri geometrice. Adăugând o înțepătură ucigătoare la adresa unuia dintre leii din încăpere, pentru a lua apărarea, spre surprinderea tuturor, celui mai insipid participant la discuție. Construiai o argumentație compactă, fortificată cu salve de foc preventive în fața oricărei replici posibile. Și încheiai, spre stupefacția celor prezenți, atrăgându-le tu însuți atenția asupra unei lacune ipotetice din propria ta argumentație, care fără îndoială scăpase tuturor. În liniștea ce se lăsa după aceea te întorceai spre mine, spunând pe un ton de comandă: „Lady, invitații noștri nu îndrăznesc să-ți spună că ar mai bea o cafea". Și reveneai la pipa ta, ca și cum pauza se terminase și venise timpul să te întorci la lucrurile cu adevărat serioase. Eram captivată de răceala cruzimii tale politicoase. Când se închidea ușa în urma ultimului cuplu de oaspeți, îți scoteam cu forța cămașa sărbătorească bine călcată din pantalonii de catifea reiată și îmi plimbam degetele pe spatele tău, îți mângâiam părul pe piept. Nu făceam ordine și nu spălam vasele decât a doua zi dimineață.

Uneori te întorceai abia la unu noaptea de la vreo manevră militară, de la vreun exercițiu sau după vreo noapte de gardă ori de rodaj al unui tanc nou (ce primeați pe atunci, Centurioane? Patton?) Aveai ochii roșii de la nisipul din deșert, barba nerasă îți era albită de praf, părul plin de nisip. Țărâna îți scârțâia sub tălpile bocancilor, transpirația lăsase urme de sare pe spatele cămășii, dar cu toate astea erai vigilent și iute ca un hoț în sala cu seifuri. Mă trezeai din somn cerându-mi să-ți pregătesc masa, făceai un duș fără să închizi ușa de la baie și apăreai cu apa șiroind de pe tine, pentru că nu-ți plăcea să te ștergi cu prosopul. Te așezai în maiou și pantaloni scurți la masa din bucătărie și devorai pâinea, salata și omleta dublă pe care ți le pregătisem între timp. Și fiindcă nu aveai somn, îți puneai un disc cu Vivaldi sau Albinoni. Îți turnai un coniac sau un whisky cu gheață. Mă puneai să mă așez în cămașa de noapte într-un fotoliu din salon, tu te așezai într-un altul în fața mea, cu picioarele desculțe pe masă, și începeai o conferință pe un ton furios, dar reținut și batjocoritor, dând la iveală prostia ofițerilor tăi, stigmatizând „mentalitatea șleahtei din Palmah". Schițând în imaginație un câmp de bătaie de la sfârșitul secolului. Meditând cu voce tare asupra „numitorului comun universal" al conflictelor armate. Și dintr-odată schimbai subiectul, începând să-mi povestești despre cine știe ce tânără care încercase să se dea la tine în seara respectivă. Mă întrebai dacă sunt geloasă, aruncând în glumă ce-aș fi făcut dacă te-ai fi lăsat tentat să „deschizi o rație de război". Mă cercetai cu o falsă nepăsare în legătură cu bărbații pe care îi cunoscusem înaintea ta. Mă obligai să le dau o notă „între unu și zece". Te întrebai dacă nu cumva se întâmplă să existe bărbați care să-mi trezească interesul din când în când, rugându-mă să-ți clasez „din punct de vedere al excitației sexuale pe care mi-o provocau" ofițerii și prietenii tăi, oaspeții din seara de sabat, instalatorul și vânzătorul de legume și poștașul. Până la urmă, pe la trei dimineața, fie mergeam în pat, fie ne

prăbuşeam pe covor, ne îmbrăţişam până ieşeau scântei, iar eu îţi acopeream gura cu palma ca să nu trezeşti vecinii cu strigătele tale, în timp ce şi tu îmi făceai acelaşi lucru. Destinsă, satisfăcută, frântă de oboseală, nu mă trezeam decât pe la unu sau două după-amiaza. Auzeam în somn ceasul tău deşteptător, care suna la şase şi jumătate. Tu te trezeai, te bărbiereai şi mai făceai un duş – de data asta cu apă rece. Chiar şi iarna. Te îmbrăcai în uniforma pe care ţi-o apretasem şi ţi-o călcasem dinainte. Înfulecai nişte pâine cu sardele. Dădeai pe gât o cafea neagră, fără să te aşezi măcar. Apoi: uşa trântită, coborâtul scărilor în goană, câte două trepte deodată, motorul jeepului. Aşa a început jocul. Cu umbra unui al treilea în pat. Vreun bărbat care mi-a atras întâmplător atenţia. Tu îl întruchipai. Uneori jucai rolul amândurora, şi al tău, şi al străinului. Rolul meu era să mă dăruiesc vouă pe rând sau în acelaşi timp. Prezenţa unor umbre străine ne străpungea cu o senzaţie arzătoare de plăcere, ca o vibraţie animalică, smulgând din măruntaiele mele, ca şi din pieptul tău, ţipete, promisiuni, implorări, spasme cum n-am văzut decât la naştere. Sau în agonie.

Când Boaz a împlinit doi ani, în cuptoarele iadului nostru ardea deja un foc negru. Dragostea noastră se umpluse de ură. O ură care înghiţea totul, continuând să se deghizeze în iubire. Când ai descoperit în seara aceea de ianuarie înzăpezit, la întoarcerea de la biblioteca universităţii, cu o febră de patruzeci de grade, bricheta uitată pe un raft din baie, ai exultat ca un somnambul. Te-a apucat un râs zgomotos, ca un sughiţ, lovindu-mă cu pumnii până mi-ai smuls, în interogatoriul acela minuţios, fiecare amănunt, fiecare nuanţă, fiecare mişcare, şi fără să ne dezbrăcăm, nici tu, nici eu, m-ai posedat aşa, în picioare, ca şi cum m-ai fi străpuns cu un cuţit, fără a pune capăt interogatoriului, apoi m-ai aruncat pe masa din bucătărie şi, cu dinţii înfipţi în umărul meu, ai continuat să mă loveşti cu dosul palmei, de parcă ai fi vrut să îmblânzeşti un cal sălbatic. Aşa au apărut în viaţa noastră acele semne, ca nişte

luminiţe derutante deasupra unei mlaştini. Furia ta nebună, fie că eram docilă, fie că nu, fie că îţi păream plină de pasiune sau indiferentă, fie că-ţi povesteam ce făcusem cu alţii sau mă încăpăţânam să păstrez tăcerea. Zile şi nopţi dispăreai de acasă, închizându-te ca un călugăr în cămăruţa pe care o închiriaseşi lângă cartierul rusesc, cufundându-te în teza de doctorat ca şi cum ai fi luat cu asalt nişte trupe duşmane şi, fără să ţii cont de nimic, apăreai la opt dimineaţa sau la trei după-amiaza, îl încuiai pe Boaz în camera lui, impunându-mi cu forţa o confesiune detaliată, vărsându-ţi în mine toate dorinţele. După care a început seria tentativelor de sinucidere cu medicamente sau cu gaz. Şi pactul tău cu Zakheim, lupta sălbatică împotriva tatălui tău, vila blestemată de pe Yafe-Nof. Iadul nostru tropical. Marş de prosoape murdare. Ciorapii împuţiţi ai bărbaţilor care ricanează şi sughit. Duhoare de usturoi, ridichi şi shaorma. Râgâituri cu miros de Coca-Cola sau de bere. Aer înăbuşitor, intoxicat de ţigări ieftine. Miros acru de transpiraţie lipicioasă, de masculi în călduri. Pantalonii căzuţi până la glezne, cu cămaşa pe care nu se sinchiseau să şi-o scoată, unii nici măcar nu se oboseau să se descalţe. Saliva care le curgea pe umerii mei. Pe păr. Petele de spermă de pe cearşafuri. Şoaptele obscene, murdare, vocea lor răguşită. Nerozia complimentelor lor goale de sens. Căutarea caraghioasă a lenjeriei lor printre cuverturi. Veselia care îi cuprindea după ce îşi satisfăceau dorinţele. Căscatul lor distrat. Obişnuita privire spre ceas. Mă striveau ca şi cum ar fi vrut să umilească toată stirpea femeiască. Ca şi cum s-ar fi răzbunat. Sau ca şi cum şi-ar fi înscris victoriile pe lista ligii lor masculine. Ca la un test grilă. Dar uneori apărea şi câte un străin care se străduia să-mi asculte corpul şi să descopere o melodie. Sau vreun tânăr care reuşea să-mi trezească şi milă pe lângă dezgust. Iar tu te aflai în culmea fluxului de ură disperată. Până când ne-am săturat, şi tu, şi eu, şi ai hotărât să divorţezi. Pe fundul sertarului meu cu obiecte de toaletă păstrez o foaie scrisă de mâna ta. Zakheim mi-a transmis-o în ziua divorţului, când Tribunalul a hotărât că „nu mai avem nimic în

comun". Mi-ai scris patru versuri din poezia lui Alterman, *Bucuria săracilor*: „Tu eşti tristeţea capului meu pleşuv / Tu eşti melancolia unghiilor mele lungi / Pe mine ai să mă auzi în pocnetul tencuielii / În scârţâitul podelei, noaptea".

Asta ai scris în sala tribunalului şi mi-ai trimis prin Zakheim. N-ai mai adăugat nimic. Timp de şapte ani. De ce ai reapărut acum, ca o fantomă la fereastra noii mele vieţi? Întoarce-te la terenul tău de vânătoare. Întoarce-te printre galaxiile tale îngheţate, cu nava ta spaţială în alb şi negru. Du-te şi nu te mai întoarce. Nici măcar în vis. Nici măcar în dorinţele corpului meu. Nici măcar în fisurile tencuielii sau în scârţâitul podelei. Părăseşte-ţi gravura şi gluga neagră de călugăr. De ce n-ai traversa pustiul zăpezilor, ca să baţi la uşa primei colibe şi să ceri puţină căldură şi lumină? Însoară-te cu secretara ta cu ochelari. Sau cu oricare dintre admiratoarele tale. Construieşte-i o casă în care să ardă iarna focul în cămin. Să ai şi o grădină. Cu trandafiri. Un porumbar. Poate vei mai avea un băiat, iar seara, când te vei întoarce de la lucru, ai să stai cu el la biroul tău cel negru şi ai să-i decupezi poze din *Geographical Magazine* şi ai să-i mângâi părul cu degetele pline de lipici. Soţia ta îţi va dezmierda fruntea obosită. Noaptea îţi va masa muşchii cefei, încordaţi de scris şi de singurătate. Veţi pune un disc: nu Vivaldi. Nici Albinoni. Poate o muzică de jazz, ceva meditativ. Afară – ploaie, furtună. Se aude apa scurgându-se pe la streaşină. Din camera alăturată se simte miros de talc şi şampon, parfumul somnului de copil. Întinşi pe pat, veţi asculta cum bate vântul dincolo de fereastra bine închisă. Fiecare absorbit în lectura lui. Sau poate tu îi vei povesti, cu voce scăzută, despre războaiele lui Napoleon. După care veţi stinge lumina, iar degetele ei se vor plimba pe pieptul tău. Vei închide ochii. Atunci voi apărea şi eu, strecurându-mă ca un foşnet între voi. În întuneric, tu şi cu mine, vom râde împreună, fără să fim auziţi. Duhul din sticlă, dar şi sticla în acelaşi timp, aparţinându-mi.

Acum e aproape şase dimineaţa. Am petrecut toată noaptea scriindu-ţi. Am să fac un duş, mă îmbrac şi pregătesc micul dejun pentru fetiţa şi soţul meu. Există fericire pe pământ, Alec, iar chinurile nu sunt contrariul ei, doar drumul spinos pe care ne târâm spre poienița aceea scăldată în argintiul transparent al lunii, care ne cheamă şi ne aşteaptă. Să nu uiţi.

Ilana

[Telegramă] Ghideon Universitatea Illinois Chicago. În atenţia ta Alex. Legal Boaz considerat minor şi încredinţat mamei. Iniţiativa ta poate fi interpretată ca răpire. Sommo vrea să te dea în judecată. Poate se mai gândeşte dacă vinzi proprietatea. Coboară cu picioarele pe pământ. Zakheim.

[Telegramă] Ghideon Universitatea Illinois Chicago. Asociatul presează în câteva direcţii. Situaţie delicată. Luaţi în consideraţie. Roberto di Modena.

[Telegramă] Personal di Modena Ierusalim Israel. Propune în numele meu familiei Sommo şi lui Zakheim încă cincizeci de mii în schimb Boaz să fie lăsat în pace. Dacă vrei eşti liber să nu lucrezi pentru mine. Alex.

[Telegramă] Ghideon Universitatea Illinois Chicago. Permite-mi să vând şi promit că Boaz va fi lăsat în pace. Dacă refuzi riscă să fie închis. Aminteşte-ţi că eliberarea lui e condiţionată. Roberto te părăseşte. Încetează cu prostiile şi lasă-mă să te ajut. Nu-ţi îndepărta unicul prieten. Alţii aşteaptă să mori ca să te moştenească. Termină cu nebuniile. Foloseşte-te puţin de mintea ta faimoasă. Din cauza ta am să mor de ulcer. Manfred.

[Telegramă] Personal Zakheim Ierusalim Israel. Te iert cu condiţia să încetezi să mă cicăleşti. În locul proprietăţii

Zikhron de acord să vinzi clientului tău casa şi terenul de la Magdiel. Am să-ţi scot sufletul dacă o iei de la capăt. Ultima avertizare. Alex.

[Telegramă] Ghideon Universitatea Illinois Chicago. Am înapoiat dosarele asociatului. *No hard feelings.* Roberto di Modena.

[Telegramă] Ghideon Universitatea Illinois Chicago. Totul aranjat. Boaz în grija mea. Continui să-l îngraş pe Sommo dar îl ţin din scurt. Ai grijă de sănătatea ta. Manfred.

[Telegramă] Sommo Tarnaz 7 Ierusalim. Am hotărât să schimb testamentul. Voi primiţi un sfert iar restul merge la Boaz cu condiţia să acceptaţi să-l treceţi în mod legal sub tutela mea până la vârsta majoratului. Cu rugămintea de a lua hotărâre imediată. Alexander Ghideon

[Telegramă] Dlui Ghideon Universitatea Illinois Chicago. Cu tot respectul Boaz nu e de vânzare. E în răspunderea mamei de care răspund eu. Dacă îi vreţi binele şi pentru a vă răscumpăra parţial păcatele grele fiţi bun şi faceţi o donaţie pentru eliberarrea ţării şi lăsaţi copilul sub supravegherea noastră. Michael Sommo.

[Telegramă] Ghideon Universitatea Illinois Chicago. Vândut Magdiel lui Sommo pentru patronul lui milionar fanatic din Paris. De schimbat cu terenuri în Cisiordania ale unei mănăstiri franţuzeşti. Ginerele meu implicat în afacere. Îţi propun investirea banilor în alte achiziţii în Teritorii. Acolo e viitorul. Învaţă ceva de la tatăl tău din vremurile lui cele bune. Aştept instrucţiuni. Manfred.

Ilanei Sommo
Tarnaz 7, Ierusalim

Beit-Avraham, 17.08.'76

Dragă Ilana,

Scrisoarea ta m-a întristat şi m-a jignit. Cine nu visează uneori să evadeze pentru a-şi arde aripile la vreo flacără din depărtări? Degeaba râzi de mine, nu eu am inventat graniţa dintre foc şi cenuşă, am şi eu cercul meu vicios. Am să-ţi povestesc ceva. Acum vreo jumătate de an, pe când eram de serviciu la clubul kibbutzului, într-o dimineaţă ploioasă, un băiat pe care nu-l cunoşteam, venit ca voluntar din Islanda sau Finlanda, un tânăr cu ochelari, cu pielea bronzată şi părul ud, pierdut în gânduri şi în fumul de ţigară, stătea singur într-un colţ, scriind o aerogramă. Nu am schimbat decât un „bună dimineaţa" şi „scuzaţi-mă". Domnea o linişte totală şi dincolo de ferestre se vedea cenuşiul ploii. Am spălat podeaua de două ori, ştergând şi sub picioarele lui, i-am golit şi spălat scrumiera, apoi i-am adus-o înapoi, iar pentru o clipă mi-a zâmbit amar şi cu milă, precum cineva care ştie tot adevărul. Dacă mi-ar fi spus „stai jos" sau dacă ar fi făcut vreun gest cu mâna, nimic nu m-ar fi reţinut. Aş fi uitat totul. Dar n-am putut. Din toate direcţiile mă pândeau rânjete, umilinţele mărunte, remuşcările, teama, mirosul de transpiraţie, cataramele, jena, fermoarul, podeaua umedă, nasturii, sutienul cu bretele grosolane, lumina dimineţii, uşa deschisă, frigul, perdelele date la spălat, mirosul de clor, ruşinea. Ca zidul unei fortăreţe. N-am povestit asta nimănui în afară de tine şi, de fapt, nici ţie nu ţi-am povestit nimic şi, de fapt, nu e nici o poveste. Ioas era concentrat în zona Podişului Golan, iar la zece fără un sfert aveam programare la dentist cu Iftah. Nimic nu s-a întâmplat în afară de suferinţa de a înţelege: ca zidul unei fortăreţe. Ca o pierdere iremediabilă. În aceeaşi seară am vopsit în alb mobila de pe verandă, ca să-i fac o surpriză lui Ioas la întoarcere. Pentru copii am făcut îngheţată de ciocolată. Noaptea am călcat fără

întrerupere, până s-a terminat transmisiunea la radio, apoi aparatul a continuat să țiuie, până când paznicul a trecut pe sub fereastra mea deschisă și a spus râzând: „E târziu, Rahel". Nu e nimic de povestit, Ilana. Du-te și lucrează jumătate de zi la librăria ta, în orele când Yfat e la grădiniță, înscrie-te la un curs prin corespondență. Cumpără-ți ceva nou de îmbrăcat în locul rochiei maro de care am înțeles din scrisoarea ta că te-ai săturat. Dacă vrei, poți să mă numești arici. Dacă n-ai chef, nu-mi răspunde. Ioas e de serviciu în noaptea asta la grajd, iar eu mă simt obosită și chiuveta e încă plină cu vase murdare. Mă opresc aici. Sora ta, Rahel.

De fapt îți scrisesem din alt motiv: să-ți povestesc că Ioas a fost ieri la Zikhron pentru două ore, a ajutat la fixarea plaselor de sârmă pentru curtea de păsări, a dat câteva sfaturi agricole și a constatat că Boaz se descurcă foarte bine în comunitatea pe care și-o creează. Data viitoare vom merge cu mașina și-i vom lua și pe copii. Nu aveți nici un motiv să nu vă duceți pe acolo din când în când, tu cu Michel și Yfat.

Rahel

Însemnări ale prof. A.A. Ghideon

258. Și toți, fiecare în felul său, încep să distrugă instituția numită familie. Platon. Isus. Primii comuniști. Naziștii. Militariștii, ca și pacifiștii militanți. Asceții, dar și sectele orgiastice (antice și moderne). Primul pas spre eliberare: eliminarea familiei. Distrugerea tuturor legăturilor intime care unesc un om de altul în favoarea perfectei contopiri în „familia revoluționară".

261. Eul – centrul suferințelor. Eliberarea – anularea eului. Dizolvarea completă în mase.

266. Crima – sentiment de culpabilitate – nevoia de ispășire – mobilizarea în numele unui ideal – încă o culpabilitate – o nouă crimă în numele idealului – iarăși nevoie de ispășire – aderare și mai fervență la ideal – și așa mai departe. Cerc vicios.

270. În acest fel, brusc sau progresiv, viaţa se uzează, se degradează, cade, se goleşte: admiraţia înlocuieşte prietenia. Anularea sinelui în loc de respect. Supunere în loc de colaborare. Constrângere în loc de fraternitate. Entuziasmul ia locul emoţiei. Ţipete şi şoapte în loc de vorbe. Suspiciune în loc de îndoială. Tortură în loc de bucurie. Represiune în loc de dor. Umilire în loc de meditaţie. Înşelare în loc de despărţire. Glonţ în chip de argument. Masacru în loc de diviziune. Moarte în loc de schimbare. Purificare în loc de moarte. „Eternitate" în loc de viaţă.

283. „Lasă-i pe morţi să îngroape morţii": pe cei vii îi vor îngropa cei vii.

284. „Cei ce mânuie sabia de sabie vor pieri": până la sosirea lui Mesia învârtind o sabie de foc în mână.

285. „Să-ţi iubeşti aproapele ca pe tine însuţi" – şi imediat – sau vei primi un glonţ.

286. „Să-ţi iubeşti aproapele ca pe tine însuţi" – însă dacă nu ai faţă de tine însuţi decât ură, porunca asta e încărcată de o ironie distrugătoare.

288. Dar ce se poate spune despre înviere? Învierea morţilor care ne-a fost promisă? În mod invariabil fără corp.

290. Cât despre suflet: va fuziona complet cu celelalte. Se va întoarce să se dizolve în marele rezervor de suflete. „Se va scurge în sânul naţiunii." Sau în inimile strămoşilor dispăruţi. Sau în cazanele rasei. Sau în arhiva mişcării. Acolo va servi de materie primă pentru o returnare purificată. Apeiron al lui Anaximadru. „Jerba vieţii" la evrei. Creuzet creştin. Topitorul de nasturi din Peer Gynt.

291. Cât despre corp, nu e decât o povară trecătoare. Un instrument plin de umori fetide. O sursă de disperare şi de infecţie. O cruce pe care suntem obligaţi să o purtăm. O încercare prin care trebuie să trecem. O pedeapsă ce trebuie îndurată pentru a te elibera de ea înainte să ajungi în „lumea care e perfecţiune". O frântură de prezent impur îngrămădită între puritatea abstractă a trecutului şi strălucirea abstractă a viitorului.

292. Smulgerea din materialitate: nimicirea corpului. Fie treptat, prin umilințe, fie printr-o lovitură izbăvitoare pe altarul salvării iminente.

293. De unde: „Din țărână te-ai născut, în țărână te întorci".

294. De unde: „Viva la muerte", adică „Trăiască moartea".

295. Din nou Pascal: Toate relele de pe lume se trag în mod secret din faptul că nu suntem în stare să stăm liniștiți într-o încăpere.

Nulitatea noastră ne distruge.

Michel Sommo
Tarnaz 7 Ierusalim

Bună Michel, îți scriu asta de la Zikhron. Din partea mea, și Ilana poate să citească, dar tu să citești mai întâi. Precis ești supărat și mă crezi un mare nerecunoascător după ce tu a-i fost cu mine cum trebuie iar eu nam ținut cont de tine și am aranjat trecând prin america să fiiu aici la Zikhron împotriva planurilor tale. Dacă teai enervat pe mine atunci aruncă scrisoarea asta la gunoi și numi scrie răspuns numai să nu începi iar sămi ții lecții. Tu nu ești dumnezeu michel iar eu nu sunt fraierul tău. Și în general să spui unul altuia toată ziua ce să facă asta da asta nu e o prostie. Astai părerea mea mă scuzi. Dar scrisoarea asta nu e ca să te schimbi oricum eu sunt împotrivă să schimbi oamenii. Atunci pentru cei scrisoarea? Ilana.

Ascultă Michel. După părerea mea Ilana are probleme. Sa văzut pe ea când a venit aici în vizită. Sută la sută normală na fost niciodată, dar acum a coborât poate sub cincizeci la sută. Propunerea mea e ca ea și Yfat să vină aici la Zikhron un timp să lucreze în casă sau în grădină ca să se odihnească puțin de religiozeria ta. Nu te enerva Michel știi că ești un om bun și de treabă însă greșeala ta e că toți trebuie să fie exact ca tine iar cine nui ca tine nui om. Eu pentru tine sunt un golan

Ilana un copil mic iar arabii nişte animale. Încep să mă tem că şi Yfat ai să crezi că este din plastilină că poţi să faci din ea orice formă vrei tu şi atunci nouzeci la sută că şi Yfat va avea probleme şi ai să dai vina pe toată lumea numai pe tine nu. Tot binele pe care lai făcut lu Ilana şi mie şi ţării Michel nu e destul până nu ai să laşi pe fiecare să trăiască cum vrea. Uite Kyriat Arba unde mai băgat pe mine, loc foarte frumos peisaj şi toate alea dar nu-i pentru mine care nu sunt religios şi nu cred că ţara are nevoie să-i baţi pe arabi sau să le iei pământurile. După părerea mea trebuie săi lăsăm în pace şi ei să ne lase pe noi în pace. Dar pentru asta îţi scriu. Propunerea mea e să vină Yfat şi Ilana aicea să se mai odihnească de conducerea ta şi de nebunelile de la Ierusalim. Leam pregătit o cameră curată cea mai bună cu ceva mobilă şi toate cele şi am deja şase băieţi şi fete care lucrează aici ca să pună lucrurile în ordine iar domnu Zakaim care la început mia făcut probleme acum sa mai îmbunat şi a obţinut de la primărie aprobări pentru a fi racordat la curent electric şi apă iar cu bani americani am cumpărat răsaduri, unelte, păsări şi toată afacerea începe să arate ca lumea inclusiv telescopul de pe acoperiş care e aproape gata. Să vină cu Yfat o săi fie bine aici cinci stele. Toată ziua muncim după aia ne ducem la plajă după aia seara cântăm la chitară iar noaptea am să ţi le păzesc. Am aici bucătărie mare şi nam nimic împotrivă să fie o parte cuşer pentru ele dacă Ilana vrea. Nu mă deranjează. Aici e liber. La mine aici nu e Kyriat Arba fiecare face cum îi vine numai să muncească cum trebuie să fie de treabă cu ceilalţi şi să nu calce pe nervi şi să nu dea lecţii.

Ce zici Michel? Ţiam scris ţie că la voi tu eşti bossul şi hotărăşti totul da numi pasă să citească şi Ilana. Termin cu mulţumesc şi cu respect că până la urmă eşti destul de OK Michel. Să ştii că de la tine personal am învăţat ceva să nu bat să nu arunc cu lăzi deşi la început veneau pe aici tot felul de poliţişti şi funcţionari de la primărie neau făcut probleme neau

jignit eu nam atins pe nimeni şi asta numai datorită ţie Michel. Salutări de la mine lui Ilana şi o pişcătură cu drag lui Yfat. Iam pregătit aici un leagăn tobogan şi o ladă cu nisip de toate. Şi pentru Ilana am de lucru. Acum e frumos aici ca un kibbutz mic de fapt e şi mai frumos că aici nimeni nu se bagă în sufletul celuilalt. Şi tu poţi să vii în vizită şi dacă ai chef să ne dai ceva bani de ce nu? Poţi să dai. Nici o chestie.

Cu stimă şi mulţumiri, Boaz B.

Către Boaz Brandshteter
Casa Ghideon, Zikhron-Yaakov (Sud)

Ierusalim, 19 Av 5736 (15.08)

Dragă Boaz,

Mama ta şi cu mine am citit scrisoarea ta de două ori şi nu ne-am crezut ochilor. Mă grăbesc să-ţi răspund punct cu punct, în ordine. Mai întâi te anunţ, Boaz, că nu sunt deloc supărat pentru lipsa ta de recunoştinţă (se scrie nerecunoscător şi nu nerecunoascător, nătărău ce eşti!), însă n-am loc aici să-ţi corectez greşelile de ortografie şi de sintaxă. N-aş termina în veci!

Şi de ce să fiu supărat? Dacă m-aş fi supărat pe toţi cei care s-au purtat rău cu mine sau care au fost nerecunoscători aş fi fost toată viaţa nenorocit. Lumea se împarte în cei care iau fără ruşine şi cei care dau fără să socotească ultimul bănuţ, iar eu, încă din copilărie, fac parte din cea de-a doua categorie şi niciodată nu m-am supărat pe cei din prima categorie şi nu i-am invidiat, că procentul de nenorociţi la ei e mult mai ridicat decât jos, la noi. Asta pentru că a da fără să ţii socoteală e o mândrie şi o bucurie, pe când pentru cei care sunt obişnuiţi să ia fără jenă, pedeapsa lor va fi ruşinea şi neantul: suferinţă şi dezonoare în acelaşi timp.

În ce te priveşte, eu mi-am făcut datoria după puterile mele, şi desigur în numele Celui de sus, iar dacă nu prea m-a susţinut Cel de sus, n-am nici un drept să mă plâng. E scris în

Cartea proverbelor: „Un fiu înţelept este bucuria tatălui, dar un fiu nebun este mâhnirea mamei sale". Simpaticul tău tată nu merită bucuria, iar mama ta a avut destul de suferit. În ce mă priveşte, am avut o oarecare satisfacţie. E drept că am sperat să te îndrept spre altă cale, însă aşa cum e scris: încotro vrea omul să meargă, acolo este dus. Tu ai chef acum să fii fermier şi cititor în stele? De ce nu? Fă ce-ţi stă în putere şi n-o să ne fie ruşine cu tine.

Ne-au impresionat mult câteva lucruri din scrisoarea ta, în primul rând faptul că eu am fost cu tine aşa cum trebuie. M-ai judecat drept, Boaz, şi n-am să uit asta. După cum ştii, noi avem memorie bună. Să dea Dumnezeu să fie însă adevărat! Trebuie să ştii, Boaz, că multe nopţi n-am dormit de grijă, temându-mă să nu am şi eu vreo vină (fără să vreau) în păcatele tale de tinereţe şi în isprăvile pe care nu le mai pomenesc aici. Se prea poate că încă de la început, din ziua în care am avut norocul să mă însor cu mama ta, datoria mea sfântă era să te ţin mult mai din scurt, în loc să-ţi trec cu vederea când te-ai rupt de morală şi de Tora şi de buna conduită. Ar fi trebuit să te pedepsesc, biciuindu-te cu o nuia plină de spini până te-ai fi întors pe drumul cel bun. Pe când eu am păcătuit, neavând curajul să fiu prea sever, ca să nu te îndepărtezi de noi. Mi-a fost milă de lacrimile mamei tale şi te-am cruţat. Poate n-am făcut bine când m-am răzgândit şi ţi-am dat voie să-ţi iroseşti anii de învăţătură într-o şcoală laică de cel mai îndoielnic renume, unde nici măcar nu te-au învăţat să citeşti şi să scrii şi să-ţi respecţi părinţii. În loc de asta am ales calea mai uşoară şi nu te-am învăţat nici Tora, nici porunci, nici fapte bune şi n-am luat în consideraţie greşelile tale. După cum se spune: ochii care nu se văd se uită. Deşi tu, Boaz, n-ai fost niciodată departe de inima mea. Nici măcar o clipă. Poate am greşit şi când am fost de trei ori la căpitanul Almaliah, rugându-l să-i fie milă de tine. Poate ţi-ar fi prins bine să te înveţi minte din propriile pedepse, să sufere fundul de vreme ce capul nu înţelege

că există recompensă şi pedeapsă şi există judecată şi judecător. Să nu te obişnuieşti să crezi că totul îţi e permis în viaţă. Că pentru un evreu a trăi înseamnă numai să te distrezi, aşa cum mi-ai scris tu prosteşte. Am să revin mai târziu la acest subiect grav. Am păcătuit, Boaz, îţi amintesc, în clipa în care mi-a fost milă de tine, şi nici până azi nu am depăşit acest sentiment din cauza suferinţelor pe care le-ai îndurat în copilărie de la omul acela rău. Cum e scris la noi, „Îmi este Efraim un fiu drag, un copil iubit de mine, căci arde inima în mine pentru el". Versetul ăsta descrie exact ce simt eu faţă de tine. Şi poate că nu e spre binele tău.

Însă probabil că rugăciunea mea a fost auzită şi cerul îţi păzeşte paşii. Simpaticul şi celebrul tău tată a reuşit din nou să te aducă pe un drum greşit, luându-te de la Kyriat Arba ca să te instaleze în ruina aceea, unde să poţi comite cele şapte păcate, dar iată că mâna soartei care te veghează a intervenit pentru a îndrepta lucrurile: am reţinut cu satisfacţie ce mi-a transmis Zakheim, că tu împreună cu câţiva tineri şi tinere de-ale noastre te ocupi cu munca de reconstrucţie a ţării şi îţi câştigi pâinea cu sudoarea frunţii. E foarte bine, Boaz. E o îmbunătăţire! Îmi dau seama că te străduieşti să faci totul conform legilor ţării deşi, din păcate, continui să încalci câteva reguli din Tora şi te încăpăţânezi să rămâi un necredincios. Măcar dacă ai respecta sabatul şi legile purităţii. Îţi scriu asta nu ca să-ţi dau lecţii, ci numai, cum se spune la noi, deoarece: „Mai cu credinţă sunt rănile unui prieten". Nu te înfuria pe mine, pentru că eu mă abţin (cu greu!) să-mi vărs supărarea pe tine. De acord, Boaz? Ne-am înţeles? Suntem prieteni în continuare?

Am să-ţi mai spun încă ceva în legătură cu păcatele tale, care sunt produsul epocii în care trăim şi care pot fi considerate drept o problemă generală: atâta timp cât legile ţării vor continua să nu fie conforme cu legile Torei, Mesia, ai cărui paşi pot fi deja auziţi, va rămâne afară, pe scări. Nu va intra la noi. Mai bine să lăsăm asta în seama celor mai înţelepţi decât noi

şi între timp mă mulţumesc de la tine cu minimum posibil: cel puţin respectă legile ţării şi să spunem că e de ajuns. Mai ales că te-ai lăsat de aruncat cu lăzi etc. Fără să mai dau exemple. Faptele tale te vor face iubit sau urât, iar faptele tale cele bune vor cântări mult şi noi le întâmpinăm cu dragoste şi satisfacţie.

Când eram de vârsta ta, trăiam în lipsuri şi sărăcie şi îmi plăteam cu truda mâinilor studiile la liceu, aşa au făcut toţi fraţii şi toate surorile mele. Tata era invalid şi lucra ca taxator de bilete la metrou, iar mama (Dumnezeu să te ferească de aşa ceva) spăla podelele într-un spital evreiesc. Şi eu am spălat podele: în fiecare zi la ora cinci, imediat după orele de curs (încă se mai băteau elevii pe atunci!) alergam din clasă direct la lucru, unde stăteam până la miezul nopţii. Era un portar, evreu din România, în ghereta căruia intram să-mi schimb uniforma cu hainele de lucru ponosite pe care le căram în ghiozdan. Mă duceam şi spălam scări. Nu uita că eu nu eram prinţ moştenitor şi nici erou ca tine, ci un copil slăbănog şi fără putere, mai scund decât ceilalţi de vârsta mea, însă eram tare ambiţios şi chiar îndârjit. Nu neg. Golanii se năpusteau asupra mea şi uneori aproape mă omorau în bătaie. Însă esenţialul e că o încasam şi mă abţineam, strângând din dinţi, şi de ruşine nu povesteam nimic acasă. „Nici o problemă", asta era lozinca mea. Când s-a aflat în clasă că spălam scări, dragii mei colegi au început să mă strige „Zdreanţa cu zdreanţă" şi crede-mă, Boaz, în franceză sună mult mai umilitor. Apoi am găsit alt serviciu, să curăţ mesele într-o cafenea, iar acolo mă strigau Ahmed, pentru că mă credeau arab. Adevărul e că numai din cauza asta am început să port *kipa*. Credinţa a venit mult mai târziu. Noaptea învăţam, aşezat, mă scuzi, pe capacul vasului de toaletă încă o oră-două după miezul nopţii, pentru că locuiam şase suflete într-o garsonieră şi numai acolo puteam aprinde lumina când toţi dormeau, şi aşa îmi pregăteam lecţiile. Îmi rămâneau cinci ore de somn în fiecare noapte, pe salteaua mea din bucătărie, şi până în ziua de azi nu i-am povestit nici

măcar mamei tale cum uneori, de oboseală, în loc să dorm mă zvârcoleam plângând de ură şi supărare. Eram plin de duşmănie faţă de toată lumea. Visam cum voi fi bogat şi respectat şi cum îmi voi încheia socotelile cu viaţa. Chinuiam pisicile din curte, iar uneori, noaptea, dezumflam cauciucurile maşinilor parcate pe stradă. Eram un copil rău şi ranchiunos.

Situaţia asta era cât pe ce să mă transforme şi pe mine într-un element rău, însă odată, într-o zi de sabat, ne-am dus eu şi încă doi prieteni de pe aceeaşi stradă, Prosper şi Jeanine (îi cunoşti pe amândoi: doamna Fuchs şi căpitanul Almaliah) la o întrunire a mişcării Beitar, unde venise un delegat din Israel. Crede-mă că putea la fel de bine să fie o mişcare comunistă (Doamne fereşte!) sau şi mai rău, să ne păzească Dumnezeu, însă mâna soartei a avut grijă să fie Beitar. Din clipa aceea am devenit alt om, am încetat să mai plâng şi n-am mai făcut nici un rău nimănui, nici măcar vreunei pisici. Asta pentru că am înţeles, Boaz, că viaţa nu ne-a fost dată ca să ne distrăm, ci pentru a contribui cu ceva la binele celuilalt şi la binele naţiunii. De ce? Pentru că te face să stai drept, chiar dacă nu ai decât un metru şaizeci şi patru, şi să ţii capul sus, chiar dacă eşti o zdreanţă care ţine o zdreanţă. E arborele vieţii pentru cei care o au. Dacă tu trăieşti, aşa cum mi-ai scris, numai ca să te distrezi, atunci nu eşti decât o muscă, nu un om, chiar dacă eşti frumos şi mare cât Mont Blanc. Mai bine să fii toată viaţa doar un fir de păr sau o unghie a poporului evreu, decât o muscă nenorocită. Aceasta e pe scurt teoria mea, Boaz. Ai să înţelegi şi tu, măcar cu inima, dacă nu cu mintea, la Zikhron-Yaakov, dacă nu la Kyriat Arba, în laicism, dacă nu prin tradiţie, aşa că mai ai şanse ca binele să învingă răul care, în ce te priveşte, cântăreşte destul de greu, după cum ştii şi tu. Porţile căinţei îţi sunt larg deschise, nu se închid niciodată.

Şi dacă tot a venit vorba de faptele tale rele, nu pot trece cu vederea aroganţa şi obrăznicia de care ai dat dovadă: de unde ai neobrăzarea să scrii despre mama ta că, Doamne fereşte,

„nu e normală"? Cum de nu ţi-a tremurat mâna? Ce, tu însuţi eşti normal? Da? Du-te şi te uită în oglindă! Sălbatic ce eşti! Să te descalţi înainte de a vorbi despre mama ta! Deşi, cu siguranţă, acolo mergi desculţ ca un arab.

Şi încă ceva. Ştiu că scumpul tău tată a început să-ţi plătească un fel de salariu lunar. Află că tot ce îţi dă el îţi dă din ceea ce îţi aparţine oricum, nu din banii lui, pentru cei şapte ani în care s-a comportat cu o cruzime de corb faţă de mama ta cea dragă şi faţă de tine, refuzând să vă plătească pensie alimentară şi despăgubiri pentru suferinţa şi ruşinea pe care vi le-a provocat înadins. Ceea ce trimite el acum nu sunt decât firimiturile de la masa lui, nimic mai mult. Dar nu vreau să instig un fiu împotriva tatălui său, Doamne fereşte. De ce aduc aminte despre bani? Doar ca să menţionez că tu, dragă Boaz, de data asta nu risipeşti banii pe plăceri suspecte, şi nu vreau să dau exemple din trecut, ci investeşti în restaurarea ruinelor pe care le-a lăsat în urma lui şi în înfiinţarea unei gospodării agricole. Iată de ce am spus că nu ne-am crezut ochilor citind scrisoarea ta, în ciuda greşelilor şi a obrăzniciei, drept care am găsit de cuviinţă să-ţi trimit un mandat poştal cu suma de două mii cinci sute de lire. Şi voi continua să-ţi dau de acum înainte câte ceva în fiecare lună, cu condiţia de a începe să înveţi să citeşti şi să scrii cum trebuie şi, poate, să necinsteşti mai puţin sabatul. Asta înseamnă, după un calcul simplu, treizeci de mii de lire pe an, de azi până la majorat. Nu mai ai nevoie să primeşti bani de la acel ticălos. Ne-am înţeles, Boaz?

Încă ceva pozitiv la activul tău, ceva de nepreţuit: se pare că ai început, în loc să provoci suferinţă, să-ţi iubeşti aproapele ca pe tine însuţi. Despre ce e vorba? Despre propunerea copilărească din scrisoarea ta. Copilărească însă, fără îndoială, emoţionantă. Tu nu eşti încă în stare să le primeşti în vizită pe mama şi pe sora ta, mai întâi trebuie să te găteşti pe tine, cum e scris la noi, însă am fost foarte impresionaţi de propunere. Era cât pe ce să scriu: pentru un astfel de copil ne-am rugat. Numai că deocamdată mai ai drum lung de la rău până la bine

în ochii Domnului şi până acum n-ai înaintat decât o treaptă sau două. Ăsta-i adevărul, Boaz, şi nu-mi pasă dacă ai să te enervezi şi ai să mă numeşti *dos*[1] sau dacă ai să continui să inventezi pe seama mea minciuni, ca de exemplu că sunt autoritar cu mama ta cea dragă sau că eu, Doamne fereşte, îi urăsc pe arabi ori, fără să fac vreo comparaţie, pe evreii care încă nu s-au trezit la realitate.

Ai înnebunit, Boaz? Când am păcătuit eu faţă de mama ta? Ce vrei să insinuezi spunând că eu „am pus stăpânire pe ea"? Sau pe tine? Am legat pe cineva cu lanţuri? Cui i-am făcut rău? Împotriva cui am ridicat mâna? Sau vreo ladă? Pe cine am făcut să sufere? Probabil există în cartea cu socoteli de acolo de sus câteva lucruri negative în dreptul numelui Michael Sommo. Nu spun că nu. În fond nu sunt decât un om oarecare, un evreu ca oricare altul. Dar să spui despre mine că i-am făcut cuiva vreun rău intenţionat? Fie şi cel mai neînsemnat rău?

Eşti nedrept cu mine, Boaz. Noroc că eu nu ţin ranchiună şi totul ţi se va uita. În locul tău, mi-aş fi cerut iertare cel puţin pentru faptul că ai păcătuit faţă de mine insultându-mă.

Şi, apropo, crede-mă, chiar şi arabilor despre care ai inventat în scrisoarea ta că le-aş vrea răul, chiar şi lor le doresc din toată inima să trăiască în pace, după religia şi obiceiurile lor, şi să aibă parte, cât mai curând, de o întoarcere în ţara lor, aşa cum şi noi am avut parte de o întoarcere în ţara noastră. Numai că noi am plecat de la ei fără nimic şi acoperiţi de ruşine, pe când lor le urez să plece cu capul sus şi cu toate bunurile, fără a fi obligaţi. Doamne fereşte să luăm de la ei chiar şi un şiret de pantof. Până şi pentru proprietăţile pe care ni le-au luat cu forţa eu zic să le plătim cum se cuvine. E de la sine înţeles că unul ca mine nu are de gând să se atingă nici măcar de un fir de păr din capul vreunui arab, oricât de păcătos ar fi el. De ce te legi de mine? Mai ai şi tupeul de a pretinde să nu ţi se dea lecţii, susţinând că „n-ai voie să schimbi oamenii"! Ce-i nou aici?

---

1 Termen peiorativ care desemnează o persoană religioasă.

Ce, oamenii sunt perfecți? Tu însuți ești perfect? Ia, de exemplu, poporul ales: nu mai e nimic de schimbat? Nu mai e nimic de corectat? Prostii, Boaz! Toți avem datoria de a încerca să ne ajutăm unii pe alții să devenim mai buni. Să ne dăm mâna unul altuia, ca să nu rămânem în urmă. Fiecare om e obligat să aibă grijă de fratele său. Și, în special, fiecare evreu!

Cât despre mama și sora ta – poate vom veni toți trei într-o vizită scurtă la tine, însă doar cu condiția că mai înainte să vii tu din nou la noi, la Ierusalim, să petrecem sabaturile împreună. Tu ești cel care s-a îndepărtat, așa că tu trebuie să te apropii primul. Peste câteva luni ne mutăm în cartierul evreiesc, într-un apartament frumos și mare, în care vei avea o cameră la dispoziție. Dar să vină ele să locuiască în ruina pe care ai primit-o de la tatăl tău? Printre tot felul de indivizi, care se prea poate să fie, în felul lor niște îngeri, dar pe care eu nu-i cunosc? Ce, vrei să le scoți pe mama și pe sora ta din ghearele mele? Am să te iert însă, intenția ta a fost bună.

Și acum despre părerile tale periculoase, conform cărora esențial în viață e să te distrezi. Nu-ți ascund că m-am cutremurat. De la taică-tău cel deștept ca noaptea ai moștenit avutul ăsta pe care mi-l arunci în față într-o limbă ca vai de capul ei. Ideea asta, Boaz, e mama tuturor păcatelor și ar fi mai bine să te ferești de ea ca de ciumă. Esențial în viață e să faci binele. Foarte simplu. Și să nu vină taică-tău și alți inteligenți de genul lui să ne amăgească, spunându-ne că binele e relativ, că nimeni nu are dreptul să hotărască ce e bine și ce e rău, că ce e bine pentru Simion e rău pentru Levi, și invers, și că depinde când și unde, și toate măscările astea. Am auzit destul. Nu ne privește pe noi filozofia asta străină, care e toată numai flori fără fructe, cum a spus înțeleptul, și unde mai pui că florile sunt și otrăvite. Ferește-te de gunoiul ăsta. Să știi, Boaz, că încă nu s-a născut cineva, fie chiar și arab sau criminal, care să nu știe în sufletul lui ce e bine și ce e rău. Cu toții știm asta încă din burta mamei. După imaginea Domnului nostru. Știm că a face bine aproapelui e bine, și a-i face rău e rău. Sim-

plu ca bună ziua. Asta-i, pe scurt, tot ce învățăm din Tora. Însă există, din păcate, și cei care o fac pe deștepții sau pe naivii spunând: „Aduceți dovezi". Foarte bine, de ce nu? Sunt dovezi câte vrei. Uite, de exemplu, înțeleg de la tine că ți-ai construit acolo un telescop și noaptea cauți în stele. Uită-te bine prin lentilele aparatului și ai să simți cum sufletul tău va începe să aducă laude tuturor minunilor Domnului și ai să vezi dovada cu ochii tăi, prin carnea ta: pe firmamentul luminat, Boaz, în cele șapte ceruri de deasupra noastră, ce vom vedea? Ce e scris pe bolta cerului cu litere sfinte?

Acum taci? Foarte bine. Te prefaci că stelele nu sunt decât o problemă de optică și astronomie. O faci pe prostul. Bine, să-ți mai spun ceva: acolo sus stă scris „Ordine"! Acolo stă scris „Proiect"! Acolo stă scris „Scop"! Că fiecare stea își va urma, cu cea mai mare precizie, propria-i orbită! Și tot acolo mai e scris, scumpule, că viața e făcută cu un anumit sens. Că există un stăpân care o conduce. Că există justiție și judecător. Că noi, ca armată a cerului, avem obligația să fim tot timpul la postul nostru și să înfăptuim voia Creatorului. Stea sau vierme, nu contează, cu toții am fost creați cu un anumit scop și cu toții trebuie să urmăm drumul care ne-a fost menit.

E drept că în ceruri e scris de asemenea: Când privesc cerul tău, lucrul degetelor tale, luna și stelele pe care le-ai pus pe calea lor, mă gândesc: ce este omul, să-ți aduci aminte de el și puiul de om să-l cercetezi. Adică noi suntem atât de mici, încât cei treizeci-patruzeci de centimetri cu care mă depășești nu valorează nici cât negru sub unghie, însă, pe de altă parte, mai e scris și că am fost creați după înfățișarea Lui și că totul s-a născut din spusele Lui.

Dacă ai să te uiți în sus cu tot sufletul și toată voința ta, ai să vezi cu propriii tăi ochi cum cerul vorbește de cinstirea lui Dumnezeu: „Tu te învelești întru lumină ca într-un veșmânt, desfășori cerurile ca un cort". Și cine se uită cu ochii inimii știe ce e permis și ce nu. Chiar dacă suntem mai deștepți, chiar dacă suntem mai puțin deștepți, noi știm foarte bine. Din

ziua în care am muşcat din fructul Pomului Cunoaşterii, al cărui nume în Tora e Pomul Cunoaşterii Binelui şi Răului. Până şi tatăl tău ştie – cum să nu ştii tu, că doar aşchia nu sare departe de trunchi. Aşa că uită-te bine la stelele tale şi încearcă să urmezi Alianţa, ghidându-te după conştiinţa ta, nu după poftirile cele rele, pentru că altfel n-ai să fii tu însuţi, ca steaua care îşi părăseşte orbita sau ca o frunză dusă de vânt. Poate vrei să auzi de la mine, dacă încă nu ai aflat de la domnul Zakheim, că nu mai predau la şcoală, acum mă ocup aproape zi şi noapte de misiunea sfântă de a răscumpăra ţara, cu câţiva alţi tovarăşi de-ai mei din Ahdut Israel, care sacrifică totul pentru deşteptarea noastră şi pe care i-ai cunoscut la noi la Ierusalim sau la Kyriat Arba, cărora li s-au mai adăugat câţiva noi veniţi. Avem chiar şi trei pocăiţi, dintre care unul crescut într-un kibbutz laic de stânga, dar care acum s-a rupt complet de vechea comunitate. Vino câteva zile şi ai să vezi cu ochii tăi, fără nici o obligaţie. Poate se va aprinde scânteia de evreu din tine. În curând, cu voinţa lui Dumnezeu, voi pleca pentru câteva zile la Paris în scopul eliberării unor terenuri, aşa că ne vom întâlni abia la întoarcere. Dacă vrei să ni te alături nouă, îţi vom ura bun venit şi vom uita că ai părăsit Kyriat Arba şi nu mai cercetăm nimic. Ai să primeşti o funcţie interesantă şi importantă, ca de exemplu asigurarea securităţii. Ai să şi înveţi puţină Tora şi vei primi binecuvântare. Numai să spui, şi eu îţi aranjez ceva, că am, mulţumesc lui Dumnezeu, multe relaţii noi şi o mulţime de noi posibilităţi.

Între timp nu ezita să-mi scrii, fie şi cu greşeli. Îmi eşti drag ca şi cum ai fi copilul meu. Pun în plic şi desenele decupate de surioara ta, care ne-a spus: „Trimiteţi lui Bozaz". Am mai vrut să te anunţ că mama ta a plâns citindu-ţi scrisoarea, nu cu lacrimi de ruşine, ci de uşurare. Va adăuga şi ea câteva rânduri. Ne e dor de tine şi ne rugăm să alegi întotdeauna calea cea bună. Nu te jena, anunţă-ne dacă ai nevoie de ceva, inclusiv de bani, şi vom vedea ce putem face. Al tău, cu afecţiune,

Michel

P.S. Gândeşte-te bine dacă eşti de acord cu propunerea legată de cec. Dacă nu – nu-i nimic, opreşte-ţi oricum banii de data asta. Dacă da, ai să primeşti, aşa cum am spus, o sumă asemănătoare în fiecare lună. Cântăreşte bine lucrurile, Boaz. Foloseşte-ţi mintea pe care o ai. Mama ta vrea şi ea să-ţi scrie câteva rânduri.

15.08

Dragă Boaz,

Nu am citit ce ţi-a scris Michel. Am citit scrisoarea pe care i-ai adresat-o pentru că mi-ai dat voie să o citesc. Părerea mea e că tot ce faci tu acolo, în casa bunicului tău, e minunat. Ne depăşeşti pe toţi. N-am să pot veni cu Yfat, pentru că ar însemna să nu ţin cont de dorinţa lui Michel. Şi în afară de asta, nu ţi-aş putea oferi absolut nimic. Ce să fac dacă am eşuat? Am eşuat total, Boaz. Definitiv. Însă chiar şi o femeie care şi-a ratat viaţa, fie ea şi anormală, poate să iubească şi să-i fie dor. Chiar dacă e o iubire plină de tristeţe.

Nu mă urăşti, şi asta mă miră. Aş da orice numai să fac ceva pentru tine. Măcar să-ţi cos hainele sau să-ţi spăl rufele. Nu trebuie să-mi răspunzi. Dacă ai putea, aş vrea doar să nu mă disprețuieşti. Tu eşti mai bun decât noi toţi şi mai curat. Ai mare grijă de tine.

Mama

Michel şi Ilana Sommo
Tarnaz 7, Ierusalim

Dragă Michel, Ilana şi Yfat cea dulce,

Am primit scrisorile voastre şi banii. Păcat că îmi purtaţi atâta de grijă şi faceţi atâta tapaj în jurul meu. Eu sunt OK şi naveţi grijă. Discuţiile cu tine Michel îmi dau dureri de cap şi

mam hotărât să terminăm cu asta. Cam şaizeci la sută din ceai scris sunt de acord în afară de versete şi chestii din astea, şi cam treizeci la sută deloc nam înţeles ce vrei de la mine? Tu eşti un tip simpatic Michel însă eşti al dracului de încâlcit de la Tora şi de la politica aia a ta. Cel mai bine e să stai un timp la Paris să te distrezi cât poţi şi să mai uiţi de toate mântuirile tale. Ca să ştii, stelele nu spun nimic şi precis că nu ţin lecţii sau alte chestii. Doar căţi dau linişte sufletească ceva grozav. Eu învăţ să scriu cu o fată care stă la noi iar de sabat oricum aproape că nu lucrăm aşa că iau banii. Am cumpărat, ca să ştii, un pulverizator de insecticide şi o coasă. Dacă vrei mai trimitemi că ne trebuie urgent un tractor mic fără asta nu putem înainta. Ilana tu eşti cum trebuie însă termină cu sentimente lacrimi şi chestii şi apucăte de ceva. Am pus în plic pene de păun pentru Yfat că am primit un păun de la o bătrână şi ni se învârte tot timpul prin curte. La revedere şi salutări.

Boaz B.

Domnului prof. A.A. Ghideon
Summer Program Politics
Princeton University
Princeton, New Jersey, S.U.A.

Ierusalim, 20.08.'76

Dragul meu Alex,

Dacă te-ai calmat şi ai depăşit stadiul tunetelor şi trăsnetelor şi ai intrat într-o perioadă mai senină, vei putea găsi la sfârşitul scrisorii mele o idee care ţi se va părea poate interesantă. Însă dacă încă eşti furios pe Manfred al tău şi scuipi foc peste copaci şi peste pietre, cufundat în milă faţă de propria ta persoană, conform tradiţiei tătăreşti a tatălui tău – am să te rog să asculţi cu răbdare pledoaria mea.

Nu-i greu de ghicit ce gândeşti acum despre mine. De fapt nu mi-ar fi greu, *just for the hell of it*, să scriu în numele tău

capul de acuzare împotriva mea: Bătrânul Manfred ar apărea în rolul unui „Iago al săracilor", după cum spui tu (poate mai bine „Iago al bogaților"?), un fel de Machiavelli din Heidelberg care l-a înșelat pe tatăl tău cu tine, pe tine cu fosta ta soție de senzație, pe ea cu soțul ei cel dulce, până la închiderea cercului acestuia vicios, trădându-l și pe Sommo – iarăși cu tine. Zakheim e Iscariot la pătrat. Nu-i de mirare că scoți fum negru pe nări și pe urechi. Nu am uitat crizele de furie din copilăria ta: după ce-ți smulgeai părul și spărgeai jucăriile cele mai scumpe, îți înfigeai dinții în dosul palmei, până îți apărea un fel de ceas însângerat. Din partea mea poți să produci în continuare astfel de ceasuri. Sau să deschizi dicționarul pentru a-mi arunca în față toate insultele pe care le vei găsi acolo, în ordine alfabetică. *Go right ahead, be my guest*, sunt obișnuit cu repertoriul ultimelor trei generații Gudonski și am să ți-o întorc cu plăcere, cu vârf și îndesat, însă e de dorit să nu uiți, scumpule, măcar *in the back of your mind*, că fără piciorul meu cel priceput pe frânele tale defecte, de mult ai fi rămas gol-goluț și jupuit de toate bunurile și aruncat ca un câine în primul azil ieșit în cale.

Mai mult decât atât: dacă nu era Manfred cel Groaznic, toată averea tatălui tău s-ar fi topit în mâinile lui senile în mai puțin de zece ani, în vreun proiect stupid de desalinizare a Mării Moarte sau în scopul înființării unei universități în limba idiș pentru triburile de beduini. Eu sunt cel care a salvat aceste bunuri pentru tine din ghearele țarului, ca și cea mai mare parte a averii, trecând totul pe sub nasul bolșevicilor aflați la pândă în tot felul de servicii fiscale. Îți amintesc asta, scumpule, nu ca să primesc de la tine vreo medalie târzie pentru curajul dovedit pe câmpul de luptă, ci ca să consideri acest fapt drept temelia jurământului meu de onoare: nu te-am trădat, Alex, în ciuda ploii de insulte și jigniri pe care continui să o arunci asupra mea. Dimpotrivă, în tot acest timp am stat la dreapta ta, modest, și m-am străduit cât am putut să te salvez din capcanele unor

şantaje sentimentale, intrigi şi mai ales de pericolul ultimelor tale nebunii.

De ce am făcut asta? Bună întrebare. Şi nu am nici un răspuns. Nu un răspuns uşor, în orice caz. Dă-mi voie să reiau şirul evenimentelor de dată recentă, ca să cădem de acord măcar asupra faptelor. La sfârşitul lunii februarie mi-ai dat ordin, ca un trăsnet în plin cer senin, să vând proprietatea de la Zikhron, să finanţezi cruciadele rabinului Sommo. Recunosc că am încercat să câştig ceva timp, sperând că acest capriciu de Robin Hood se va risipi. M-am străduit să adun şi să-ţi prezint toate informaţiile necesare unei revizuiri a hotărârilor tale. Am sperat să te readuc, cu tact şi delicateţe, cu picioarele pe pământ. Drept mulţumire, m-ai împroşcat cu injurii ruşinoase, de care tatăl tău ar fi fost foarte mândru dacă şi-ar fi putut amintit cine eşti, cine sunt eu şi cine e el. Ce a făcut Manfred, cel mai îndrăgit dintre oameni? Şi-a şters urma scuipatului tău de pe faţă şi ţi-a împlinit cu devotament dorinţa: a vândut, a plătit şi şi-a ţinut gura cea mare.

Recunosc, fără să-mi fie ruşine, Alex: în acele momente mi-am permis să rotunjesc puţin colţurile. În plină luptă am luat singur iniţiativa de a vinde altă proprietate pentru a plăti taxa de *protection*, dar am salvat Zikhronul. Am avut o inspiraţie profetică: trebuie să recunoşti că am reuşit să prevăd cu o precizie uimitoare următoarea ta mişcare. Nici nu am avut timp să spun „Gudonski cel nebun", că tu ţi-ai şi schimbat hotărârea în legătură cu proprietatea de la Zikhron, de care te agăţi ca şi cum viaţa ta ar depinde de ea. Cu mâna pe inimă spune-mi, Alex: dacă aş fi făcut ce mi-ai cerut în februarie sau martie şi aş fi vândut palatul tău de iarnă – mi-ai fi sucit gâtul sau mi-ai fi smuls şi părul pe care nu-l mai am?

Şi care a fost mulţumirea ta princiară, marchize? M-ai pus cu spatele la zid şi ai tras în mine cu ordinul de demisie. Simplu. *Kaput*. Aşa că mi-am primit pedeapsa şi am renunţat la administrarea afacerilor tale (după treizeci şi opt de ani de serviciu

devotat şi necondiţionat în slujba faimoasei case Gudonski) şi de fapt am respirat uşurat. Însă nici nu mi-am terminat bine ţigara când mi-ai telegrafiat din nou, anunţându-mă că iar te-ai răzgândit, cerându-ţi scuze şi solicitându-mi un fel de sprijin moral urgent. Iar Manfred cel cu suflet nobil, în loc să te dea dracului cu toate nebuniile tale, aleargă în aceeaşi zi la Londra, aruncându-se la picioarele tale ca să încaseze numai invective (m-ai numit „mizerabil" înainte de a mă ridica la gradul de Rasputin). Când, în sfârşit, te-ai calmat, mi-ai plasat o nouă serie de instrucţiuni: ţi-a venit deodată ideea să-ţi îndepărtezi Frumoasa de Bestia ei, „să-l cumpăr pe gentleman *Lock stock and barrel*", cu orice preţ. De ce? Aşa a poruncit regele, punct.

Şi astfel, cu chelia proaspăt spălată şi cu coada între picioare, s-a întors dragul de Manfred la Ierusalim şi a început să tragă sforile, însă în acelaşi timp i-a venit o idee strălucită: apropo de îmblânzirea scorpiei, de ce să nu punem nişte hăţuri pe botul cel sfânt al lui Sommo şi să-l legăm cu o zgardă, ca să nu se risipească averea tatălui tău pe înfiinţarea vreunei *yeshiva Fonivezh* la Halhul sau a vreunui Shtibel-Ciortkov la Kalkilia de Sus, ci să fie investită înţelept, în bunuri imobiliare solide. Asta mi-e crima şi ăsta mi-e păcatul. Nu uita că averea asta e obţinută în egală măsură din sudoarea şi sângele lui Zakheim şi rodul viziunilor ţarului. Probabil că, din nenorocire, sunt legat afectiv de averea orfană a familiei Gudonski, generaţie după generaţie. M-am luptat o groază de ani s-o adun, şi nu aş putea s-o distrug cu propriile mele mâini. În '49, pe vremea când eram adjunctul procurorului militar, am redus pedeapsa unui soldat pe nume Nagi Kadosh care furase de la bază o grenadă sub pretextul că îşi petrecuse un an şi jumătate transcriind în tuş toată Cartea psalmilor, cu litere minuscule, pe suprafaţa ei. Probabil că şi eu sunt puţin sfânt.

Mi-am prins deci nările cu un cârlig de rufe şi am coborât în mijlocul plebei. Mi-am redeschis ulcerul în efortul titanic de a-l îmblânzi pe Sfântul Sommo, convingându-l să nu fie decât

un fanatic iezuit, nu un kamikaze. Şi crede-mă, dragă Alex, că plăcerea mi-a fost cât se poate de îndoielnică: pentru cantitatea de predici misionare pe care a trebuit să le înghit, ar trebui să-mi plăteşti la metru.

Aşa că în timp ce tu mă înjurai şi mă concediai, iar rabinul se ocupa de purificarea sufletului meu, am reuşit să-l leg pe Sommo de mâini şi de picioare de gâtul lui Zohar Etgar, ginerele meu, şi să-l învârt, dacă nu la o sută optzeci de grade, măcar la nouzeci. Prin urmare, în clipa asta cei o sută de mii ai tăi se înmulţesc şi vor deveni în curând două sute de mii.

Întreabă-mă acum de ce mi-am bătut capul. Aş fi putut să-mi spun: Ascultă, Manfred, dacă nebunul tău conte are chef să atârne un inel de aur în nasul unui porc, ia-ţi în linişte comisionul care ţi se cuvine şi lasă-l să se arunce de pe acoperiş. Aici apar însă sentimentele. Poate că Zakheim Iscariotul nu dă cu piciorul celor treizeci de piese de aur (sau mai mult), dar dintr-un motiv sau altul, nici nu are chef să-şi lase stăpânul să fie crucificat. Nici să fure orfani. Am fost prieteni, nu? Sau mi s-a părut. Pe când nu aveai decât şapte-opt ani şi erai un copil ciudat şi posomorât care construia monumente în amintirea maimuţelor şi se muşca în oglindă, subsemnatul îşi pusese deja inteligenţa ascuţită în slujba viziunilor tatălui tău. Am construit împreună, la patru mâini, un imperiu din nimic. Asta se întâmpla în timpul futunoşilor ani '30. Va veni ziua, preaînvăţatul meu muşteriu, când mă voi aşeza să-mi scriu memoriile senzaţionale şi atunci ai să afli cum m-am coborât pentru tatăl tău până la a purta tratative cu tot felul de efendi degeneraţi, cum m-am înecat în alcooluri britanice, cum m-am cufundat până la gât în frazele bolşevice ale funcţionarilor fonfăiţi ai Agenţiei evreieşti, totul ca să achiziţionez acru după acru, piatra cu piatră, liră cu liră, tot ce ai primit de la mine pe tavă, cadou legat frumos cu fundă albastră. *Take it or leave it*, scumpule, nu mai pot suporta gândul că ai să dai cu piciorul la toate astea pentru a pune o mezuza de aur în fiecare ruină arăbească din

Teritorii şi pentru a lega coclaurile cu tefilin. Eu văd, dimpotrivă, posibilitatea excepţională de a ne folosi de Sommo pentru a reînvia trecutul, pentru a cumpăra terenuri cu un preţ de nimic în zone în care omul alb încă nu a pus piciorul, pentru a înhăma la căruţa noastră măgarul acestui Mesia şi pentru ca reuşita noastră să fie în prezent dublă faţă de tot ce-am izbutit să fac pe vremuri pentru tatăl tău. Iată pledoaria mea, Alex. Au mai rămas unul sau două puncte.

Cu mijloace aproape demne de un martir, l-am adus pe Sommo pe drumul cel bun (relativ). Am făcut din Pygmalion cel negricios un negustor de terenuri sionist şi i l-am plasat pe Zohar pe post de ac de siguranţă. Am să aştept să te calmezi şi tu cu timpul, să-ţi revii la normal şi să-mi dai mână liberă la conducerea noii noastre căruţe. Am crezut că, după accesul de furie, vei începe în sfârşit, să te comporţi ca un adevărat Gudonski. Plănuisem ca banii tăi, împreună cu mintea mea, plus verii de neînvins ai lui Sommo, plus energia lui Zohar să ne îmbogăţească pe toţi şi totul să se termine cu bine. Pe scurt, ca să-l citäm pe Rashi[1] cel mic, n-am făcut decât să încerc să scot miere din pelin. And *that's all there is to it,* dragul meu. Numai pentru asta am intrat pe firul lui Sommo – patronul lui parizian – şi m-am înfipt bine în afacerea de la Toulouse. Numai pentru asta te-am implorat să schimbi dărăpănătura aia de la Zikhron, care nu-ţi aduce nici un venit, ci te costă o grămadă de taxe, cu un teren la Betleem, că acolo e viitorul. Şi nu uita, Alex, că bolşevismul nostru e pe moarte. În curând ţara asta va intra pe mâinile lui Sommo, Zohar şi alţii ca ei. Şi atunci se va trece la lucrări de construcţie în Cisiordania şi în Sinai şi fiecare movilă va fi cântărită în aur. Crede-mă, scumpul meu, că pentru mult mai puţin decât toate astea tatăl tău mi-ar fi dat cadou de ziua de naştere un Mercedes şi o ladă de şampanie.

---

1 Acronim de la Rabbi Shlomo Itshaki – evreu francez (1040-1105) care a scris un comentariu la Tora folosind o scriere specială, cunoscută până în zilele noastre sub numele de „scriere Rashi".

Pe când tu, *darling*? În loc să-l treci pe Manfred în Cartea de Aur, în loc să-i mulţumeşti de trei ori pe zi tatălui tău că ţi-a lăsat ca moştenire nu doar tronul, ci şi pe Bismark al lui, în loc de Mercedes şi şampanie îmi trimiţi din nou cererea de demisie. Jignindu-mă ca pe un mojic beat. Ca să nu pomenesc de ultima ta nebunie: să-l răscumpăr şi pe Boaz. Cum scrie Shakespeare: „My kingdom for a horse" (însă nu *for an ass*, Alex!). Şi asta după tot ce m-ai obligat să fac la divorţul tău? Ce ai cu Boaz acum? Cu ce ocazie? Pentru ce? Ce s-a întâmplat?

Că aşa ţi-a venit. „Voinţa regelui" e de neclintit: aristocraţia rusă franţuzită din Beniamina de nord se amuză spărgând de pereţi cupe de cristal, pe când noi, servitorii, adunăm cuminţi cioburile şi spălăm petele de pe covoare.

Pentru că mi-am îndeplinit obligaţia umanitară de a amâna puţin punerea în practică a nebuniei tale sperând că poate îţi vei reveni, dar m-ai concediat iar, înlocuindu-mă cu Roberto. Aşa cum l-ai aruncat la gunoi pe tatăl tău şi cum i-ai aruncat la fier vechi pe Ilana şi Boaz şi cum vrei să faci cu tine însuţi acum: de parcă ai arunca o pereche de şosete vechi. După treizeci de ani de serviciu! Pe mine, care am construit de la zero întreg ducatul Gudonski! Ai auzit probabil de eschimoşii care îşi părăsesc bătrânii în nămeţii de zăpadă? Nici măcar la ei nu se obişnuieşte să-i mai şi scuipe în faţă: Roberto! Executorul ăla de testamente! Un *maître d'hôtel*!

Dar iată, *lo and behold*, că unchiul Manfred, versiunea cu suflet nobil a regelui Lear şi a lui Père Goriot, a preferat – în ciuda loviturii – să rămână fidel, la postul său. Să uite răsturnarea ruşinoasă. „Aici e locul meu, nu altundeva." Îmi aduc aminte, de pe vremea când lucram la Curtea de Apel a Tribunalului Militar, de o poveste cu un soldat care îndeplinise ordinul de a trage cu mortiere în timpul unei acţiuni, pretinzând că el semnase pentru obuzele primite.

Între timp l-ai obţinut pe Boaz, l-ai zburat pe Roberto, şi iar mi te-ai adresat implorându-mă să o luăm de la capăt. Îţi dai

oare seama, dragul meu geniu, că nebunia ta are şi metodă? Mai întâi distrugi (pe Ilana, pe Boaz, pe mine, chiar şi pe Sommo) şi apoi te justifici, o iei de la capăt, arunci cu bani şi scuze în dreapta şi-n stânga împăciuitor şi încerci să cumperi cu bani gheaţă iertarea retroactivă a păcatelor. Şi mai ceri şi milă. Cum se cheamă asta? Creştinism folclorizat? Cei ce trag în bucurie vor pansa rănile cu lacrimi. Ai ucis şi apoi ne-ai şi tras pe sfoară?

Însă mi-ai dat imediat o nouă sarcină: să pun mâna cu ajutorul banilor tăi pe monumentalu-ţi fiu şi să-l ajut la înfiinţarea unei colonii hippy pe proprietatea părăsită a tatălui tău. (Apropo, Gulliver ăsta e făcut dintr-un material nu tocmai rău, dar e complet ţicnit, chiar şi luând în consideraţie faptul că e un Gudonski.) Manfred, care te iubeşte necondiţionat, a strâns iar din dinţi, dar ţi-a îndeplinit toate poruncile extravagante. Ca şarpele la sunetul fluierului unui fachir. S-a dus până la Zikhron. Şi-a expus pledoaria. A plătit. A uns. A adormit vigilenţa poliţiei locale. Probabil că am vreo glandă nevăzută care continuă să secrete un fel de afecţiune pentru tine şi grijă pentru sănătatea ta. Dă-mi voie să-ţi aduc aminte că însuşi marele Shakespeare nu l-a pus pe Hamlet, în scena cu înjunghierea, să-l ucidă din greşeală pe fidelul său Horaţio. Există o limită în orice. După părerea mea, nu eu îţi datorez explicaţii, ci înălţimea ta îmi datorează cel puţin scuze solemne (dacă nu o ladă cu şampanie). Apropo, îmi datorezi şi bani: investesc în Goliatul tău cam două sute cincizeci de dolari pe lună, conform ordinelor primite de la tine. Dar ai binevoit să uiţi – nu ai tu timp de mărunţişuri – că nu dispuneai de bani gheaţă. În schimb, tot datorită mie, ai acum un teanc considerabil în contul tău de Wilhelm Tell, în urma afacerii Magdiel–Toulouse. Nu e prea plăcut să cobori din înălţimile proceselor de conştiinţă în vulgara Vale a Plângerii financiare, dar cu toate acestea fă bine şi nu uita. Şi nu-mi mai flutura în faţa ochilor testamentul tău faimos, cu rubrica privitoare la nepoţii mei: se poate ca bătrânul Manfred să fie cam găunos, dar încă e

departe de a fi senil. Şi nici măcar nu s-a înscris încă în rândurile Armatei Salvării.

Sau poate că de fapt s-a înscris fără să-şi dea seama? În cadrul Legiunii de onoare a salvatorilor lui Alexandru cel Nefericit? Cum altfel se poate explica ataşamentul lui ciudat faţă de tine şi de toate capriciile tale?

Du-te dracului, Alex. Însoară-te cu Sommo, ia-o pe fosta ta nevastă ca mamă adoptivă, pe derbedeul ei ca macac şi pe Robert ca servitor. Să te ia dracu'. Asta ar fi trebuit să-ţi spun de mult. Du-te şi donează-ţi pantalonii Asociaţiei nimfomanelor-pocăite-luptătoare-pentru-Iudeea-şi-Samaria. Şi mai lasă-mă în pace.

Nenorocirea e că vechile sentimente sunt mai puternice în mine decât vocea raţiunii pure. Amintirile dinainte de potop mă leagă de tine ca nişte cătuşe. Mi te-ai înfipt în suflet ca un cui fără cap ruginit. Probabil că şi eu îţi stau ţie înfipt la fel printre dinţii rotiţelor ce-ţi servesc drept suflet. Aş vrea să-mi explici într-o zi la un pahar de whisky cum acţionează asupra noastră magia ta neagră. Cum reuşeşti întotdeauna să ne manipulezi pe toţi, inclusiv pe unchiul Manfred cel idiot? În '43, când încă mai eram un sublocotenent neînsemnat în armata britanică, am fost chemat odată de urgenţă la cortul statului major al lui Montgomery, ca să-i traduc un document din germană. De ce mă simt întotdeauna în prezenţa ta ca atunci, în faţa lui? Cum reuşeşti să mă faci să stau drepţi înaintea ta? De fiecare dată îmi reiau simbolic poziţia de drepţi, şoptind supus „Yes, Sir" la toate capriciile şi insultele. Cum ne farmeci pe toţi, chiar şi de dincolo de ocean?

Să fie oare combinaţia misterioasă de cruzime şi neputinţă?

Te văd întins pe canapeaua de piele a familiei Nicholson la Londra, când ne-am întâlnit ultima dată (după care te-ai întors în America, sau poate în Ceylon ori Tombuctu). Figura ta de patrician roman în efortul încăpăţânat de a-ţi ascunde durerea. Cu degetele crispate pe ceaşca de ceai, ca şi cum ai fi

fost gata să-mi arunci în faţă conţinutul sau să-mi azvârli cana în cap. Aveai o voce rece, limpede, cuvintele îţi erau ca nişte soldaţi de plumb. Din când în când închideai încet ochii, ca o cetate medievală care îşi ridică podul şi îşi închide porţile de fier. Aşteptând să te uiţi din nou la mine, îţi contemplam spatele încordat, iar pe faţa ta palidă nu se putea citi nimic, doar grimasa permanentă de dezgust amar care îţi contura buzele. Dar iată că dintr-odată – ca şi cum ai fi stat şi m-ai fi ochit dintr-un tanc – am reuşit să întrezăresc copilul de acum patruzeci de ani: bine făcut, alintat, un tânăr împărat decadent gata să dea ordin, cu o mişcare imperceptibilă a bărbiei, să-mi fie tăiat capul. Aşa, fără nici o explicaţie. Ca o distracţie nocturnă. Pentru că nu te mai interesez. Aşa mi-ai apărut în clipa aceea la Londra. Resimţeam un amestec de supunere servilă şi o vagă compasiune paternă. O teamă fizică amestecată cu o pornire instantanee de a-ţi mângâia fruntea cu vârful degetelor. Ca pe vremuri. Când erai copil.

Spatele tău de gladiator, extrem de suplu şi osos, expresia princiară chinuită, intensitatea privirii tale cenuşii, strălucirea spiritului tău de ascet, răceala voinţei tale de fier. Asta e, poate: fragila ta barbarie. Tirania ta lipsită de apărare. Ferocitatea ta infantilă care îmi sugerează un ceas fără sticla ce îl acoperă. Aşa ne hipnotizezi pe toţi. Trezeşti chiar şi în sufletul unuia ca mine o tandreţe aproape feminină.

Deşi ştiu că ai să-ţi ieşi din fire, nu mă pot abţine de data asta să-ţi spun că atunci când ne-am întâlnit la Londra mi-ai inspirat un fel de milă. Mă simţeam precum un eucalipt bătrân, cu trunchiul cojit, care se trezeşte deodată că dă smochine. Îmi părea rău pentru tine. Pentru ce ai făcut din viaţa ta şi pentru felul în care te pregăteşti acum să mori. Boala şi-a făcut apariţia ca o rachetă mortală sofisticată pe care singur ai lansat-o împotriva ta (am convingerea intimă că hotărârea e în mâinile tale, fie să înfrânezi boala, fie să i te abandonezi). Acum ai să rânjeşti sec, cu o grimasă a colţului gurii, constatând că

ticălosul de Manfred şi-a reluat dansul de curtezană care vrea să-ţi fie pe plac. Însă Manfred e îngrijorat din cauza ta. Din cauza copilului singuratic care acum patruzeci de ani îl striga „unchiul Malfrend", urcându-i-se pe genunchi şi cotrobăindu-i prin buzunarele hainei, unde găsea uneori ciocolată sau gumă de mestecat. Cândva am fost prieteni. Dar acum şi eu fac parte din panoplia de monştri. Deşi sunt doar un monstru de Purim: când mă bărbieresc dimineaţa, văd în oglindă un satir netrebnic, chel şi stafidit, care îşi duce netrebnicia de la o zi la alta pentru a-şi lăsa dinarii adunaţi, când îi va suna ceasul, nepoţilor lui dragi. Dar ţie ce ţi-e drag, Alex? Pentru ce te trezeşti dimineaţă de dimineaţă? Ce vezi tu în oglindă?

Cândva am fost prieteni. Tu l-ai învăţat pe unchiul Malfrend să călărească pe măgar (Marc Chagall ar fi trebuit să imortalizeze spectacolul!), iar eu te-am învăţat să creezi un întreg teatru de animale din umbrele degetelor tale proiectate pe zid. În timpul deselor vizite pe care vi le făceam îţi citeam câte o poveste înainte de a adormi. Jucam şi cărţi: „Ursul negru" se chema jocul nostru, al cărui scop era să formăm perechi, dansator şi dansatoare, croitor şi croitoreasă, fermier şi fermieră, şi numai ursul negru nu avea pereche. Cine rămânea cu ursul în mână pierdea jocul. Eu eram întotdeauna, fără nici o excepţie, cel care pierdea. Nu o dată s-a întâmplat să inventez câte o urzeală complicată pentru a te lăsa să câştigi fără să-ţi dai seama, altfel te cuprindea o furie sălbatică, ce mă îngrozea: dacă pierdeai la joc sau, şi mai grav, dacă bănuiai că ai câştigat pe nedrept, începeai să spargi, să arunci cu lucruri, să rupi în bucăţi, acuzându-mă de înşelătorie, muşcându-ţi dosul palmei până la sânge, sau cădeai într-o depresie neagră şi începeai să te târăşti ca o mangustă, ascunzându-te în întunericul casei scărilor.

În schimb, de fiecare dată când pierdeam la joc, tu erai acela care – cu un ciudat simţ al dreptăţii – făceai tot posibilul să mă consolezi. Alergai în pivniţă să-mi aduci o bere rece. Îmi dădeai cadou o bilă sau un coş cu melci albi pe care îi adu-

naseşi cu multă trudă. Te cățărai pe genunchii mei şi îmi puneai pe ascuns în buzunarul hainei câte o ţigară de foi de la taică-tău. Odată, într-o iarnă, te-ai strecurat în holul de la intrare şi mi-ai curățat ghetele de noroi. Altă dată, când taică-tău a ţipat la mine şi m-a înjurat în ruseşte, ai luat fierul de călcat cel stricat şi ai provocat un scurtcircuit, lăsându-ne pe întuneric în mijlocul trăsnetelor şi tunetelor lui.

În 1941 m-am înrolat în armata britanică. Timp de cinci ani am ajuns de la Sarafend la Cairo, în Italia, apoi în Germania şi în Austria, din Austria la Haga, de la Haga la Birmingham. Nu m-ai uitat în toţi anii aceia, Alex: la fiecare două-trei săptămâni, viteazul soldat Malfrend primea câte un pachet. De la tine, nu de la tatăl tău. Dulciuri, şosete de lână, ziare şi reviste în ebraică, scrisori în care îmi schiţai arme imaginare. Şi eu îţi trimiteam cărţi poştale din toate locurile prin care mă opream. Colecţionam şi îţi trimiteam timbre şi bancnote. Când m-am întors în ţară, în '46, mi-ai dat camera ta, până când tatăl tău a închiriat pentru mine primul meu apartament în Ierusalim. Pe noptiera mea păstrez încă o fotografie din aprilie '47: frumos, trist şi cu un uşor aer violent, stai ca un luptător visător agățat de una dintre barele baldachinului de la ceremonia nunţii mele. La şapte ani după aceea, când Rozalind a murit, tu şi tatăl tău aţi invitat-o pe micuţa Dorit să stea toată vara la Zikhron. În coroana unui pin i-ai construit din crengi şi frunze o colibă cu o scară din frânghie; cu asta i-ai cucerit inima pentru totdeauna. Când ai început să înveţi la Ierusalim ţi-am dat cheia de la apartamentul meu. Când ai fost rănit la spate în timpul unui raid la nord de lacul Tiberiada, iar ai stat la noi aproape două săptămâni. Eu te-am pregătit pentru examenul la germană şi latină. După care a urmat nunta ta meteorică, apoi tatăl tău a început să-şi împrăştie averea pe la tot felul de societăţi de binefacere şi să împartă cecuri oricărui escroc care-i ieşea în cale – pretinşi reprezentanţi ai celor zece triburi pierdute. Până când şi-a trimis cerchezii într-un raid

în kibbutzul vecin, unde ne-am întâlnit şi am luat hotărârea să punem la cale răsturnarea de la putere. Nu am uitat nici tu, nici eu cele unsprezece procese în numele tău în urma cărora am reuşit să salvăm bunurile şi să-l închidem pe ţar într-un azil. N-ar trebui să uiţi nici ce am făcut pentru tine în timpul divorţului. Ţi-am menţionat negru pe alb toate subiectele astea ca să înţelegi că unchiul Malfrend continuă să te poarte pe umeri şi o va face întotdeauna, în timp ce tu îţi consolidezi un renume mondial, iar cartea ta e tradusă în nouă limbi. Tu ai finanţat călătoria de nuntă a lui Dorit şi Zohar în Japonia, şi în plus, le-ai deschis conturi de economii generoase şi nepoţilor mei. Să fi fost doar o investiţie calculată, rece? M-aş bucura să-mi explici. Te-aş mai ruga să-mi confirmi, chiar şi între două insulte, că ce am scris aici e adevărul adevărat. Altfel voi fi obligat să trag concluzia că unul dintre noi e senil şi are halucinaţii. Suntem prieteni, Alex? Răspunde-mi prin da sau nu. *Just to set our record straight.* Esenţialul e să-mi dai semnalul ca să pot investi banii de la Magdiel în achiziţionarea de la Betleem. Ai grijă de sănătatea ta şi scrie-mi cu ce te pot ajuta.

Unchiul Malfrend – Păzitorul sigiliului

[Telegramă] Personal Zakheim Ierusalim Israel. Ia din contul meu ceea ce ţi se cuvine pentru plata lui Boaz. Ia încă două mii bacşiş şi nu mai da din coadă. Alex.

[Telegramă] Ghideon Summer Program Princeton. Sunt cu siguranţă un dobitoc, iar tu un caz pierdut. Am luat cinci mii. Trimit calcul detaliat. Roberto refuză cu hotărâre să preia din nou afacerile tale. Urgent instrucţiuni cui să transmit dosarele. Poate cel mai bine pentru tine ar fi să te internezi din proprie iniţiativă, înainte să ţi se pună cămaşa de forţă. Manfred.

[Telegramă] Personal Zakheim Ierusalim Israel. Demisie refuzată. Autorizaţie de a continua administrarea bunurilor cu

condiția să nu-ți mai bagi nasul și să n-o mai faci pe detectivul cu noi toți. Nu ești preot spoveditor. Nepoții tăi rămân în testamentul meu dracu' știe de ce. Alex.

[Telegramă] Ghideon Summer Program Princeton. Demisia mea e valabilă. Am terminat-o cu tine definitiv. Cer din nou instrucțiuni transfer dosare. Manfred Zakheim.

[Telegramă] Personal Zakheim Ierusalim Israel. Manfred calmează-te. Mă internez o săptămână pentru radioterapie la Mount-Sinai New York. Împart moștenirea între fiul meu, fiica ei și nepoții tăi. Nu mă părăsi acum. Mă gândesc să mă întorc în Israel după tratament. Poți să-mi aranjezi internarea într-o clinică particulară cu echipament pentru chimioterapie? Ai mână liberă în administrarea bunurilor cu condiția să rămâi lângă mine. Nu mă chinui. Alex.

[Telegramă] Ghideon Mount-Sinai Hospital New York. În continuarea conversației telefonice de ieri totul e aranjat pentru cazul în care iei hotărârea să vii, inclusiv clinică excepțională, medic particular și soră. I-am cerut lui Zand să lase în pace familia Sommo și pe Boaz. Investesc banii în societatea Yated, dar nu mă ating de bunurile imobiliare. Înțeleg că nu vrei să-i anunț pe Ilana și pe Boaz despre starea ta. Dorit și cu mine venit la sfârșitul săptămânii la New York să stăm cu tine dacă nu ai nimic împotrivă. Dacă-mi dai voie, te îmbrățișez. Manfred.

[Telegramă] Personal Zakheim Ierusalim Israel. Mulțumesc. Nu veniți. Nu e nevoie. Testament revăzut e pe drum. Probabil voi veni eu. Sau poate nu. Mă simt perfect și vreau liniște. Alex.

[Telegramă] Sommo Hotel Castille, rue Cambon 9, Paris. Michel nu te supăra. M-am dus cu Yfat la Zikhron. Trebuia neapărat. Înțelege. Am să mă străduiesc de dragul tău să respect

sabatul şi mâncarea cuşer. Nu e nevoie să-ţi scurtezi călătoria. Boaz transmite salutări afectuoase. Să te distrezi acolo şi să nu fii îngrijorat. Te iubesc. Ilana.

[Telegramă] Dna Sommo Casa Ghideon Zikhron Yakov Israel. Ilana te întorci pe loc cu fata acasă sau îi cer lui Almaliah să te aducă cu maşina poliţiei. Sunt obligat să rămân aici câteva zile, e o chestiune de viaţă şi de moarte aproape. Te-am iertat cu condiţia să te întorci astăzi. Nu am păcătuit faţă de tine cu nimic, aşa că nu merit asta de la tine. Cu adâncă tristeţe, Michel.

Doamnei Jeanine Fuchs
Halimon 4, Ramat Hasharon

31 august, ora 23:35

Dragă Jeanine,

De două zile te caut la telefon, iar astă-seară am venit acasă la voi, unde am găsit totul închis şi încuiat cu cheia. De la vecini am aflat că sunteţi într-o excusie organizată în Rhodos şi că trebuie să vă întoarceţi cu un zbor El-Al de la Atena în zori. Pentru că atunci voi fi la Eilat, în interes de serviciu, m-am gândit să-ţi las scrisoarea asta sub uşă, cu speranţa că o vei găsi. E vorba de prietenul nostru comun, Michel (Sommo). Michel a fost plecat cu afaceri la Paris (şi ca să-şi viziteze şi părinţii care locuiesc acum nu departe de sora lui, la Marsilia). Alaltăieri, când s-a întors în ţară, s-a găsit într-o situaţie foarte dificilă în urma pasului întreprins de soţia lui, care a avut ideea să plece cu fetiţa la fiul ei din prima căsătorie, care locuieşte într-o casă părăsită între Zikhron-Yaakov şi Beniamina. Însă a aflat că în ajunul întoarcerii lui Michel şi-a făcut apariţia acolo şi fostul ei soţ (savantul care a părăsit Israelul). Îţi poţi închipui şocul lui Michel şi ruşinea nemaipomenită din familia Sommo în urma situaţiei dezonorante, ea petrecând

împreună cu fostul soţ şi trezind bârfe şi refuzând să se întoarcă acasă la Michel, care e distrus.

Eu, împreună cu fratele mai mare al lui Michel şi încă doi prieteni, m-am dus ieri acolo să o conving, însă ce crezi? Nici n-a vrut să ne vadă! Aşa că ne-am întors cu mâinile goale la Ierusalim şi am stat ca îndoliaţi, sfătuindu-ne până la trei dimineaţă împreună cu toată familia şi am ajuns la concluzia următoare: Michel trebuie să depună plângere împotriva ei pentru că a luat fetiţa de acasă fără consimţământul lui, fapt ce poate fi interpretat ca răpire.

Nenorocirea e că Michel a căzut într-o stare de depresie şi se încăpăţânează ca un catâr să nu depună plângere împotriva nevestei, mai bine să moară, pentru că ce s-a întâmplat nu se mai poate repara şi tot felul de vorbe din astea. Pare complet distrus şi disperat. Iar eu nu pot face nimic fără o plângere din partea lui. Fratele şi verii lui s-au gândit să se ducă acolo şi să ia nişte măsuri nesocotite, pe care nici măcar nu vreau să le repet în scris. Cu mare greutate am reuşit să-i opresc.

Pe scurt, dragă Jeanine, pentru că tu şi Bruno sunteţi în bune relaţii cu toate părţile implicate, adică şi cu Michel şi cu Ilana şi cu fiul ei, Boaz, care a locuit la voi un timp, după ce eu l-am eliberat, şi pentru că Bruno a servit cândva în armată sub ordinele fostului soţ, pe care îl cunoaşte de atunci, poate ar fi bine să vă duceţi amândoi acolo şi să încercaţi să vorbiţi cu ei. Înainte de a deveni, Doamne fereşte, un scandal public, cu presă şi neplăceri şi o ruşine care ar lovi grav în Michel şi întreaga familie Sommo. Vă implor în numele familiei şi al prietenilor. Toată speranţa ne este la voi!

Dacă voi credeţi că e util să vin şi eu (în civil), sigur că sunt gata să mă întorc de la Eilat imediat, să mergem împreună. Lăsaţi-mi numai un mesaj telefonic la baza din Tel Aviv pe numele inspectorului-şef Almaliah. Sau poate ar fi mai bine să nu pierdem timpul şi să vă duceţi voi doi cât mai curând? De asemenea, Jeanine, telefonează-i fără întârziere lui Michel, care e într-o stare foarte rea şi vorbeşte cu el să nu facă vreo

prostie şi să nu asculte vreun sfat rău. Cu mulţumiri şi cu speranţa că veţi izbuti şi, desigur, cu aceeaşi prietenie,

Al vostru,
Prosper Almaliah

Domnului A. Ghideon
Casa Ghideon
Zikhron-Yaakov
Personal

Cu voia lui Dumnezeu
Ierusalim, 8 Elul 5736 (03.09)
Ajun de sabat sfânt

Domnule,

Veţi primi scrisoarea aceasta printr-un trimis de-al meu înainte de începutul sabatului, aşa că aveţi încă vreo treizeci de ore să reflectaţi şi să vă faceţi un proces de conştiinţă, iar duminică dimineaţă la ora nouă şi jumătate vor veni la dumneavoastră câţiva prieteni de-ai mei să o ia acasă pe fiica mea, Madeleine-Yfat, fie pe calea generozităţii şi a politeţii, fie pe alte căi, totul depinzând de purtarea dumneavoastră. Cât despre femeia nenorocită care se găseşte acum în preajma dumneavoastră, ea îşi va asuma soarta. Cum am să-i revăd faţa când inima mea e goală? Conform spuselor rabinului Buskila, poziţia ei cere reflecţie: se prea poate ca după legea rabinică să fie sub interdicţie atât faţă de soţ, cât şi faţă de concubin şi deci să-şi fi pierdut locul în ambele lumi. În orice caz, cerinţa mea actuală se referă doar la fiica mea, Madeleine-Yfat, asupra căreia atât după legile religioase, cât şi după legile civile nu aveţi nici un drept, nici o responsabilitate şi nici o pretenţie, motiv pentru care e preferabil să mi-o înapoiaţi duminică dimineaţă şi să nu ne obligaţi să luăm măsuri. Sunteţi deci avertizat, domnule.

Semnat:

Michael (Michel-Henri) Sommo

P.S. Nici mort nu înțeleg cum ați putut face un lucru așa de rușinos. Și crud. Nici măcar printre păgâni sau hoți și răufăcători nu s-a văzut așa ceva! Ați auzit, domnule, despre profetul Nathan? Despre păcatul regelui David cu Batsheva? Sau poate că în zilele noastre profesorii nu mai au nevoie să știe ce e scris în Tora? De trei zile și patru nopți umblu pe străzile Ierusalimului, cu barba ca de doliu fiindcă nu mai am putere să mă rad. Umblu și mă întreb dacă sunteți evreu sau Amalec. Dacă ești om creat după imaginea Lui sau, ferească Dumnezeu, unul dintre cei veniți din afară să facă rău? Toate crimele din trecut împotriva femeii și copilului sunt pure ca zăpada față de ultima dumitale mârșăvie. Nici măcar locuitorii din Sodoma sau Gomora nu te-ar fi primit printre ei! După ce ai făcut-o să sufere pe soție, după ce ți-ai aruncat copilul ca pe un prinț dezmoștenit, nu ți-a fost de-ajuns și te-ai întors ca să pui mâna ta murdară și pe ultima oiță a săracului, sacrificând până și sângele meu.

Sincer să fiu, mă îndoiesc că unul ca dumneata, un răufăcător feroce și un ticălos în care se ascunde un criminal, are frică de Dumnezeu sau frică de propria conștiință. Probabil că nu. Am auzit aici la Ierusalim cum vorbesc oamenii despre dumneata, cum că ești un partizan fervent al arabilor. După vederile dumitale, aici ar trebui să fie țara lui Ismail, pe care cerul a promis-o urmașilor lui Ibrahim, țara pe care Musa a zărit-o de departe și în care Daud a fost rege, iar noi nu avem ce căuta în ea. Dacă e așa, mă puteai considera cel puțin arab. Te-ai fi purtat cu mine ghidat de simpaticele dumitale principii privitoare la arabi. Oare și unui arab i-ai fi luat nevasta? Sau fiica? Oița săracului? Te-ai fi așezat imediat să scrii articole și ai fi ieșit la manifestații, ai fi semnat petiții, ai fi făcut mare vâlvă dacă cineva ar fi îndrăznit să-i facă așa ceva chiar și ultimului dintre arabi! Însă dacă sângele nostru e vărsat, nu contează! Nici rușinea noastră în fața vecinilor, nici batjocura în care ne-ai aruncat. Zilele Cumplite au sosit, domnule Ghideon, și ar fi mai bine să-ți amintești că vei plăti în fața Celui

de Sus pentru aroganța dumitale, iar în fața lui îngheață orice râs și orice mascaradă. Sau poate că greșesc? Poate, Doamne ferește, cerul e gol? Nu există nici judecată, nici judecător? Poate că lumea e fără stăpân?

Adevărul e că ți-am bănuit încă de la început un suflet plin de păcate. De când ai reluat corespondența cu nefericita asta ați început să încălcați legile firii. De când ai început să ne bombardezi cu cecuri, ca o ploaie binefăcătoare. De multe ori nu am putut dormi noaptea de teamă să nu ne întinzi vreo capcană. Cum adică, o inimă nouă îți bate deodată în piept? Sau diavolul dansează în fața noastră? De ce suntem copleșiți cu banii ăștia? Poate că nu face decât să stea la pândă pentru a-l prinde pe sărman și a-l atrage în cursa lui, așa cum e scris în Psalmi? Dar mi-am spus că poate e datoria mea să trec prin încercarea asta. Să nu cad în păcatul bănuielilor: să-ți deschid porțile pocăinței. Ochii mi-au fost prea puri pentru a descoperi răul, ar fi trebuit să sugrum legătura asta murdară încă din fașă.

Oare să fi păcătuit și eu? Oare să fi fost orbit de dorința de câștig?

Îmi recunosc astăzi păcatul de a nu fi respectat versetul „Să nu fii mai drept decât trebuie". Iar acum cerul mă pedepsește înzecit. Să mă învăț minte: să nu mă dau bătut și să nu întind și celălalt obraz, fiindcă ar fi împotriva legilor iudaismului, ci să mă port cu cei răi așa cum scrie în Hagada de Pesah. Acum îmi primesc pedeapsa și nu-mi servești decât de bici. Timp de cinci-șase ani, Michael Sommo a mers cu capul sus. Timp de cinci-șase ani a mers fără să se rușineze, a fost tată și soț și om, însă acum trebuie să-și plătească datoria, și încă cu dobândă, și să o ia din nou de la zero. Să se întoarcă la țărâna din care a avut obrăznicia de a încerca să se ridice.

În seara asta, când soarele a început să apună, m-am dus în pădurea Talpiot. Mi-am îndreptat privirea spre coline, pentru a descoperi de unde voi primi ajutor. Însă unde e Sommo și unde sunt colinele. Dealurile au rămas tăcute și nu mi-au dat

nici un răspuns la întrebări de când lumea, cum ar fi, de exemplu, până când se vor bucura cei răi? Judecătorul cel mare nu va împărți pedepsele. În loc să-mi răspundă, colinele s-au ascuns în întuneric. Cine sunt eu să mă plâng? Rabinul Buskila m-a sfătuit să primesc cu drag. Și mi-a amintit că toate întrebările de mai sus au rămas fără răspuns chiar și când au fost puse de oameni mai importanți ca mine, acum două mii de ani. Colinele s-au acoperit de întuneric și nu mi-au dat atenție. Iar eu am rămas acolo încă puțin, mirându-mă că vântul se obosește să mângâie un om ca mine, uimit că stelele se arată unui vierme ca mine, până a început să se facă frig. Atunci am înțeles mai mult sau mai puțin că Sommo e foarte mic. Că durerea lui nu e decât o umbră trecătoare. Că nu are dreptul să judece lucruri de neînțeles. Dacă, reflectând la căile Providenței, mi-a trecut prin minte gândul morții, și mi-a trecut prin minte chiar și un gând teribil de a te ucide cu propriile mele mâini, iată că după acea clipă groznică mi-am revenit și m-am resemnat. Când a răsărit luna, eram deja calm și împăcat cu mine însumi. Zilele mele sunt ca o umbră care scade, iar eu ca iarba uscată.

Dar dumneata, domnule? Nu te temi? Spre cine îți vei ridica privirea? Dar mâinile pătate de sânge?

Adevărul e că ești un avocat bun al arabilor și că urăști Israelul, însă dumneata ești cel care ai vărsat sângele arabilor în războaie și, cu siguranță, și între războaie. Pe când eu, așa-zisul naționalist și fanatic, n-am omorât pe nimeni în viața mea. Și nu m-am atins de nici un fir de păr din capul vreunui arab, deși eu și strămoșii mei am înghițit de la ei rușine, scuipat și lucruri și mai rele. Nu am făcut rău și nu am insultat nici un arab și nici un alt om, m-am abținut și am tăcut. Însă dumneata treci drept un om foarte caritabil, îngăduitor, omenos, pe când eu sunt un fanatic plin de cruzime. Dumneata ești un învățat, iar eu un limitat, lipsit de orizont. Tabăra iubitorilor de pace împotriva cercului vicios al însetaților de sânge. Și de ce prinde aripi calomnia asta? Pentru că dumneata și cei de

teapa dumitale vă bucurați de faimă, pe când eu și cei ca mine, de tăcere. Probabil din cauză că ai vărsat atâta sânge de arab ai devenit atât de feroce. Și cum v-am mai admirat în tinerețe! Ne uitam la voi ca la niște eroi. Cei șaptezeci de eroi! Niște uriași! Leii cei tineri ai Iudeii! Dar nu am motiv să stau la discuție cu dumneata și nici să-ți povestesc umilințele mele. Trebuie să-mi înapoiezi fiica duminică dimineață, după aceea poți să arzi în flăcările iadului. Poate că vei citi tot ce-am scris eu râzând batjocoritor, imitând-mi accentul, făcând haz de mentalitatea mea, în timp ce ea te va implora să încetezi, pentru că nu e frumos să râzi de un nenorocit, însă nici ea nu va reuși să-și împiedice zâmbetul. Dacă sunt pierdut, sunt pierdut.

Nu degeaba i s-a interzis regelui David să construiască Templul. În cer s-a știut că mâinile îi sunt pătate cu sânge nevinovat. Numai că pedeapsa asta nu-i mai poate consola pe cei morți. Sigur că aceia care erau pe post de Sommo în vremea lui David nu au avut o soartă ușoară nici atunci. Noi suntem ca un pai dus de vânt. O rogojină călcată în picioare.

Rude, prieteni, cunoștințe vin și stau cu mine de dimineața până seara, în vizită de condoleanțe. Intră în casă cu capetele în pământ, de parcă ar fi un mort înăuntru și îmi strâng mâna cu putere, urându-mi să fiu tare și curajos. Parcă aș fi în doliu, dar inima nu mă lasă încă să-mi sfâșii hainele. Poate mai există o umbră de îndoială de care ea ar putea profita, desigur, conform condițiilor pe care i le voi pune eu după verdictul rabinului Buskila. Însă fetița mi-o vei înapoia duminică dimineață fără nici o întârziere, dacă nu vrei să mă împingi la vreun gest disperat. M-am gândit chiar să vin acasă la dumneata și să rămân zi și noapte la poartă, cu o pancartă în mână: „O infamie a fost înfăptuită în Israel". Rudele și cunoștințele vorbesc de măsuri și mai grave împotriva dumitale. Dar poate cerul mă oprește. Să nu mă înjosesc și eu ca dumneata.

Neprețuita soție a fratelui meu stă toată ziua aici cu mine. Și-a lăsat copiii și a venit să mă susțină în momente grele. Îi

serveşte pe musafiri cu sifon rece, cu gustări şi cafea neagră, curăţă scrumierele, mă îndeamnă „mănâncă, mănâncă", iar eu ascult şi îmi mănânc pâinea plângând. Oameni cumsecade se străduiesc toată ziua să-mi distragă atenţia de la nenorocirea mea. Îmi vorbesc despre guvern, despre Comisia Agranat, despre Rabin şi Kissinger şi Hussein. Mă străduiesc cât pot să par că intru în joc. Chiar şi domnul Zakheim a fost pe aici. M-a încurajat şi s-a oferit să fie un fel de mediator. De ce avem nevoie de mediatori, domnule? Dă-mi numai fetiţa înapoi şi după aceea urmează-ţi destinul. Şi ea îşi va urma destinul. Aseară, tocmai când pleca ultimul oaspete, a sosit fratele meu, aducându-mi o sticlă de coniac. M-a îmbrăţişat şi m-a sărutat, spunând trist: „Nu trebuie să ne căsătorim cu ei. Sunt atinşi de un rău pe care noi nu-l putem înţelege şi nu-l cunoaştem, trebuie să rămânem între noi, să nu-i atingem şi să nu ne molipsim". Aşa a spus şi a luat-o pe nevastă-sa acasă. Am ieşit şi eu şi m-am plimbat puţin pe străzi. M-am urcat pe colină să văd cum dispare soarele şi să pun întrebări fără rost. Nu am primit ca răspuns decât foşnetul copacilor. Oare nu e totul o greşeală? Paradisul şi Potopul şi muntele Moria şi rugul în flăcări să nu fi existat niciodată? Să fie doar nişte alegorii? Înţelepţii s-au înşelat, nu e aici Ierusalimul antic, nici pământul sfânt din Tora. Să fie oare în altă parte? Dincolo de capătul lumii? Se poate concepe o astfel de greşeală? Savanţii nu se înşală? Poate din cauza asta nu există Dumnezeu aici.

Luna a apărut de după munţi, iar eu m-am întors acasă. Nu vreau să am de-a face cu luna, ca să nu pună din nou stăpânire pe mine pornirile răului: dorinţa de a muri sau de a te sugruma, domnule. Întorcându-mă în casa goală, ce mi-a mai rămas de făcut decât să-mi torn din coniacul adus de fratele meu, să dau drumul la televizor şi să mă aşez în întuneric, privind cum detectivii ageri şi bine făcuţi aleargă cu revolverele în mână după vreun criminal din Hawaii? Dar cu inima sunt în altă parte: cu ce mă ajută pe mine dreptatea din Hawaii? În mijlocul

peripeţiilor şi al împuşcăturilor, în mijlocul urmăririi, m-am ridicat şi am plecat. N-am nevoie de ei. Să strălucească singuri în întuneric. Am ieşit pe balcon să văd dacă pământul e la locul lui şi dacă luna încă se învăluie în razele ei de argint, în ciuda ticăloşiilor care se petrec în ţară. Trecătorii se grăbesc fiecare spre casa lui, spre nevasta şi copiii lui, iar eu le urmăresc cu privirea umbrele: poate am să găsesc un leac şi pentru ruşinea mea.

Când strada s-a golit, m-am întors înăuntru şi am constatat că totul se rezolvase între timp acolo, în Hawaii. Poate am să-mi iau fetiţa şi am să mă stabilesc în Hawaii?

M-am aşezat în bucătărie în faţa şorţuleţului ei atârnat în cui, număr paşii vecinilor de dincolo de perete şi ai celor de deasupra şi frunzăresc neatent Cartea psalmilor pentru a mă consola. Deşi ar fi fost mai potrivit să citesc din Cartea lui Iov. De ce inima mea a cerut prea mult? De ce m-am însurat cu o femeie de condiţie mai bună decât a mea? De ce am ridicat ochii atât de sus? Cu privirea împăienjenită, repet versetul: „Să se ruşineze şi să rămână de ocară cei ce-mi caută sufletul. Să dea înapoi şi să se facă de râs cei ce pun la cale nenorocirea mea. Întunecată să fie calea lor şi lunecoasă... căci fără de pricină întins-au cursa lor spre nimicirea mea, fără nici un temei au săpat groapa sufletului meu". Ce caut în versetele astea, când inima mea e moartă? Nu mai pot schimba nimic şi nu mai pot corecta ceea ce e strâmb. Ruşinea trebuie să o suport eu, nu duşmanii mei. Părăsit ca un ienupăr în stepă. Drumul mi-e tenebros şi alunecos pe când dumneata te bucuri de ziua de azi. De ce? Mister. Cu ce am păcătuit în faţa dumitale, domnule? Ce a câştigat Uriah hititul din faptul că regele a fost pedepsit? Chiar şi acum, după trei mii de ani, încă mai citim cu sfiţenie Psalmii lui David, fiul lui Yshai, pe când lamentaţiile lui Uriah nici nu există. Sau poate că există, dar sunt uitate, şi până şi amintirea lor s-a pierdut? Dumnezeu a preferat ofranda lui Abel, şi nu pe cea a lui Cain. Ce a câştigat Abel?

Abel a murit, iar Cain trăieşte, iar semnul de pe frunte îl apără şi nimic nu-l împiedică să devină bogat, celebru şi să se bucure de plăcerile lumii.

Mă ridic şi încep să mă plimb prin cameră, deschid un dulap şi iată rochiile ei. Ies şi mă duc să-mi clătesc faţa sub robinet, dar iată obiectele ei de toaletă. Mă duc la patul fetiţei şi ursuleţul se uită la mine. E ursuleţul adus de fiul dumitale după Paşti fetiţei mele. Ai să mi-o dai înapoi, domnule?

De ce trebuie să te implor? Ţara e pe mâna răilor. Voi sunteţi elita, voi aveţi bogăţiile şi puterea, voi aveţi înţelepciunea şi legile, iar noi suntem pământul de sub picioarele voastre. Voi sunteţi leviţii şi cohenii, iar noi cei ce duc greul. Voi sunteţi mândria ţării, iar noi adunătura. Voi sunteţi aleşii, fiii Domnului, iar noi doar fii vitregi. Vouă v-a dăruit frumuseţea, splendoarea şi statura înaltă cu care uimiţi o lume întreagă, pe când nouă ne-a dat micimea spiritului şi a staturii şi cu greu ne distingem de arabi. Poate ar trebui să fim recunoscători pentru că ni s-a dat dreptul de a tăia lemne pentru voi, de a mânca ruşinaţi din resturile de la masa voastră, de a locui în casele de care v-aţi săturat şi de a face în locul vostru toate muncile pe care le disprețuiţi, inclusiv aceea de a construi ţara, şi uneori de a ne căsători cu femeile de care aţi divorţat şi pe care le-aţi aruncat, permiţându-ne să bem din fântâna în care aţi scuipat şi să încercăm să adoptăm obiceiurile voastre, ca să vă fim pe plac. Să ştii că unul ca mine, un evreu ca oricare altul, e gata să ierte. Însă nu acum, domnule, ci după ce nu veţi mai fi de partea răului. Numai după ce vă veţi recunoaşte păcatele şi veţi părăsi calea greşită şi veţi servi din nou ţara în loc să o distrugeţi, veghind doar la propriul interes, şi în loc să o calomniaţi în lumea întreagă. Renumele dumitale mondial nu are nici o valoare în ochii mei, nici gloria dumitale ieftină: ai discreditat numele Israelului în cartea pe care ai scris-o pentru *goym* şi pe care n-am citit-o şi nici n-am de gând s-o citesc; mi-a ajuns ce s-a scris despre ea în *Ma'ariv*. „Nebunia sionistă"! Cum ţi-ai

permis? Cum nu ți-a tremurat mâna? Și încă în engleză? Sărbătoare pentru cei care ne urăsc!

În tinerețe, la Paris, în perioada când am fost chelner, unii clienți, printre care și evrei, credeau că sunt arab. Mă strigau Ahmed. După tot ce ne-au făcut arabii! Drept care am venit în Israel cu credința că aici toți suntem frați și Mesia va veni să ne fie rege. Și cum a primit țara un tânăr idealist venit aici, să știi și dumneata, direct de la Sorbona? Zidar. Paznic de noapte. Casier la un cinematograf. Santinelă. Pe scurt – ultimul om. Am tras ca un măgar toată viața, iar acum, cu ajutorul dumitale, domnule profesor, măgar cu coarne, dacă îți poți imagina cum arată așa ceva. Sau un câine căruia i s-a luat osul găsit sub masă.

Iar eu, fără să mă gândesc prea mult, mi-am zis, și ce? De ce nu? Foarte bine, am să-i iau și fiul sub aripa mea protectoare. El aruncă, eu adun. El calcă în picioare, eu îndrept. Am să-i fiu tată și profesor și fiului dumitale, și așa am să-ți plătesc răul cu bine și am să salvez un suflet în plus în Israel, poate chiar două. Am fost naiv. Sau prost. E drept că la noi se spune: „Ferice de cei care umblă pe drumul drept" și că Dumnezeu are grijă de cei proști, însă probabil că versetele astea au alt sens. Cine le-a scris nu s-a referit la Sommo, ci la unii mai buni ca el. Calea celor mârșavi reușește. Țara e în mâna lor. Astea sunt versetele actuale. Accept sentința. Numai dă-mi înapoi fetița. Asupra ei nu ai nici un drept.

De fapt, ce te îndreptățește? Că ai fost erou de război? Și fiii cei nechibzuiți ai lui Seruia, și Ahab cel netrebnic au fost eroi. Dar de la un război la altul, ce ați făcut din țara asta? Ați murdărit-o. Ați vândut-o pentru un blid cu linte. Ați devorat-o fără nici o problemă.

Așa că s-a dus vremea voastră. V-a sunat ceasul. E trecut de miezul nopții, se apropie zorile zilei de vineri și aici, în sudul Ierusalimului, se aud clopotele. Vi s-a sfârșit domnia, în curând va trece în mâna altora mai buni. Nu spun că eu nu am nici

un păcat. Poate am păcătuit râvnind la o femeie destinată altuia mai bun ca mine. Ea e mai înaltă ca mine, e frumoasă, iar eu? Ce sunt eu de fapt? În toți anii ăștia cât am fost căsătoriți, umbra dumitale impură nu ne-a părăsit nici o clipă. Oricât m-am străduit, nu am reușit să înăbuș râsul în întuneric. Și acum probabil cerul a hotărât să mă pedepsească. Sau poate că, Doamne ferește, nu există Dumnezeu aici? S-a mutat în Hawaii? Adevărul e că în scrisoarea asta e concentrat un sfert de sticlă de coniac de la fratele meu și două tranchilizante pe care le-am găsit într-un sertar. Al ei. Unde am mai găsit o fotografie veche dintr-un ziar în care ești dumneata în uniformă, cu toate gradele și distincțiile și frumos ca un înger.

Mai bine să mă opresc. Am scris deja prea mult. Mâine-dimineață va veni cumnatul meu cu camioneta lui Peugeot să ia scrisoarea și să ți-o aduca la Zikhron. Mai bine mă duc la Zidul Plângerii să spun o rugăciune de miez de noapte, chiar dacă cine știe de rugăciunile care vin de la unul ca mine impresionează pe cineva sus în cer. Poate doar în mod negativ. Dar nu există rău fără bine: mâna stângă rănește, mâna dreaptă vindecă, după cum e scris la noi. Acum, când nu mai am nimic pe lumea asta, începând cu ziua de azi mă voi conscra numai salvării țării, și asta îmi va fi răzbunarea. Până se va umple măsura cu suferințe a lui Sommo și va fi chemat să se odihnească acolo sus. Probabil că și pe lumea cealaltă e nevoie de bucătari și de santinele, așa că poate mă vei mai vedea salutându-te regulamentar la vreo barieră, dar cu siguranță n-ai să mă observi. Încă un singur lucru: măcar acum încearcă să fii înțelegător cu ea. Ai puțină milă. Nu o mai chinui, fiindcă oricum nu mai are nimic pur în ea. Iar pe fetița mea să mi-o dai înapoi cu frumosul. Închei cu un rece dispreț.

M. S.

Domnului Sommo
Tarnaz 7, Ierusalim

Ziua de sabat, 04.09.'76

Stimate domnule Sommo,

1. Ieri cumnatul dumitale mi-a adus scrisoarea ta cea furtunoasă. Bănuielile pe care le expui nu au nici o bază: nimeni nu te-a înşelat. Înţeleg foarte bine ce te afectează şi, aşa cum e ştiut, aceste sentimente nu-mi sunt străine. De fapt, soţia dumitale e cea care a hotărât de bunăvoie să mai rămână aici câteva zile şi să aibă grijă de mine, până mă voi interna (în curând) în spital pentru radioterapie, moment în care se va întoarce imediat la dumneata. Sper, domnule Sommo, că n-ai să-i faci greutăţi la întoarcere. Ai încheiat scrisoarea cu vorbele „nu mai are nimic pur în ea", şi sunt de acord cu dumneata. Aşa că nu-mi rămâne decât să-ţi întorc rugămintea: trateaz-o cu generozitate.

2. De la Hadasa probabil că n-am să mai ies. În urmă cu un an m-am îmbolnăvit de cancer la rinichi şi am fost operat de două ori. Tumoarea mi-a cuprins acum abdomenul. Medicii de la New York sunt de părere că o altă operaţie ar fi inutilă. Situaţia mea e destul de tristă, prin urmare poţi înţelege că fanteziile dumitale născute din gelozie nu sunt justificate şi n-are rost să ajungem până la Uriah hititul sau în Hawaii. E suficient să ne întoarcem cu câţiva ani în trecut. După cum ştii, m-am însurat cu Ilana în septembrie '59, mai mult din dorinţa ei decât din dorinţa mea. La câteva luni a rămas însărcinată şi l-a născut pe Boaz; totul din proprie iniţiativă: eu nu mă vedeam în rol de tată, ceea ce îi spusesem de la bun început. Apoi viaţa noastră împreună a devenit dificilă. S-a dovedit fără nici o îndoială că o făceam să sufere. Ceea ce poate că şi dorea (nu sunt specialist în acest domeniu). Având un caracter slab, am amânat divorţul până în septembrie '68. Despărţirea a fost crudă pentru amândoi, iar eu m-am purtat meschin: ura şi dorinţa de a mă răzbuna mi-au dictat comportamentul.

Apoi am părăsit țara. Am rupt orice legătură. Am aflat de căsătoria voastră în mod indirect. Iar la începutul anului acesta am primit rugămintea de a o ajuta, rugăminte venită din partea ei sau poate a amândurora. Din motive care nu-mi sunt clare, poate legate și de evoluția bolii mele, am găsit de cuviință să răspund pozitiv. Acum, la sfârșitul vieții, sunt două-trei lucruri pe care le regret. De aceea m-am întors în țară săptămâna trecută (fără să anunț), ca să-l văd pe Boaz și să stau în casa în care am crescut. Am găsit-o aici pe Ilana, care a luat hotărârea să rămână pe post de soră de caritate. Nu eu am rugat-o să stea aici, dar nici nu am găsit vreun motiv să o alung din nou. Mai ales că, de fapt, casa îi aparține deja lui Boaz, deși formal e încă pe numele meu. Relațiile dintre ea și mine, domnule Sommo, nu sunt relații dintre un bărbat și o femeie, nici într-un caz. Dacă ai nevoie, pot să-ți procur o declarație oficială pentru rabin, care să ateste castitatea soției dumitale.

3. Am stabilit prin testamentul meu revizuit ca viitorul lui Boaz și viitorul familiei dumitale să fie asigurate. Dacă n-ai să împrăștii banii în investiții mesianice etc., fetița dumitale va fi ferită de lipsurile și sărăcia de care ai avut parte dumneata, așa cum mi-ai descris în scrisoare, în culori atât de vii. Apropo, fetița pare drăguță și generoasă: azi-dimineață, de exemplu, pe când toată „comuna" dormea, ea a venit și s-a instalat pe marginea patului meu; inventase un fel de medicament (petrol amestecat cu frunze de cătșune, cred), și mi-a adus cadou un greiere mort, într-o pungă de plastic. În schimb mi-a cerut, și a și primit, trei bărci din hârtie. Am avut o mică discuție filozofică despre natura apei.

4. Cât despre restul argumentelor, fie formulate la persoana a doua singular sau persoana a doua plural, în context ideologic sau politic, nu pot decât să recunosc majoritatea acuzațiilor. Cu condiția să am voie mai întâi să reduc anumite exagerări emoționale, pe care le-aș atribui furiei sau amărăciunii dumitale acumulate în timp. Ca să simplific, domnule Sommo, nu

numai că te consider mai bun decât mine – dar asta nu are nici o importanţă –, ci te consider pur şi simplu un om cumsecade. Despre calităţile dumitale excepţionale am aflat doar în ultimul an, mai ales în ultimele zile, atât de la Ilana, cât şi de la Boaz, dar şi – indirect – observând cu atenţie comportamentul fiicei dumitale (în clipa asta a intrat din nou în camera mea, şi-a bătut numele, cu ajutorul meu, pe maşina mea de scris Hermes Baby, oferindu-mi de data asta în dar şase furnici într-o ceaşcă, şi m-a invitat să dansez. M-am simţit obligat să refuz din cauza bolii şi din cauză că niciodată n-am fost în stare să învăţ să dansez.).

5. În timp ce dumneata ai faţă de mine un „dispreţ rece", eu am pentru dumneata o anumită stimă, dincolo de divergenţele de opinie. Îmi cer scuze cu această ocazie pentru suferinţa pe care ţi-o provoacă existenţa mea.

6. Ai dreptate să mă consideri arogant. Spre deosebire de dumneata, domnule Sommo, am privit întotdeauna oamenii de sus în jos, poate pentru că prostia era atât de răspândită în toate locurile pe unde am trecut sau poate numai pentru că de când eram mic copil am fost privit de toată lumea, nu ştiu de ce, de jos în sus. Acum, pentru că nu pot dormi cu adevărat, dar nici nu pot rămâne complet treaz, mi se pare că a fost o greşeală. Cu atenţie şi ezitare mă port faţă de cei ce mă înconjoară aici (deşi nu sunt sigur că ei îşi dau seama de asta). Dacă aş mai fi avut timp, poate că ţi-aş fi propus să ne întâlnim şi să ne privim ochi în ochi. Poate că nu ne-am plictisi. Numai că, într-adevăr, aşa cum ai remarcat cu o fină intuiţie, mi-a trecut deja timpul, domnule Sommo. Şi e adevărat că îmi sună clopotele.

Şi mă refer nu la clopote simbolice, ba la unele cât se poate de adevărate: Boaz a instalat într-una dintre camerele de la etaj un fel de clopoţei de vânt, făcuţi din sticle pe care le-a legat cu sfori de tavan. Orice boare care vine dinspre mare produce aceleaşi sunete dezolante. Uneori sunetele astea mă fac să-mi

părăsesc patul de scânduri. Ieri, cu ajutorul unui baston făcut de Boaz, am reuşit să mă ridic şi să cobor în grădina care se scufunda în noapte. Cei opt tineri care locuiesc aici au smuls mărăcinii şi pirul, au împrăştiat îngrăşământ de capră (al cărui miros înţepător îmi aminteşte de copilărie) şi au săpat pământul. În locul soiurilor exotice de trandafiri pe care le cultiva tatăl meu, sunt acum straturi cu legume. Ilana s-a oferit să pregătească sperietori din cârpe (am impresia că păsărelele nu sunt prea impresionate). Iar fiica dumitale udă de două ori pe zi cu stropitoarea (am trimis pe cineva să i-o cumpere de la magazinul din sat).

Printre straturi, lângă bazinul de marmură reparat, în care înoată din nou peşti (crapi în loc de peştişori aurii), am descoperit două scaune de răchită. Ilana şi-a adus cafea, iar mie – ceai de mentă. Dacă vrei să ştii amănunte, iată-ne aşezaţi cu spatele la casă, privind marea până se înnoptează. Nu am schimbat decât câteva cuvinte absolut necesare. Ilana pare îngrozită de paloarea obrajilor mei scofâlciţi. Pe când eu nu găsesc ce să-i spun, doar că are o rochie frumoasă şi că părul îi stă bine. Nu neg că în anii cât am fost căsătoriţi nu mi-a trecut niciodată prin minte să-i spun asemenea lucruri: la ce bun? Oare dumneata, domnule Sommo, îi faci complimente în legătură cu rochiile ei? Oare te aştepţi ca ea să spună ce bine ţi se potrivesc pantalonii?

Mi-a acoperit genunchii cu o pătură. Iar când vântul s-a înteţit, am întins pătura şi pe genunchii ei. Am remarcat din nou cât îi îmbătrâniseră mâinile, deşi faţa îi părea tânără. Însă nu am spus nimic. Am tăcut aproape o oră şi jumătate. Departe, lângă ţarcul caprelor, fetiţa voastră râdea şi ţipa fiindcă Boaz o urcase pe umerii lui, apoi pe cap şi apoi pe un măgar. Ilana mi-a spus: „Uită-te". Iar eu am spus: „Da". Ilana a spus: „Nu fi îngrijorat". I-am replicat: Nu". Şi ne-am reluat tăcerea. Nu aveam ce să-i zic. Să ştii, domnule, că ea şi cu mine ne folosim de un limbaj monosilabic: nu, da, e frig, ceaiul e bun,

rochia e frumoasă, mulţumesc. Ca doi copii mici care nu ştiu să vorbească. Sau ca soldaţii şocaţi de bombardamente, pe care i-am văzut după război într-un institut de recuperare. M-am oprit la acest detaliu ca să repet că bănuielile dumitale nu sunt justificate. Între ea şi mine nu există nici măcar un dialog adevărat, în schimb am simţit dorinţa să-ţi scriu. Deşi nu am nici cea mai vagă idee la ce foloseşte. Scrisoarea dumitale, care avea ca scop să mă jignească, nu a lovit, ci dimpotrivă, mi-a făcut plăcere. Cum vine asta? Habar n-am.

La şapte, soarele a dispărut în mare şi seara s-a lăsat încetul cu încetul. De la bucătărie se auzea o muzicuţă. Şi o chitară. Venea şi miros de coptură (ei îşi coc singuri pâinea). Iar la opt sau puţin după opt, o fată desculţă, cu o lanternă în mână, ne-a adus o pită caldă din cuptor, măsline, roşii şi iaurt (produs tot de ei). Am făcut efortul de a mânca puţin, pentru ca şi Ilana să mănânce. Ea muşca fără chef, ca să mă îndemne pe mine. La nouă şi un sfert am spus: „Începe să se facă frig". Ilana a spus: „Da". Şi a adăugat: „Hai să mergem". Iar eu am răspuns: „Bine".

M-a ajutat să urc în camera mea, să-mi scot hainele (blugii şi tricoul pe care era imprimat Popeye marinarul), şi să mă întind pe patul de scânduri. Ieşind, mi-a smuls promisiunea că o voi striga dacă voi avea dureri în timpul nopţii (Boaz mi-a instalat o sfoară lângă pat. Dacă trag de ea, sună cănile de tablă pe care le-a legat la capul patului ei de la parter). Însă nu mi-am ţinut promisiunea. M-am ridicat, mi-am tras un scaun şi am stat câteva ore lângă fereastra întunecată a cărui geam e lipit cu plasturi. Încercam să captez noaptea şi să înţeleg jocul lunii peste colinele Menashe dinspre est. Mama mea avea obiceiul să stea aşa în ultima ei vară. Poţi să-ţi imaginezi cum se aruncă trei grenade într-un buncăr plin de egipteni? Şi apoi să pătrunzi înăuntru, trăgând fără întrerupere cu mitraliera, printre ţipete, urlete şi gemete? Jeturi de sânge şi creier să-ţi stropească hainele, părul, faţa? Bocancul să ţi se înfigă într-o burtă despicată din care se scurge o gâlgâială vâscoasă?

Am stat lângă fereastră până la două dimineața, ascultând vocile prietenilor lui Boaz, care cântau în jurul unui foc de tabără în grădină niște melodii pe care nu le cunosc. O fată cânta la chitară. Pe Boaz nu l-am văzut și nici nu l-am auzit. Poate se urcase pe acoperiș, să fie singur cu telescopul lui. Sau poate coborâse pe plajă (are o plută mică, construită fără nici un cui, pe care și-o duce în spate până la plajă, la cinci kilometri depărtare. L-am învățat în copilărie să-și construiască Kon-Tiki din lemn ușor, legat cu sfori. Se pare că nu a uitat).

La ora două casa a fost învăluită de întuneric și de o liniște profundă. Numai broaștele continuau să orăcăie. Și niște câini se auzeau undeva departe. Secondați de răspunsul câinilor din curțile vecine. Vulpile și șacalii care mișunau pe aici în nopțile copilăriei mele au dispărut fără urmă.

Am stat lângă fereastra aceea până în zori, înfășurat în pătura de lână ca un evreu în timpul rugăciunii. Îmi închipuiam că aud marea. Deși nu era probabil decât vântul prin coroanele palmierilor. Reflectam la reproșurile din scrisoarea pe care mi-ai trimis-o. Dacă mi-ar mai fi rămas puțin timp, te-aș fi scos din baraca portarului. Te-aș fi făcut general. Ți-aș fi predat cheile și m-aș fi dus să meditez în deșert. Sau ți-aș fi luat locul ca vânzător de bilete la cinematograf. Ai vrea să schimbăm rolurile, domnule Sommo?

Comunitatea hippy cea mică își continuă activitatea în jurul meu și în timpul zilei, în surdină, ca pe vârful degetelor de la picioare. Ca și cum aș fi o fantomă care a apărut din pivniță pentru a bântui încăperile. Camere sunt aici câte vrei. Majoritatea încă părăsite. Prin ferestre pătrund ramurile smochinului și ale agudului. Îmi place cum oficiază Boaz – sau nu oficiază, ci pur și simplu există –, asumându-și rolul superiorului printre egali. Îmi place să-i aud cântând în bucătărie sau în timp ce lucrează ori în jurul focului în curte, până la miezul nopții. Sunetul muzicuței. Fumul de la bucătăria lor. Chiar și păunul care se plimbă pe aici ca un comandant tâmpit

şi arogant printre armatele de porumbei de pe coridoare şi casa scărilor. Şi telescopul fixat pe acoperiş, înclinat (aş vrea să urc până acolo. Aş vrea să-l rog pe Boaz să mă invite la o mică escapadă printre stele. Deşi nu înţeleg mare lucru din armatele cerului, în afara unor puncte de reper ce îmi serveau în expediţiile nocturne). Obstacolul principal e scara de frânghii care îmi depăşeşte puterile. Ameţesc des. Chiar şi când încerc să mă deplasez singur între pat şi fereastră. În afară de asta, Boaz se abţine să vorbească cu mine, spunându-mi, cel mult bună dimineaţa, ce faci, de ce ai nevoie de la magazin (azi-dimineaţă am cerut o masă pe care să-mi pun maşina de scris şi să compun scrisoarea asta. După o oră şi jumătate a urcat şi mi-a instalat o masă pe care a construit-o din lăzi şi ramuri de eucalipt, cu un suport înclinat pentru picioare. Şi, din proprie iniţiativă, mi-a cumpărat un ventilator). Cea mai mare parte a timpului lucrează probabil în jungla care a fost cândva o plantaţie: taie trunchiuri de copaci cu securea, taie crengile cu fierăstrăul, adună pietrele, le cară în coşuri pe umerii goi, precum titanul Atlas, sapă, cară roabe cu gunoi. Sau amestecă cu lopata şi hârleţul ciment, pietriş şi nisip, toarnă betonul pe o armătură de fier făcută de el însuşi şi netezeşte podeaua cea nouă. Uneori îl descopăr seara cocoţat în vârful unuia dintre bătrânii eucalipţi plantaţi de tatăl meu acum cincizeci de ani, suspendat într-un hamac pe care şi l-a instalat la opt metri înălţime, citind, spre uimirea mea, vreo carte. Sau numărând norii de mai aproape. Sau vorbind cu păsărelele pe limba lor.

Odată, l-am oprit lângă magazia cu unelte. L-am întrebat ce citeşte. Boaz a ridicat din umeri şi mi-a răspuns jenat:

— O carte. De ce?

L-am rugat să-mi spună ce carte.

— O carte de limbă.

— Adică?

— Gramatică pentru vorbit şi auzit. Ca să termin cu ortografia şi chestii din astea.

Oare se poate citi o „carte de limbă" aşa cum citeşti ceva ca să-ţi treacă timpul?

— Cuvinte şi din astea, îmi oferă zâmbetul lui leneş, e ca şi cum ai face cunoştinţă cu oameni. De unde au venit. Cine e rudă cu cine. Cum se comportă fiecare în diverse situaţii. Şi în afară de asta (S-a oprit. Descrie un cerc larg cu mâna dreaptă în jurul capului său mare pentru a-şi scărpina tâmpla stângă, gest ilogic, însă aproape regesc), şi în afară de asta, nu există aşa ceva: să-ţi treci timpul. Timpul nici măcar nu trece.

— Nu trece? Cum adică?

— Ştiu eu? Poate dimpotrivă. Noi traversăm timpul. Ştiu şi eu? Sau poate că timpul traversează oamenii. Ai chef să alegi nişte seminţe? Sunt în magazie. La umbră. Numai dacă ai chef să faci ceva. Sau poate vrei să împăturești sacii goi?

Aşa am fost primit să iau parte la activităţile lor (cam jumătate de oră în fiecare dimineaţă, stând jos, dacă nu aveam dureri prea mari. Uneori mai şi aţipeam acolo).

Fetele care stau aici: două sau trei americance. O franţuzoaică. Una pare o elevă de liceu israeliancă de familie bună, poate fugită de acasă în plină aventură romantică sau poate în căutare de sensuri noi. Sau poate fugind de sinucidere? Toate probabil că trăiesc cu el. Poate chiar şi băieţii. Ce înţeleg eu în toate astea? (La vârsta lui eu eram încă virgin şi mă masturbam. Cu siguranţă şi dumneata, domnule Sommo? Până m-am însurat am fost virgin. Şi dumneata, domnule?) Boaz, după părerea mea, are aproape un metru nouăzeci şi cinci şi trebuie să cântărească cel puţin nouăzeci de kilograme. Şi cu toate astea, e suplu ca o panteră, merge zi şi noapte desculţ şi gol, doar cu o bucată de pânză decolorată în jurul coapselor. Părul de un auriu pal îi cade în valuri pe umeri. Barba blondă şi moale, ochii mijiţi, buzele întredeschise, toate îi dau aerul unui Isus desprins dintr-o icoană scandinavă.

Adaugă la asta un aer visător. Aici şi totuşi nu aici. Tăcând. În ciuda corpului enorm, nu găsesc nici o asemănare cu tatăl

meu cel solid ca un urs. Dimpotrivă, seamănă într-un fel cu Ilana. Poate în dulceaţa vocii. Sau în mersul suplu, cu paşi ampli. Sau în zâmbetele pe jumătate adormite, copilăreşti, dar viclene. „Ai să repari fântâna arteziană, Boaz?" – „Nu ştiu. Poate. De ce nu?" – „Şi girueta care era pe acoperiş?" – „Poate. Ce înseamnă giruetă?"

De la fereastra camerei mele: straturi de ceapă şi ardei. Găini care se plimbă şi scormonesc pământul ca într-un sat arăbesc. Nu ştiu câţi câini de o amestecătură de rase au ajuns aici de departe, atraşi de mâncare şi de afecţiune. Eucalipţi. Chiparoşi. Măslini. Smochini şi aguzi. Apoi jungla plantaţiilor. Acoperişuri roşii pe colina din faţă, la opt sute de metri de aici. Munţii Menashe. Păduri. Şi un abur sau un fum uşor pe linia orizontului spre est. Chiar şi clopoţeii de vânt din sticle în camera de la mansardă, unde acum patruzeci şi unu de ani a murit mama mea într-o noapte de iarnă, mi se pare absolut potrivit pentru locul acela. Deşi sunetele lui ciudate nu mă străpung decât pe mine. Dacă ţi-ai imaginat o peşteră ce serveşte de ascunzătoare tâlharilor, în penumbra căreia îţi vezi nevasta în braţele unui demon crud – iată adevărul adevărat, lipsit de orice urmă de penumbră: nu e decât ori o lumină crudă de vară, ori întuneric. Cât despre demon: somnolent în cea mai mare parte a timpului din cauza analgezicelor pe care şi le-a adus din America (în afară de astea, de Hermes Baby, de pijama şi de pipă – valizele stau încă închise într-un colţ al camerei. De fapt, pipa nu serveşte decât pentru a muşca, nu şi pentru fumat. Fumatul îi face greaţă). Iar când nu doarme? Stă întins pe patul de scânduri, privind în gol. Stă lângă fereastră şi priveşte în gol. Alege seminţe în magazia răcoroasă din curte până îi slăbesc puterile. Un demon căzut, care îşi ispăşeşte pedeapsa. Abrutizat de medicamente. Un demon politicos, tăcut, care se străduieşte să nu fie o povară, aproape plăcut. Ca taică-său, probabil, care din urs s-a transformat într-o oiţă acolo, la sanatoriul lui de pe Carmel.

Sau târându-se de ici-colo, sprijinindu-se în bastonul lui cel nou, cu sandalele pe care i le-a fabricat fiul lui din bucăţi de cauciuc şi sfoară, într-o pereche de blugi decoloraţi şi un tricou de copil cu imaginea lui Popeye, jerpelit şi smochinit, târându-şi picioarele dintr-o cameră în alta. De la intrare în hol. Din aripa refăcută în grădină. Oprindu-se să stea de vorbă cu fiica ta, încercând s-o înveţe jocul cu pietricele. Punându-i la mână ceasul lui. Şi continuându-şi drumul, pentru a trece în revistă umbrele copilăriei şi ale adolescenţei: aici era turnul viermilor de mătase. Aici a omorât şi a îngropat papagalul. Aici mergea (înainte de a-l face să sară în aer cu praful de puşcă scos din cartuşe) trenuleţul electric adus de taică-său din Italia. Aici a stat ascuns două zile şi o noapte după ce taică-său a dat în el cu piciorul. Aici venea să se masturbeze. Acolo a cucerit cu bolduri şi săgeţi harta Europei de Vest. Aici a dat foc unui şoarece viu într-o găleată. Şi aici şi-a arătat mădularul şi aproape a leşinat atingând pulpele nepoatei servitorului armean. Aici i-a făcut pe invadatorii marţieni să aterizeze şi aici a experimentat în secret bomba atomică de producţie israeliană. Acolo l-a înjurat o dată pe taică-său, motiv pentru care a primit un pumn peste faţă de a rămas întins pe jos, sângerând ca un porc. Şi aici a îngropat sandalele fine ale maică-sii (şi iată că alaltăieri a descoperit sub o dală dezlipită resturile lor putrezite). Acolo s-a închis în compania lui Jules Verne, pentru a cuceri insule uitate de lume. Şi aici, în spaţiul strâmt de sub scările din spate, s-a ghemuit să plângă pe ascuns pentru ultima oară din viaţa lui: când taică-său i-a omorât maimuţa. În casa asta a crescut. Iar acum a venit să moară aici.

Poate aşa: la opt fără douăzeci, după dispariţia soarelui şi înainte de a se stinge ultimele pâlpâiri roşietice pe mare. Chiar pe banca stricată de la poalele colinei, lângă marginea prăpastiei, în faţa livezii devenite pădure subtropicală, pe care Boaz a început s-o amenajeze. A rămas doar un cerc de pietre în locul unde era pe vremuri o fântână. Nu fântână, ci un puţ săpat

de taică-său ca să strângă apa de ploaie. Ilana va sta lângă el. Şi îi va ţine mâinile care se răcesc între mâinile ei: pentru că uneori ea şi cu mine, ca doi copii ruşinaţi, ne ţinem de mână în tăcere. Vei fi atât de bun să nu i-o iei în nume de rău.

Şi aşa, în timp ce îţi scriu aceste foi, înclin din ce în ce mai mult să ascult de fiul meu, care mi-a spus ieri cu vocea lui egală, indiferentă că în loc să mă duc să putrezesc la Hadasa, unde sigur nu mai au cu ce să mă ajute, mai bine rămân aici, în liniştе, cum spune el.

Oare prezenţa mea nu-i deranjează?

— Doar tu plăteşti.

Poate o să le fiu de folos cu ceva? Vreun curs? Vreo conferinţă?

— Însă aici nimeni nu are voie să le spună celorlalţi ce să facă.

Să facă? Dar eu nu fac aproape nimic aici.

— Cel mai bine: stai liniştit.

Aşa că voi rămâne aici. În liniştе. O să-ţi fie oare milă şi ai să le laşi încă puţin aici, cu mine? Am să o distrez pe fetiţă în fiecare zi. Am să-i fac un teatru de umbre proiectate pe zid de degetele mele (Zakheim m-a învăţat asta când aveam şase ani. Sau şapte). Vom continua să schimbăm păreri despre natura focului şi a apei şi la ce visează şopârlele. Ea îmi va pregăti medicamente din noroi, apă cu săpun şi conuri de pin. Şi în fiecare zi, în adierea brizei de seară, mă voi aşeza împreună cu Ilana pe bancă şi vom asculta freamătul pinului.

E vorba de o perioadă foarte scurtă de timp.

Şi e dreptul dumitale să refuzi şi să le obligi să se întoarcă imediat.

Apropo, Boaz propune să vii şi dumneata aici. Spune că ai putea să-i ajuţi cu experienţa pe care o ai în domeniul construcţiilor, cu condiţia să nu încerci să ne impui mâncare cuşer. Închei citatul. Ce părere ai?

Dacă vei cere, le voi trimite fără întârziere cu taxiul la Ierusalim şi nu mă supăr. (Ce drept am eu?)

Să ştii, domnule, că moartea mea e o moarte acceptabilă. Să nu mă înţelegi greşit: nu e vorba de dorinţa de a muri sau alte asemenea lucruri (în privinţa asta n-ar fi nici o problemă: am un revolver grozav primit cândva din partea unui general de la Pentagon), e vorba de o dorinţă complet diferită: dorinţa de a nu exista deloc. De a-mi anula retroactiv prezenţa. Ca şi cum nu m-aş fi născut. Să trec de la bun început la un alt mod de a fi: eucalipt, de exemplu. Sau o colină golaşă în Galileea. Sau o piatră de pe suprafaţa Lunii.

Apropo, Ilana şi Yfat au primit cea mai bună cameră: la parter, încăperea semicirculară ale cărei ziduri din sticlă dau spre acoperişurile kibbutzului de sub noi, spre plantaţiile de bananieri, spre fâşia de plajă şi mare. (Pescăruşi în zori, o strălucire intensă la prânz, ceaţă albăstruie seara.) Cândva, în camera aceasta, s-a aflat grandioasa bibliotecă a tatălui meu (pe care nu l-am văzut niciodată deschizând vreo carte). Acum au văruit camera într-un fel de albastru psihedelic, strident. O nadă veche ornează tavanul cel înalt. Mai sunt în cameră, în afară de patru paturi acoperite cu pături de cazarmă din lână, un dulap crăpat şi cojit şi o grămadă de saci cu îngrăşăminte chimice. Şi câteva butoaie cu motorină. Vreo fată îndrăgostită l-a pictat pe Boaz pe un perete întreg, gol şi strălucitor, mergând cu ochii închişi pe suprafaţa unei ape liniştite.

În loc să meargă pe apă, Boaz trece acum pe sub fereastra mea cu tractorul lui micuţ cumpărat nu demult (cu banii mei) care trage după el un plug cu discuri. Iar fetiţa dumitale e instalată ca o maimuţică în braţele lui, ţinând volanul, mâinile ei între mâinile lui. Apropo, a învăţat şi să călărească aproape fără ajutor pe măgar. Un măgăruş docil. (Aseară, pe întuneric, am crezut că era un câine şi am vrut să-l mângâi. De când mângâi eu câini? Sau măgari?) Odată, lângă Bir-Tamada, în Sinai, s-a rătăcit o cămilă în zona mea de tragere. Înainta încet pe o colină joasă, la două mii de metri depărtare. Puţin mai sus de butoiul care ne servea de ţintă. Artileristul a tras două

obuze fără să o atingă. Soldatul de la transmisie a cerut şi el să încerce, dar fără rezultat. Eu m-am ambiţionat, am coborât în locul lui, am tras, dar am ratat. Cămila s-a oprit, măsurând cu un calm stupid în privire locul în care căzuseră obuzele. La a patra încercare i-am tăiat capul deasupra gâtului. Şi am văzut clar prin binoclu jetul de sânge care a ţâşnit la o înălţime de un metru sau doi. Gâtul decapitat se mai legăna încă încoace şi încolo, ca şi cum ar fi căutat capul, după care a căzut pe spate stropind cocoaşa cu sânge, ca un elefant care se stropeşte cu trompa şi, cu o încetineală graţioasă, picioarele subţiri din faţă i s-au îndoit, apoi şi cele din spate, prăbuşindu-se pe burtă, gâtul sângerând înfigându-se în nisip şi rămânând nemişcat pe vârful colinei ca un monument ciudat pe care am încercat în zadar să-l ating cu încă trei tiruri. Deodată, din peisajul mort a apărut un beduin dând din mâini, şi atunci am dat ordin să întrerupem tragerea şi să plecăm.

Iarăşi trece briza mării prin clopoţeii de vânt din sticle. Mă opresc şi părăsesc maşina de scris pentru a mă întreba dacă nu am înnebunit: ce mi-a venit să mă destăinui în faţa dumitale? Să mă spovedesc? Poate o poftă bolnăvicioasă de a mă acoperi de ridicol? Sau dimpotrivă, ca să-mi ierţi păcatele? Dumneata? În fond, *monsieur* Sommo, pe ce se bazează încrederea dumitale oarbă în providenţa divină? Iertare? Recompensă şi pedeapsă? Caritate? De unde ai scos toate astea? Ai vreo dovadă? Un exemplu cât de mic? Să-mi transformi bastonul în şarpe? Sau pe nevasta ta într-o coloană de sare? Sau ai să recunoşti că totul nu e decât o prostie, mărginire, înşelătorie, înjosire şi groază?

Zakheim te descrie ca pe un extremist viclean, ambiţios, nu lipsit de talente iezuistice şi instincte politice sofisticate. Dacă e să ne luăm după Boaz, nu eşti decât un sâcâitor bun la inimă. Ilana, în stilul ei obişnuit, îţi atribuie aproximativ aura sfântă a îngerului Gabriel. Sau cel puţin aura vreunui înţelept necunosut. Deşi, din alt unghi de vedere, ţi-a găsit şi trăsături levantine. Şi în mine ai reuşit să trezeşti o anumită curiozitate.

Însă ce înseamnă a fi sfânt, domnule Sommo? Aproape nouă ani din viaţă mi i-am risipit căutând inutil o definiţie rezonabilă, mai mult sau mai puţin obiectivă. Poate vei binevoi să mă lămureşti? Pentu că eu încă nu am nici o idee. Chiar şi definiţia din dicţionar mi se pare superficială şi goală de sens, ca o cheie care se învârte în gol. Încă mai simt un fel de nevoie de a interpreta. Cu toate că timpul meu a trecut. Şi totuşi: sfinţenie? Sau finalitate? Dar caritate? Ce înţelege lupul despre luna la care urlă cu gâtul încordat? Ce înţelege un fluture de noapte despre focul în mijlocul căruia se repede? Ucigaşul cămilelor – ce înţelege el despre mântuire? Poţi să mă ajuţi?

Însă fără predici binefăcătoare, balon umflat şi ipocrit ce eşti, care te lauzi că n-ai vărsat nici o picătură de sânge. N-ai atins nic un fir de păr din capul vreunui arab. Eliberează ţara cu linguşiri. Alungă-i pe toţi cei străini nouă de pe pământul sfânt cu incantaţii şi jurăminte muiate în banii mei. Purifică moştenirea lăsată de strămoşii noştri cu ulei de măsline limpede. Te culci cu nevasta mea, îmi moşteneşti casa, îmi salvezi fiul, investeşti averea mea inundându-mă în indignarea dumitale biblică în faţa decăderii mele morale. Mă oboseşti. Eşti enervant ca un ţânţar. Nu-mi spui nimic nou. De mult am terminat cu cei de genul dumitale şi am trecut la altul, mai complex. Ia banii şi şterge-o cât mai departe din calea mea.

Cât despre mine, ce pot eu să-ţi ofer decât să crăp în curând? În scrisoarea dumitale îmi urezi tot răul din lume: „cupa să-mi treacă deasupra capului", şi uite că într-adevăr trece, aproape s-a golit. Mă acuzi că am furat ultima oiţă a săracului şi firmiturile de la masa ta. Dar, de fapt, eu sunt acela care strânge acum firmituri de la masa dumitale cuşer. Mă ameninţi că „în curând va trebui să-mi înfrunt destinul", dar de-abia mă pot ţine pe picioare. Auzi clopote, dar clopotele sunt aici, exact deasupra capului meu. Ce mai ceri, domnule? Să guşti din sacrificiile funerare?

Apropo, dragul nostru Zakheim mă evaluează la aproape două milioane de dolari. Aşa că şi după ce scazi jumătatea lui Boaz, partea dumitale nu va fi de neglijat. Vei putea să te plimbi cu limuzina printre reperele dumitale mesianice. Zakheim şi fiica lui cea blondă ameninţă să aterizeze aici săptămâna asta: e ferm hotărât să mă ducă cu maşina lui, „chiar şi cu forţa", la Ierusalim, să primesc tratamentul la Hadasa, iar în timpul acestei călătorii să-ţi înapoieze şi oiţele rătăcite. Numai că eu, scriindu-ţi aceste rânduri, am hotărât definitiv să rămân aici. Ce am de făcut la Ierusalim? Să crăp printre profeţi băloşi şi eliberatori fanatici care latră precum câinii? Rămân la fiul meu. Să împăturesc saci până în ultima clipă. Să aleg ridichi. Să înfăşor sfori vechi. Poate am să rog să fie adus de la Haifa şi clovnul care a fost tatăl meu: vom putea organiza un maraton familial de biliard până voi cădea mort. Îi dai voie să rămână cu mine încă puţin? Te rog. Poate vei primi pentru această faptă încă o răsplată cerească?

Boaz îmi povesteşte, cu o strâmbătură a buzelor între plictiseală şi batjocură, că una dintre metresele lui de aici obişnuia cândva să toarne apă pe mâinile unui guru bătrân din Wiscounsin, care ştia, după spusele ei, să alunge boli maligne prin înţepături de albine. Spre surprinderea mea, m-am trezit amuzându-mă azi-dimineaţă cu un băţ pe care l-am introdus în stup. Numai că albinele lui Boaz, nepăsătoare şi epuizate ca mine, sau împăciuitoare ca el, au tot bâzâit în jurul meu şi nu au binevoit să mă înţepe. Poate că mirosul morţii pe care îl eman le îndepărtează de mine. Sau poate nu se obosesc să vindece un necredincios.

Iată, încă o dată, fără să-mi dau seama, vechea mea manie: să fac din orice albină amărâtă purtătoarea unei probleme teologice, numai ca să mă pot năpusti asupra ei scrâşnind din dinţi şi să o sfărâm cu problema ei cu tot. Şi să creez prin propriul meu gest o nouă problemă. Pe care mă voi grăbi să o arunc în aer cu un obuz. Nouă ani m-am bătut cu Machiavelli, i-am descompus în bucăţele pe Hobbes şi pe Locke, am des-

trămat teoriile lui Marx, arzând de dorința de a demonstra o dată pentru totdeauna că nu egoismul și nu umilințele și nu cruzimea care ne sunt naturale fac din noi o specie autodistructivă. Noi ne distrugem (și în curând vom reuși să distrugem toată omenirea) tocmai din cauza „nobilelor aspirații" din noi: din cauza bolii religiozității. Din cauza nevoii imperioase de „a fi salvați". Din cauza obsesiei eliberării. Ce înseamnă obsesia eliberării? Doar o mască a incapacității generale de a trăi. Aptitudine pe care o are și o pisică. Pe când noi, ca balenele care se aruncă pe țărm dintr-un impuls colectiv de a se sinucide, suferim de o degenerare avansată a instinctului vital. De aici impulsul atât de popular de a distruge și de a suprima tot ce posedăm ca să ne facem drum spre niște promisiuni de eliberare care nici n-au existat și nici nu ar fi posibil să existe. Să ne sacrificăm bucuroși viața, să dăm foc în extaz semenilor noștri, în numele unei fantasmagorii încețoșate precum „Țara Făgăduinței". Un fel de miraj considerat a fi „deasupra vieții". Ce nu considerăm ca fiind „deasupra vieții"? La Uppsala, în secolul al XIV-lea, doi călugări au masacrat într-o singură noapte nouăzeci și opt de orfani, după care și-au dat foc pentru că le-a apărut la fereastra mănăstirii o vulpe albastră, simbol al faptului că Fecioara îi așteaptă. De aici dorința de a acoperi mereu pământul cu „Covorul creierelor noastre împrăștiate / Ca niște trandafiri albi", covor destinat pașilor neprihăniți ai vreunui salvator inventat (citat din poezia unui fanatic local care s-a străduit și a și reușit să-și împrăștie creierul cu ajutorul celor douăzeci de gloanțe pe care englezii i le-au tras în cap). Sau în altă formulare similară: „Pentru că liniștea nu e decât noroi / Renunță la sânge și la suflet / În numele gloriei ascunse". Ce glorie ascunsă, domnule Sommo? V-ați pierdut mințile? Uită-te la fiica ta: ai să vezi în ea toată gloria ascunsă. Nu există alta. Păcat. Îmi pierd vremea cu dumneata. Ai s-o omori. Ai să omori tot ce mișcă în jurul dumitale. Și ai să numești astea suferințe mesianice și ai să spui că e dreapta judecată a lui Dumnezeu. S-ar putea să mă depășești: vei ucide fără să verși un

strop de sânge. Vei fierbe în ulei de măsline pur, murmurând de trei ori „sfânt".

Am avut o scurtă pauză de prânz. O fată pe care o cheamă Sandra a urcat desculță până la mine, zâmbind ca prin vis și punându-mi în față un ibric cu ceai parfumat de plante și o farfurie acoperită cu altă farfurie: un ou fiert tăiat în două. Măsline. Felii de roșii și de castraveți. Rondele de ceapă. Două felii de pâine făcută în casă unse cu brânză de capră cu usturoi. Și miere pe o altă farfurioară. Am luat câteva îmbucături și am băut puțin, apoi mi-am mai turnat. Sandra asta a rămas privindu-mă cu o curiozitate nedisimulată, în *djalabia*[1] ei arăbească. Poate primise instrucțiuni să-mi numere îmbucăturile. Dar parcă temându-se de mine în același timp, stătea lângă ușă. Care rămăsese deschisă.

Am încercat să leg cu ea o conversație ușoară. Deși în general nu sunt capabil să leg conversații ușoare cu străinii. De unde este, dacă pot să știu?

Din Omaha, Nebraska.

Părinții știu unde este ea și ce face?

Lucrurile stau cam așa: părinții ei nu sunt tocmai părinții ei.

Adică?

A doua soție a tatălui ei și noul soț al mamei i-au dat o sumă de bani ca să cutreiere lumea, cu condiția să se întoarcă la sfârșitul anului ca să se înscrie la *college*.

Și ce vrea să învețe?

Încă nu știe. Și, de fapt, aici învață enorm.

Ce, de exemplu? Introducere în agricultura primitivă?

Să se înțeleagă pe ea însăși. Puțin. Și să-și facă o idee despre *meaning of life*.

Poate să-mi clarifice și mie ce e acest *meaning*?

Dar e ceva, după părerea ei, ce nu se poate exprima în cuvinte.

---

1 Cuvânt de origine arabă, denumind o haină lungă până la pământ, cu mâneci lungi și glugă, purtată de bărbați și femei în Africa de Nord.

Atunci, poate numai o explicație generală, aluzivă?

„Asta trebuie să facă fiecare singur, nu?"

Are un obicei ciudat: să termine fiecare frază cu un semn de întrebare, însă nu ca și cum ar formula o interogație, ci ca și cum ar fi mirată de propriile ei cuvinte. Însă eu insist să primesc o explicație în legătură cu sensul vieții.

Jenată. Clipind din ochi. Zâmbind ca și cum m-ar implora să renunț. Foarte frumoasă. Timidă. Uimitor de copilăroasă. Roșind și ridicând din umeri când îi propun să se așeze o clipă. Iubita aceasta a fiului meu, una dintre ele, rămâne în pragul ușii ca o căprioară care a adulmecat că e urmărită. O trec fiorii. Încă un cuvânt și dispare. Însă insist:

— De unde să încep, Sandra?

— Mă gândesc: de la început.

— Și unde e începutul?

— Mă gândesc: poate cât de departe pot ajunge amintirile?

— Până la circumcizie. E de-ajuns? Sau să caut și mai adânc? Banalitățile astea mă obosesc.

— Până la momentul în care ai fost jignit pentru prima oară, nu?

— Jignit? Stai o clipă. Șezi. Întâmplător fac parte dintre cei care jignesc. Nu dintre cei jigniți.

Nu vrea să se așeze. E așteptată jos. Boaz. Și prietenii. Astăzi au în plan să desfunde puțul. Groapa pentru colectarea apei.

— Poate vorbim după aceea? Apropo, poate ai nevoie de ceva bani? Să nu mă înțelegi greșit. Cum? Vrei să stăm de vorbă diseară?

— Posibil, spune mirată, evitând problema banilor. După încă o clipă de reflecție visătoare, întreabă prudent: Despre ce să vorbim?

Strânge vesela, mâncarea de care aproape nu m-am atins și iese din cameră (lăsându-mi totuși ibricul și mierea). De afară, de pe holul întunecos, adaugă: *Never mind. Be in peace? It's simple?*

Prostuță. Sau poate drogată. În câțiva ani vor veni rușii și-i vor mânca de vii.

Și totuși: Unde e începutul?

Prima lui amintire e imaginea unei zile de arșiță, scăldată în fumul amar al eucaliptilor care ardeau puțin mai jos în curte, învăluită de aerul opac al hamsinului. Un nor gros de furnici cu aripi – sau poate lăcuste – aterizează pe capul copilului, pe umeri, pe genunchi, pe pantalonii scurți, pe picioarele desculțe și pe degetele care se străduiesc să distrugă mușuroaiele de cârtițe. Sau să capteze cu un ciob de sticlă găsit în grădină razele soarelui, pentru a da foc unei bucăți de hârtie rupte de la un pachet de țigări (Simon Arzt?). O umbră enormă s-a interpus între lume și el însuși: tatăl lui. Care a călcat focul în picioare. Și, înfuriat ca Dumnezeu în timpurile biblice, l-a pocnit peste cap.

Și grădina: ce nu creștea acolo? Viorele și măcriș, în funcție de anotimp. Ciclame și cafeluțe și cruciulițe la sfârșitul iernii. Margarete albe. Maci. Anemone. Toate astea nu aveau nici o valoare pentru tata, care le smulgea pe toate pentru a le înlocui cu straturi de trandafiri din soiuri rare, exotice pe care le comanda din Extremul Orient și poate din Anzi. Mai erau și gândaci și târâtoare, șopârle și catedrale răsturnate din pânze de păianjeni, și broaște țestoase și șerpi pe care copilul le prindea și le închidea în cutii și borcane în pivniță. Uneori scăpau și se ascundeau printre pietrele crăpate sau prin casă. Și viermii de mătase adunați din frunzișul agudului cu speranța că vor face fluturi, dar întotdeauna, fără nici o excepție, nu rămâneau din ei decât niște pete de mucegai. Samovarul din sufragerie era un demon gâfâitor. Obiectele de porțelan de după geamurile comodei semănau cu niște soldați multicolori gata să pornească la luptă. Liliecii de pe acoperiș erau rachete teleghidate. În bibliotecă se odihnea un aparat de radio cafeniu, greoi; în întuneric i se vedea ochiul verzui ca de drac ce lumina Viena sau Belgradul, Cairo sau Cirenaica de pe tabloul din sticlă al

frecvenţelor. Mai era şi un patefon cu manivelă şi cu pavilion din care răsuna uneori o muzică de operă extatică, însoţită de urletele tatălui său. Desculţ, încovoiat ca un hoţ, copilul se ascundea prin cotloanele casei şi ale grădinii. Îşi construia din noroi, la picioarele vreunui robinet ruginit, oraşe şi sate şi poduri, cetăţi, turnuri, palate, pe care le distrugea cu plăcere într-un bombardament aerian cu conuri de pin. Războaie îndepărtate se desfăşurau în Spania sau Abisinia sau Finlanda.

Odată s-a îmbolnăvit de difterie. Pe jumătate adormit din cauza febrei, îl vedea ca prin vis pe taică-său venind gol până la mijloc în camera lui, cu pieptul larg acoperit de un păr creţ, încărunţit şi sălbatic, aplecându-se spre infirmieră. Se auzeau gemete şi rugăminţi şi şoapte pasionate şi toropeala febrilă îneca din nou amintirile printre fâşiile de vis.

În dimineţile de la sfârşitul verii, ca în dimineaţa asta de sabat, veneau precupeţi din satul arăbesc de pe malul mării. Pe măgarii lor ascultători, cu cămăşile închise la culoare, cu gălăgia strigătelor lor guturale, cu mustăţile tremurânde, îşi desfăceau coşurile cu produse: ciorchini de struguri muscat brumării. Curmale. Gunoi de grajd. Smochine de un mov-verzui. Un vag miros feminin umplea casa şi persista chiar şi după plecarea lor. Tata rânjea: „Ăştia sunt mai buni decât mujicii ruşi, nu se îmbată, nu înjură, doar împuţiţi şi cam hoţi, copiii naturii, însă dacă nu le amintim care e locul lor, sunt capabili să ne şi căsăpească".

Uneori copilul se trezea dimineaţa devreme, în strigătele cămilelor: câte o caravană din Galileea sau din deşert aducea piatră de construcţie. Uneori numai pepeni. De la fereastra lui privea moliciunea gâturilor cămilelor. Aerul lor de tristeţe dispreţuitoare. Linia fină a picioarelor.

Noaptea, din camera lui de la capătul etajului al doilea, auzea veselia petrecerilor pe care le organiza tatăl său din când în când. Ofiţeri englezi, comercianţi greci şi egipteni, misiţi libanezi care vindeau terenuri – în afară de Zakheim aproape că nu călca aici picior de evreu – se adunau în salon pentru a

petrece o noapte între bărbaţi, bând, făcând glume, jucând cărţi şi uneori izbucnind în plânsete de beţiv. Salonul era pardosit cu dale de marmură brăzdată de vinişoare fine, aduse de tatăl său din Italia (toate au fost furate după ce lăsaseră casa în paragină. Boaz toarnă acum beton în locul lor). Mai erau şi divanuri orientale moi, joase, acoperite cu perne brodate. Străinii aveau obiceiul de a-i oferi copilului jucării complicate şi scumpe. Care nu rezistau prea mult. Sau cutii cu bomboane pe care le detesta încă de pe atunci (însă alaltăieri a trimis să cumpere două de la magazin, să o alinte pe fetiţa dumitale). Un copil şiret, trăgând tot timpul cu urechea, un copil care-ţi scăpa printre degete, apărând şi dispărând ca o umbră, inventând tot felul de mici trucuri, plin de amărăciune şi aroganţă, străbătând de unul singur, vară după vară, potecile pustii ale proprietăţii. Fără mamă, fără fraţi, fără prieteni. Numai maimuţa lui pe care taică-său a omorât-o, iar copilul a construit pe mormântul ei un fel de mausoleu isteric. Devenit şi el o ruină, în care fetiţa creşte o broască ţestoasă găsită de Boaz.

Iar noaptea: tăcerea nopţilor. Care nu era deloc tăcere.

Casa era izolată. Între fereastra dinspre nord şi ultima casă din sat erau aproximativ trei kilometri. La marginea livezii erau vreo cinci sau şase colibe pentru muncitori, pe care tatăl lui le comandase din tablă şi blocuri de ciment pentru angajaţii lui cerchezi aduşi din Liban sau din Galileea. Surde şi monotone urcau spre noi în noapte vocile lor într-o melodie formată din doar două note. În întuneric se auzeau vulpile urlând. Un şacal se lamenta în întinderea pietroasă acoperită cu mărăcini şi tufişuri de fistic ce împrejmuia casa. Odată şi-a făcut apariţia chiar lângă magazie, în lumina lunii pline, o hienă. Tata a tras în ea şi a omorât-o pe loc. Dimineaţa, i-au ars cadavrul la poalele dealului. Patru camere goale, un hol şi şase trepte despărţeau camera copilului de dormitorul tatălui. Şi cu toate astea, se auzeau uneori gemete de femeie. Sau râsete înfundate şi umede. În fiecare dimineaţă era trezit de croncănitul corbilor şi de uguitul porumbeilor. Un cuc intransigent

avea obiceiul să-şi strige cu încăpăţânare aceeaşi lozincă în fiecare dimineaţă. E încă aici: pisălog, repetând exact aceleaşi sunete. Sau poate or fi strănepoţii lui, care s-au întors să-l înveţe pe Boaz ceea ce taică-său a uitat. Uneori, într-un zbor ca de săgeată, treceau gâşte sălbatice în călătoria lor spre alte ţări. Berzele făceau un popas şi plecau. Ştii dumneata, domnule Sommo, să deosebeşti o barză de o gâscă sălbatică? Un şacal de o vulpe? O floare de mac de o anemonă? Sau numai ce e sacru de ce e profan şi *Yediot* de *Ma'ariv*? Nu-i nimic. Cred că fiica dumitale va şti.

Până aproape de patru ani copilul nu a vorbit. Poate că nu s-a străduit, însă la vârsta de patru ani ştia deja să omoare porumbeii cu praştia şi cârtiţele afumându-le muşuroaiele. Mai ştia să înhame un măgar la şaretă (mâine o învăţ şi pe fiica dumitale. Dacă Boaz nu mi-a luat-o înainte).

Ore întregi zbura de unul singur dincolo de mări (Atlantida, Kachamalka, Eldorado), în leagănul pe care i-l instalase în grădină servitorul armean. La şapte ani şi-a construit un post de observaţie cu o scară de frânghie în vârful unui eucalipt. Acolo se căţăra împreună cu maimuţa lui să se uite dincolo de zidul chinezesc şi să studieze expediţiile lui Kubilai-Han (resturile postului de observaţie încă se mai văd de la fereastra mea, acum când îţi scriu, îl văd pe unul dintre prietenii cei exaltaţi ai lui Boaz acolo, gol, ras în cap, cântând la muzicuţă. Un sunet intermitent, melancolic, ajunge din când în când până la mine).

Zece ani plicticoşi şi-a pierdut copilul acela, care era mai înalt decât toţi ceilalţi, deşi subţire şi scheletic ca un beduin, în clasa lui *monsieur* Marcovici la şcoala din sat. Mereu în ultima bancă, îşi făcea lecţiile cu conştiinciozitate, rămânând totuşi izolat de ceilalţi printr-o barieră de singurătate îndârjită. Stătea singur şi citea în linişte. Citea şi în recreaţii. Studia paginile atlasului. Odată, într-un acces de furie, a aruncat cu un scaun şi i-a rupt lui *monsieur* nasul. Accesele astea de furie erau rare, însă violente sau chiar sângeroase, creând în jurul lui un

aer de „pericol". Care nu l-a părăsit toată viața. În interiorul căruia se simțea la adăpost de prostia universală.

Când a împlinit nouă ani, a început să meargă, respectând hotărârea tatălui, de două ori pe săptămână la Haifa, pentru a lua lecții particulare de box. La zece ani, taică-său l-a învățat să demonteze și să monteze la loc un pistol. Curând după aceea au început să se întreacă la tragere, în partea cea mai izolată a curții, aflată în pantă. L-a inițiat chiar și în secretele folosirii pumnalului: o colecție întreagă de pumnale curbate, beduine, druze, din Damasc sau persane, ocupau jumătate de perete în bibliotecă. Știi oare, domnule Sommo, să folosești un pumnal? Poate organizăm un mic duel?

Casa era vastă, masivă, construită parcă în urma unui pariu între bețivi: într-un gest extravagant de a arunca cu bani. Din piatră de Zikhron. Aproape neagră. Cu muluri din altfel de piatră, adusă de la sud de Muntele Hebron sau din Munții Suf. Cu ziduri arogante și o șocantă lipsă de logică. Culoare întortocheate, scări în spirală copiate după modelul mănăstirilor din Ierusalim, pivnițe, cotloane secrete, antreuri care nu fac decât să dea în alte antreuri: și un pasaj secret pe care îl puteai traversa aplecat, mergând din pivniță pe sub o aripă a casei și ieșind în chioșcul din grădină (acum e astupat cu pământ).

Când ai să vii în vizită, după ce n-am să mai fiu, Boaz îți va organiza cu siguranță un tur al clădirii. Vei putea să vezi cu propriii ochi și să binecuvântezi locul. Poate până atunci vor deschide și pasajul înfundat, așa cum curăță acum puțul de apă ce trecea drept fântână. Apropo, tatăl meu i-a cumpărat lui Boaz un munte în Tibet, care a primit oficial numele de Vârful Boaz Ghideon. Ce-ar fi să telefonez și eu la firma aceea de escroci italieni și să cumpăr și pentru fiica dumitale un munte? Cum se explică impulsul acesta de a-ți scrie aici amintiri din copilărie? Ai să găsești vreun verset potrivit? Sau vreun mic midraș care să se potrivească? Povestea rabinului Zoma care a căzut în prăpastie. Probabil că m-a impresionat ceea ce mi-ai povestit despre tinerețea dumitale. Sau disprețul pe care îl ai față

de mine. Sau poate o fac din nevoia mea de ordine, de a lăsa o dare de seamă în mâinile cuiva dintr-un partid de dreapta? Ți-a povestit Ilana despre pasiunea mea nebună pentru ordine? Care a amuzat-o întotdeauna? Ți-a destăinuit ea, domnule Sommo – sau dă-mi voie să mă folosesc de prenumele dumitale, Marcel, parcă, sau Michel? – și alte distracții din timpul primei ei căsătorii?

De când eram mic mă încăpățânam întotdeauna să pun fiecare lucru la locul lui. Uneltele mele, șurubelnițe, pile, fierăstraie, toate erau agățate pe un panou din plută în camera mea, ca într-o vitrină mică de muzeu. Jucăriile erau clasificate și aranjate pe categorii și în funcție de locul unde fuseseră fabricate. Chiar și în ziua de azi, biroul meu e pregătit ca pentru inspecție. Cărțile mele sunt aranjate după înălțime, ca o gardă de onoare. Hârtiile mele – puse în dosare în mod exemplar. În Războiul de Yom Kippur, în lupta aceea grea de pe linia dintre cele două corpuri de armată egiptene, eu am fost singurul ofițer israelian care a pornit la luptă proaspăt ras și cu cămașă curată și apretată. În apartamentul meu de burlac, înainte și după Ilana, cearșafurile sunt aliniate în dulap la milimetru. Discurile – în ordine alfabetică. În armată eram poreclit Unghi drept. Rafturile mele cu pantofi o făceau întotdeauna pe Ilana să râdă în hohote. Nu ți-a povestit? Ți-a povestit despre nopțile noastre? Despre rana mea? Și cum am lichidat Hirbet-Wahadne? Cum apar eu în ochii tăi, Marcel, ca un ticălos oarecare sau ca un ticălos ridicol?

Dar nu-mi pasă. De când mă interesează pe mine cum sunt perceput de ochii unei santinele?

În orice caz, domnule Sommo, Michel, ar trebui să fii atent. Chiar și un șarpe bătrân și bolnav poate mușca încă. Poate mi-a mai rămas o picătură de venin. De ce să nu recunosc că nevasta ta cea frumoasă urcă noaptea în camera mea? Se strecoară până aici în cămașa ei de noapte după ce toți au adormit. Lanterna lui Boaz tremură în mâinile ei și pe pereții scorojiți vibrează halouri palide. Dă deoparte pătura de pe mine. Mâna

îi alunecă pe corpul meu. Buzele ei ating părul meu rar de pe piept. Poate încearcă să mai obţină un ultim coit letargic. Poate reuşeşte. N-aş putea spune cu certitudine: când sunt treaz e ca şi cum aş visa, iar somnul meu seamănă mai mult cu o luptă premergătoare. Poate totul se petrece doar în imaginaţia mea. Sau în imaginaţia ei. Sau în imaginaţia ta, Marcel.

De ce să nu-l montez pe Zakheim împotriva ta? Mai am încă timp să schimb testamentul. Să împart totul între Asociaţia pentru protecţia animalelor şi Comitetul pentru reconciliere cu palestinienii. Pot să te distrug, prietene, dacă am chef.

Dar nu. Puterea răului din mine mă părăseşte odată cu părul care-mi cade şi cu obrajii care mi se scofâlcesc şi cu buzele care mi se retrag în interiorul gurii, lăsând să se vadă numai o linie răutăcioasă.

Acum când răutatea s-a epuizat.

De ce să te distrug?

Ai suferit destul. Acum e rândul meu să plătesc şi rândul tău să primeşti. N-ai să refuzi, nu-i aşa? Mă angajez să fiu Mesia al tău. Care te eliberează din sclavie şi sărăcie. Aşa cum e scris la tine, „se va ridica rasa ta şi va ocupa porţile duşmanilor".

Fii liniştit, Marcel: nevasta ţi-a rămas fidelă. Nici o escapadă nocturnă, nici un coit agonizant. Doar în imaginaţia noastră. Unde nu pot pătrunde nici tancuri şi nici sclipirile eliberării. Nici fetiţa ta nu te-a uitat: iată că a intrat în camera mea şi a hotărât să avanseze aparatul meu de ras la gradul de telefon (pentru că nu avem aici) şi se foloseşte de el ca să-ţi raporteze la Ierusalim, în monologuri de câte o jumătate de oră, despre evoluţia relaţiilor cu caprele, gâştele şi păunul. Ţi-am spus deja că Boaz i-a adus o broască ţestoasă?

Închei aici, domnule. Fii liniştit, Cain e pe moarte, iar Abel îl va moşteni. Nu numai în Hawaii dreptatea iese învingătoare până la urmă. La eterna întrebare teologică pe care o pui – până când cei răi vor triumfa – primeşti în cazul de faţă un răspuns concret şi simplu: până în septembrie. Sau octombrie. Cel mai târziu – până în decembrie.

Apoi, aşa cum e scris la tine, omul şi animalul vor fi ajutaţi de Dumnezeu.

Nu am telefon aici şi de aceea, ca să fiu sigur că nu ai să pleci în Hawaii, l-am rugat pe Boaz să se ducă cu bicicleta până în sat, să comande un taxi. Pentru patruzeci-cincizeci de dolari (cât e acum în lire?) şoferul va accepta cu siguranţă să-ţi aducă acasă scrisoarea asta şi să ţi-o dea în mână exact la sfârşitul sabatului. Mă simt cam obosit, Michel. Şi am dureri. Aşa că mă opresc aici. De-ajuns. Şoferul va primi instrucţiuni să aştepte până îmi vei scrie răspunsul pe care mi-l va aduce chiar în noaptea asta. Întrebarea mea e următoarea: Insişti în continuare să le trimit pe amândouă imediat înapoi? Dacă da, le voi trimite mâine-dimineaţă, şi cu asta am terminat.

Dacă le mai laşi însă un timp, vei primi jumătate din moştenire. Şi va trece drept o binefacere ieşită din comun. Gândeşte-te şi hotărăşte-te repede. Aştept răspunsul tău în noaptea asta prin şoferul de taxi.

Ai grijă de tine, prietene. Nu lua exemplu de la mine.

A.G.

Domnului A. Ghideon
Casa Ghideon
Zikhron-Yaakov
(De transmis personal prin purtătorul care a primit această sfântă misiune)

Cu voia Domnului
Ierusalim, sfârşit de sfânt sabat
9 Elul 5736 (04.09)

Domnule Ghideon,

Prin şoferul pe care l-ai trimis şi care aşteaptă aici la mine bând o ceaşcă de cafea, îţi trimit câteva rânduri ca răspuns la scrisoarea pe care mi-ai scris-o azi-dimineaţă. În primul rând,

te rog să mă ierți pentru grelele jigniri inutile din scrisoarea mea de alaltăieri, neștiind că ești pe patul de moarte. E scris la noi că nu trebuie să judeci omul în momente de suferință, iar eu, când ți-am scris, eram pradă unei mari dureri.

Acum suntem în pragul Zilelor Cumplite, când porțile pocăinței și milei se deschid larg. Îți propun ca Ilana și Yfat să se întoarcă mâine-dimineață acasă, și cu ele să vii și dumneata fără întârziere, să primești tratamentul potrivit la spitalul Hadasa. Și îți mai propun să fii oaspetele nostru, Alexander. Să vină și Boaz, că el are acum datoria sfântă să fie în preajma tatălui său și să-i fie de ajutor pe patul de suferință. Grație căinței și a suferințelor dumitale și a eroismului de care dai dovadă în numele lui Dumnezeu, în timpul luptelor noastre și cu mila cerului, eu am credința că te vei însănătoși. Până atunci trebuie neapărat să locuiești aici, la noi. Nu la Zakheim și nici la hotel, și nu mă interesează absolut deloc ce se va bârfi despre mine pe la spate. Mâine-dimineață mă voi duce să expun problema rabinului Buskila, care va vedea cât se poate de clar lucrurile. Am să-l mai rog să te primească și pe dumneata în curând, să îți dea binecuvântarea lui, care nu o dată a făcut minuni pentru alți bolnavi grav. În afară de asta, am și telefonat la vărul cumnatei mele, care lucrează la Hadasa, la oncologie, și am aranjat să fii tratat cum nu se poate mai bine.

Și încă ceva, Alexander. Imediat ce șoferul termină de băut cafeaua și pleacă la drum cu scrisoarea mea, mă duc la Zidul Plângerii să mă rog pentru dumneata acolo și să pun un bilet între pietre, ca să te însănătoșești. Acum sunt Zilele Ispășirii. Spune-le te rog chiar în seara asta Ilanei și lui Boaz că ne-am iertat păcatele unul altuia și că o iert și pe Ilana și am următoarea credință: Cerul ne va ierta pe toți.

Cu urări de an bun, sănătate și fără urmă din supărarea care a fost poate în trecut,

Michael (Michel Sommo)

Lui Michel Sommo
Tarnaz 7, Ierusalim

21.10.'76 (joi)

Dragul meu Michel,

În noaptea asta au început ploile. Azi-dimineaţă, lumina era cenuşie la ferestre. La orizont, deasupra mării, dansează fulgere ascuţite şi mute, fără tunete. Porumbeii care au uguit până ieri, acum tac parcă de uimire. Doar lătratul câinilor din curte traversează uneori sunetul ploii. Clădirea asta imensă şi-a reluat aspectul părăsit şi stins, holurile, camerele, pivniţele şi mansarda, totul a fost dat iar pe mâna vechilor stafii. Viaţa s-a retras spre bucătărie: Boaz a adus crengi şi a aprins un foc viu în cămin. În jurul focului s-au strâns cu toţii, aşezaţi sau întinşi pe saltele, somnolând leneşi, făcând să freamăte inima casei goale la sunetul chitarei ore în şir sau cântând în surdină fără întrerupere.

Boaz domneşte peste toţi aproape fără nici un cuvânt. Înfăşurat într-o haină din blană de oaie, s-a aşezat într-un colţ al bucătăriei, cu picioarele încrucişate, şi coase pânză de saci în tăcere. Nici o muncă nu i se pare ruşinoasă. Săptămâna trecută, ca şi cum ar fi presimţit schimbarea vremii, a deschis, a reparat şi a curăţat coşul căminului. A cimentat crăpăturile. Astăzi mi-am petrecut toată dimineaţa printre ei. În timp ce cântau acompaniaţi de chitară, eu am curăţat cartofi, am făcut unt, am pus castraveţi la murat, cu oţet şi usturoi şi frunze de pătrunjel, în borcane de sticlă. Îmbrăcată într-o rochie de beduină largă, neagră, cu broderie, împrumutată de la o fată pe care o cheamă Amy, cu un batic în carouri pe cap, ca o fermieră poloneză din copilăria mea. Desculţă, ca şi ei.

E ora două după-amiază. Mi-am terminat treaba în bucătărie şi m-am dus în camera pustie în care la început am locuit împreună cu Yfat, până când ai trimis să o ia de la mine. Am aprins soba cu gaz şi m-am aşezat să-ţi scriu. Sper că pe ploaia asta aţi pus pe jos covoraşul. Că nu ai uitat să-i dai chilotul de

nailon pe sub pantalonii flanelaţi. Că aţi pregătit ochiuri pentru amândoi şi că ai dat la o parte caimacul de pe laptele cu cacao. Şi că acum construiţi un avion Bar-bar-hana.... pentru păpuşa ei care plânge. Sau poate v-aţi îmbarcat în coşul cu lenjerie şi aţi plecat la vânătoare de zmei. Apoi îi faci baie, o să faceţi baloane din săpun, o să vă pieptănaţi unul altuia buclele, ai s-o îmbraci cu o pijama groasă şi ai să-i cânţi. Ea îţi va răspunde cu degetele în gură, iar tu ai s-o săruţi spunându-i nani-nani, somn uşor. Şi ai să te duci să-ţi aprinzi televizorul, cu ziarul de seară pe genunchi, ai să te uiţi la ştirile în limba arabă, apoi la o comedie şi la ştirile în ebraică, un film documentar, o piesă de teatru, *Versetul zilei* şi poate vei adormi în faţa ecranului, cu ciorapii în picioare. Fără mine. Eu cu păcatele mele, iar tu cu pedeapsa. Nu ai dus-o la cumnata ta? Sau la vara ta? Nu ai tras linie, să începi o viaţă nouă? Sau poate familia ta cea minunată ţi-a şi găsit pe cineva, vreo mică creatură pioasă şi ascultătoare, cu capul acoperit şi cu ciorapi groşi de lână? Văduvă? Divorţată? Ai vândut casa noastră ca să te instalezi în dragul tău Kyriat Arba? Linişte. Eu nu trebuie să ştiu. Michel cel crud. Sărmanul Michel. Mâna ta cea negricioasă şi păroasă mă caută noaptea sub pătură. Buzele tale îmi caută sânii în vis. N-ai să mă poţi uita.

Un miros vag, senzual, vine de afară. Mirosul picăturilor de ploaie căzând pe pământul ars de soare o vară întreagă. Un murmur trece printre frunzele copacilor din grădină. Ceaţă peste munţii împăduriţi dinspre est. Scrisoarea asta n-are nici un rost: n-ai s-o citeşti. Şi dacă ai s-o citeşti, n-ai să-mi răspunzi. Sau ai să-mi răspunzi prin intermediul fratelui tău, care îmi va cere din nou, cu grosolănie, să nu te mai torturez şi să dispar pentru totdeauna din viaţa ta, pe care am transformat-o într-un iad. Va mai zice că, prin faptele mele rele, am pierdut drepturile asupra fetiţei, că există şi dreptate şi judecător şi că lumea nu e a nimănui.

Prin faţa ferestrei mele va trece imediat o fată, îndoită sub greutatea picăturilor de ploaie, cu capul şi umerii acoperiţi cu

o pânză cauciucată, groasă, Sandra sau poate Amy sau Cindy, care va da de mâncare animalelor din curte. Câinii se vor ţine după ea. Deocamdată doar perdele de apă se văd pe fereastră. Nici un zgomot nu vine de afară, numai conspiraţia pinilor şi a frunzelor palmierilor sub rafalele ude. Nici o voce nu răzbate din interior, pentru că muzica şi cântecele s-au stins în bucătărie. Un râuşor se scurge pe topoganul gol pe care Boaz l-a construit pentru Yfat. De sus se aude ecoul paşilor lui cadenţaţi. Bastonul făcut de fiul său. Cu paşi ciudaţi măsoară în lung şi-n lat cei trei metri dintre perete şi uşă din noua lui cameră de la mansardă. Acum trei săptămâni i-a dat deodată ordin lui Boaz să demonteze clopoţeii de vânt din sticle şi să-i ducă toate lucrurile în vechea cameră a mamei lui. Pe peretele gol, scorojit, a găsit un cui ruginit în care a atârnat resturile sandalelor ei, pe care le îngropase sub o dală din podea, într-o cutie. În pivniţă a descoperit o fotografie de-a ei, cu pete de mucegai. A aşezat-o pe masă. Dar, fără sfeşnicele şi florile nemuritoare pe care tatăl lui avea obiceiul să le pună în jurul acestei fotografii în vechea bibliotecă.

De acum se va uita la noi cu ochii ei visători de rusoaică, cu părul împletit într-o coadă strânsă în jurul capului ei trist, cu umbra unui zâmbet fin care-i flutură pe buze. Alec îi vorbeşte cu o voce nestăpânită, copilărească, asemenea unui adolescent răsfăţat, care nu e niciodată mulţumit. Iar eu nu ştiu ce să fac pentru a-l calma. Ceea ce încerc să spun e că şi eu m-am mutat acolo. Doar ca să-l îngrijesc noaptea: se trezeşte des, chinuit de coşmaruri. Se aşază pe marginea patului şi începe să murmure ordine confuze, ca şi cum şi-ar continua coşmarul. Iar eu mă grăbesc să mă ridic de pe salteaua pe care am întins-o la picioarele patului lui, îi dau să bea nişte ceai de plante din termos, îi vâr între buze două-trei pastile şi îi ţin mâna până adoarme din nou, scoţând un sforăit uşor, ritmat de dureri.

Ţi s-a întunecat faţa de gelozie? Ura îţi înnegureză ochii? Nu arunca în mine cu pietre. Probabil e scris în vreuna dintre

cărţile tale sfinte că fac o faptă bună. Un act de caritate. N-ai să-mi deschizi porţile acelea ale pocăinţei? În fiecare dimineaţă îi rad barba cu aparatul electric. Îi pieptăn ultimele fire de păr. Îl îmbrac şi îl încalţ, legându-i strâns şireturile, şi îl aşez cu grijă la masă. Îi leg un şervet în jurul gâtului şi îi dau să mănânce cu linguriţa un ou moale şi iaurt. Sau lapte cu fulgi de porumb. Îi şterg bărbia şi gura. La ora când tu îţi termini cafeaua şi îţi împătureşti ziarul *Haaretz* şi te duci să cobori gratiile patului micuţ, scoţând un cucurigu foarte reuşit şi spunând *Bonjour, mamzelle Sommo*, scoală-te, scutură-te ca o leoaică şi să-l servim pe Creator. Şi dacă întreabă de mine? Am plecat departe-departe? Şi dacă vrea să ştie când mă întorc? Când mă voi întoarce, Michel?

Când nu e frig, îl aşez pentru o jumătate de oră în şezlongul instalat de Boaz pe balcon, îi pun ochelari de soare şi îi veghez starea de somnolenţă. Uneori vrea să audă o poveste. Îi istorisesc din memorie capitole din romanele pe care mi le aduceai de la bibliotecă. Curiozitatea în ceea ce priveşte viaţa altora i s-a stins. Ficţiuni faţă de care a avut întotdeauna, ca şi tine, un dispreţ total: Père Goriot, Dickens, Galsworthy, Somerset Maugham. Poate am să-l rog pe Boaz să cumpere un televizor? Suntem deja conectaţi la reţeaua electrică. Boaz îl serveşte cu un fel de supunere docilă: a pus obloane, a înlocuit sticla geamurilor, la toaletă a aşternut o blană de oaie, are grijă să-i cumpere medicamente de la farmacia din sat, taie şi aduce zilnic crenguţe de mentă ca să înlăture mirosurile bolii, totul într-o tăcere încordată. Evită cu încăpăţânare să-şi vorbească, doar bună dimineaţa, noapte bună. Ca Vineri şi Robinson Crusoe.

Uneori ne trecem orele dimineţii jucând dame fără oprire. Sau cărţi, bridge, remy, canastă. Când câştigă, e cuprins de o bucurie copilărească, asemenea unui prunc mult prea alintat. Dacă se întâmplă să câştig eu, începe să bată din picioare, plângându-se faţă de maică-sa că l-am păcălit. Fac în aşa fel încât

să câştige aproape întotdeauna. Dacă încearcă să mă păcălească, punând înapoi pe tablă vreun pion pe care eu l-am scos din joc sau să adauge vreo carte, îl lovesc peste mână şi mă prefac că ies din cameră. Îl las să mă implore şi să promită că de acum înainte se va purta frumos. De două ori s-a întâmplat să mă fixeze dintr-odată cu privirea şi, zâmbind cu un calm dement, m-a rugat să mă dezbrac. Odată mi-a cerut să-l trimit pe Boaz până la telefonul public din sat, ca să-l chem de urgenţă la el pe ministrul apărării şi pe şeful statului-major, pe care îi interpelase de mult în legătură cu o problemă confidenţială, dar care nu mai suferea amânare. Altă dată, dimpotrivă, m-a surprins cu o conferinţă bine structurată, uimitoare, extrem de clară, despre felul cum, în anii '90, arabii îi vor bate pe israelieni.

Însă de cele mai multe ori tace. Nu-şi întrerupe tăcerea decât pentru a mă ruga să-l conduc la toaletă. Ceea ce e o operaţiune complicată şi dureroasă, iar eu trebuie să-l ajut ca pe un bebeluş.

Spre prânz, se simte ceva mai bine. Se ridică şi se învârte prin cameră, aranjând fiecare lucru la locul lui, ca un maniac. Îmi împătureşte hainele de pe speteaza scaunului. Pune cărţile în cutia lor. Stiloul pe o foaie de hârtie. Aşază paharele goale pe bancheta din hol, se chinuie să-şi aranjeze păturile cât mai netezite, de parcă ar fi la cazarmă. Mă ceartă că mi-am uitat pieptenele pe marginea mesei.

La prânz îi servesc cartofi fierţi sau orez cu lapte. Şi un pahar cu suc de morcovi. După aceea cobor şi mai fac ceva treabă la bucătărie sau într-una din magazii, adunând toate vasele murdare de pe bancheta din hol şi rufele pentru spălat. Iar el îşi începe marşul zilnic de la perete până la uşă, în ritmul ciocănitului bastonului, mereu pe aceeaşi linie, ca un animal în cuşcă. Până pe la patru-cinci după-amiaza, când începe să se însereze; atunci, tatonând cu bastonul treaptă după treaptă, coboară în bucătărie. Boaz i-a împletit un fel de hamac din funii, cu o ramă din crengi de eucalipt. Se ghemuieşte acolo,

aproape de focul din cămin, acoperit cu trei pături de lână, privind cum fetele pregătesc cina. Sau uitându-se la Boaz, care învață gramatică. Uneori adoarme în hamac, cu fața în sus, uitat de dureri, cu degetul mare în gură, cu o expresie de liniște pe față, respirând lent și regulat. Sunt orele cele mai suportabile pentru el. Când afară se lasă bezna, iar bucătăria e scăldată de lumina galbenă a becului și de focul din cămin îl hrănesc și îi dau medicamentele, cu un pahar de apă. Apoi se așază în hamac, sprijinit de mai multe perne pe care Boaz le-a cusut din pânză de sac și le-a umplut cu iarbă de mare, și ascultă sunetul chitarei până aproape de miezul nopții. Unul câte unul, sau perechi-perechi, toți se ridică, urându-i noapte bună cu o politețe mută, fără să se apropie, după care dispar. Boaz se apleacă spre el, îl ridică în brațe cu grijă și îl duce în tăcere pe scări, în camera noastră. Îl așază cu blândețe pe pat și iese închizând ușa după el.

El iese, iar eu intru. Aduc un termos cu ceai pentru noapte și tăvița cu medicamente. Potrivesc soba cu petrol. Închid obloanele montate de Boaz pentru noi. Îl învelesc și îi cânt două, trei cântece de leagăn. Dacă are impresia că am greșit ceva sau că m-am repetat ori m-am oprit prea repede, își îndreaptă privirea spre mama lui și i se plânge de mine. Însă uneori o sclipire pătrunzătoare, o scânteire vicleană i se aprinde și se stinge instantaneu în ochi, și rânjetul de lup îi apare o clipă pe buze. Ca și cum ar fi vrut să-mi atragă atenția că, în ciuda situației în care se află, tot el conduce jocul, și că singur a hotărât să se prefacă puțin, ca să-mi dea ocazia să mă joc de-a sora de caritate. Când, din cauza durerilor, broboane de sudoare apar pe fruntea lui cea înaltă și palidă, le șterg cu palma. Îmi las degetele să alunece peste fața lui, peste ce a mai rămas din părul lui. Apoi își lasă mâna între palmele mele și tăcere, doar toropeala și foșnetul flăcării albastre de petrol ca un suflu prin care flacăra face să ardă fitilul. Moțăind, îmi șoptește uneori cu tristețe: „Ilana, ud". Atunci îi schimb pantalonii și

cearşaful de sub el fără să-l scol. M-am specializat deja în asta. Peste saltea am întins o muşama. La unu dimineaţa începe să se agite, se ridică în capul oaselor şi îmi cere să scriu ceea ce îmi dictează. Mă aşez la masă, aprind lumina şi deschid capacul maşinii de scris. Aştept. El ezită, tuşeşte, şi într-un târziu murmură: „N-are importanţă. Du-te şi te culcă, mamă. Eşti şi tu obosită".

Şi se ghemuieşte înapoi sub pături în tăcerea nopţii, dar după vreo două ore i se aude vocea joasă, ca şi cum şi-ar vorbi sie însuşi: „Îţi stă bine în rochie de beduină". Sau: „Acolo a avut loc un masacru, nu o luptă". Sau: „Hanibal ar fi trebuit să obţină mai întâi hegemonia pe mare". Când în sfârşit adoarme, trebuie să las lampa de perete aprinsă. Mă aşez şi împletesc ascultând lătratul câinilor şi vântul ce cutreieră grădina întunecoasă, până mi se închid ochii. În ultimele patru luni i-am împletit o vestă, o căciulă de lână şi un fular. Pentru Yfat am împletit mănuşi şi un pulover cu nasturi în faţă. Am să-ţi împletesc şi ţie ceva: o vestă. Albă. Cu dungi. Cine îţi calcă acum cămăşile? Cumnata ta? Vară-ta? Nemaipomenita găselniţă pe care ţi-au ales-o deja? Sau poate că ai învăţat să speli şi să calci singur lucrurile lui Yfat şi ale tale? Tăcere. Nici un răspuns. Exil. Ca şi cum nu exist şi nici nu am existat. Nu merit nici măcar pedepsele biblice pe care le-aţi decretat în ceea ce mă priveşte. Ce-ai face dacă ţi-aş apărea la uşă mâine-seară? Cu o valiză într-o mână, cu o geantă de plastic pe umăr, cu un ursuleţ de pluş pentru Yfat, o cravată şi un flacon cu apă de colonie pentru tine; sun la uşă, tu îmi deschizi, şi atunci îţi spun: Iată-mă, m-am întors. Ce-ai face, Michel? Unde ţi-ai ascunde ruşinea? Mi-ai trânti uşa în nas. Nu se vor mai întoarce dimineţile noastre de sabat în apartamentul cel amărât, cu ciripitul vrăbiuţelor strecurându-se în somnul nostru până la ore târzii, venind dinspre crengile măslinului din faţa geamului deschis, pe când Yfat, în pijamaua ei cu ciclame, se strecoară între noi cu păpuşa în braţe pentru a-şi face sub plapumă o peşteră din perne. Mâinile tale calde încep, când eşti pe jumătate

adormit, fără să deschizi ochii, să-mi mângâie părul lung şi buclat. Sărutul ritual pe care ni-l dăm toţi trei pe deasupra capului chel al păpuşii. Obiceiul tău de a ne aduce câte un pahar cu suc de portocale şi o ceaşcă de cacao cu lapte la pat în fiecare dimineaţă de sabat. Îţi plăcea să o aşezi pe Yfat pe placa de marmură de lângă chiuveta din baie, să-i săpunești şi ei obrajii cu spuma ta de ras, să vă luaţi la întrecere la spălatul pe dinţi, în timp ce eu pregăteam micul dejun, iar vrăbiuţele ciripeau atât de tare afară, nemaiîncăpându-şi în pene de atâta bucurie. Şi excursiile noastre în uedul de la poalele mănăstirii. Cântecul de sabat interpretat de trioul Sommo în balcon. Bătaia cu perne, fabulele. Templul construit din cuburi cu Sfânta Sfintelor din piese de domino şi cohenii şi leviţii din nasturi colorați. Siesta de sabat, printre ziarele împrăştiate pe pat, pe fotoliu şi pe carpetă. Repertoriul tău de poveşti despre Paris, cu cântecele acelor *clochards* pe care ştiai să-i imiţi atât de bine, că ne dădeau lacrimile de râs. Lacrimi pe care le simt şi acum, când îţi povestesc toate astea. Odată Yfat a colorat cu rujul meu harta celor zece triburi agăţată deasupra biroului tău, hartă primită cadou cu ziarul *Ma'ariv*. În culmea furiei ai încuit-o pe balcon, lăsând-o acolo „să cugete asupra propriilor fapte şi să-şi corecteze purtarea cea rea". Ţi-ai astupat urechile cu vată, să nu te laşi cumva impresionat de plânsul ei de-abia auzit, şi mi-ai interzis să-mi fie milă de ea, deoarece e scris că „cine nu ştie să pedepsească îşi urăşte copilul". Însă când plânsul a încetat dintr-odată şi s-a făcut o linişte suspectă, te-ai năpustit în balcon şi ai luat-o în braţe strângând-o la piept şi acoperindu-i corpul firav cu puloverul tău. Arătai ca o femeie însărcinată. N-ai să mă ierţi şi pe mine, oare, Michel? N-ai să mă strângi şi pe mine la piept, sub cămaşa ta, la căldura milei tale, după ce îmi voi fi ispăşit pedeapsa? În ajunul Anului Nou, acum o lună de zile, l-ai trimis pe cumnatul tău, Armand, cu camioneta lui, să ţi-o aducă pe Yfat. Prin intermediul rabinului Buskila m-ai anunţat oficial că ai cerut divorţul, calificându-mă drept „soţie nesupusă", şi că ai început să faci împrumuturi

ca să ne înapoiezi „banii necuraţi". La începutul săptămânii au venit aici Rahel şi Ioas, în încercarea de a mă convinge să angajez un avocat, nu pe Zakheim, care să-mi apere dreptul de a-mi vizita fetiţa, sfătuindu-mă să nu renunţ la ea. Ioas a coborât să-l ajute pe Boaz la repararea pompei de apă, iar Rahel m-a luat pe după umeri, spunându-mi: „Cu sau fără avocat, Ilana, n-ai dreptul să-ţi distrugi viaţa şi să o abandonezi pe Yfat". S-a oferit să vină la Ierusalim pentru a vorbi cu tine şi pentru a te convinge să te împaci cu mine. A cerut să discute cu Alex între patru ochi. A sugerat să-l racoleze şi pe Boaz la această acţiune diplomatică, pe care probabil o pune la cale. Eu stăteam în faţa ei ca o păpuşă cu mecanismul stricat, fără să pot spune decât: Lăsaţi-mă în pace. După ce au plecat, am urcat la Alec pentru a-i da medicamentele. L-am întrebat dacă ar fi de acord să veniţi aici, tu şi Yfat, la invitaţia lui Boaz. Alec a făcut o grimasă, întrebându-mă dacă nu cumva am chef să organizez o mică orgie. Şi a adăugat, „sigur, scumpo, dimpotrivă, avem destul spaţiu; am să-i plătesc şi câte o sută de dolari pentru fiecare zi pe care acceptă s-o petreacă aici". A doua zi a cerut să fie adus de urgenţă Zakheim. Acesta a sosit în două ore, gâfâind, congestionat, venind de la Ierusalim în Citroënul lui, pentru a fi aspru mustrat şi pentru a primi ordin să-ţi transfere imediat încă douăzeci de mii de dolari. Pe care probabil că ai acceptat să-i primeşti, fie ei şi „impuri" (cecul nu s-a întors la noi nici până în ziua de azi). I-a mai dat şi ordinul de a înscrie casa şi pământurile pe numele lui Boaz. Dorit Zakheim a primit cadou un mic teren lângă Nes-Tsiona. Zakheim însuşi a primit a doua zi două lăzi de şampanie. „Eşti soţia lui sau nu?" „Sunt soţia lui. Şi soţia ta." „Dar fetiţa?" „La el." „Du-te la el, îmbracă-te şi pleacă. E un ordin." După care a şoptit trist: „Ilana. Ud". Sărmanul meu Michel: până în ultima clipă tot el va fi cel care hotărăşte. Eu sunt în mâinile lui, onoarea îţi e călcată în picioare, nici măcar aura de victimă demnă de milă nu o vei avea tu, ci tot el, fiindcă e pe moarte. Am văzut mesajul nobil pe care i l-ai trimis, invitându-ne cu

mărinimie pe toţi la tine acasă; în loc să plâng, nu m-am putut opri din râs: „Aceasta e o anexare bine disimulată, Alec. I se pare lui, acolo, că eşti slăbit, că a venit ceasul să ne adune pe toţi sub aripa lui". Alec a făcut aceeaşi grimasă care îi serveşte drept zâmbet. În fiecare duminică merg cu el la Haifa, la spital, cu taxiul, pentru chimioterapie. Radioterapia a fost întreruptă deocamdată. Şi, spre uimirea tuturor, se vede o îmbunătăţire a stării lui: e încă slăbit şi obosit, dormitând aproape toată ziua, iar noaptea e pe jumătate treaz, cu mintea înceţoşată de medicamente, însă durerile au scăzut în intensitate. Are putere să se plimbe câte două-trei ore prin cameră, între perete şi uşă. Să coboare spre seară, ajutându-se numai de baston, până în bucătărie. Îi dau voie să rămână acolo până când se împrăştie cu toţii prin camerele lor, spre miezul nopţii. Îl încurajez să stea de vorbă cu tinerii, pentru a-şi mai schimba gândurile. Dar săptămâna trecută nu s-a putut controla şi s-a murdărit de faţă cu toată lumea. N-a fost atent sau poate a uitat să-mi ceară să-l conduc la baie. L-am rugat pe Boaz să-l ducă imediat în camera lui, unde l-am spălat, l-am schimbat, iar a doua zi – ca pedeapsă – i-am interzis să coboare. De atunci se străduieşte să fie mai atent. Până ieri, când au început ploile, se mai plimba câte puţin singur prin grădină: înalt, uscăţiv, în blugii lui jerpeliţi şi cu câte o bluză caraghioasă. Când face vreo prostie, nu ezit să-l lovesc. De exemplu, atunci când, într-o noapte, s-a ascuns de mine şi a urcat singur în „observatorul" de pe acoperiş, iar la întoarcere a căzut de pe scara din sfoară şi a zăcut pe jos până l-am găsit. L-am bătut ca pe un căţeluş, dar de atunci îi este clar că urcatul pe scări nu e pe măsura puterilor lui şi îl lasă pe Boaz să-l ducă pe braţe, seară de seară, până în camera noastră. Tu ne-ai învăţat ce înseamnă mila. Cât despre tine? Reuşeşti oare să te desprinzi de afacerile tale de „mântuitor" ca să ajungi la ora unu şi jumătate la grădiniţă, să o iei pe Yfat? Îi cânţi cu vocea ta răguşită *Din hrana pe care ne-ai dat-o am mâncat*, *Cât eşti de frumoasă*, *Minunata împărăţie*? Sau poate ai plasat-o deja

la familia fratelui tău, transportându-i în valiza maro hăinuţele şi jucăriile, ca să-ţi poţi lua zborul spre pietrele Munţilor Hebronului? Dacă mi-o aduci, am să te iert, Michel. Şi chiar am să mă culc cu tine. Am să fac tot ce ai să-mi ceri. Şi tot ce ai să te ruşinezi să-mi ceri. Timpul trece şi fiecare zi, ca şi fiecare noapte, nu e decât încă o colină şi încă o vale pe care le-am pierdut. Nu se mai întorc. Nu spui nimic. Te răzbuni pedepsindu-mă cu asprimea tăcerii tale. Îţi e milă de tot Israelul, de ruinele antice, de Boaz, de Alec, dar nu de nevasta ta şi nici de fetiţa ta. Până şi vestea divorţului ai considerat că trebuie să mi-o dai prin rabinul tău. Care m-a anunţat că sunt o „soţie nesupusă" şi, în consecinţă, nu mai am dreptul de acum înainte să o văd pe Yfat. Oare nu am nici măcar dreptul să-mi ceri o explicaţie? Să mă pedepseşti şi să-mi arăţi drumul pocăinţei? Să-mi trimiţi vreun blestem biblic? Boaz spune: „Cel mai bine pentru tine, Ilana, e să-l laşi să-şi consume furia. Să defuleze pe toţi pioşii lui. Pe urmă sigur se calmează şi o să-ţi dea tot ce vrei". „Crezi că am fost nedreaptă cu el?" „Nici unul nu e mai breaz decât celălalt." „Boaz. Fii sincer. Crezi că sunt nebună?" „Nici unul nu e mai normal decât celălalt. Poate ai chef să alegi nişte seminţe?" „Spune. Pentru cine construieşti caruselul acela?" „Pentru aia mică, cum pentru cine? Pentru când o să se întoarcă aici." „Chiar crezi?" „Nu ştiu. Poate. De ce nu?"

Azi-dimineaţă iar l-am bătut: pentru că a ieşit pe balcon fără să aibă voie şi l-a udat ploaia. Pe faţa lui chinuită se aşterne o expresie de prostie absolută. Se hotărâse oare să-şi pună capăt zilelor? Rânjeşte. Îmi răspunde că ploaia e binefăcătoare pentru câmpii. L-am apucat de cămaşă, l-am tras cu forţa înăuntru şi i-am dat o palmă. Nu m-am putut abţine şi am început să-l lovesc cu pumnii în piept, până a căzut pe pat, apoi am continuat să-l lovesc până când au început să mă doară mâinile, în timp ce el rânjea ca şi cum s-ar fi bucurat că-mi poate oferi o plăcere. M-am întins lângă el şi l-am sărutat pe

ochi, pe pieptul scobit, pe fruntea ce se înalță din ce în ce mai mult din cauza părului care îi cade. L-am mângâiat aproape până a adormit. M-am ridicat și am ieșit pe balcon să văd cât de binefăcătoare e ploaia pentru câmp și să-mi spăl dorul de tine, de mirosul corpului tău acoperit cu păr, aroma de pâine, de halva și de usturoi. Dorul de vocea ta cea spartă din cauza fumatului, de chibzuința ta îndârjită. Vii? O aduci pe Yfat? O să stăm aici cu toții. E bine aici. O liniște minunată. Uite, de exemplu, bazinul cu peștișori care a fosta distrus e acum refăcut, cimentat și iar înoată peștișori înăuntru. Crapi în loc de peștișori aurii. Fântâna arteziană reparată și ea îi răspunde ploii în limba ei, în picături, nu în jeturi. E înconjurată de copacii ornamentali și de pomii fructiferi care pândesc în tăcerea lor cenușie de sub ploaia fină ce cade de dimineață până seară. Nu am nici o speranță, Michel. Nu știu de ce scriu scrisoarea asta. În clipa când îmi vei recunoaște scrisul pe plic îl vei rupe în bucățele și îl vei arunca în closet. Perioada de doliu a luat sfârșit. Totul e pierdut. Ce altceva mi-a mai rămas decât să-mi port nebunia până în mormântul lui? După care să dispar. Să nu mai exist. Dacă Alex îmi lasă ceva bani, am să plec din țară. Îmi iau o cămăruță cu chirie undeva într-un oraș mare, departe de locul ăsta. Dacă mă va doborî singurătatea, am să mă ofer străinilor. Cu ochii strâns închiși, și am să caut în ei gustul tău și al lui. Îmi stă încă în putere să le trezesc priviri timide, pline de dorință, celor trei tineri ciudați care se învârt pe aici, printre fetele cu douăzeci de ani mai tinere ca mine. Comunitatea înființată de Boaz se lărgește încet-încet: din când în când eșuează la noi încă un suflet rătăcit. Grădina e foarte îngrijită acum: copacii din livadă sunt tăiați cum trebuie, pe versantul colinei au fost semănate plante noi. Porumbeii au fost scoși din casă și au acum un porumbar larg. Doar păunul mai are dreptul să se plimbe liber prin camere, pe holuri, pe scări, în majoritatea încăperilor s-a făcut curățenie. Rețeaua electrică a fost reparată. Avem vreo douăzeci de sobe cu petrol. Cumpărate? Furate? Nu se știe. În locul dalelor

surpate e acum beton. În cămin ard crengi care umplu bucătăria de arome. Sub hangarul de tablă aşteaptă un tractor mic, înconjurat de unelte care se pot remorca, un pulverizator, o maşină de tuns iarba, o semănătoare, un plug cu discuri. Nu degeaba l-am trimis pe Boaz să înveţe la o şcoală agricolă. Toate astea şi le-a procurat din banii de la taică-său. Mai sunt şi stupi de albine şi un ţarc pentru capre şi un mic grajd pentru măgar şi un coteţ pentru gâşte, de care am învăţat cum să am grijă. Doar găinile se plimbă încă prin curte, ciugulind printre straturi ca într-un sat arăbesc, în timp ce câinii le fugăresc. În faţa ferestrei mele se văd sperietorile zdrenţuite prin care trece vântul, puse de Yfat şi de mine în grădina de zarzavaturi, înainte ca tu să trimiţi după ea. Oare vrea să se întoarcă? Întreabă de Boaz? Despre păun? Dacă se mai plânge de dureri de urechi, nu te grăbi, te rog, cu antibioticele. Aşteaptă o zi, două, Michel. Bougainvillea şi oleandrii au fost scoşi. Crăpăturile pereţilor au fost astupate. S-a terminat cu zdupăiala şoarecilor de-a lungul şi de-a latul podelei în fiecare noapte. Prietenele şi prietenii lui Boaz îşi fac singuri pâinea, iar mirosul de aluat copt îmi aminteşte de tine. Pregătim aici şi iaurt, şi chiar şi brânză, din lapte de capră. Boaz a bătut cercuri la două butoaie de lemn, aşa că la vară vom avea şi vinul nostru. Pe acoperiş a fost instalat telescopul, prin care în noaptea de Yom Kippur m-au chemat să văd mările moarte de pe suprafaţa Lunii. Sub cerul jos, stăruitoare invariabilă, ploaia e neîntreruptă. Umple groapa zidită în piatră din curte, groapa săpată de Volodya Gudonski, curăţată acum şi reparată de nepotul lui, şi pe care toţi o numesc, nu ştiu de ce, fântână. Magaziile, debaralele şi hangarele sunt pline de saci cu seminţe, saci cu îngrăşăminte organice şi chimice, cu bidoane de petrol şi mazut, insecticide, bidoane cu ulei pentru motor, ţevi, tot felul de aparate pentru udat grădina. Ioas trimite în fiecare lună revista *Câmpul*. De ici, de colo s-au adunat mobile vechi, paturi de campanie, saltele, rafturi, dulapuri, o mulţime de obiecte casnice şi de bucătărie. În atelierul de tâmplărie improvizat la

subsol construieşte mese, bănci şi un şezlong pentru taică-său. Oare cu mâinile lui enorme încearcă astfel să-i transmită ceva lui Alec? Sau poate că şi el e în felul lui un apucat? Într-un intrând săpat sub cazanul ruginit de apă caldă, a fost descoperită caseta cu tezaurul îngropat de tatăl lui Alec. Nu mai erau decât cinci monede turceşti din aur, pe care Boaz le păstrează pentru Yfat. Ţie îţi lasă rolul de antreprenor, deoarece i-am povestit că în decursul primului tău an în ţară ai lucrat ca muncitor constructor. Clopoţeii de vânt din sticle se aud de la parter pentru că patul din scânduri al lui Alec, masa lui, scaunul şi maşina de scris au fost urcate în fosta cameră a mamei lui, ale cărei fereastră şi balconaş dau spre o fâşie de plajă şi mare. Nu mai scrie nimic, nici nu-mi mai dictează. Maşina e din ce în ce mai prăfuită. Cărţile pe care i-a cerut lui Boaz să i le cumpere la librăria din sat sunt aranjate pe raft după înălţime, ca nişte soldaţi, însă Alec nu se atinge de ele. Îi sunt de ajuns poveştile pe care i le spun eu. Doar dicţionarul ebraic şi cartea de gramatică stau deschise pe masă. Pentru că în orele lui de luciditate, la prânz, Boaz urcă uneori la noi. Atunci Alec îi dă lecţii de ortografie şi de sintaxă. Ca Vineri şi Robinson Crusoe. Când iese pe uşă, Boaz se apleacă uşor, ca şi cum ar face o plecăciune în faţa noastră. Alec îşi ia bastonul şi începe să măsoare camera cu paşii lui ritmaţi. Sandalele din sfoară şi cauciuc făcute de Boaz scot un fel de fâşâit. Uneori se opreşte, se uită în gol, îşi muşcă pipa stinsă şi se apleacă să corecteze unghiul scaunului faţă de masă. E foarte riguros cu pliurile păturii lui. E riguros şi cu pătura mea. Îmi ia rochia atârnată pe uşă şi o agaţă în cuţărul care ne serveşte drept dulap. Uşor încovoiat, chel, cu pielea lui fină, îmi sugerează imaginea unui preot de ţară din Scandinavia. Pe faţă i se poate distinge un amestec ciudat de ascetism, ironie şi un aer meditativ. Umerii îi sunt căzuţi, spatele osos şi rigid. Doar ochii lui cenuşii îmi par bântuiţi de o furtună, tulburi ca ochii unui beţiv înveterat. La patru urc să-i aduc o infuzie de plante, o pita proaspăt scoasă din cuptor şi un pic de brânză de oaie

făcută de mâinile mele. Pe aceeaşi tavă – şi o ceaşcă de cafea pentru mine. De cele mai multe ori bem în linişte. Odată m-a întrebat pe neaşteptate, fără interogaţie la sfârşitul frazei: „Ilana. Ce cauţi tu aici". Şi a răspuns în locul meu: „Cărbuni. Însă nu sunt cărbuni". Apoi: „Cartagina a fost distrusă. Şi ce dacă. Şi dacă nu ar fi fost distrusă, ce-ar fi fost. Problema nu e deloc aici. Problema e că nu e lumină aici. Oriunde te întorci, te împiedici". Pe fundul valizei lui am găsit revolverul. I l-am dat lui Boaz şi i-am cerut să-l ascundă. Nu mai e mult timp. E iarnă deja. Când vor începe ploile puternice, va trebui să demontăm telescopul şi să-l dăm jos de pe acoperiş. Boaz va trebui să renunţe la plimbările lui solitare pe muntele Carmel. Nu va mai dispărea câte trei-patru zile, ca să măsoare în lung şi-n lat văile împădurite, să cerceteze peşterile părăsite, să trezească păsările de noapte de prin cuiburile lor, să se piardă prin hăţişuri bătrâne. N-o să mai coboare la mare, să se lase în voia plutei lui fără cuie. Fuge de ceva? Fuge după ceva? Caută inspiraţia astrală? Un orfan uriaş şi mut tatonând spaţii imense şi goale în căutarea căldurii unui sân pierdut, care-l atrage ca o vrajă. Va veni o zi când va pleca şi nu se va mai întoarce. Prietenii îl vor aştepta aici câteva săptămâni, apoi vor ridica din umeri şi vor dispărea unul câte unul. Comunitatea se va împrăştia în toate direcţiile. Totul va rămâne pustiu. Şopârla, vulpea şi vipera vor moşteni pentru a doua oară casa, iar buruienile o vor năpădi iarăşi. Eu singură voi rămâne pentru a veghea chinurile agoniei. Pe urmă? Unde să mă duc? Când eram mică, copil de imigranţi care se luptă cu urmele unui accent caraghios şi ale unui comportament străin, am fost fermecată de cântecele vechi, patriotice pe care tu nu le cunoşti, pentru că ai venit mai târziu. Melodii care îmi trezeau nostalgii vagi, un presentiment feminin secret încă de dinainte de a deveni femeie. Chiar şi azi simt un fior când aud la radio *În ţara iubită de strămoşi*, sau *Era o fată la Kineret* sau *Pe colină*. Ca şi cum, de departe, mi-ar aminti de un jurământ vechi. Parcă ar spune că există o ţară, dar nu am găsit-o. Un

măscărici s-a strecurat şi ne-a făcut să dăm cu piciorul la ceea ce am găsit. Să distrugem ce ne-a fost drag şi nu se va mai întoarce. Ne-a atras până ne-am rătăcit adânc de tot printre mlaştini şi ne-a înghiţit întunericul. Ai să-ţi aminteşti de mine când ai să te rogi? Să spui o rugă şi în numele meu, fiindcă aştept milă. Pentru mine, pentru el şi pentru tine. Pentru fiul lui. Pentru taică-său. Pentru Yfat şi pentru sora mea. Să spui în rugăciunile tale, Michel, că singurătatea, dorinţa şi dorul depăşesc puterile noastre. Însă fără ele ne stingem. Mai spune că am vrut să primim şi să oferim dragoste, dar iată că am greşit. Mai spune să nu ne uite că nu ne-au mai rămas decât câteva sclipiri în întuneric. Încearcă să găseşti o ieşire. Unde e ţara aceea? Sau nu. Nu te ruga. Mai bine construieşte împreună cu Yfat turnul lui David din cuburi. Du-o la grădina zoologică. La film. Pregăteşte-i ochiuri, aşa cum ştii tu, aruncă din ceaşca de cacao cu lapte caimacul, spune-i bea-tot-tot. Nu uita să-i cumperi pijama flanelată pentru iarnă. Şi pantofi noi. Să nu o trimiţi la cumnată-ta. Gândeşte-te din când în când cum îl duce Boaz în braţe pe taică-său. Dar seara, când te întorci acasă? Te aşezi în faţa televizorului, în ciorapi, până te doboară oboseala? Adormi îmbrăcat în fotoliu? Aprinzi ţigară de la ţigară? Sau te aşezi la picioarele rabinului tău şi studiezi Tora plângând? Cumpără-ţi un fular gros. Din partea mea. Să nu răceşti. Să nu te îmbolnăveşti. Am să te aştept. Am să-l rog pe Boaz să construiască un pat larg din scânduri şi să facă şi o saltea din iarbă de mare. Vom rămâne treji, ascultând cu ochii deschişi în întuneric. Ploaia va bate în geam. Vântul va trece prin coroanele copacilor. Vuietul îndepărtat al tunetelor se va îndrepta spre munţii de la răsărit în lătratul câinilor. Dacă va geme, şi corpul muribundului va fi scuturat uşor de un tremur înfrigurat, tu şi cu mine ne vom strânge lângă el, de o parte şi de alta, până se va încălzi între noi. Când ai să mă doreşti, am să mă lipesc de tine şi îi vom simţi mângâierea degetelor pe spate. Sau tu ai să te lipeşti de el, iar eu am să vă mângâi pe amândoi. Aşa cum ai visat întotdeauna:

să te simţi unit şi cu el, şi cu mine. Să te uneşti prin mine cu el şi prin el cu mine. Să fim toţi trei unul singur. Şi atunci de afară, din întuneric, prin crăpăturile oblonului vor pătrunde vântul şi ploaia, marea, norii şi stelele, să ne acopere în linişte pe toţi trei. Iar dimineaţă, fiul şi fiica mea vor ieşi cu câte un coş de răchită în mână să caute ridichi în grădină. Nu fi trist.

Mama

Domnului Ghideon
Doamnei (ca răspuns la scrisoarea trimisă)
şi lui Boaz cel drag
Casa Ghideon – Zikhron-Yaakov

Cu ajutorul lui Dumnezeu
Ierusalim, 4 Marheşvan 5737 (28.10.'76)

Shalom!

Aşa scrie psalmistul: „Binecuvântează, suflete, pe Domnul" (Psalmul 103). Domnul e îndurător şi milostiv, îndelung răbdător şi bogat în bunătate. El nu se ceartă fără încetare şi nu ţine mânia pe veşnicie. Nu ne face după păcatele noastre, nu ne pedepseşte după fărădelegile noastre. Ci cât sunt de sus cerurile faţă de pământ, atât e de mare bunătatea Lui pentru cei ce se tem de El. Cât este de departe răsăritul de apus, atât de mult depărtează el fărădelegile noastre de la noi. Cum se îndură un tată de copiii lui, aşa Se îndură Domnul de cei ce se tem de El. Căci el ştie din ce suntem făcuţi, îşi aduce aminte că suntem ţărână. Omul, zilele lui sunt ca iarba, şi înfloreşte ca floarea pe câmp. Când trece un vânt peste ea, nu mai este, şi locul pe care-l cuprindea n-o mai cunoaşte. Dar bunătatea Domnului ţine în veci pentru cei ce se tem de El. Amin.

Michael

La preţul de vânzare se adaugă 2%,
reprezentând valoarea timbrului literar
ce se virează Uniunii Scriitorilor din România,
cont nr. RO44 RNCB 5101 0000 0171 0001,
B.C.R. Unirea, Bucureşti.

Tehnoredactor
MANUELA MĂXINEANU

Corector
IOANA VÎLCU

DTP
FLORINA VASILIU

Apărut 2012
BUCUREŞTI – ROMÂNIA

Lucrare executată la Monitorul Oficial R.A.